

Gemeenterkening 2018

Dit is een uitgave van de gemeente Hellendoorn: juni 2019

Willem Alexanderstraat 7
7442 MA Nijverdal
Postbus 200
7440 AE Nijverdal

Telefoon: (0548) 630 000
Fax: (0548) 610 505
Email: gemeentebestuur@hellendoorn.nl
Website: www.hellendoorn.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel 2: Financiële hoofdlijn	11
Deel 3: Programma's	
Programma 1: Veiligheid en dienstverlening	19
Programma 2: Onderwijs, opvoeding en jeugd	25
Programma 3: Werk, economie en inkomen	31
Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid	39
Programma 5: Cultuur, recreatie en sport	46
Programma 6: Woon- en leefomgeving	54
Programma 7: Maatschappelijke ondersteuning en zorg	62
Programma 8: Bestuur en middelen	67
Deel 4: Paragrafen	
Paragraaf 1: Lokale Heffingen	77
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing	88
Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen	97
Paragraaf 4: Financiering	103
Paragraaf 5: Bedrijfsvoering	108
Paragraaf 6: Verbonden partijen	112
Paragraaf 7: Grondbeleid	118
Paragraaf 8: Demografische ontwikkelingen	125
Paragraaf 9: Duurzaamheid	128
Deel 5: Balans, overzicht baten en lasten en toelichting	131
Balans per 31 december 2018	136
Balansstructuur	138
Toelichting op de balans	139
Overzicht van baten en lasten	159
Incidentele baten en lasten	161
Toelichting op het overzicht van baten en lasten	164
Deel 6: Controleverklaring	190
Deel 7: Bijlagen	197

Deel 1: INLEIDING

Inleiding Jaarrekening 2018

Dit is de gemeenterekening 2018 van de gemeente Hellendoorn. In dit document blikken we terug op het afgelopen jaar en leggen we verantwoording af, zowel over de middelen die we ingezet hebben als de resultaten die we bereikten. In 2018 zijn wij geconfronteerd met sterk oplopende kosten in het sociaal domein. Met name bij Wmo/zorg en Jeugd is er sprake van een forse kostenstijging, dusdanig dat de reserve sociaal domein per 31 december 2018 (een jaar eerder dan verwacht) leeg is. Voor de overige taakvelden kan worden geconstateerd dat het economisch herstel zich in 2018 heeft doorgezet. We sluiten het jaar 2018, omdat het forse tekort binnen het sociaal domein nog eenmalig ten laste van de reserve sociaal domein kon worden gebracht, af met een positief resultaat van € 1.048.000,--.

‘Duurzaam, Durven, Doen’

In juni 2018 is er een nieuw college geformeerd. Het coalitieakkoord is vertaald in een collegeprogramma ‘Duurzaam, Durven, Doen’ voor de periode 2018-2022. In het collegeprogramma wordt invulling gegeven aan de bestuurlijke hoofdlijnen zoals die in het coalitieakkoord zijn neergelegd.

Duurzaamheid

Zoals uit de titel van het collegeprogramma blijkt is duurzaamheid een centraal thema binnen ons beleid. Richtgevend hierbij zijn de beleidsnota ‘Samen werken aan een Duurzaam Hellendoorn’ en de ‘Duurzame Energievisie Hellendoorn’. Om duurzaamheid beter te verankeren in onze organisatie en een versnelling te kunnen maken, hebben wij in 2018 een programmamanager duurzaamheid aangesteld. In 2018 is de prioriteit gelegd bij energie en bewustwording, informeren en betrekken van inwoners.

Zo heeft de raad het beleidskader ‘zon- & windenergie’ vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we op een gebiedsgerichte en zorgvuldige manier willen stimuleren dat een deel van de energievraag door zonnepanelen en windturbines wordt opgewekt, zodat de doelen in de ‘Duurzame Energievisie Hellendoorn’ kunnen worden behaald. Het beleidskader is toegepast bij 7 initiatieven (waarbij in 2018 voor één initiatief een definitieve aanvraag voor een zonnepark is ingediend).

Er is invulling gegeven aan het doel om 15% energie te besparen binnen de gemeentelijke organisatie. Door het deels vervangen van gasgestookte ketels door warmtepompen in het voorjaar van 2018 is de doelstelling behaald. Er is invulling gegeven aan bewustwording, het informeren en betrekken van inwoners bij duurzaamheid door uitvoering van een negental projecten. Waaronder de Fairtradeweek, Earth Hour, Week van de duurzaamheid, themasessies voor het uitvoeringsprogramma van de Energievisie, ondersteuning van Haarle in hun ambitie om energie-neutraal te worden en overleg/voorlichting met de Plaatselijke belangen over de energietransitie.

Sociaal domein

In de tweede helft van 2018 is de gemeente Hellendoorn geconfronteerd met oplopende tekorten in het sociaal domein die ervoor zorgen dat de financiële positie van de gemeente aanzienlijk is verslechterd. Waar wij dachten nog een jaar (2019) te hebben om de financiële huishouding van het sociaal domein op orde te brengen, bleken de tekorten binnen het sociaal domein (Wmo-zorg en Jeugd) dusdanig van omvang dat de reserve van het sociaal domein per 31 december 2018 leeg is. De situatie waar wij mee geconfronteerd werden is aanleiding geweest om het onderzoeksbureau Twynstra Gudde opdracht te geven om met een evaluatie en analyse van de ontstane situatie te komen en met aanbevelingen te komen voor het op orde brengen van de organisatie, werkwijze en structuur van het sociaal domein. We zijn hard bezig om uitvoering en invulling te geven aan deze aanbevelingen.

Met het coalitieakkoord is aandacht gevraagd om de kosten in de toekomst binnen het sociaal domein te beperken. Daarom is het Verbeterplan Zorg opgesteld. In het Verbeterplan zorg zijn diverse onderwerpen genoemd waaraan is gewerkt in 2018.

Voorbeelden zijn:

- Resultaatgericht werken binnen de gezamenlijke inkoop in de regio. De gezamenlijke inkoop heeft plaatsgevonden. Ook zijn medewerkers opgeleid om binnen deze nieuwe inkoopregels het samenspel met de aanbieders van maatwerkvoorzieningen op te kunnen pakken met ingang van 1-1-2019. Daarbij zijn onder meer afspraken met zorgaanbieders gemaakt over prestaties en het tijdig declareren van kosten.
- De vermindering van de zij-instroom door het starten van een pilot met de praktijkondersteuning huisartsen voor de jeugdproblematiek;
- Samenwerking vormgeven met het voorliggende veld om te komen tot algemene voorzieningen waar inwoners gebruik van kunnen maken in plaats van maatwerkvoorzieningen;
- De start van het leerlingenvervoer in 2018 is probleemloos verlopen. De kosten van het vervoer zijn hoger dan geraamd, dit is meegenomen in de Bestuursrapportage 2018 en een nadere analyse van de kosten is in oktober 2018 aan de raad verstrekt.
- Managementinformatie. Dit onderdeel is niet opgepakt in 2018.
- Verbetering werkprocessen. In 2018 zijn de werkprocessen aangepast voor het nieuwe inkoopmodel.

Sport

Het belang van sport en bewegen als middel wordt steeds meer onderkend en zichtbaar. Via een integrale aanpak is sport en bewegen ingezet voor onder meer gezondheidsbevordering (preventie), welzijn, sociale samenhang, economische ontwikkeling en participatie. Meerdere projecten zijn ondersteund via een financiële bijdrage van de provincie.

In november 2018 werden, na een zeer korte voorbereidings- en uitvoeringsfase, drie innovatieve 'non-infill' pilot kunstgrasvelden voor voetbal en één waterveld voor hockey van TenCate Grass/Greenfields officieel in gebruik genomen. Met de realisatie van de velden zijn de capaciteitsproblemen bij de verenigingen opgelost. Bij de drie innovatieve non-infill voetbalvelden gaat het om een pilot met een duurzaam karakter. Op de velden zijn de nieuwste technologieën voor kunstgrasvezels toegepast, waardoor infill zoals rubberkorrels achterwege zijn gebleven.

Versterking van duurzaam beheer is een vast uitgangspunt bij het beheer en de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties. In 2018 is o.a. LED-verlichting gerealiseerd bij de vier nieuwe kunstgrasvelden op sportpark Gagelman en Smidserve, in de sporthallen Kruidenwijk en Het Ravijn - zwem sport zorg - en in het doelgroepenbad en algemene ruimtes van Het Ravijn - zwem sport zorg -. Daarnaast is het aantal spoelingen in Het Ravijn - zwem sport zorg - verlaagd en wordt bespaard op watergebruik.

Voor wat betreft de exploitatie van Het Ravijn - zwem sport zorg - was resultaats- en kwaliteitsverbetering in 2018 opnieuw een belangrijk aandachtspunt. Over 2018 is de conclusie dat de resultaten opnieuw zijn verbeterd. Niet alleen op basis van prachtige weersomstandigheden maar ook vanuit aandacht voor inhoudelijke veranderingen en verbeteringen. Dit blijkt ook uit op onderdelen gehouden tevredenheidsonderzoeken onder gebruikers.

Grondexploitaties

Het economisch herstel in de bouwsector heeft zich in 2018 doorgezet. Dit is merkbaar in de uitgifte van bouw kavels voor woningbouw en op het bedrijfsterrein. De ontwikkeling van het bedrijventerrein 't Lochter III verloopt dusdanig voorspoedig dat er geen sprake meer is van overprogrammering. Onze inspanningen van de afgelopen jaren in de discussie met de provincie en regiegemeenten hebben resultaat gehad en worden bewaard door de vraag naar bedrijventerrein. In 2018 hebben we maar liefst € 13 miljoen aan woningbouw- en bedrijventerreinkavels geleverd. Een ongeëvenaard succes. Bovendien is hierdoor op dit gebied onze risicopositie fors verbeterd.

Grotestraat

De Grotestraat is heringericht. Een project, dat via co-creatie met ondernemers en bewoners tot stand is gekomen. Dit is een enorme meerwaarde voor de beleving van het centrum van Nijverdal. De uitvoering en inrichting kan op veel waardering van de bevolking rekenen. We zijn trots op het bereikte resultaat.

Openbare werken

In 2018 is een verbeterslag doorgevoerd in het totale groenonderhoud door te onderhouden op beeldkwaliteit en door andere werkafspraken met de Soweco. De resultaten zijn goed zichtbaar. In één van de belangrijkste fietsverbindingen is de oudste betonnen brug vervangen door een nieuwe fiets- en voetgangersbrug.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

In 2018 is verder gewerkt aan het voorsorteren op de tot standkoming van de ODT per 1 januari 2019. Per genoemde datum is de ODT operationeel en hebben wij menskracht en middelen ingebracht.

Huisvesting Reggesteyn

In 2018 is het locatie-onderzoek met betrekking tot nieuwbouw scholengemeenschap Reggesteyn, vestiging Nijverdal, afgerond. De voorkeur gaat uit naar nieuwbouw op de locatie Noetselerbergweg. Vervolgens zijn voor deze locatie diverse varianten uitgewerkt en financieel doorgerekend. Duurzaamheidsaspecten worden daarbij nadrukkelijk betrokken. In 2019 zal de keuze voor een variant moeten worden gemaakt en moeten worden afgewogen bij de begroting 2020-2023.

Informatieveiligheid en privacybescherming

Wij werken met veel persoonsgegevens in diverse applicaties. Voorkomen moet worden dat deze gegevens onjuist en onveilig worden gebruikt of dat deze gegevens op straat komen te liggen. In 2018 is verder invulling gegeven aan het informatieveiligheidsbeleid en is ingezet op het bewust maken van de medewerkers in de organisatie van de risico's en het zelf bijdragen aan het verkleinen van die risico's.

KlantContactCentrum (KCC)/Dienstverlening

Het KCC heeft als doel om de regie te voeren op de klantvragen. Een belangrijk hulpmiddel hiervoor, voor het KCC én de gehele organisatie, is zaakgericht werken. Zaakgericht werken gaat uit van de vraag van de klant ongeacht via welk kanaal contact wordt gezocht. Zaakgericht werken gaat ook over het proces en het organiseren van de bijbehorende informatie. De applicaties vormen slechts een onderdeel van zaakgericht werken. De impact op de organisatie is groot. Het aanpassen van de werkwijze vergt verandercapaciteit.

In 2018 is hard gewerkt aan het bouwen en functioneren van het KCC. In het KCC zijn nu de balie, receptie en telefonie ondergebracht. In de eerste periode van 2018 hadden we enkele opstartproblemen, zowel organisatorisch als technisch. In deze periode is het wel altijd gelukt de klant centraal te stellen. In de tweede helft van 2018 is het KCC verder doorontwikkeld. De klant wordt nu geholpen vanuit één publieksbalie.

Portefeuilleverdeling

Burgemeester mevrouw A.H. (Anneke) Raven

Portefeuille: Openbare orde en veiligheid, Handhaving, Integriteit en ondermijning, Communicatie en voorlichting, Bedrijfsvoering, Gemeentelijk vastgoed (gebouwen), Acquisitie en bedrijfsbezoeken (in nauwe samenwerking met wethouder Overmeen-Bakhuis), Recreatie en toerisme.

Regiozaken: Algemeen bestuur Regio, Bestuur ODT, Bestuur VRT, Bestuur DVO, Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie, Portefeuillehoudersoverleg Belangenbehartiging, Twente Branding.

Projecten: Nationaal Park Sallandse Heuvelrug, Het Nieuwe Loket (KCC, ZGW en dienstverlening), Bestuurlijke vernieuwing (inclusief participatiecode).

Toegewezen kern(en): Daarle, Daarlerveen, Marle.

Wethouder de heer J.J. (Jelle) Beintema (CDA, 1e loco burgemeester)

Portefeuille: Financiën (inclusief deelnemingen), Belastingen, WMO, Leefbaarheid (inclusief de dorpsbudgetten), Welzijn, Huishoudelijke hulp, Ouderenbeleid (inclusief eenzaamheid en dementie), Vrijwilligersbeleid, Accommodatiebeleid (inclusief de 1/3-regeling), Volksgezondheid, Agrarische zaken, Openbaar vervoer.

Regiozaken: BC Agenda voor Twente, GGD OZJT/Samen 14 (samen met wethouder Anja van den Dolder-Soeten), Mobiliteit Regio en provincie (samen met wethouder Op den Dries), Financiën VNG Overijssel, Bestuur VNG Overijssel, PB Midden Regio, PB Midden VRT, Twence.

Projecten: Asbestsanering, N35, inclusief nieuwe verbindingen, Revitalisering 't Lochter 1 en 2, Leegstand als kans, 't Lochter 3.

Toegewezen kern(en): Nijverdal Zuid.

Wethouder de heer W.A. (Willem) Joosten (GroenLinks, 2e loco burgemeester)

Portefeuille: Klimaat, duurzaamheid, energie, Waterbeheer, Afval, Natuur en landschap, Beheer en onderhoud openbare ruimte (inclusief Groen, speel- en begraaftplaatsen en hondenpoepbeleid), Sport (inclusief De Bos), Evenementenbeleid, Lokaal verkeer en vervoer (inclusief parkeerbedrijf), Verkeersveiligheid (inclusief gladheidsbestrijding), Openbare verlichting.

Regiozaken: Bestuur Milieu, Duurzaamheid en Afval, Mobiliteit Regio en provincie (samen met wethouder Beintema), Regio-overleg sport.

Projecten: Noordzuidverbinding.

Toegewezen kern(en): Haarle.

Wethouder mevrouw J.H. (Anja) van den Dolder-Soeten (ChristenUnie, 3e loco burgemeester)

Portefeuille: Jeugdzorg, Jeugdbeleid, Veilig Thuis Twente, Onderwijs, onderwijshuisvesting en Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid), Kunst en Cultuur (inclusief Media), Erfgoed (inclusief monumentenzorg).

Regiozaken: OZJT/Samen 14 (samen met wethouder Beintema), Regio overleg onderwijs.

Projecten: Reggesteyn, Verbeterplan zorg, Global Sustainable Development Goals (coördinerend wethouder).

Toegewezen kern(en): Hellendoorn, Hancate Egede Eelen en Rhaan.

Wethouder mevrouw G.J. (Margreet) Overmeen-Bakhuis (D66, 4e loco burgemeester)

Portefeuille: Ruimtelijke ordening, Volkshuisvesting, Economische zaken (acquisitie en bedrijfsbezoeken in nauwe samenwerking met de burgemeester), inclusief detailhandel en markt, Vergunningen, Huisvesting en integratie stadhouders, Participatie, werk en inkomen, Grondbeleid.

Regiozaken: Portefeuillehoudersoverleg Economische Zaken (inclusief citymarketing), Portefeuilleoverleg Arbeidsmarkt, Soweco, Stadsbank, Business in Twente (BIT).

Projecten: Centrumontwikkeling Nijverdal, Afwikkeling Heemtuin, Soweco, Masterplan KTC.

Toegewezen kern(en): Hulsen, Nijverdal Noord.

De gemeenterekening 2018 is de (financiële) verantwoording over 2018 van het college van burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad. Met dit document willen we ook andere betrokkenen, zoals inwoners, maatschappelijke organisaties, inzicht geven in onze beleids- en financiële resultaten over 2018.

Voor de controlerende rol is het belangrijk dat de raad de gemeenterekening met de programmabegroting kan vergelijken. Daarom sluit de opzet van deze gemeenterekening zo goed mogelijk aan bij de programmabegroting van 2018.

De gemeenterekening vormt het sluitstuk van de planning- en controlcyclus 2018.

Deze gemeenterekening bestaat uit zeven delen:

Delen 1, 2 en 3

De gemeenterekening bestaat uit een jaarverslag met de beleidsinhoudelijke verantwoording en de jaarrekening met de financiële verantwoording. In deel 1, de inleiding, laten we het totaalbeeld van de belangrijkste activiteiten in 2018 zien en de daarmee samenhangende financiële resultaten. Het is een toelichting op hoofdlijnen. In deel 2 geven wij de financiële hoofdlijn weer. Deel 3, de beleidsverantwoording, geeft een overzicht van de belangrijkste activiteiten en resultaten per programma. Dit is de verantwoording van het gevoerde beleid. Per programma laten we zien in hoeverre we waarmaakten wat we in de programmabegroting van 2018 met elkaar afspraken. We volgen daarbij steeds hetzelfde stramien:

- Inleiding over het programma;
- Kaderstellende nota's;
- Wat we wilden bereiken;
- Wat we ondernamen;
- Realisatie baten en lasten.

In de tabellen kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen. Dit wordt veroorzaakt door afronding van de bedragen naar duizendtallen.

Deel 4

In deel 4 zijn de paragrafen opgenomen. De paragrafen geven aan de hand van negen thema's een dwarsdoorsnede van acties en activiteiten van de verschillende programma's. De paragrafen gaan over de thema's:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Demografische ontwikkelingen
9. Duurzaamheid

Deel 5

Hierin lichten we de balans per 31 december 2018 toe. Deze geeft inzicht in de samenstelling van de bezittingen, het vermogen en de schulden aan het begin en aan het eind van het jaar. Daarnaast is het overzicht van baten en lasten over 2018 opgenomen met een financiële toelichting op de baten en lasten van het gevoerde beleid en beheer.

Deel 6

In deel 6 vindt u de controleverklaring van BDO-Accountants. BDO controleerde de jaarrekening 2018. Het verslag van bevindingen van deze controle ontvangt u tegelijkertijd met deze gemeenterekening.

Deel 7

Een aantal bij deze jaarrekening behorende bijlagen zijn opgenomen in deel 7. Hierin staan meer gedetailleerde en cijfermatige gegevens. Daarbij sluiten wij zoveel mogelijk aan bij de eisen zoals die in de begrotingsvoorschriften (BBV) zijn gesteld.

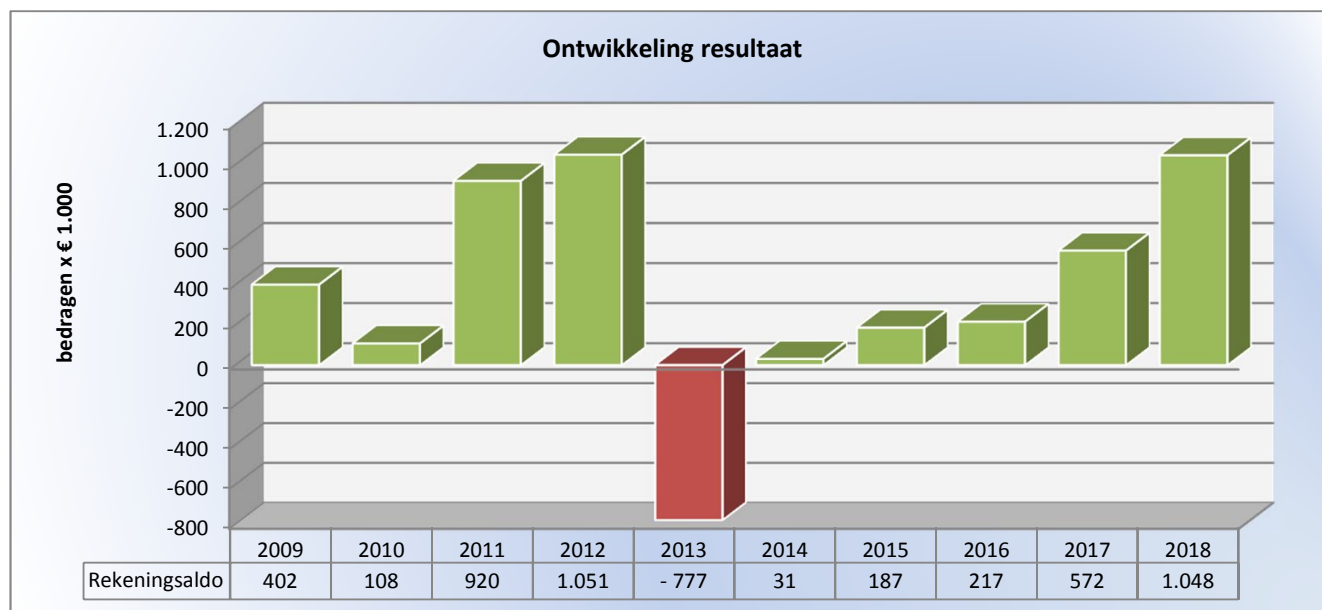
Deel 2: FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Financiële hoofdlijn

De gemeenterekening 2018 kent een positief resultaat van € 1.047.657,-. Gezien het totaal van de exploitatie dat € 101,7 miljoen bedraagt, een beperkte afwijking van 1%. De voorjaarsrapportage kende een negatief saldo van € 62.000,-, Dit is ten tijde van de bestuursrapportage 2018 opgelost. Ook de najaarsrapportage 2018 liet per saldo een sluitend beeld zien voor de jaarschijf 2018.

Ontwikkeling resultaat:

Het positieve saldo is de resultante van diverse mee- en tegenvallers. Een forse tegenvaller zien wij in het Sociaal Domein. Hierover is op eerdere momenten al uitgebreid gecommuniceerd. Wel zien we in de overige programma's diverse meevallers. Dit laat zien dat we op die onderdelen goed binnen de kaders gewerkt hebben.

In de toelichting op de programma's staan we hier uitgebreid bij stil. Bij zowel de bestuursrapportage, als de voor- en najaarsrapportage zijn er verschillende aanpassingen gedaan op de begroting, op grond van voortschrijdende inzichten en mee- en tegenvallers gedurende het jaar. Deze afwijkingen van de (primitieve) begroting worden in de jaarrekening niet meer apart toegelicht. De begroting 2018 had geen bezuinigingen in zich.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Samenvatting baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 87.172	- 99.551	- 101.721	- 2.170 N	- 88.719
Baten	85.667	98.488	98.759	271 V	87.784
Saldo van baten en lasten	- 1.505	- 1.063	- 2.963	- 1.900 N	- 935
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 717	- 5.804	- 5.614	190 V	- 5.406
Onttrekkingen	2.222	6.867	9.625	2.757 V	6.912
Mutatie reserves	1.505	1.063	4.010	2.947 V	1.506
Resultaat	- 0	0	1.048	1.048 V	572

We hebben in totaal € 5,6 miljoen gestort in de reserves, waaronder € 2,6 miljoen in de reserve Co-financieringsfondsen N35, € 0,6 miljoen in de financieringsreserve en diverse stortingen in de VAR en bufferreserve (€ 2,1 miljoen). Daarnaast hebben we € 9,6 miljoen onttrokken aan de reserves. De grootste posten daarin zijn de onttrekking van de reserve Sociaal Domein van € 4,9 miljoen en de onttrekking uit de VAR van € 3,9 miljoen, waarvan € 2,6 miljoen naar de reserve co-financieringsfondsen N35 is geboekt. De onttrekking uit de reserve Sociaal Domein is € 2,7 miljoen hoger dan begroot. In programma 8 wordt dit nader toegelicht en verklaard. De grootste mee- en tegenvallers uit 2018 lichten we hieronder apart toe.

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Saldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Totaal verschil
Nadelen			
Jeugdzorg - Zorg in Natura	- 1.197 N		- 1.197 N
Jeugdzorg - Hogere kosten Landelijk Transitie arrangement	- 231 N		- 231 N
Wmo - Lagere eigen bijdrage	- 198 N		- 198 N
Wmo - Huishoudelijke verzorging	- 963 N		- 963 N
Wmo - Verstrekkingen	- 265 N		- 265 N
Wmo - begeleiding en dagbesteding	- 688 N		- 688 N
Hogere onttrekking reserve Sociaal Domein		2.834 V	2.834 V
Vertraging winstneming woningbouw - lagere storting bufferreserve	- 123 N	123 V	-
Totaal nadelen	- 3.665 N	2.957 V	- 708 N
Voordelen			
Meer aanvragen rijbewijzen en reisdocumenten	81 V		81 V
Maatwerkdeel Jeugd en Gezin	116 V		116 V
Voordeel Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz)	113 V		113 V
Lagere kosten uitvoeringsprogramma participatie en re-integratie	62 V		62 V
Hogere opbrengst leges bouwvergunningen	180 V		180 V
Wmo - PGB	64 V		64 V
Lagere uitbetaling subsidie zorginfrastructuur	65 V		65 V
Voordeel statushouders	116 V		116 V
Doorberekende rente investeringen	59 V		59 V
Vrijval stelpost versterking beleid schulden en armoede	51 V		51 V
Voordeel uitkering gemeentefonds	225 V		225 V
Vrijval voorziening APPA	68 V		68 V
Totaal voordelen	1.200 V	-	1.200 V
Overige afwijkingen	565 V	- 10 N	556 V
Totaal afwijkingen	- 1.900 N	2.947 V	1.048 V

Meevallers

Bij rijbewijzen en reisdocumenten zien we een stijging in het aantal aanvragen. Per saldo levert dit € 81.000,- voordeel op.

Het maatwerkdeel Jeugd en Gezin is een post veelal bedoeld voor projecten. In 2018 is een aantal pilots niet doorgegaan of activiteiten niet voortgezet. Hierdoor valt € 116.000,- van dit budget vrij.

Een onderdeel van het product Bijstandverlening en inkomensvoorzieningen betreft het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Op deze post zien we in 2018 een incidenteel voordeel. Dit voordeel vloeit voort uit het feit dat de kapitaalverstrekkingen en verstrekkingen voor levensonderhoud op basis van het kastelsel met het Rijk worden verrekend. Per saldo is dit € 113.000,-.

De kosten voor het uitvoeringsprogramma participatie en re-integratie zijn lager dan begroot. Hierdoor zien we een voordeel in programma 3 van € 62.000,-. Voornamelijk op de post ingeleend personeel is minder uitgegeven dan voorzien.

De leges voor bouwvergunningen zijn € 180.000,- hoger uitgevallen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een aantrek-

kende markt, waardoor zowel het aantal aanvragen als de totale bouwsom zijn toegenomen.

Bij de Wmo zien we dat er voor € 64.000,-- minder PGB's zijn verstrekt. Dit komt door een verschuiving naar zorg in natura (ZIN).

We zien een voordeel op het onderdeel zorginfrastructuur. In totaal een voordeel van € 65.000,--.

Op het product uitvoering wet inburgering (onderdeel statushouders) zien we een voordeel van € 116.000,-- ontstaan. Dit komt voort uit lagere kosten voor huisvesting en het uitvoeringsprogramma participatie.

Daarnaast is er minder personeel ingezet op dit onderdeel.

De doorberekende rente op investeringen valt € 59.000,-- voordeliger uit omdat met name de personeelhypotheek vervroegd zijn afgelost, waardoor we minder rente hoeven toe te rekenen dan waar rekening mee is gehouden in de begroting.

De stelpost van € 51.000,-- voor de versterking van beleid op het onderdeel schulden en armoede valt vrij. Daarnaast is de afrekening van voorgaande jaren op het gemeentefonds voordelig uitgevallen en zijn er in de december-circulaire mutaties opgenomen die niet meer in de begroting zijn verwerkt. In totaliteit geeft dit een voordeel van € 225.000,-- voor dit jaar.

De voorziening APPA is herberekend, waarbij we rekening mogen houden met een hogere rekenrente dan voorzien. Hierdoor kan € 68.000,-- vrijvallen.

Tegenvallers

Zoals aangegeven zien we binnen het Sociaal Domein diverse tegenvallers. De kosten van Jeugdzorg zijn in 2018 opnieuw sterk gestegen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door meer en zwaardere trajecten binnen de Jeugd-GGZ. In aantallen cliënten en indicaties zien we een stijging van 25%. Met name via de zij-instroom worden jeugdigen naar deze vorm van jeugdzorg toegeleid. In totaal zien we een nadeel van € 1.197.000,-- op het onderdeel Zorg in Natura.

Daarnaast zien we een nadeel in de specialistische Jeugd-GGZ, het Landelijk Transitiearrangement (LTA). Het woonplaatsbeginsel in combinatie met gezinssituaties die wij als gemeente niet kennen, zorgen ervoor dat de declaraties niet altijd vooraf bekend zijn. Op dit onderdeel zien we in 2018 een tekort van € 231.000,--.

De eigen bijdrage is lager dan verwacht. Dit wordt deels veroorzaakt door een lagere opbrengst voor overname voorzieningen. De eigen bijdrage die wordt afgerekend via het CAK is € 198.000,-- lager dan we vooraf hadden ingeschat.

De kosten van huishoudelijke ondersteuning vallen € 963.000,-- hoger uit dan begroot. Tijdens de bestuursrapportage 2018 was de verwachting dat de extra stijging door herindicaties uitbleef en het aantal klanten stabiel zou blijven ten opzichte van 2017 waardoor niveau jaarrekening 2017 kon worden aangehouden. Hierdoor is bij de bestuursrapportage in totaal € 700.000,-- afgeaamd. Uiteindelijk zien we wel een forse stijging van de kosten ontstaan door enerzijds de herindicaties en anderszijds de omzetting van PGB's Alpha naar ZIN. Tevens zijn extra kosten opgenomen voor de stijging door de AmvB reële tarieven (€ 88.000,--). Op de post verstrekkingen zien we een nadeel van € 265.000,--. Dit wordt veroorzaakt door hogere kosten op onder meer rolstoelen en woningaanpassingen.

De kosten voor begeleiding en dagbesteding vallen € 688.000,-- hoger uit dan geraamd. In de jaarrekening 2017 is per abuis een vrijval van € 330.000,-- als structureel aangemerkt, waardoor het vertrekpunt voor de aangepaste begroting 2018 (burap) niet juist is geweest. De afrekening over 2017 is € 60.000,-- hoger uitgevallen dan ingeschat. Dit geeft een incidenteel nadeel. Tevens zien we een verschuiving van dagbesteding (OMD) naar begeleiding (OZL). Dit laatste is duurder en zorgt dus voor hogere kosten. Daarnaast zien we dat de begeleiding van statushouders die eerder als AMV's (alleenstaande minderjarige asielzoekers) waren geregistreerd extra begeleiding vraagt. Deze kosten waren in 2018 € 135.000,--.

De grondexploitaties verliepen in 2018 voorspoedig. Verschillende kavels zijn verkocht, zowel op 't Lochter III als bij de diverse woningbouwlocaties. Op een aantal woningbouwprojecten hebben we winst genomen van in totaal € 153.000,-- Dit was € 123.000,-- lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een vertraging in het bouwrijp maken en dus in de oplevering. We verwachten deze winst nog wel. Deze winst is – conform ons beleid – in de bufferreserve gestort.

Structureel resultaat 2018

Naast de verschillende reservemutaties zien we ook diverse incidentele baten en lasten in het afgelopen jaar. De BBV schrijft voor dat inzicht wordt gegeven in het zogenaamde structurele resultaat. Dit is het resultaat, gecorrigeerd voor reservemutaties en waar de incidentele posten uit zijn geëlimineerd.

Een specificatie van de incidentele baten en lasten per programma vindt u op pagina 161 e.v. in de toelichting op de gemeenterekening.

In onderstaande tabel ziet u dat het structurele resultaat € 4,3 miljoen negatief is. Dit wordt voor een groot gedeelte veroorzaakt door de tekorten in het Sociaal Domein.

bedragen x € 1.000

Structureel resultaat	Rekening 2018
Resultaat	
Saldo van baten en lasten	- 2.963
Mutatie reserves	4.010
Resultaat	1.048
Af: incidentele baten en lasten	
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	5.386
Structureel resultaat	- 4.338

Aanwending onvoorzien

In de begroting 2018 staat een bedrag opgenomen van € 45.000,-- voor onvoorziene zaken. Onderstaande tabel geeft aan waaraan deze post is uitgegeven. Tijdens de bestuursrapportage en bij een separaat raadsbesluit heeft u aangegeven dit budget voor onderstaande zaken te willen inzetten:

bedragen x € 1.000

Aanwending onvoorzien	Rekening 2018
Stelpost	
Onvoorzien	- 45
Totaal stelpost	- 45
Aanwending	
Bestuursrapportage: Inzet speelplaats het Groene Eiland	25
Raadsbesluit: 4 uur communicatiecapaciteit t.b.v. Cultuurvisie	7
Totaal aanwending	32
Restant stelpost onvoorzien	- 13

Bestemming rekeningresultaat

Gezien onze huidige financiële situatie stellen wij u voor om het rekeningssaldo niet volgens bestaande beleidslijnen te bestemmen. Wij stellen u voor om het rekeningssaldo van € 1.047.657,-- te storten in de VAR ter dekking van het tekort in 2019.

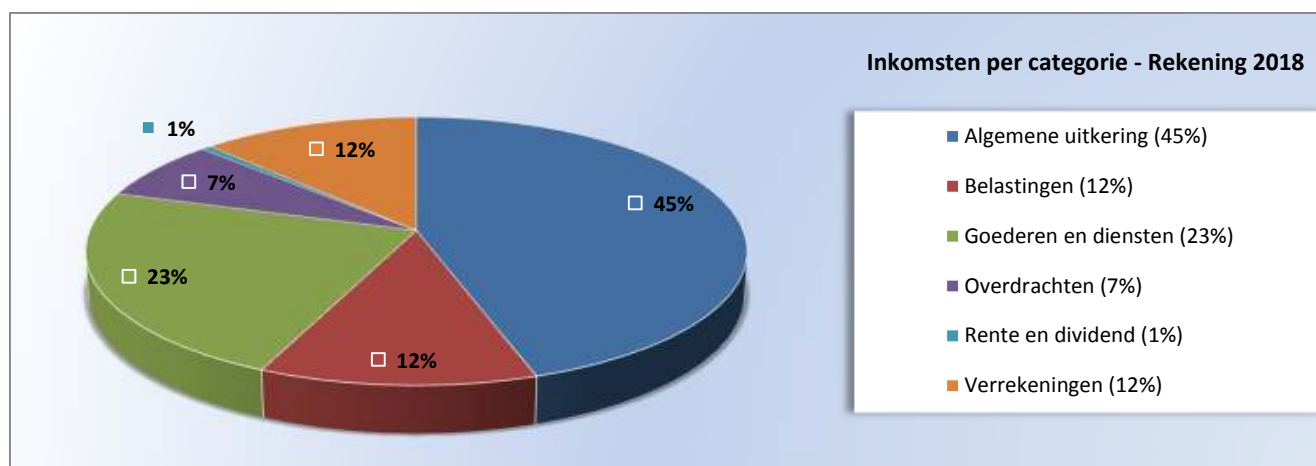
Voorstel resultaatbestemming	Rekening 2018
Toevoegingen	
Storting vrij aanwendbare reserve - ter dekking tekorten 2019	1.047.657
Totaal toevoegingen	1.047.657
Onttrekkingen	
	-
Totaal onttrekkingen	-
Totaal voorstel resultaatbestemming	1.047.657

Totaaloverzichten

De onderstaande tabellen geven per programma aan hoeveel uitgaven er zijn geweest. Aan de batenkant geven we de verdeling weer per categorie, omdat dit een beter beeld geeft van de herkomst van de inkomsten.

bedragen x € 1.000

Uitgaven per programma - Rekening 2018	Bedrag	Percentage
01 Veiligheid en dienstverlening (4%)	3.761	3,5%
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd (12%)	12.345	11,5%
03 Werk, economie en inkomen (14%)	14.579	13,6%
04 Mobiliteit en bereikbaarheid (11%)	11.719	10,9%
05 Cultuur, recreatie en sport (9%)	9.229	8,6%
06 Woon- en leefomgeving (25%)	26.631	24,8%
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg (14%)	14.624	13,6%
08 Bestuur en middelen (4%)	4.319	4,0%
OVH Overhead (9%)	10.128	9,4%
Totaal	107.335	100,0%

bedragen x € 1.000

Inkomsten per categorie - Rekening 2018	Bedrag	Percentage
Algemene uitkering (45%)	48.686	44,9%
Belastingen (12%)	12.729	11,7%
Goederen en diensten (23%)	25.010	23,1%
Overdrachten (7%)	7.955	7,3%
Rente en dividend (1%)	587	0,5%
Verrekeningen (12%)	13.416	12,4%
Totaal	108.383	100,0%

Ontwikkelingen Balans

Opvallend in de balanspositie is de lagere waarde op de post voorraden. Deze daling komt voort uit de verkoop van diverse kavels grond. De voorraden maken nu nog 8% uit van de kapitaalstructuur. Eind 2017 was dit nog 14%.

Tevens zien we een verdere daling van de financiële vaste activa. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door de trend die we al een aantal jaren zien; ambtenaren lossen extra op hun hypothecaire geldleningen af. Ook in 2018 is er € 2,4 miljoen afgelost.

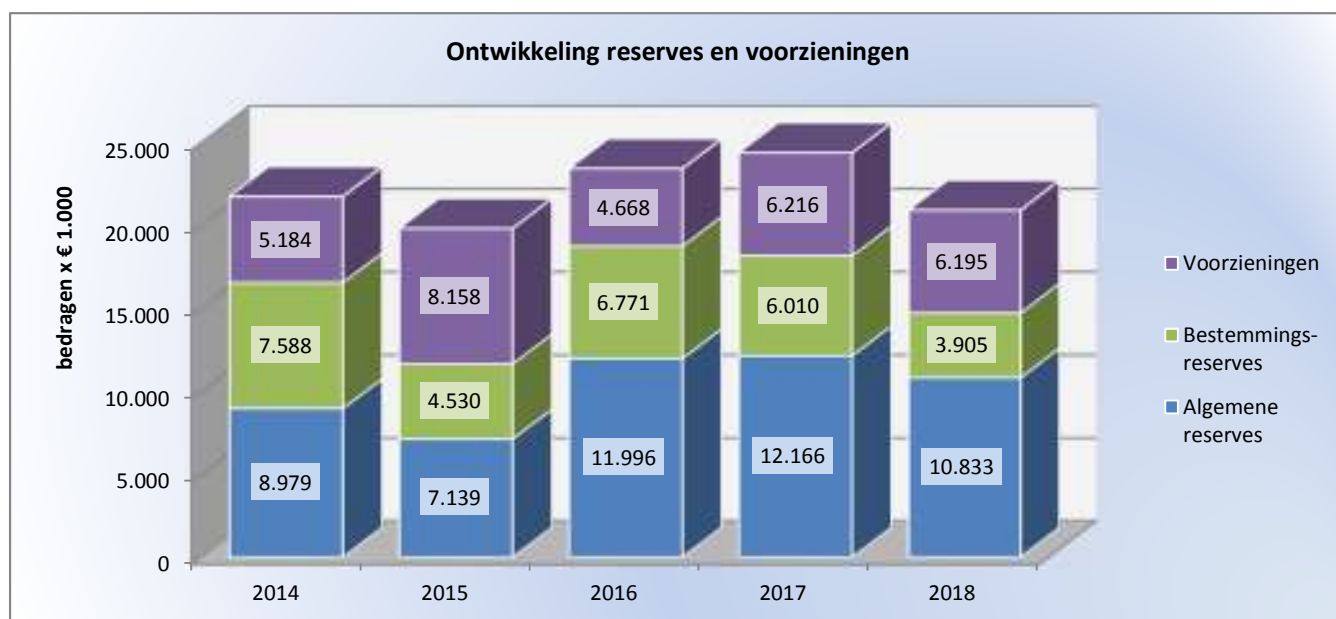
Een andere opvallende post is de uitzettingen met rente typische looptijd van <1 jaar. Deze bestaat uit diverse pos-ten. De vorderingen zijn gedaald met € 533.000,-- tot € 3,0 miljoen, terwijl de uitzetting van middelen bij de schatkist is gestegen met € 2,1 miljoen naar € 7,7 miljoen.

Aan de passivazijde zien we een daling van € 3,0 miljoen in het eigen vermogen. Deze daling wordt vooral veroor-zaakt door de onttrekkingen uit de reserve Sociaal Domein. Daarnaast daalt ook de langlopende schuld met € 5,6 miljoen.

bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-2017	31-dec-2018	Passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Vaste activa			Vaste Passiva		
Immateriele vaste activa	1.038	921	Eigen Vermogen	18.748	15.786
Materiele vaste activa	121.122	122.918	Voorzieningen	6.216	6.195
Financiële vaste activa	9.930	7.442	Langlopende schulden	132.611	127.042
Totaal Vaste activa	132.090	131.281	Totaal Vaste Passiva	157.575	149.023
Vlottende activa			Vlottende Passiva		
Voorraden	23.452	13.170	Netto vlottende schulden met een i	6.475	7.060
Uitzettingen met een rentetypische	9.009	10.657	Overlopende passiva	5.625	5.044
Liquide middelen	537	522			
Overlopende activa	4.588	5.498			
Totaal Vlottende activa	37.585	29.847	Totaal Vlottende Passiva	12.100	12.105
Totaal Activa	169.676	161.128	Totaal Passiva	169.676	161.128
Recht verliescompensatie Vpb	1.172	1.149	Gewaarborgde geldleningen	154.612	144.890

Ontwikkeling reserves en voorzieningen

De reserves en voorzieningen laten in 2018 in totaliteit een daling zien van € 3,1 miljoen.

De stand van de voorzieningen stijgt licht met per saldo € 0,3 miljoen. Dit is een resultante van verschillende toevoegingen, aanwendungen en vrijvallen.

De totale reserves zijn in 2018 gedaald. Eind 2018 bedraagt het totaal van onze reserves € 14,7 miljoen. Eind 2017 was dit nog € 18,2 miljoen, een daling van de eigen vermogenspositie van € 3,4 miljoen. Verschillende grote mutaties in de reserves die ten grondslag liggen aan deze daling worden hieronder kort toegelicht.

De grootste mutatie doet zich voor door de onttrekking uit de reserve Sociaal Domein. In totaal wordt er € 4,7 miljoen onttrokken uit deze reserve ter dekking van de tekorten in 2018. De algemene reserves dalen met € 1,3 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een overboeking van € 2,6 miljoen van de VAR naar de reserve Cofinancieringsfonds N35. Dit ter dekking van de garantstellingen voor de N35 in 2022/2023. Daartegenover staan enkele stortingen in de algemene reserves, waaronder € 1,1 miljoen in de bufferreserve grondexploitaties voor opbrengsten grondverkoop en verkoop vastgoed en € 1,1 miljoen storting in de VAR. Deze post bestaat uit diverse onderdelen. In de toelichting op de balans wordt dit nader uitgewerkt. Voorzieningen vormen we over het algemeen voor verplichtingen, verliezen of te verwachten tegenvallers waarvan de omvang onzeker is, maar die redelijkerwijs zijn in te schatten. In 2017 zijn de voorzieningen gestegen met € 0,6 miljoen. In totaal (zowel regulier als geactiveerd) bedroegen de voorzieningen eind 2017 € 9,9 miljoen. Eind 2018 is het bedrag van de voorzieningen gestegen tot € 10,2 miljoen. In totaal hebben we € 0,4 miljoen extra moeten voorzien door een hogere verliesverwachting op de grondexploitatie. In de paragraaf Grondbeleid gaan we uitgebreider in op deze mutaties. In het afgelopen jaar is de voorziening onderhoud openbare verlichting opgeheven. Dit bedrag is vrijgevallen naar de exploitatie.

Versterking financieringspositie

Wij zetten ons al enkele jaren in voor een versterking van onze financieringspositie. Het verbeteren van onze reserves is daarvan een onderdeel. Vanaf 2015 wordt hiertoe jaarlijks € 50.000,-- (cumulatief) vrijgemaakt binnen onze exploitatie. Daarnaast worden incidentele meevallers voor minimaal de helft toegevoegd aan onze reserves. In 2018 is € 625.000,-- gestort in de financieringsreserve.

Verder is besloten het netto investeringsvolume te maximeren op gemiddeld € 5,3 miljoen netto per jaar. Dit monitoren we jaarlijks via het Meerjareninvesteringsplan. In 2018 hebben we bruto voor € 9,6 miljoen geïnvesteerd. Dit is € 2,7 miljoen minder dan de bijgestelde begroting. Netto bedroeg de investering € 7,4 miljoen. We hebben aan bijdragen derden € 2,2 miljoen ontvangen. Dit zijn investeringsbijdragen die betrekking hebben op o.a. Fietssnelweg 35, herinrichting rijbaan Grotestraat, NZV Hellendoorn Noord en een bijdrage voor de warmtepomp voor het HvCB. In de begroting 2018 was opgenomen dat we € 12 miljoen moesten lenen. Daarvan was € 10 miljoen al op een eerder moment vastgezet, vanwege de lage rentestand. Gedurende het jaar bleek dat de financieringsbehoefte lager was dan vooraf ingeschat, waardoor de € 2 miljoen extra niet meer aangetrokken hoefde te worden. Daarnaast was de verwachting dat voor € 7 miljoen kort geld aangetrokken moest worden. Dit bleek niet volledig nodig. Met een aflossing van € 15,6 miljoen in 2018 komt de leningenportefeuille eind 2018 uit op € 127 miljoen.

Hiervan is € 7,2 miljoen doorgeleend aan derden. Voor rekening van de gemeente komt daarom ruim € 119 miljoen. Dit is een verbetering van € 3,1 miljoen ten opzichte van eind 2017. Tevens staat er ultimo 2018 € 7,7 miljoen uit bij de schatkist. Dit is een liquiditeitsoverschot. Eind 2017 was dit overschot € 5,5 miljoen.

Kengetallen

De solvabiliteit is in 2018 gedaald naar 9,9%. Dit blijft onverminderd laag. Ook de schuldquote blijft hoog. Dit ziet u ook terug in de kengetallen die zijn opgenomen in paragraaf 2 over het weerstandsvermogen. Er zijn maatregelen met u afgesproken om ervoor te zorgen dat de schuldpositie wordt verlaagd waardoor deze kengetallen worden verbeterd. Denk aan de afspraak om het investeringsvolume te beperken en het storten van middelen in de financieringsreserve. We zien dat deze maatregelen beperkt effect hebben, de waarden van enkele kengetallen verbeteren. Voornamelijk de netto schuldquote is verbeterd. Eind 2017 was die nog 137,6%, eind 2018 is deze ratio gedaald naar 116,5% en vertegenwoordigt een betere positie, maar het verder verbeteren van de financieringspositie blijft een belangrijk punt van aandacht. Het verkopen van grond moet een belangrijke bijdrage hieraan leveren. De ratio voor de grondexploitatie is ook sterk verbeterd naar 13,3%. Dit was eind 2017 nog 26,7%. De diverse kengetallen kunt u vinden in de paragraaf financiering en in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Eventuele nieuwe grote investeringen in wegen en Reggesteyn hebben invloed op deze kengetallen.

Deel 3: PROGRAMMA'S

Programma 1: **Veiligheid en dienstverlening**

Verantwoordelijk voor dit programma

Op bestuurlijk niveau:	Burgemeester mevr. A.H. Raven Wethouder dhr. W.A. Joosten (begraafplaatsen)
Op ambtelijk niveau:	Teamhoofd mevr. H. Verschoor (KCC) Teamhoofd dhr. P.H. van der Steen (APV, toezicht en handhaving) Teamhoofd dhr. V. Rodijk (begraafplaatsen-beleid) Teamhoofd dhr. E. Weusink (begraafplaatsen-uitvoering)

Over dit programma

In vergelijking met andere gemeenten is Hellendoorn een veilige gemeente. Dat willen we graag zo houden. Wij zijn er verantwoordelijk voor dat onze inwoners zich veilig voelen én veilig zijn. Die veiligheid draagt bij aan vrijheid, aan expressie en aan ontwikkeling. Ons veiligheidsbeleid is dan ook een belangrijke schakel in de verbetering van de leefbaarheid in onze gemeente. We zetten ons in om dat veilige gevoel nog te versterken, onder meer door overlast en vandalisme in de openbare ruimte terug te dringen.

De gemeente is regisseur van de veiligheid in de volle breedte: het gaat om veilig leven, wonen werken en recreëren, maar ook om veilig ondernemen.

Onze doelen en ambities bereiken we nooit alleen. We werken daarom intensief samen met partners, zoals politie, brandweer, Openbaar Ministerie, ondernemers en niet in de laatste plaats met onze inwoners. Omdat veel zorgtaken gedecentraliseerd zijn naar gemeenten, is het ook van belang om de relatie zorg en veiligheid goed te borgen.

De organisatie van de brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding valt onder de Veiligheidsregio Twente.

In 2018 zijn wij verder gegaan met de ontwikkeling van onze dienstverlening. Zo is er begin 2018 een gemeentebreed klant contact centrum (KCC) opgestart. Waar hiervoor inwoners, bedrijven en andere externe partners gebruik moesten maken van verschillende loketten is vanaf de zomer van 2018 het eerste aanspreekpunt van de gemeente gecentreerd op één afdeling. Hoewel dit intern voor opstartproblemen heeft gezorgd, heeft de klant altijd centraal gestaan. Verder zijn we in 2018 op afspraak gaan werken, zodat de klant geholpen wordt op het moment dat het hem of haar het best uitkomt. Ook is er een start gemaakt voor een programma dienstverlening dat in 2019 van start zal gaan.

Kaderstellende nota's

- Programma Klantgerichte dienstverlening 2012
- Communicatiebeleidsplan 2015-2018 'Minder zenden, meer verbinden' (14INT04087)
- Jaarplan Politie
- Algemeen Plaatselijke Verordening
- Uitvoeringsprogramma vergunningverlening en toezicht & handhaving
- Landelijke handhavingsstrategie
- Handhavings- en gedoogstrategie Fysieke Leefomgeving Overijssel (2010)
- Beleidsplan brandweer 2012-2015 (september 2012)
- Nota Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018

Wat we wilden bereiken

Speerpunten	Realisatie
1.01 Uitwerking thema's veiligheidsbeleid 2015-2018 'Samen=Veiliger'.	
1.02 We evalueren het actieplan voor het veiligheidsbeleid.	
1.03 Initiatiefnemers faciliteren, stimuleren en ondersteunen.	
1.04 Inzetten van onder andere social media, website en andere middelen.	
1.05 Voor inwoners en bedrijven aantrekkelijk maken om internet en de persoonlijke website Mijn Hellendoorn te gebruiken.	
1.06 Ontwikkelen Klant Contact Centrum (KCC).	
1.07 Uitvoeren van een leefbaarheidsonderzoek.	
1.08 Invoeren Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG)	
1.09 Werken aan het communicatiever maken van de organisatie.	
1.10 Verdere inbedding van burger- en overheidsparticipatie in de organisatie.	
1.11 Gemeentelijke regelgeving opschonen, vereenvoudigen en verminderen.	
1.12 Periodieke aandacht voor training bestuurders en lokale medewerkers.	

Wat we ondernamen

Kwaliteit van de dienstverlening

In 2018 is het Klant Contact Centrum officieel van start gegaan. In de eerste periode is dit gepaard gegaan met de nodige opstartproblemen, zowel organisatorisch als technisch. In deze periode heeft de klant wel altijd centraal gestaan. In de tweede helft van 2018 is het KCC verder doorontwikkeld. We helpen de klant nu vanuit één publieksbalie. Hier werken mensen met verschillende specialisaties, waarbij ook veel aandacht is geweest voor onderlinge kennisdeling. Daarnaast hebben de KCC-medewerkers de beschikking over informatie over alle producten en diensten die de gemeente Hellendoorn biedt. Deze informatie wordt door de teams in de backoffices steeds zorgvuldig bijgewerkt en aangepast. Medio 2018 is gestart met op afspraak werken. Hierdoor zijn de wachttijden vrijwel verdwenen, en helpen we de inwoner op het door zijn of haar gekozen tijdstip. Uiteraard is er, zoals bij iedere verandering, bij sommige inwoners weerstand geweest tegen het op afspraak werken. Er is steeds ruimte gebleven om bij spoedgevallen of wanneer er anderszins ruimte was, een inwoner alsnog tussendoor te plannen. Er is in 2018 een opzet gemaakt om te komen tot een programma dat zich richt op dienstverlening in de breedste zin van het woord. Dit gaat in 2019 van start.

Burgerzaken

Doordat we werken op afspraak zijn we in staat het persoonlijke contact met onze inwoners en ondernemers naar een hoger niveau te tillen. Dat is wenselijk in een tijd waarin steeds meer diensten en producten ook digitaal aangevraagd kunnen worden. Inwoners en ondernemers hebben ook de verwachting dat deze service wordt geboden door de gemeente. Het aantal contacten met klanten aan de publieksbalies in het Huis voor Cultuur en Bestuur wordt minder, maar de complexiteit neemt toe. Ook de komende jaren zal dit meer en meer merkbaar zijn.

Evenementen

Om evenementen veilig te kunnen laten plaatsvinden, is er in 2018 bij alle aanvragen voor een evenementenvergunning extra aandacht geweest voor volledigheid en goede tekeningen. Op deze manier kan een betere beoordeling van de veiligheid plaatsvinden. Daarnaast is in november 2018 een informatiebijeenkomst georganiseerd voor alle evenementenorganisatoren. Tijdens deze bijeenkomst is het proces toegelicht en aandacht besteed aan het op een juiste wijze en tijdig indienen van een vergunningaanvraag, de schouw en het veiligheidsplan. Aan de organisatoren

is de ruimte geboden om ook van hun kant zaken in te brengen waar ze tegenaan lopen. De bijeenkomst was druk bezocht en er was het besef van de verschillende rollen en de onderlinge afhankelijkheid van zowel de organisatoren als het bevoegd gezag.

Binnen de Veiligheidsregio Twente wordt de samenwerkende integrale advisering en communicatie met betrekking tot grootschalige evenementen gemonitord en geoptimaliseerd. Er zijn afspraken gemaakt om verder te professionaliseren. Het gaat dan om de processen, maar ook om de onderliggende ICT-ondersteuning.

Zeker grootschalige evenementen kunnen behoorlijke veiligheidsrisico's opleveren. Dat blijkt ook uit ervaringen van andere Nederlandse gemeenten. Het is aan de gemeenten om de juiste voorwaarden te stellen en die te handhaven en aan de organisator om aan die voorwaarden te voldoen. De risico's betreffen vooral geweldpleging, overlast, vernieling en brandgevaar. Verder worden er maatregelen / voorschriften opgelegd ten aanzien van de veiligheid van het publiek.

Privacy en informatieveiligheid

Informatieveiligheid en privacy staan meer dan ooit in de belangstelling. En dat is niet voor niets. De gevolgen van inbreuken op informatieveiligheid kunnen zeer ernstig zijn. Privacy van burgers kan in het geding zijn, maar ook de (digitale) dienstverlening van de gemeente. Ondertussen maken gemeenten steeds meer gebruik van gedigitaliseerde informatie en communicatie. Er ligt daarmee een grote verantwoordelijkheid bij gemeenten om zorgvuldig met gegevens van burgers om te gaan. De basis daarvoor is tot nu toe de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). In 2019 wordt de BIG vervangen door de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De nieuwe baseline wordt het nieuwe normenkader voor alle overheden. Op 25 mei 2018 is daar de nieuwe Europese privacy verordening (AVG) bij gekomen. Vanaf die datum moet iedere organisatie – groot én klein – voldoen aan strenge privacyregels.

In het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de implementatie van zowel de BIG als de AVG. Daarbij is in eerste instantie vooral prioriteit gegeven aan het stimuleren van kennis en bewustzijn bij onze medewerkers. Informatieveiligheid en privacy zijn immers vooral 'mensenwerk', waarbij de techniek ondersteunend is. Andere zaken die in 2018 zijn opgepakt:

- In 2018 zijn de nieuwe beleidskaders informatieveiligheid en privacy vastgesteld. In de beleidskaders zijn de uitgangspunten en regels vastgelegd over de wijze waarop we binnen de gemeente met informatieveiligheid en de bescherming van persoonsgegevens om willen gaan;
- De beide beleidskaders zijn op diverse onderdelen verder uitgewerkt in nadere regels en procedures. Onderdeel hiervan is het privacystatement dat op de gemeentelijke website is geplaatst. Met het privacystatement maken we op transparante wijze duidelijk hoe de privacy wordt geborgd binnen onze organisatie;
- Op grond van de AVG zijn wij verplicht om een functionaris gegevensbescherming (FG) aan te stellen. De functionaris ziet vooral toe op de naleving van de AVG. De functie is eind 2017 al ingevuld;
- In 2018 is een register van verwerkingen opgesteld. Alle gegevensverzamelingen binnen onze gemeente zijn hierin vastgelegd en gedocumenteerd. Inmiddels meer dan 150. Burgers kunnen op hun verzoek inzage krijgen in de informatie die over hen is geregistreerd. Zo nodig kunnen gegevens worden gecorrigeerd en – onder voorwaarden – verwijderd;
- Met diverse externe partijen die in opdracht van de gemeente persoonsgegevens voor ons verwerken zijn schriftelijke afspraken gemaakt over de wijze waarop de verwerking moet plaatsvinden om de privacy van betrokkenen te borgen. De afspraken zijn vastgelegd in zogenoemde verwerkersovereenkomsten. De werkzaamheden lopen door in 2019;
- Vanaf 2018 werken we met kwartaalrapportages over informatieveiligheid en privacy. In de rapportages staan we stil bij de voortgang van de verschillende werkzaamheden. De rapportages gaan ook ter informatie naar uw raad.

Ondanks alle getroffen maatregelen laten beveiligingsincidenten zich natuurlijk nooit voor de volle 100% uitsluiten. Ook wij zijn in het afgelopen jaar geconfronteerd met een viertal datalekken. Een datalek betekent dat persoonsgegevens foutief, op wat voor manier dan ook, openbaar worden of bij een verkeerde persoon terecht komen.

De belangrijkste betrof de toegang tot het virtuele archief waardoor zo'n 20.000 aktes burgerlijke stand voortijdig konden worden ingezien. De verschillende datalekken zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP).

Via de zelfevaluatie ENSIA leggen wij ten slotte vanaf 2017 jaarlijks verantwoording af. ENSIA (Eenduidige Normatieve Single Information Audit) heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid en privacy bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke Planning & Control-cyclus.

Participatie

Zie programma 8.

Communicatie

Door personele wisselingen in 2018 is het gemeentelijk communicatieteam voor de helft vernieuwd. Met de komst van een nieuwe communicatieadviseur (in mei) en een nieuwe senior communicatieadviseur (in juni) is nieuwe swing gegeven aan het gemeentelijk communicatiebeleid. Mede op basis van de doelstellingen uit het communicatiebeleidsplan 2015-2018 is in 2018 flink energie gestoken in het optimaal benutten van de social mediakanalen van de gemeente. Naast Facebook en Twitter is de gemeente ook Instagram en LinkedIn meer gaan benutten. Daardoor komt de gemeente directer in contact met inwoners, ondernemers en organisaties in de samenleving. Het aantal mensen dat de gemeente Hellendoorn (actief) volgt via de diverse sociale mediakanalen is in 2018 flink gegroeid. Door een nieuwe overeenkomst met de Persgroep sinds mei 2018 zijn de kosten voor de wekelijkse Gemeente-Nieuws-pagina's met redactionele berichten en officiële bekendmakingen aanzienlijk gedaald. Door een slimme combinatie van papieren en digitale media weet de gemeente steeds gerichter mensen te bereiken. De laatste twee kwartalen van 2018 is volop benut met het bouwen en inrichten van de compleet vernieuwde gemeentelijke website die begin 2019 online is gegaan. Hierdoor heeft de digitale dienstverlening van de gemeente Hellendoorn een nieuwe basis gekregen waarop de komende jaren verder gebouwd kan worden.

Het communicatiever maken van de organisatie is een blijvend aandachtspunt dat ook in 2019 volle aandacht krijgt. Vooral het vergroten van de leesbaarheid en begrijpelijkheid van gemeentelijke brieven, webteksten en formulieren is voor 2019 een aandachtspunt.

Brandweer

Sinds 1 januari 2013 werkt de brandweer regionaal. De gemeente Hellendoorn valt onder de brandweer Twente. In onze gemeente zijn twee kazernes: één in Nijverdal en één in Hellendoorn. Er ligt een bezuinigingstaakstelling die door de Veiligheidsregio wordt ingevuld. De komende jaren wordt bovendien het materieel op basis van objectieve criteria (her)verdeeld over de gemeenten in de regio.

In de praktijk wordt nu nog steeds vanuit de bestaande kazernes uitgerukt. Wel is men bezig om de bestaande alarmeringsschema's waar nodig aan te passen, waarbij ook de landelijke ontwikkelingen voor grootschalig brandweeroptreden meegenomen worden, zoals bijvoorbeeld de interregionale inzet.

De gemeente Hellendoorn is het centraal kennispunt als het gaat om natuurbranden. Onder meer door middel van trainingen en gespecialiseerd materieel bouwen we dit verder uit.

Momenteel wordt er onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een nieuwe locatie voor de brandweergarage in Hellendoorn. De huidige garage in Hellendoorn voldoet niet meer en kan ook niet meer voldoen aan de eisen die daaraan worden gesteld. De verwachting is dat in loop van 2019 de nieuwe locatie bekend kan worden gemaakt.

Rampenbestrijding

De coördinatie bij rampen binnen de gemeente ligt bij de Veiligheidsregio Twente en wordt regionaal opgepakt, met inzet van lokale mensen. Samen met de Veiligheidsregio werken we aan vergroting van zowel bestuurlijke als operationele slagkracht. Daarom worden bestuurders en medewerkers in een continu proces getraind, zodat zij in geval van calamiteiten goed voorbereid zijn. Dit geldt zowel voor het fysiek als voor het sociaal domein.

De kolom Bevolkingszorg (ambtenaren van verschillende afdelingen die samen met politie, brandweer en andere organisaties zorgen voor een adequate en zo veilig mogelijke afhandeling van crisissituaties) heeft twee prioriteiten benoemd:

1. Het werven en selecteren van nieuwe leden voor het team bevolkingszorg.
2. Het op orde brengen van de faciliteiten voor de crisisteams in de gemeentehuizen.

Vanaf 1 februari 2017 kunnen alle teams tijdens een calamiteit/crisis direct werken in alle Twentse gemeentehuizen. Verder is er een planning gemaakt met alle acties en opleidings- en oefenactiviteiten voor het team bevolkingszorg. De Veiligheidsregio Twente zorgt voor trainingen van bestuurders en gemeentelijke functionarissen met warme regionale functie tijdens een crisis/calamiteit

Openbare orde en veiligheid

Ons veiligheidsbeleid is erop gericht de omstandigheden te scheppen waaronder inwoners veilig zijn en zich ook veilig voelen. We zijn er trots op dat de gemeente Hellendoorn tot de veiligste gemeenten van Overijssel behoort. De fysieke veiligheid in onze gemeente regelen we samen met de politie en regionaal vanuit de Veiligheidsregio. Dat betekent dat lokale gemeente-ambtenaren regionaal aangestuurd worden in geval van incidenten of calamiteiten.

Op het gebied van sociale veiligheid werken we onder het motto 'Samen=Veiliger' aan de volgende hoofdthema's:

1. Ondernijning
2. Kwetsbare personen (personen met verward gedrag en jeugdcriminaliteit en -overlast)
3. Cybercrime
4. High Impact Crimes (woninginbraken, (fietsen)diefstallen enz.)

Bij de uitvoering van deze hoofdthema's leggen we gemeentebreed dwarsverbanden. Een goed voorbeeld hiervan is dat door middel van 'Het Huis Op Maat' overlast van personen met verward gedrag wordt tegengegaan en er gewerkt wordt aan verbetering van de situatie voor zowel de persoon zelf als de omgeving. Een ander voorbeeld van zo'n dwarsverband in de gemeentelijke organisatie is dat medewerkers getraind worden op het herkennen van ondernijning en het handen en voeten geven aan vervolgacties die dan nodig zijn. De van oudsher bestaande scheiding tussen veiligheid en zorg valt weg. Denk hierbij aan Veilig Thuis, het voormalig Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk geweld. Een aandachtspunt hierbij blijft de privacy.

Beleidsaccent: Ondernijning

Ondernijning is een belangrijk veiligheidsthema.

Ondernijnde criminaliteit raakt ons allemaal en komt ook voor in een relatief kleine gemeente als Hellendoorn. De aanpak van Ondernijning is en wordt een speerpunt van het integraal veiligheidsbeleid van de gemeente Hellendoorn. Als lokale overheid pakken we onze verantwoordelijkheid hierin. Dat doen we samen met de politie en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost Nederland (RIEC-ON).

Dit betekent dat in elk geval de komende jaren een intensivering nodig is om tot een gewenst basisniveau van ondernijningsbewustzijn en -weerbaarheid te komen. Ondernijning vraagt om structurele aandacht. De aanpak van ondernijning zal structureler en projectmatiger worden aangepakt.

Aandacht is er ook voor de veiligheid van onze eigen medewerkers. Als goed werkgever maar ook vanuit de Arbo-wetgeving willen we voor een veilige werkomgeving van onze medewerkers zorgen. Dit doen we in nauwe samenwerking met de Ondernemingsraad. De veiligheid van de werkomgeving houden we met moderne middelen up-to-date, zowel zichtbaar als onzichtbaar. Uitgangspunt daarbij is wel om de open cultuur binnen onze gemeente te behouden

Begraafplaatsen

Op de begraafplaats aan de Ninaberlaan zijn een aantal asfaltpaden vernieuwd. De inrichting is op enkele plekken verfraaid. Dit was onder andere noodzakelijk als gevolg van omgewaaide naaldbomen tijdens de storm in het voorjaar.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

01 Veiligheid en dienstverlening	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Begraafplaatsen en uitvaartcentrum	- 347	- 368	- 362	6 V	- 334
Burgerlijke stand	- 156	- 176	- 158	18 V	- 179
Ondersteuning veiligheidsketen	- 2.026	- 2.026	- 2.025	2 V	- 2.020
Openbare orde	- 450	- 678	- 651	27 V	- 438
Overige burgerzaken	- 36	- 49	- 60	- 11 N	- 53
Preparatie	- 30	- 20	- 20	- 0 N	- 20
Rampenbestrijding	- 48	- 47	- 33	15 V	- 45
Reisdocumenten	- 264	- 281	- 293	- 12 N	- 294
Rijbewijzen	- 123	- 140	- 159	- 19 N	- 135
Totaal Lasten	- 3.481	- 3.786	- 3.761	25 V	- 3.517
Baten					
Begraafplaatsen en uitvaartcentrum	355	354	351	- 3 N	328
Burgerlijke stand	84	84	72	- 12 N	71
Openbare orde	43	197	198	1 V	42
Overige burgerzaken	10	10	20	9 V	9
Reisdocumenten	327	327	354	27 V	410
Rijbewijzen	98	98	174	75 V	167
Totaal Baten	916	1.070	1.167	97 V	1.027
Saldo van baten en lasten	- 2.564	- 2.716	- 2.594	122 V	- 2.490
Resultaat	- 2.564	- 2.716	- 2.594	122 V	- 2.490

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Voordeel rijbewijzen door meer aanvragen	54 V
Voordeel reisdocumenten door meer aanvragen	27 V
Integrale handhaving	18 V
Totaal voordelen	99 V
Nadelen	
Totaal nadelen	-
Overige afwijkingen	23 V
Totaal afwijkingen	122 V

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 2: **Onderwijs, opvoeding en jeugd**

Verantwoordelijk voor dit programma

Bestuurlijk:	Wethouder mevr. J.H. Van den Dolder-Soeten (onderwijs en jeugd)
	Wethouder dhr. J.J. Beintema (gezondheidszorg)
Ambtelijk:	Teamhoofd dhr. G. Koolhaas
	Teamhoofd mevr. B. Offenbergh-Huisman
	Teamhoofd dhr. E. Weusink (speelplaatsen-uitvoering)

Over dit programma

Jeugdzorg valt sinds enkele jaren onder onze verantwoordelijkheid als gemeente. Wij zetten het netwerk van de jongere zoveel mogelijk in, om op basis van de eigen kracht van dat netwerk de problemen en uitdagingen die er zijn, zelf op te lossen. Als het nodig is, zorgen we uiteraard voor passende hulpverlening. Hulpvragen van kinderen, jongeren en hun ouders plaatsen we in hun context en pakken we zo breed en zo integraal mogelijk op. Ook zijn wij verantwoordelijk voor jeugdzorg die geïndiceerd wordt door huisartsen, jeugdartsen en Gecertificeerde Instellingen, zoals Jeugdbescherming Overijssel.

Wij willen dat jongeren uit onze gemeente de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen en om hun talenten te gebruiken. Wij vinden dat ouders in principe zelf verantwoordelijk zijn voor de opvoeding. Wij zetten in op het voorkomen van problemen door preventieve activiteiten. Onderwijs is een belangrijke voorwaarde voor een gezonde opvoeding en ontwikkeling. Daar waar onderwijs de eerste verantwoordelijkheid is van scholen zorgen wij voor passende onderwijshuisvesting, een goede aansluiting tussen jeugdzorg en onderwijs en voorschoolse voorzieningen en wij zorgen voor een goed speelplaatsenbeheer.

Kaderstellende nota's

- Integraal HuisvestingsPlan (IHP) 2015-2020
- Kadernota Jeugdhulp 2015-2019
- Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019
- Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019

Wat we wilden bereiken

Speerpunten	Realisatie
2.01 Opstellen integraal huisvestingsplan voor het onderwijs voor de lange termijn, na 2020. Er is in 2016 een gezamenlijke visie opgesteld over een integraal huisvestingsbeleid op lange termijn. Op basis daarvan wordt overleg gevoerd met Reggesteyn over een toekomst bestendige huisvesting.	
2.02 In 2015 en 2016 is de organisatie van de jeugdhulp verder uitgebouwd. Wij evalueren de jeugdhulptaken, de organisatie en het beleid in 2017.	
2.03 We zorgen ervoor dat iedereen weet waar hij of zij met problemen rondom kinderen en jongeren terecht kan.	
2.04 Binnen OZJT de inkoop van jeugdbescherming en jeugdreclassering vormgeven met Samen 14.	
2.05 De Stichting Peuterspeelzalen Gemeente Hellendoorn moet voldoende middelen behouden voor regulier peuterspeelzaalwerk en voorschoolse educatie.	
2.06 We stimuleren verdere samenwerking tussen organisaties die betrokken zijn bij het jonge kind.	
2.07 We volgen het rijksbeleid en vertalen dit indien nodig naar lokaal beleid.	

Wat we ondernamen

Onderwijshuisvesting

In 2018 is door een financiële impuls van de gemeente en inzet van eigen middelen van het schoolbestuur hard gewerkt aan renovatie en aanpassing van het schoolgebouw van CBS De Es aan de Noord Esweg 26 in Hellendoorn. Met vereende krachten is gewerkt aan een groen en uitdagend (speel)park rond het schoolgebouw, door het openbaar gebied te verbinden met het speelplein. In de tweede helft van 2018 hebben we de onderwijsvoorziening van CBS De Es aan de Leerlooierstraat in Hellendoorn teruggenomen en onttrokken aan de onderwijshuisvesting.

Ook zijn in de eerste helft van 2018 bouwvoorbereidingen getroffen voor VSO De Elimschool. We hebben de kavel aan de Luttenbergerweg bouwrijp gemaakt, in samenspraak met de andere eigenaren gas, water en elektra omgezet en de riolering aangepast. In de tweede helft van 2018 is het schoolbestuur gestart met de bouw. De verwachting is dat eind 2019 het nieuwe schoolgebouw opgeleverd wordt en de VSO leerlingen hun intrek in het nieuwe pand zullen nemen.

Tot slot is in 2018 samen met het schoolbestuur en ondersteund door HEMM adviseurs, onderzocht op welke manier voor de leerlingen van CSG Reggesteyn toekomstbestendige huisvesting gerealiseerd kan worden. Na vier verschillende locaties doorgelicht te hebben is de onderwijslocatie Noetselerbergweg het meest geschikt bevonden als centraal lespunt voor CSG Reggesteyn. In 2019 zal onderzocht worden of renovatie plus uitbreiding van de onderwijslocatie aan de Noetselerbergweg 20 in Nijverdal of nieuwbouw op deze locatie de beste optie is.

Voor- en vroegschoolse educatie

De gemeente heeft in 2018 'Nadere regels peuteropvang gemeente Hellendoorn 2018' opgesteld. De aanleiding om tot nadere regels te komen, is de harmonisatie per 2018 van de kinderopvang en de peuterspeelzalen. Per wet is geregeld dat het peuterspeelzaalwerk per 1 januari 2018 als werksoort beëindigd is en gelijkgesteld is aan kinderdagverblijven. Vanaf 2018 bekostigen wij alleen nog de peuteropvang voor peuters van niet werkende ouders en kostwinners. Het rijk financiert de toeslag kinderopvang voor tweeverdieners.

Het college stelt met de 'Nadere regels peuteropvang gemeente Hellendoorn 2018' alle kinderdagverblijven in de gelegenheid om subsidie aan te vragen voor peuteropvang voor peuters uit onze gemeente en geeft duidelijkheid de voorwaarden waaraan deze peuteropvang moet voldoen. Om de Stichting Peuterspeelzalen gemeente Hellendoorn een redelijke termijn te geven om te anticiperen op deze ontwikkelingen was 2018 voor hen een overgangsjaar.

Passend Onderwijs

In 2018 hebben bestuurlijke op overeenstemming gerichte overleggen Passend onderwijs en jeugdzorg plaatsgevonden. Daarin bespraken wethouders Jeugd en Onderwijs en de bestuurders van de samenwerkingsverbanden voor primair- en voortgezet onderwijs op welke manier ze elkaar kunnen versterken in de zorg rond jongeren. Onderwerpen van overleg waren de zorgstructuur Primair Onderwijs en Voortgezet onderwijs, de aansluiting tussen onderwijs en jeugd en het bestrijden van thuiszitters. Op uitvoerend niveau wordt overleg gevoerd over samenwerking en individuele casuïstiek.

Leerlingenvervoer

In januari 2016 zijn 12 van de 14 Twentse gemeenten gezamenlijk begonnen met de implementatie van de regionale visie 'Samen op weg; Twentse visie op vervoer onder gemeentelijke verantwoordelijkheid'. Dit heeft geleid tot een systeem waarbij het vervoer in het kader van de Wmo en Jeugdwet (het doelgroepenvervoer naar dagbesteding en jeugdzorglocaties), het leerlingenvervoer en de Regiotaxi door één vervoerder worden verzorgd. De veranderingen voor het leerlingenvervoer zijn ingegaan per 1 augustus 2018.

Preventieve activiteiten en algemene voorzieningen

In 2018 hebben we gekeken naar innovatieve werkwijzen voor preventie. Het doel was om jeugd sterker in de schoenen te laten staan en weerbaarder te maken, zodat er minder snel een beroep op jeugdhulp nodig is. Hierbij is samenwerking gezocht met op het eerste gezicht een minder voor de hand liggende partner, namelijk Garage2020. Dit is een sociaal innovatie netwerk dat samen met jeugd werkt aan vraagstukken binnen de jeugdhulp. Het netwerk bekijkt die vraagstukken vanuit een verrassend andere invalshoek (virtual reality experts, ontwerpers, etc.). In 2018 heeft Garage2020 een werkwijze opgeleverd, die in 2019 geïmplementeerd wordt op Reggesteyn, (locatie: Willem de Clercq) en de Elimschool. Doelstelling van deze werkwijze is om jongeren meer weerbaar te maken, zodat men minder snel een beroep hoeft te doen op jeugdzorg.

Project rond alleenstaande minderjarige vreemdelingen

De groepsgewijze opvang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen is in 2018 beëindigd. Er zijn goede afspraken gemaakt over de begeleiding van de beperkte groep inmiddels meerderjarige vreemdelingen en de kosten worden vanuit de Wmo betaald. Daarom is dit project niet uitgevoerd.

Toegang tot jeugdhulp

De toegang tot de jeugdhulp wordt verzorgd door het sociaal team (team Werk & Zorg) in onze gemeente. Het team werkt vanuit het principe één gezin, één plan, één regisseur. Daarnaast wordt de toegang verzorgd door huisartsen en de Gecertificeerde Instellingen, zoals Jeugdbescherming Overijssel. In 2018 is besloten om een praktijkondersteuner GGZ jeugd aan te stellen, om zodoende meer grip te krijgen op de instroom van jongeren in de jeugdhulp.

Jeugdhulp

In 2018 is de instroom in de jeugdhulp sterker geweest dan verwacht. Ook is de complexiteit van de hulpvragen toegenomen. In 2018 merkten we de effecten van de veranderingen die zijn doorgevoerd in het sociaal team. Dit zagen we terug in het feit dat de problematiek complexer wordt, in wachtlijsten voor specialistische en basis (jeugd) ggz en in een toenemende werkdruk door vechtscheidingen en in de toename van het aantal verzoeken tot onderzoek. In 2018 hebben we naast het reguliere werk, dat dus belangrijk is toegenomen, ook gefocust op de implementatie van het Twents inkoopmodel voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp. De ondersteuningsbehoefte van de inwoner en het beoogde resultaat, die staan centraal in het nieuwe Twentse model. Niet indiceren op basis van het aanbod van de zorgaanbieder, maar de behoefte van de inwoner als uitgangspunt nemen.

Daarnaast is een nieuw zaakgericht systeem, Inproces, geïmplementeerd. De werkprocessen zijn heringericht. Bij de aanbesteding is ingezoomd op fraude. Met de vier specialistische zorgaanbieders zijn afspraken gemaakt om de kosten te beheersen. Zowel het besluit om een praktijkondersteuner GGZ aan te stellen, als het Twents inkoopmodel en de afspraken met de vier specialistische zorgaanbieders zijn onderdelen van het Verbeterplan Zorg.

De indexaties en aantallen cliënten bij onderdelen van jeugdzorg gestegen en zijn de kosten met 25% toegenomen. Die stijging deed zich met name voor in het laatste kwartaal door trajecten die gestart zijn vanuit de Gecertificeerde Instellingen en de huis- en jeugdartsen. Er was en is sprake van zowel een volumestijging in aantallen als een stijging van de kosten per traject.

Regionale samenwerking en inkoop

De gemeente Hellendoorn werkt bij het vormgeven van beleid en de inkoop van jeugdhulp en bij de Wmo samen met 13 andere Twentse gemeenten, ook wel Samen14 genoemd. De Twentse uitvoeringsorganisatie die verantwoordelijk is voor de regionale taken op het terrein van jeugdhulp en Wmo is de Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT). In 2018 is een nieuwe aanbesteding voorbereid voor zowel jeugdhulp als maatschappelijke ondersteuning, waarbij de omslag gemaakt wordt van de inkoop van producten naar resultaatgerichte afspraken. De nieuwe contracten zijn ingegaan per 1-1-2019.

Geletterdheid en basisvaardigheden

Een aanbod voor volwasseneneducatie, waaronder educatieactiviteiten gericht op het verbeteren van geletterdheid zijn regionaal georganiseerd op basis van een door de gemeenten opgesteld plan.

Daarnaast is er een goede lokale samenwerking tussen De Welle en ZINiN, waarbij de activiteiten onderling zijn afgestemd. Het Taalpunt Nijverdal wordt als uitgangspunt genomen.

Speelplaatsen

In 2018 hebben we op diverse plekken onderhoud uitgevoerd aan onze speelplekken.

- De speelplek in de Verzetstraat is opnieuw ingericht, in combinatie met de inrichting van een groen schoolplein bij basisschool De Es in Hellendoorn. Dit project is via een burgerparticipatietraject tot stand gekomen en uitgewerkt.
- De speelplek Kerkekampstraat is deels gerenoveerd. De valondergrond is vernieuwd en er zijn een paar speeltoestellen vervangen.
- De speelplek Grasklokje is deels gerenoveerd. Het combinatietoestel is vervangen door een nieuw combinatie-toestel en een vrijstaande schommel. Dit laatste op uitdrukkelijk verzoek van buurtbewoners die meededen met een burgerparticipatietraject. De rubber tegels van de valondergrond zijn opnieuw gebruikt.
- Op de speelplek aan de Korenweg is een combinatietoestel vervangen.
- De afgelopen jaarwisseling is relatief weinig vernield aan speelplaatsen. Gemeentebreed kwam dit jaar de vuurwerkschade uit op circa € 2.000,--.
- In 2018 zijn onze datagegevens, die op diverse plekken stonden, overgezet in het beheerprogramma i-asset.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen onderwijsbeleid	- 602	- 238	- 239	- 1 N	- 606
Bijzonder basisonderwijs	- 606	- 991	- 1.022	- 32 N	- 647
Bijzonder speciaal onderwijs	- 177	- 177	- 156	21 V	- 164
Bijzonder voortgezet onderwijs	- 145	- 145	- 150	- 5 N	- 154
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	- 643	- 724	- 688	36 V	- 761
Jeugd en gezin	- 7.671	- 7.889	- 9.153	- 1.264 N	- 8.358
Jeugdbeleid	- 14	- 14	- 14	- 0 N	- 15
Kinderopvang / Peuterspeelzalen	- 308	- 405	- 407	- 2 N	- 376
Openbaar basisonderwijs	- 68	- 68	- 69	- 2 N	- 77
Speelplaatsen 12-	- 159	- 270	- 266	5 V	- 163
Spelvoorzieningen 12+	- 4	-	-	-	-
Totaal Lasten	- 10.396	- 10.920	- 12.163	- 1.244 N	- 11.321
Baten					
Algemeen onderwijsbeleid	25	146	140	- 6 N	137
Bijzonder basisonderwijs	10	10	-	- 10 N	-
Bijzonder speciaal onderwijs	15	15	12	- 4 N	13
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	27	24	27	3 V	27
Jeugd en gezin	-	-	6	6 V	-
Jeugdbeleid	-	-	-	-	24
Kinderopvang / Peuterspeelzalen	11	11	6	- 5 N	8
Openbaar basisonderwijs	-	-	9	9 V	-
Speelplaatsen 12-	-	75	73	- 2 N	1
Totaal Baten	88	281	272	- 10 N	209
Saldo van baten en lasten	- 10.308	- 10.639	- 11.892	- 1.253 N	- 11.112
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	- 315	- 182	134 V	- 350
Onttrekkingen	1.127	2.094	4.861	2.767 V	1.315
Mutatie reserves	1.127	1.779	4.679	2.900 V	965
Resultaat	- 9.181	- 8.860	- 7.213	1.647 V	- 10.147

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Jeugd en Gezin	116 V
Aangepast Schoolvervoer	19 V
Toegang Jeugdzorg	32 V
Reserve Sociaal Domein - onttrekking aan de reserve	2.950 V
Totaal voordelen	3.117 V
Nadelen	
Taxaties schoolgebouwen	- 17 N
Jeugdzorg - Zorg in Natura	- 1.107 N
Jeugdzorg - Landelijk Transitiearrangement	- 231 N
Vrij Aanwendbare Reserve - Reggesteyn / Agenda voor Twente	- 50 N
Totaal nadelen	- 1.405 N
Overige afwijkingen	- 65 N
Totaal afwijkingen	1.647 V

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 3: **Werk, economie en inkomen**

Verantwoordelijk voor dit programma:

Bestuurlijk:	Wethouder mevr. G.J. Overmeen-Bakhuis (economische zaken, markten/detailhandel, werk en inkomen) wethouder J.J. Beintema (agrarische zaken)
Ambtelijk:	Teamhoofd mevr. B. Offenbergh-Huisman (werk en inkomen) Teamhoofd dhr. V. Rodijk (economie, markten, agrarische zaken)

Over dit programma

De economie is in 2018 flink aangetrokken. Dat heeft positieve effecten gehad op de werkgelegenheid en het vestigingsklimaat voor ondernemers. Er heeft zich een aantal nieuwe bedrijven in onze gemeente gevestigd. Dat heeft nieuwe werkgelegenheid opgeleverd. De contacten met ondernemers zijn verder aangehaald en er zijn flinke stappen gezet met enkele prominente projecten, zoals uitvoering van het masterplan (o.a. herinrichting gebied Grotestraat-Paarse Poort) en revitalisering bedrijventerrein Lochter I en II. De aantrekkende economie heeft ook geleid tot verlaging van het werkloosheidspercentage in Hellendoorn van 5,0 % (2017) naar 3,9 % (2018). De daling van de werkloosheid wordt vooral zichtbaar bij de WW-uitkeringen. Bij de gemeentelijke uitkeringen (Participatiewet en IOAW/Z) is een beperkte daling zichtbaar: van ongeveer 500 eind 2017 naar 492 (eind december 2018). Het aantal klanten met een arbeidsbelemmering neemt toe. De begeleiding van deze klanten kost meer tijd, we merken dat de zelfredzaamheid lager ligt. Aan de andere kant merken we dat ondernemers meer bereid zijn om deze mensen kansen te bieden op de arbeidsmarkt.

Kaderstellende nota's

- Beleid in Provinciale Omgevingsvisie
- Economische agenda 2019 tot 2022 (2018 - 029188)
- Position Paper Economische zaken 'Natuurlijk Ondernemend'(2016 16INT01638)
- Kadernota Participatiewet 2015-2018 (2014 14INT05060)
- Masterplan 2015 (15 INT 02648)
- Beleidsplan integrale schulddienstverlening gemeente Hellendoorn (2012-2015)
- Verordening financiële bijdrageregelingen maatschappelijk e participatie gemeente Hellendoorn 2018 (kindpakket, raadsvergadering 6-2-2018)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten		Realisatie
3.01	Wij organiseren, ondersteunen en faciliteren initiatieven gericht op werkgelegenheid voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.	
3.02	Nauw samenwerken en structureel overleg voeren met werkgevers en onderwijsinstellingen.	
3.03	Samen met het bedrijfsleven ondernemen we acties ter stimulering van de werkgelegenheid, zoals ontbijtsessies met werkgevers, bevorderen sociaal ondernemen (SROI) en plaatsing van langdurig werklozen (inclusief niet-uitkeringsgerechtigden).	
3.04	Uitvoering Masterplan Centrum Nijverdal	
3.05	Wij handhaven de financiële steun aan het Hulpfonds Hellendoorn en het Steunpunt Minima en geven het kindpakket vorm.	
3.06	Als het nodig is voor het opleiden van vrijwilligers, verlenen we een bijdrage aan Stichting BOOM.	
3.07	Statushouders en vluchtelingen huisvesten en begeleiden gericht op integreren en participeren.	
3.08	Actief acquireren voor 't Lochter III.	
3.09	Met ondernemers het maatregelenpakket revitalisering 't Lochter I en II oppakken en uitvoeren.	

Wat we ondernamen

Masterplan Nijverdal

Het zal niemand zijn ontgaan dat het project herinrichting Grotestraat, Meijboomstraat tot aan de Paarse Poort nagenoeg is afgerond. Het heeft louter positieve reacties opgeleverd. Het geeft een enorme boost aan het kernwinkelgebied en de verbinding richting de Paarse Poort.

Het masterplan kent echter meerdere pijlers. Zo is met subsidie van de provincie het afgelopen jaar ook aandacht besteed aan de verdere professionalisering van de ondernemers, de marketing- en vastgoedstrategie en de promotie van het centrum. Er zijn bijeenkomsten in het theater georganiseerd voor ondernemers en werknemers, waarbij zowel ondernemers als medewerkers zijn meegenomen in trends, ontwikkelingen en de kansen die zich voordoen. Mystery-guests hebben met ondernemers en werknemers anoniem hun bevindingen gedeeld, waarmee zij hun voordeel kunnen doen (uitstraling pand, inrichting winkels, kwaliteit uitstallingen, inrichting website, presentatie medewerkers etc).

Het ligt in de bedoeling om dit traject in 2019 voort te zetten en verder uit te breiden. Met de ondernemers en provincie zijn hierover inmiddels goede contacten.

Afspraken regionale bedrijventerreinen programmering Twente 2017-2020

Met de provincie en de Overijsselse gemeenten is een convenant gesloten. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over het terugdringen van overtollige plancapaciteit van bedrijventerreinen in de provincie. In het bestemmingsplan Kruidenwijk-zuid is nog een kleine locatie van 1,2 ha. met de bestemming bedrijventerrein opgenomen. Dit zal worden geschrapt. Door de verkopen van de afgelopen periode lopen wij inmiddels voor op het scenario van versnelde uitgifte. Daarom is er op dit moment geen sprake meer van overcapaciteit aan bedrijfsterreinen. De discussie hierover loopt nog en zal naar verwachting in de loop van 2019 worden afgerond.

Acquisitie

De afgelopen jaren is vol ingezet op acquisitie voor ons bedrijventerrein Lochter III. Er zijn twee makelaars ingehuurd (voor de bovenlokale en regionale behoefte). Daarnaast is er ook binnen de unit economische zaken een medewerker hiervoor vrijgemaakt. Dat heeft (ook in 2018) zijn vruchten afgeworpen.

Het Lochter III heeft in 2018 zeer goed gedraaid. Dat heeft geleid tot diverse verkopen met een totale waarde van ruim € 8 miljoen. In 2018 zijn kavels met een totaal oppervlakte van 8,8 hectare op 't Lochter III daadwerkelijk

geleverd. Door de vele verkopen was het noodzakelijk om een groot deel bouwrijp te maken. In 2018 is dit voorbereid en uitgevoerd. Verschillende bedrijven zijn begonnen met de bouw van hun nieuwe panden. Daarnaast lopen er op dit moment ook nog gesprekken met een aantal serieuze belangstellenden

Sociale werkvoorziening

Wat betreft de oude Wsw telt de gemeente Hellendoorn momenteel nog 148 personen (inclusief de groep ex-Larcom) die in dienst zijn van de Gemeenschappelijk Regeling (GR) SOWECO en 8 personen die via "begeleid werken" zijn geplaatst bij reguliere werkgevers. Van de werknemers bij SOWECO werken verreweg de meesten lokaal binnen de gemeente Hellendoorn, bij de afdeling Multipack en bij de groenploeg. Zoals bekend loopt het aantal medewerkers jaarlijks terug vanwege de wettelijke instroom-stop voor de Wsw.

Deze instroomstop en de bezuinigingen op de rijksbijdrage Wsw hebben forse gevolgen voor de GR SOWECO. Om de tekorten terug te dringen is - in overeenstemming met alle betrokken partijen - besloten tot een afbouw van de GR en doorontwikkeling van de bestaande NV tot een brede 'maatschappelijke onderneming (MO)'. Het streven is dat de GR per 1-1-2021 uitsluitend bestaat uit de SW-dienstverbanden, en dat vóór die datum het vastgoed, het ambtelijk personeel en het aandeelhouderschap is overgedragen.

In 2018 zijn in dit kader diverse vervolgstappen gezet. Zo is onder andere de deconsolidatie (= ontvlechting van GR en NV) uitgewerkt. Verder worden van het vastgoed de eerste panden, die niet van direct belang zijn voor de bedrijfsvoering, verkocht. Het proces van doorontwikkeling bevindt zich momenteel in de fase van onderzoek naar een eventueel aandeelhouderschap en de consequenties die daaruit voortvloeien. Over de voortgang en besluitvorming en de gevolgen voor de lokale uitvoering in Hellendoorn wordt in 2019 nader gerapporteerd.

Los van de oude Wsw wordt invulling gegeven aan het "nieuw beschut werken" op grond van de Participatiewet. Van de taakstelling van het ministerie van 6 plaatsen zijn eind 2018 totaal 4 plaatsen ingevuld. Daarvan zijn 3 personen geplaatst bij SOWECO en 1 bij een reguliere werkgever. Het UWV heeft niet meer nieuw beschut indicaties afgegeven, daarom heeft het niet behalen van de taakstelling van het rijk geen gevolgen en is er ook geen wachtlijst voor nieuw beschut

Participatie

Zoals hiervoor al is aangegeven is het aantal gemeentelijke uitkeringen in 2018 licht gedaald, naar 492 (eind december 2018). Een deel van deze personen (22 % = 108 personen) was in 2018 in deeltijd werkzaam. Daardoor kon in 2018 ruim 3 ton aan inkomsten worden verrekend met hun uitkering (rekening houdend met gedeeltelijke vrijlating van inkomsten).

Ook in 2018 hebben diverse activiteiten plaatsgevonden om mensen zo regulier mogelijk te laten participeren in de samenleving. De doelstellingen en resultaten over 2018 staan hieronder vermeld.

Doelstelling (omschrijving)	Doelstelling 2018	Resultaat 2018
Uitstroom naar betaald werk (incl. zelfstandig beroep)	55	49
Waarvan nieuwe plaatsingen met loonkostensubsidie (LKS)	20	21
Werven + invullen werkervaringsplaatsen + proefplaatsingen	30	14
Invullen arbeidsplaatsen nieuw beschut	4-6	4

In 2018 zijn in totaal 49 personen uitgestroomd naar betaald werk. Dit is iets lager dan de gestelde doelstelling. Dit komt mede doordat de gemeentelijke doelgroep steeds meer afstand tot de arbeidsmarkt heeft en daardoor niet altijd direct bemiddelbaar is. De doelgroep vraagt meer begeleiding. Ons uitgangspunt is duurzame uitstroom naar regulier werk, draaideureffect van mensen is hierdoor minimaal. Over 2018 is slechts 1 persoon weer ingestroomd na een plaatsing. De interesse van werkgevers voor plaatsing van personen uit onze doelgroepen is aantoonbaar toegenomen.

Dit blijkt onder meer uit het licht gestegen aantal nieuwe plaatsingen bij werkgevers met ondersteuning via loonkostensubsidies. Het aantal werkervaringsplaatsen en proefplaatsingen blijkt te hoog te zijn geraamd, maar vertoont wel een stijgende lijn ten opzichte van voorgaande jaren.

Het talentenportaal speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de uitstroom uit de uitkering en de plaatsingen bij bedrijven.

Totale uitstroom uit de bijstand t.o.v. de inzet van het Talentenportaal (2015-2018)	2015	2016	2017	2018
Totaal uitstroom naar betaald werk	47	55	49	49 *
Via het Talentenportaal	31	30	33	41 **

*Dit betreft de totale uitstroom van het gehele bestand Participatiewet-uitkeringen van de gemeente Hellendoorn op peildatum 01-12-2018.

**Dit getal betreft de optelling van de uitstroom zonder Loonkostensubsidie en de uitstroom met Loonkostensubsidie.

Zoals uit bovenstaande tabel is op te maken komt de uitstroom naar betaald werk voor 84% via het netwerk van het Talentenportaal.

Vanuit het Talentenportaal is samen met de adviseur werkgeversdienstverlening ingezet op intensivering van de samenwerking met het bedrijfsleven. In het bijzonder vermelden wij de capaciteitspool die samen met bedrijven op het industrieterrein 't Lochter is opgezet. Via deze capaciteitspool zijn 6 personen volledig uitgestroomd naar werk en 3 personen via een werkervaringsplaats. Verder is ongeveer 50 % van deze personen afkomstig uit de groep stasthouders. Deze plaatsingen zijn vaak ook gerealiseerd met inzet van de gemeentelijke indienstnemingssubsidie. Om de arbeidsmarkttoeleiding van uitkeringsgerechtigden en doelgroepen die recht hebben op ondersteuning en advies vanuit de PW te verbeteren, is in 2018 besloten tot invoering van het diagnose-systeem van Competensys. De daadwerkelijke invoering van dit systeem vindt plaats in 2019. Verder zijn in 2018, naast de bestaande samenwerking met onder meer het lokale re-integratiebedrijf REACT, enkele nieuwe initiatieven ontwikkeld voor activering van langdurig werklozen. Wij noemen in dit verband het project Fit aan 't Werk en een nieuw activeringsproject in samenwerking met SOWECO voor zeer langdurig werklozen. Deze projecten zullen in 2019 gemonitord en geëvalueerd worden.

Met betrekking tot de doelgroep Niet uitkeringsgerechtigden hebben in 2018 twee events plaatsgevonden in samenwerking met het jongerenwerk (De Welle) en het Jongerenoffensief Twente, met als doel deze doelgroep in beeld te krijgen en hen te helpen richting arbeidsmarkt of scholing. Gelet op de beperkte respons is besloten hier niet langer op in te zetten, maar deze doelgroep op een andere wijze te benaderen. Hiervoor kan vanaf 2019 gebruik worden gemaakt van gegevens van het landelijke Inlichtingenbureau over jongeren zonder startkwalificatie tot 27 jaar. Hierover zijn in oktober 2018 regionale afspraken gemaakt in het kader van de zogenaamde Twentse belofte. De eerste gegevens hierover zijn eind februari 2019 ontvangen. Op basis hiervan wordt in het voorjaar 2019 een plan van aanpak opgesteld.

Het ROC heeft eind 2018 kenbaar gemaakt interesse te hebben in het talentenportaal als instrument en de werkwijze/dienstverlening. In 2019 wordt onderzocht of we publiek private samenwerking kunnen aan gaan om verbinding te leggen tussen onderwijs, ondernemers en overheid.

Huisvesting:

In 2018 hebben we 60 personen gehuisvest. Onze taakstelling voor 2018 is daarnaast gecorrigeerd met +10 personen. Dat had te maken met de verhuizing naar een andere gemeente van de AMV'ers die op locatie Stayokay waren gehuisvest onder verantwoordelijkheid van Vitree. Daardoor heeft onze gemeente een achterstand op de huisvestingstaakstelling van 7 personen. De taakstelling voor het eerste halfjaar 2019 bedraagt 17 personen. Wanneer de achterstand over 2018 van 7 personen wordt meegeteld hebben we dus een huisvestingstaakstelling voor het eerste halfjaar 2019 van 24 personen.

Statushouders en vluchtelingen

Integratie:

Door de grote instroom van asielzoekers sinds 2015 is het aantal statushouders in de uitkering fors gestegen. Ongeveer 1/3 van de uitkeringen Participatiewet betreft statushouders.

Statushouders moeten hun huisvesting rond krijgen, de taal leren, een inburgeringscursus volgen (en het bijhorende inburgeringsexamen halen), workshops volgen voor de ondertekening van de Participatieverklaring, en betaald werk vinden. De organisatie en begeleiding hiervan wordt periodiek afgestemd tussen de consultants statushouders, het ROC van Twente, Vluchtelingenwerk Nijverdal en het Talentenportaal.

In november 2018 hebben 9 personen een participatieverklaring uitgereikt gekregen, nadat zij hiervoor drie workshops hebben gevolgd, uitgevoerd in nauwe samenwerking met Vluchtelingenwerk. Verder heeft onze gemeente in 2018 deelgenomen aan het landelijke Impulstraject voor Eritrese Statushouders, wat waardevolle informatie heeft opgeleverd voor de begeleiding van deze specifieke doelgroep. Op het gebied van begeleiding naar werk wordt samengewerkt met lokale ondernemers (o.a. via de capaciteitspool op 't Lochter) en REACT Twente.

Minimabeleid

Daar waar maatschappelijke uitsluiting van burgers dreigt, bieden wij een vangnet via (bijzondere) bijstand, verschillende minimaregelingen, en eventueel schuldhelpverlening. In 2018 is gestart met de uitvoering van het "Kindpakket" voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen, tot 120 % van de bijstandsnorm. De uitvoering hiervan is opgepakt door het Hulpfonds Hellendoorn, die ook de regeling "duurzame gebruiksgoederen" uitvoert. Tot en met begin december 2018 zijn er 258 kinderen via het Kindpakket geholpen. Het aantal aanvragen voor het Kindpakket blijft achter ten opzichte van de verwachtingen. Het Hulpfonds probeert de kenbaarheid en daarmee het gebruik van deze regeling te vergroten. Dit wordt in 2019 verder geëvalueerd.

Naast het Kindpakket hebben 650 inwoners in 2018 een beroep gedaan op het Declaratiefonds. Het declaratiefonds is bedoeld voor inwoners van 18 jaar en ouder met een laag inkomen, tot 110% van de bijstandsnorm, voor activiteiten op het gebied van sport, cultuur, algemene vorming en het onderhouden van sociale contacten.

Inwoners met een langdurig laag inkomen tot 105 % van de bijstandsnorm die, door persoonlijke omstandigheden, geen uitzicht hebben op inkomensverbetering, konden ook in 2018 een beroep doen op een individuele inkomens toeslag. Dit is een (wettelijke) financiële tegemoetkoming die eens per 12 maanden kan worden aangevraagd. In 2018 hebben 202 inwoners een aanvraag voor een individuele inkomens toeslag gedaan. Dit is een verhoging ten opzichte van het aantal aanvragen in 2017 en is te verklaren door de stijging van het aantal uitkeringen in 2015. Daarnaast is er ook een mogelijkheid om individuele studietoelage aan te vragen. Dit is een vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerende waar een paar inwoners in 2018 gebruik van hebben gemaakt.

Naast de hierboven genoemde regelingen, kan er ook gebruik worden gemaakt van individuele bijzondere bijstand. Inwoners met een laag inkomen die bijzonder noodzakelijke kosten hebben kunnen een aanvraag voor bijzondere bijstand doen. In 2018 zijn de uitgaven voor individuele bijzondere bijstand gestegen ten opzichte van 2017. Er is o.a. meer bijzondere bijstand verstrekt voor de kosten van bewindvoering. Hierop heeft de gemeente weinig tot geen invloed aangezien bewindvoering door de rechter wordt uitgesproken waardoor de noodzaak is vastgesteld. In 2019 worden de beleidsregels individuele bijzondere bijstand opnieuw heroverwogen waarbij o.a. aandacht wordt besteed aan de uniformering van de werkwijze.

Verder is eind 2018 gestart met de uitvoering van een pilotproject met betrekking tot de Voorzieningenwijzer, in samenwerking met Reggewoon. Daarnaast wordt in Twents verband een project Vroegsignalering voorbereid, waardoor eerder ingespeeld kan worden op signalen van betalingsachterstanden bij energiebedrijven, woningcorporaties, zorgverzekeraars en dergelijke. De uitvoering van deze beide pilots kan worden bekostigd door inzet van incidentele extra middelen van het rijk voor intensivering van de armoedebestrijding.

Met betrekking tot schuldhelpverlening hebben mensen met schulden zich ook in 2018 gemeld bij Stichting Boom of Stadsbank Oost Nederland. Op deze manier wordt voorkomen dat inwoners in grotere financiële problemen raken, dan wel met malafide bewindvoerders in aanraking komen.

Collectieve zorgverzekering

In 2018 hebben we, evenals in voorgaande jaren, een collectieve zorgverzekering aangeboden aan inwoners met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm. Van deze mogelijkheid hebben ongeveer 1.700 inwoners gebruik gemaakt. De collectieve zorgverzekering kan bij zowel verzekeringsmaatschappij Menzis als Salland worden afgesloten en is bedoeld voor personen met een laag inkomen in combinatie met mogelijke hoge zorgkosten. Eind 2018 is besloten de collectieve zorgverzekering voor inwoners met een laag inkomen ook in 2019 ongewijzigd aan te bieden. Voornamelijk voor inwoners met een laag inkomen en hoge zorgkosten is een goede zorgverzekering tegen een zo laag mogelijke premie van belang. Gezien het toenemende beroep dat op deze regeling wordt gedaan is besloten in 2019 nader onderzoek te doen naar het gebruik, de omvang van de doelgroep en de inhoud van de pakketten van deze verzekering.

Agenda voor Twente: Investeren in de Toekomst

De besluitvorming over de Agenda voor Twente heeft in 2018 zijn beslag gekregen. We zetten de komende vijf jaar met kansrijke, regionale en aanvullende projecten – via circulaire economie – in op het versterken van het technologisch cluster, de arbeidsmarkt, onze bereikbaarheid en het vestigingsklimaat in onze regio. Door Twente met deze Agenda als technologische topregio nog beter op de mondiale kaart te zetten, worden er meer zaken gedaan met bedrijven in Twente, vestigen zich meer internationale bedrijven in Twente en wordt er meer talent aangetrokken. Hierdoor ontstaat een vestigingsklimaat waarin nog slimmer wordt ontworpen, slimmere oplossingen worden gecreëerd en op een slimmere manier wordt geproduceerd. Dat biedt kansen. Voor de onderzoekers en ondernemers die in clusters nieuwe oplossingen in de markt zetten, voor de parels in Twente én voor de regio als geheel. Ook het toekomstperspectief van bijvoorbeeld de zorg, landbouw, veiligheid, vrijetijdseconomie en mogelijkheden tot klimaatadaptatie groeit door toepassing van technische kennis en nieuwe technologie. Het is een ‘motor’ in iedere tak van sport en levert arbeidsplaatsen op, zodat meer mensen actief zijn. Zeker als het lukt om iedereen een adequate opleiding te bieden en extra talent aan te trekken.

In juli 2018 heeft uw raad het besluit genomen om alsnog deel te nemen aan de nieuwe Agenda voor Twente. Met de Agenda Voor Twente wordt gezamenlijk geïnvesteerd in de toekomst van een krachtige regio Twente. Begin 2018 hebben de Twentse gemeenten daarvoor de Agenda voor Twente met een budget van 7,50 euro per inwoner voor vijf jaar vastgesteld. Ook de Gemeente Hellendoorn heeft zich daaraan in 2018 gecommitteerd. Eind december heeft de sturingscommissie van de Agenda voor Twente een positief besluit genomen over de beschikking van middelen voor de eerste vier projecten. In de nieuwe Agenda is gekozen voor de volgende thema's: "Techniek als motor", "arbeidsmarkt en talent", "bereikbaarheid en vestigingsklimaat", "circulaire economie & duurzaamheid."

Zondagopenstelling winkels

In 2018 is besloten de zondagopenstelling te verruimen. Supermarkten mogen 12x per jaar op een zondag geopend zijn en daarnaast alle winkels gedurende 8 zondagen in combinatie met een evenement. Bij de besluitvorming is afgesproken dat dit beleid in 2019 zal worden geëvalueerd en dat de resultaten hiervan in juni 2019 aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd ter besluitvorming.

Revitalisering bedrijventerrein Lochter I en II

Samen met ondernemers is een revitaliseringsplan opgesteld voor het bedrijventerrein Lochter I en II. In 2018 is dit plan bijna geheel uitgevoerd. De vereniging Parkmanagement voert in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen activiteiten uit die de basis vormen voor het beheer van het gebied. Zo worden op initiatief van Parkmanagement vrije (bouw)kavels grotendeels door agrariërs bewerkt.

Door de gemeentelijke handhavers wordt opgetreden tegen oneigenlijk gebruik van kavels en het openbaar gebied. Dit heeft een positieve weerslag op de uitstraling van het terrein.

De aantrekkende economie maakt dat op een aantal bouw kavels wordt gewerkt aan nieuwbouw.

Mobiliteit

In december 2017 zijn fietsen verstrekt bij drie bedrijven in het kader van het mobiliteitsplan. Hoewel de rol van 'Twente Mobiel' op 31-03-2018 is geëindigd, omdat de subsidie voor de inzet van Twente Mobiel stopt, gaat de vereniging Parkmanagement verder met het mobiliteitsplan en fietsgebruik blijven stimuleren.

Duurzaamheid

Er zijn nog vijf ondernemingen met asbest op het dak. De ondernemers zijn ondersteund om zelfstandig tot de sanering te komen.

Camera toezicht

Nadat de BIZ door de ondernemers is afgewezen is onderzocht of de middelen die resteerden alsnog konden worden ingezet voor cameratoezicht. Dat is gelukt. Recent is de opdracht gegund voor de camera's. Deze worden in de loop van 2019 operationeel.

Civiel en vergroening

De maatregelen aan fietsstroken en kruispunten zijn uitgevoerd. Met de vergroening zijn goede stappen gezet. Alle overeenkomsten voor gebruik van gemeentelijk groen worden uniform gemaakt als bruikleenovereenkomst. Om een sterkere groenstructuur te realiseren is, vanwege de geraamde investering, een Europese aanbesteding doorlopen. De opdracht is inmiddels verstrekt.

Truckparking

Voor de truckparking met sanitaire unit, met een carpoolplaats en een eventuele blusvoorziening is in samenspraak met de exploitanten in Bedrijvenpark 't Lochter III een schetsontwerp gemaakt. Doorrekening van dit plan heeft duidelijk gemaakt dat realisatie alleen mogelijk is met grote sommen subsidie en een exploitant die de zonnepanelen inclusief draagconstructie bekostigt. Met provincie en rijk wordt nog gesproken over de mogelijkheden van dit mobiliteitsproject. Het zal niet in het kader van de revitalisering gerealiseerd kunnen worden.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

03 Werk, economie en inkomen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Agrarische zaken	- 2	- 2	- 3	- 1 N	- 3
Bijzondere bijstandsverlening	- 792	- 962	- 960	2 V	- 988
Economische aangelegenheden	- 324	- 506	- 466	40 V	- 285
Fraudebestrijding	- 41	- 41	- 40	1 V	- 36
Markten	- 44	- 44	- 36	7 V	- 38
Participatiebudget	- 1.069	- 1.052	- 990	62 V	- 926
Schuldhelpverlening	- 231	- 228	- 234	- 6 N	- 205
Sociale werkvoorziening	- 4.357	- 4.456	- 4.457	- 0 N	- 4.501
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	- 7.472	- 7.414	- 7.392	22 V	- 7.455
Totaal Lasten	- 14.334	- 14.705	- 14.579	127 V	- 14.437
Baten					
Bijzondere bijstandsverlening	15	15	38	23 V	50
Economische aangelegenheden	101	191	165	- 26 N	104
Markten	41	33	30	- 3 N	34
Participatiebudget	29	24	24	-	46
Sociale werkvoorziening	32	32	33	0 V	31
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.472	6.492	6.583	91 V	6.398
Totaal Baten	6.689	6.788	6.873	85 V	6.662
Saldo van baten en lasten	- 7.644	- 7.917	- 7.706	212 V	- 7.774
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	0	-	- 0 N	- 135
Onttrekkingen	-	-	-	-	177
Mutatie reserves	-	0	-	- 0 N	43
Resultaat	- 7.644	- 7.917	- 7.706	212 V	- 7.732

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen		Vershil
Voordelen		
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen: het voordeel betreft met name het onderdeel Bbz alsmede een hoger bedrag aan opgeboekte vorderingen dan begroot.		113 V
Participatiebudget: vooral minder kosten ingeleend personeel voor het onderdeel participatie en re-integratie		62 V
Bijzondere bijstandsverlening: het bedrag inzake opgeboekte vorderingen (leen)bijstand is hoger dan begroot, dit geeft geen informatie over het feit of de vorderingen ook daadwerkelijk betaald zijn.		25 V
Totaal voordelen		200 V
Nadelen		
Totaal nadelen		-
Overige afwijkingen		12 V
Totaal afwijkingen		212 V

Programma 4: **Mobiliteit en bereikbaarheid**

Verantwoordelijk voor dit programma

Op bestuurlijk niveau: Wethouder dhr. J.J. Beintema

Op ambtelijk niveau: Teamhoofd dhr. E. Weusink (Openbare Werken)

Teamhoofd dhr. V. Rodijk (riolering, verkeer en vervoer)

Over dit programma

De herinrichting en transformatie van de Grotestraat van rijksweg tot winkelstraat heeft in 2018 gestalte gekregen. Ook het gebied richting de Paarse Poort is getransformeerd in een groene zone waarin meer aansluiting is gezocht bij de entree van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug.

Zowel in oostelijke als westelijke richting van de N35 zijn belangrijke stappen gezet. De Minister heeft in december 2018 het definitieve tracébesluit voor het traject Nijverdal-Wierden vastgesteld. Dit besluit ligt nu ter inzage en belanghebbenden kunnen hiertegen beroep instellen bij de Raad van State.

Met betrekking tot het traject Nijverdal-Wijthmen is onderzocht of het mogelijk is de overgangen bij de Tunnelweg en de Stationsweg te verbeteren. Dit heeft helaas nog niet tot een resultaat geleid. Wel is door dit onderzoek de urgentie van een goede oplossing voor dit tracédeel duidelijk geworden. Dit heeft er onder meer toe geleid dat in de Tweede Kamer een motie is aangenomen, waarbij de Minister opdracht heeft gekregen werk te maken van de verbreding van de N35 tussen Nijverdal en Wijthmen.

Voor de voorjaarsnota 2019 dient een gesprek van het ministerie met de provincie plaats te vinden over een 'integrale oplossing' voor dit traject. In juni 2019 deed Provinciale Staten al een oproep aan de Minister om de N35, het 'karrespoor' tussen Zwolle en Twente, over de volledige lengte vierbaans te maken. Het knelpunt bij Haarle is daarmee echter voor de korte termijn niet opgelost. De raad heeft in een motie opgeroepen om hiervoor ook snel met een oplossing te komen. Op dit moment wordt samen met de provincie gesproken om versneld het onderzoek naar de 'marsroute' uit te voeren.

In 2018 is de nieuwe Mobiliteitsvisie vastgesteld. In 2019 wordt deze verder uitgewerkt in verschillende deelgebieden.

Op inrichting en reconstructies worden projecten zoveel mogelijk duurzaam uitgevoerd. Dat gebeurt bijvoorbeeld door de openbare verlichting van led (light emitting diode) te voorzien, maar ook klimaatadaptief te ontwerpen. Een mooi voorbeeld daarvan is de Grotestraat waar het water langer in het gebied kan worden vastgehouden en het groen er mede toe bijdraagt dat hittestress wordt voorkomen. Bovendien is bij de soortenkeuze van het groen rekening gehouden met veranderende klimaatomstandigheden.

Kaderstellende nota's

- Mobiliteitsvisie 2018
- Verkeersveiligheidsplan 2012-2015 (BAVO) (2012 12INT00850)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) (2015)
- Gladheidsbestrijdingsplan (2016 16INT02855)
- Waterplan Hellendoorn (2007)
- Duurzaam beheer openbare verlichting 2016-2020 (2016 16INT01911)
- Onderhoudsplan bruggen en tunnels (2012, 12INT01912)
- Fietsstructuurplan 2014-2025 (2013 13INT02201)

Wat wilden we bereiken

Speerpunten	Realisatie
4.01 Groot onderhoud fietsbrug Helmkruidlaan.	
4.02 Voorlopig ontwerp herinrichting Grotestraat omzetten naar een definitief ontwerp en het voorbereiden van de aanbesteding en uitvoering.	
4.03 In het traject Nijverdalen-Wythmen (N35) een aantal specifieke knelpunten op het gebied van verkeersveiligheid oplossen.	
4.04 Oude lichtmasten langs hoofdwegen vervangen en starten met het gefaseerd vervangen van armaturen in de woonwijken.	
4.05 Verkeerseducatie en -voorlichting aan scholen en ouderen geven.	
4.06 Uitvoeren van het GRP 4.	
4.07 Invulling geven aan behoefte naar elektrische laadpalen.	
4.08 Project "De nieuwe verbindingen" voorbereiden en uitvoeren	

Wat we ondernamen

Aanleg Noordzuidverbinding

Na de oplevering van het gedeelte Hellendoorn Noord zijn in 2018 de laatste restpunten van dit deel verwerkt. In het najaar van 2018 is een evaluatie uitgevoerd. Deze evaluatie heeft zich gericht op de participatie, de beleving van de weg en de inhoudelijke uitvoering van de weg. In het voorjaar van 2019 wordt het rapport aan het college en de commissie grondgebied aangeboden.

In 2018 is ook een start gemaakt met de voorbereiding voor de resterende gedeeltes bij Hellendoorn Zuid en bij Hulsen. In kleine werkgroepen zijn samen met enkele bewoners en belangenorganisaties vanuit een blanco tekening opnieuw ontwerpen uitgewerkt. Deze ontwerpen worden in de omgeving breed gedragen. Voordat deze ontwerpen in het voorjaar van 2019 voor besluitvorming worden voorgelegd als voorlopig ontwerp, worden nog enkele onderzoeken uitgevoerd naar de technische-, financiële- en juridische mogelijkheden.

Grotestraat

Na de aanbesteding in december 2017 is met aannemersbedrijf Dusseldorp ISM en landschapsarchitect Okra in co-creatie met de omgeving het voorlopig ontwerp uitgewerkt tot een definitief ontwerp. Dit ontwerp is door de winkeliers en omwonenden breed gedragen. Na de besluitvorming over dit ontwerp heeft Dusseldorp ISM het ontwerp gedurende het jaar gefaseerd uitgevoerd. Eind december was de uitvoering zo ver, dat de weg weer volledig kon worden opengesteld. De weg is getransformeerd van een doorgaande weg naar een gedeelte 30 km/u-zone en een gedeelte winkelerf. Door het ontwerp is een veel dorpser karakter ontstaan met veel groen en water. Het vele extra groen zorgt voor een verlaging van de hittestress en opname van overvloedige waterval en is dus klimaatadaptief. Ook is het rioolstelsel veel robuuster uitgevoerd met diverse infiltratierielen en verbindingen voor het hemelwaterriool. In het ontwerp is ook nadrukkelijk aandacht geschonken aan het verbinden van de Sallandse Heuvelrug met het centrum en vice versa. Hiervoor is ook het westelijke deel vanaf de Bonteweg tot de Nijverdalse bergweg aangepast met gebiedseigen beplanting.

De uitvoeringswijze in het bouwteam heeft heel goed gewerkt bij dit project. De aannemer is puur op kwaliteit geselecteerd. Dit heeft niet alleen geresulteerd in een kwalitatief hoogwaardig product, maar ook in een werkwijze waarbij door de aannemer veel aandacht was voor de ondernemers en omwonenden. Er zijn nauwelijks klachten geweest en als er een klacht kwam, werd dit direct adequaat door het bouwteam opgepakt.

Het geheel heeft geresulteerd in een prachtig nieuw gebied, waarover nagenoeg iedereen tevreden is.

N35: Nijverdal-Wijthmen

Begin 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met de afgifte van een garantstelling van € 2 miljoen voor het reconstrueren van de kruispunten met de N35 bij Haarle volgens het plan van Plaatselijk Belang Haarle. In de zomer van 2018 komen er signalen dat de hoeveelheid verkeer op de N35 zodanig toeneemt dat de voorgestelde maatregelen, maar ook ander maatregelen die passen binnen de kaders van het verkeersveiligheidsproject niet haalbaar zijn. In oktober 2018 wordt besloten dat met deze resultaten de kruispunten bij Haarle niet meer binnen het verkeersveiligheidsproject passen.

In de raadsvergadering van 6 november 2018 wordt een motie aangenomen om versneld met voorstellen te komen voor mogelijke tijdelijke oplossingen voor deze kruispunten. Doordat inmiddels de urgentie van de verkeersproblematiek duidelijker is geworden, heeft dat er onder meer toe geleid dat in de Tweede Kamer een motie is aangenomen, waarbij de Minister opdracht heeft gekregen werk te maken van de verbreding van de N35 tussen Nijverdal en Wijthmen.

Voor de voorjaarsnota 2019 dient een gesprek van het ministerie met de provincie plaats te vinden over een 'integrale oplossing' voor dit traject. In juni 2018 deed Provinciale Staten al een oproep aan de Minister om de N35, het 'karrespoor' tussen Zwolle en Twente, over de volledige lengte vierbaans te maken. Provincie en gemeente hebben daarom het initiatief genomen om een breder onderzoek op te starten naar een toekomstbestendige oplossing voor de middellange en lange termijn op het wegvak vanaf de gemeentegrens bij Raalte en de Salland Twentetunnel. Dit onderzoek wordt in 2019 uitgevoerd. Ook gaat de gemeente met Haarle om de tafel om te kijken of er oplossingen zijn voor de korte termijn.

N35: Nijverdal-Wierden

Bij het gedeelte Nijverdal-Wierden is samen met Rijkswaterstaat, provincie Overijssel en gemeente Wierden gewerkt aan de ombouw van het Ontwerp Tracébesluit (OTB) naar het Tracébesluit (TB). Daarvoor heeft het college een zienswijze op het OTB ingediend. Op basis van deze zienswijze is met Rijkswaterstaat gesproken om de leefbaarheid voor onze inwoners en de belangen van de gemeente zo goed mogelijk vastgelegd te krijgen in het TB. In december 2018 heeft de Minister het TB getekend. Onze zienswijze heeft er onder meer toe geleid dat aan de zuidzijde hogere geluidsschermen worden geplaatst. Aan de noordzijde loopt een initiatief van bewoners om een duurzaamheidsscherm te plaatsen.

De Nieuwe Verbindingen

Begin 2018 hebben informatieavonden plaatsgevonden waar belangstellenden de plannen van drie varianten voor de Nieuwe Verbindingen konden bekijken. Vanuit de bevolking en diverse organisaties werd over het algemeen positief gereageerd op variant 3, de uitgebreide variant met parallelwegen langs de N35, 2 overgangen over de N35 en een optimalisatie van diverse routestructuren. In juni 2018 is door de gemeenteraad besloten om variant 3 verder uit te werken. Vanwege het onderzoek naar een toekomstbestendige oplossing voor de Rijksweg 35 tussen de gemeentegrens met Raalte en de Salland Twentetunnel is besloten de verdere uitwerking door te schuiven. Een uitzondering hierop is de aanleg van parallelwegen. Mede met het oog op de ongevallen die de afgelopen twee jaar hebben plaatsgevonden is besloten dat deze werkzaamheden niet langer kunnen worden uitgesteld.

Fietssnelweg F35

De Fietssnelweg F35 is op Hellendoorns grondgebied grotendeels klaar. Een klein, maar belangrijk deel, tussen zwem-, sport- en zorgcomplex Het Ravijn en het bezoekerscentrum Sallandse Heuvelrug nog niet. Dit gedeelte is onderdeel geworden van het project De Nieuwe Verbindingen.

Er wordt steeds meer en steeds verder gefietst. De Fietssnelweg leent zich uitstekend voor fietsverplaatsingen over langere afstand. Zeker met een E-bike en speed-pedelec. In 2018 heeft er een discussie plaatsgevonden of deze laatste categorie weggebruikers wel op de Fietssnelweg thuishoort. Immers, een speed-pedelec valt wettelijk onder de bromfietsen. Uiteindelijk is besloten de speed-pedelec wel toe te laten. De procedures hiertoe zijn in gang gezet.

Onderhoud wegen en bruggen

Schone en nette straten dragen bij aan de sociale veiligheid van onze inwoners. Daarom beheren we onze wegen

goed. Daarnaast willen we als gemeente de bereikbaarheid garanderen voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers/passanten. Dit moet vanzelfsprekend op een veilige manier worden ingevuld. Daarom is wegenonderhoud en onderhoud aan bruggen erg belangrijk.

In 2018 is onderhoud uitgevoerd aan de verharding van diverse wegen, trottoirs en fietspaden. Groot onderhoud is onder andere uitgevoerd op de PC Stamstraat, Boomcateweg en Godfried Bomansstraat. In het buitengebied is de Zuidelijke Kanaaldijk, Kruishaarweg, Veldhuisweg, Tempelweg en een deel van de Beneden Dwarsweg opgeknapt. Verder is het fietspad langs de Meester Werkmanstraat van een nieuwe toplaag voorzien. Ook zijn diverse wegen voorzien van een slijtlaag waarmee het asfaltdek weer dicht zit zodat scheurvorming wordt voorkomen. Zowel in een deel van de Voordamweg als in de Stationsstraat (Nijverdal) is de slechte asfaltverharding verwijderd en een nieuwe klinkerverharding aangebracht.

Kleinschalig onderhoud is op diverse plaatsen verricht op basis van meldingen en eigen waarneming. Het betrof vaak opgedrukte verharding als gevolg van wortelgroei van bomen, maar ook verzakkingen als gevolg van rioolshades.

In de wintermaanden wordt gezorgd voor een adequate gladheidsbestrijding. In 2018 zijn er 29 strooiacties uitgevoerd, 23 in het voorjaar en 6 in het najaar. Daarbij is circa 380 ton zout verwerkt.

De fiets- en voetgangersbrug over de Regge in de Helmkruidlaan is vervangen door een nieuwe, smallere betonbrug. De roostergoten die in de spoorwegtunnel in de Tunnelweg zitten voor de waterafvoer zijn vervangen. Verder zijn de leuning van diverse bruggen en de betonwanden van enkele tunnels geschilderd.

Openbare verlichting

In 2018 is conform het meerjarenprogramma de verlichting (masten en armaturen) op het industrieterrein Lochter I en II vervangen. Door de toepassing van duurzame ledverlichting levert dit niet alleen een besparing in het energieverbruik op, maar vergt dit ook minder onderhoud en wordt het verlichtingsniveau verbeterd.

Straatreiniging

Door de aanschaf van een extra veegwagen is het straatbeeld verbeterd als het gaat om vuil en onkruid. Maar ook de hoeveelheid vuil die daardoor in de kolken / riolering komt wordt daardoor verlaagd. Met name door de hogere veegfrequentie wordt onkruidgroei tegengegaan. Uiteraard heeft ook de warme zomer een positief effect gehad op de onkruidgroei. 2018 was het eerste jaar waarbij we de onkruidbestrijding op trottoirs en parkeerhavens hebben uitbesteed. Dit is naar tevredenheid verlopen.

Verkeersregelinstallaties

De verkeersregelinstallatie ter hoogte van de voetgangersoversteekplaats op de Rijssensestraat is verwijderd. Daarvoor in de plaats is een zebrapad en oversteekvoorziening aangebracht. Verder is in het kader van de herinrichting van de Grotestraat de regeling van de verkeersinstallatie op de kruising bij "de Budde" en het politiebureau aangepast.

Verkeersveiligheid

"Op weg naar de toekomst" is de titel van de nieuwe mobiliteitsvisie die de gemeenteraad in september 2018 heeft vastgesteld. Geen concreet plan maar een visie om grip te krijgen op de toekomst die we niet in de hand hebben. In de visie is vastgesteld wat wenselijk is, waar de ambities liggen, hoe we omgaan met trends en nieuwe ontwikkelingen zoals big data, verduurzaming en de overgang naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid om mobiliteitsproblemen op te lossen.

In co-creatie met ondernemers en bewoners is een ontwerp voor de Rijssensestraat (deel Molenweg-Smidsweg) gemaakt. In dit ontwerp wordt de positie van de fiets versterkt. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de Mobiliteitsvisie. De uitvoering van dit ontwerp vindt in 2019 plaats.

Door de aanleg van de Haersingel verwerkt de Ommerweg alleen nog bestemmingsverkeer. De inrichting van de weg is daarom aangepast. Het fietspad is vervangen door fietsstroken die voldoen aan de nieuwste eisen. Daar-

naast is het onaantrekkelijker gemaakt voor sluipverkeer om langs de afsluiting te rijden, is de grens van de bebouwde kom verplaatst en is er een drempel op de Ommerweg gelegd ter hoogte van de Werminkserve.

In het kader van de Duurzaam Veilige Schoolomgeving zijn er maatregelen getroffen bij basisschool de Es in Hellendoorn. Deze maatregelen maakten onderdeel uit van het project 'Park het Groene Eiland' waarbij de school een groen schoolplein heeft gekregen, de daily mile is aangelegd, de speelplaats is vernieuwd en maatregelen zijn genomen om meer regenwater in het gebied te bergen. Het ontwerp is in co-creatie met buurtbewoners, kinderen, ouders, school, dorpsraad, VVN, politie en anderen tot stand gekomen.

In het kader van de revitalisering van het bedrijventerrein 't Lochter I en II zijn op de ontsluitingsroute en de toeleidende wegen fietsstroken aangelegd die voldoen aan de nieuwste eisen.

Openbaar vervoer

Op 4 maart 2018 is buurtbuslijn 597 van start gegaan. Deze rijdt van station Nijverdal via de Kruidenwijk naar Hellendoorn / Krönnenzommer en vice versa. De lijn voorziet in een grote behoefte. Maandelijks maken ongeveer 1.000 reizigers gebruik van de lijn. In de zomermaanden kon het aanbod reizigers richting Avonturenpark niet verwerkt worden. In die periode is een extra bus ingezet.

In december 2018 is de dienstregeling aangepast. De route van lijn 96 is daarin verlegd van de Rijssensestraat, PC Stamstraat, Bergleidingweg naar de Rijssensestraat. Ten noorden van de rotonde Rijssensestraat - Bergleidingweg is een nieuwe halte gemaakt.

Parkeren

Ten behoeve van de bereikbaarheid van de winkels aan de oostzijde van het centrum is de blauwe zone op de Markt vergroot. Dit heeft tot gevolg dat langparkeerders uitwijken naar andere parkeerterreinen en straten. Dit leidt niet tot overlast.

Het gebruik van parkeergarage Henri Dunant door 'gewone' bezoekers is stabiel. Per 1 januari 2018 is de mogelijkheid om een abonnement te kopen uitgebreid. Binnen enkele weken was het maximum aantal uit te geven weekabonnementen bereikt. Deze abonnementsvorm voorziet dus in een behoefte. De overige twee abonnementsvormen, weekendabonnement en werkdagabonnement zijn minder in trek. Hiervan is slechts een deel uitgegeven.

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP4)

Vanuit het GRP 4 is er een bijdrage geleverd aan de herinrichting van de Grotestraat. Het betreft onder andere de aanleg van waterberging in het centrumdeel en de aanleg/vervanging riolering Meijboomstraat/deel Grotestraat. In de omgeving van de Oranjestraat is de oude spoorssloot in combinatie met de herinrichting van de groenstrook, als waterberging gerealiseerd.

Daarnaast is vanuit het GRP bijgedragen aan de herinrichting van "Park het Groene Eiland" bij basisschool de Es in Hellendoorn.

In samenwerking met het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie (CNME) zijn drie basisscholen geadviseerd over de vergroening van het schoolplein, tevens is er voor de eerste keer de Wereld Waterdag (22 maart) georganiseerd.

In combinatie met de provinciale reconstructie van de N750 door de bebouwde kom van Daarlerveen is ook een deel van de riolering in de Smidstraat vervangen.

In het kader van beheer en onderhoud:

- Er zijn 40 pompinstallaties geïnspecteerd en waar nodig zijn herstelmaatregelen uitgevoerd.
- In het buitengebied zijn 150 drukrioolunits geïnspecteerd en gereinigd en is een NEN-keuring uitgevoerd.
- Er is circa 15 km riolering gereinigd en geïnspecteerd.
- Vijf bergbezinkbassins zijn grondig gereinigd.
- Het rioolgemaal aan de Groeneweg is aangepast voor een betere werking.
- Ter verbetering van de werking van de drukriolering in het cluster Hammerweg is er een nieuw gemaal geplaatst bij de Opgangerweg. In 2018 heeft de afronding van dat project plaatsgevonden.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

04 Mobiliteit en bereikbaarheid	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Aanleg en reconstructie riolering	- 1.904	- 1.819	- 1.791	29 V	- 1.953
Aanleg en reconstructie wegen	- 1.306	- 1.116	- 1.214	- 97 N	- 1.176
Beheer en onderhoud riolering	- 1.058	- 1.102	- 1.124	- 22 N	- 1.046
Bermen en sloten	- 609	- 717	- 739	- 22 N	- 612
Gladheidsbestrijding	- 125	- 131	- 128	3 V	- 160
Onderhoud verhardingen	- 1.476	- 1.559	- 1.567	- 8 N	- 1.566
Openbaar vervoer	- 282	- 284	- 257	27 V	- 298
Parkeren	- 701	- 724	- 701	23 V	- 791
Straatmeubilair	- 176	- 141	- 145	- 4 N	- 137
Straatreiniging	- 554	- 592	- 584	8 V	- 505
Verkeer	- 303	- 315	- 281	34 V	- 274
Wegbeheer algemeen	- 979	- 735	- 627	108 V	- 727
Totaal Lasten	- 9.474	- 9.237	- 9.158	79 V	- 9.243
Baten					
Aanleg en reconstructie riolering	52	- 48	- 127	- 79 N	183
Aanleg en reconstructie wegen	45	45	44	- 0 N	44
Beheer en onderhoud riolering	4.005	4.062	4.166	104 V	3.909
Bermen en sloten	-	-	6	6 V	4
Gladheidsbestrijding	0	-	-	-	0
Onderhoud verhardingen	-	40	56	16 V	94
Openbaar vervoer	33	33	33	0 V	114
Parkeren	22	78	68	- 10 N	82
Straatmeubilair	-	-	1	1 V	4
Straatreiniging	1	1	2	1 V	5
Verkeer	39	37	44	7 V	44
Wegbeheer algemeen	40	109	126	18 V	65
Totaal Baten	4.236	4.356	4.420	64 V	4.549
Saldo van baten en lasten	- 5.238	- 4.881	- 4.738	144 V	- 4.694
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	- 2.561	- 2.561	-	-
Onttrekkingen	8	8	8	-	165
Mutatie reserves	8	- 2.553	- 2.553	-	165
Resultaat	- 5.230	- 7.434	- 7.291	144 V	- 4.529

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Hogere inkomsten riolering	67 V
Baten rioolheffing	33 V
Onderhoud Abri's	33 V
Totaal voordelen	133 V
Nadelen	
Hoger storting voorziening egalisatie rioolheffing	- 79 N
Totaal nadelen	- 79 N
Overige afwijkingen	90 V
Totaal afwijkingen	144 V

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 5: **Cultuur, recreatie en sport**

Verantwoordelijk voor dit programma:

Bestuurlijk:	Burgemeester mevr. A.H. Raven (recreatie en toerisme)
	Wethouder mevr. J.H. Van den Dolder-Soeten (cultuur)
	Wethouder dhr. W.A. Joosten (sport en evenementen)
Ambtelijk:	Teamhoofd dhr. G. Koolhaas (cultuur)
	Teamhoofd dhr. H. Galgenbeld (sport)
	Teamhoofd dhr. V. Rodijk (recreatie & toerisme, gemeentelijke gebouwen)

Over dit programma

Kunst-, cultuur-, recreatieve- en sportvoorzieningen zijn in onze gemeente een bron van inspiratie. Er worden het hele jaar door evenementen en activiteiten georganiseerd die bijdragen aan een goed woon- en ondernemersklimaat. Hierbij werken inwoners, organisaties en gemeente intensief met elkaar samen. Ontmoeting, beleving en verbinding staat centraal.

Sport en bewegen is leuk, gezond en het stimuleert individuele ontplooiing, sociaal contact, ontmoeting en gezelligheid. Sport en bewegen biedt een platform voor ontmoeting, integratie en binding in wijken en kernen. Op dit gebied hebben we een naam hoog te houden. Sport en bewegen moet voor iedereen mogelijk en toegankelijk zijn, ongeacht lichamelijke, verstandelijke, psychische, sociale of financiële omstandigheden. We stimuleren sporten en bewegen en bieden daarvoor goede en waardevolle voorzieningen in wijken en dorpen. In de gemeente Hellendoorn is een divers en uitgebreid sportaanbod en zijn (sport)organisaties in staat om dit aanbod uit te werken, ook in een veranderende samenleving, waarin steeds meer een beroep wordt gedaan op het zelforganiserend vermogen van individuen en organisaties. Wij ondersteunen sportverenigingen bij organisatorische en bestuurlijke vraagstukken en willen de maatschappelijke betrokkenheid van deze verenigingen waar mogelijk en nodig verder stimuleren. Sport en bewegen is van iedereen in de gemeente Hellendoorn.

We zetten ons in om voor toeristen en ondernemers in de toeristenbranche aantrekkelijk te blijven. Toerisme zorgt voor werkgelegenheid, inkomsten en levendigheid. Het is een van de weinige sectoren waar de laatste jaren een constante groei in werkgelegenheid te zien is. We promoten, samen met onze partners, Hellendoorn als toeristische, sportieve en avontuurlijke gemeente. Recreatieondernemers en gemeente dragen het beeldmerk 'Natuurlijk Avontuurlijk' gezamenlijk uit. De Sallandse Heuvelrug en het Reggedal zijn onze natuurlijke kroonjuwelen. Die functioneren als een natuurlijk decor voor evenementen met een (inter)nationale uitstraling, zoals de Hellendoorn Rally, de Strongsisster- en Strongmanrun, de Diepe Hel Holterbergloop en Dauwpop.

Kaderstellende nota's

- Nota verblijfsrecreatie Overnachten in Hellendoorn (2006)
- Toeristisch Bureau Hellendoorn (2007)
- Activiteitenplan recreatie en toerisme (jaarlijks)
- Economische Agenda van Hellendoorn (2013)
- Sportnota 'Samen in beweging 2016-2019' (2015)
- Cultuurvisie CultuurCaravaan (2018)
- Nota Evenementenbeleid 2016-2020 (2015)
- Twentse visie Sport en Bewegen "Regionale samenwerking is Noaberschap vanuit eigen kracht" (december 2017)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten	Realisatie
5.01 We ondersteunen nieuwe initiatieven die bijdragen aan cultuuruitingen.	
5.02 We bieden meer ruimte aan kunst in de openbare ruimte.	
5.03 Wij stellen de centrale hal van het Huis voor Cultuur en Bestuur beschikbaar voor exposities.	
5.04 We starten met het vormgeven van nieuw cultuurbeleid in een proces van co-creatie.	
5.05 We faciliteren ZINiN in haar rol van ondersteuner, activator en initiator in het amateur culturele (verenigings)leven en andere private initiatieven.	
5.06 We treden in overleg met ZINiN over de prestatieafspraken.	
5.07 We onderzoeken samen met ZINiN welke activiteiten georganiseerd kunnen worden in de hoofdvestiging.	
5.08 Stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking tussen culturele instellingen, kunstenaars, scholen en verenigingen.	
5.09 De toeristische aantrekkelijkheid en de flora en fauna van de Sallandse Heuvelrug en Regge meer onder de aandacht brengen (vermarkten).	
5.10 Uitvoering van de nieuwe dynamische Sport- en Beweegnota.	
5.11 Wij stimuleren sportactiviteiten als middel voor participeren in de maatschappij en het voorkomen van jeugdhulp en zorg.	
5.12 Wij stimuleren gehandicaptensport en indien nodig helpen we mee om accommodaties aan te passen.	
5.13 We blijven topsportevenementen met een hoge publiciteitswaarde stimuleren.	
5.14 Faciliteren van inwoners, verenigingen c.a. die sportdeelname organiseren.	
5.15 Zorgen voor goede sportfaciliteiten voor de jeugd.	
5.16 Wij blijven samenwerking tussen onderwijs en sportwereld ondersteunen.	
5.17 Zoeken naar mogelijkheden die Het Ravijn – zwem sport zorg – aantrekkelijker maken voor een breed publiek.	
5.18 Ondernemers zoeken voor op de zorgvloer van Het Ravijn – zwem sport zorg –.	

Wat we ondernamen

Kunst en Cultuur

ZINiN Bibliotheek en Theater ontvangt een subsidie voor haar rol van ondersteuner en activator van inwoners en (culturele) verenigingen. Met Breinreis dat in 2018 van start is gegaan, wil de bibliotheek inwoners toerusten met workshops, cursussen en inloopsprekken om hen zo optimaal mogelijk deel te laten nemen aan de maatschappij. Hiermee geeft de bibliotheek invulling aan de maatschappelijke opdracht zoals die in de nieuwe bibliotheekwet is omschreven. Het Taalpunt speelt in op laaggeletterdheid. Er is veel aandacht voor het stimuleren van lezen, daarom werkt de bibliotheek veel samen met scholen (bibliotheek op school) en zijn er specifieke projecten zoals Boekstart.

ZINiN Theater heeft in 2018 60 professionele theatervoorstellingen georganiseerd (waarvan 30 gesubsidieerd). Daarnaast zijn 12 amateurvoorstellingen in het kader van de Dorpshuisfunctie ondersteund en gefaciliteerd; zij konden hun optredens in de theaterzaal geven en waren opgenomen in het jaarlijkse programmaboekje. In het Openlucht-theater werden 12 voorstellingen geprogrammeerd. ZINiN faciliteert de vrijwilligers en de programmering door advies, administratie en financiële ondersteuning.

Vernieuwend is het project Talent2020, een vierjarig stimuleringsprogramma voor talentontplooiing en talentontwikkeling van theater- en muziekbeoefenaars waarvoor de provincie Overijssel een subsidie verleent, dat ZINiN Theater uitvoert.

In 2018 zijn verschillende exposities georganiseerd in de hal van het Huis voor Cultuur en Bestuur in samenwerking met Museum de Fundatie uit Zwolle. Daarnaast waren ook tentoonstellingen te zien van lokale kunstenaars. Naast kunst van de Fundatie en lokale kunstenaars, wordt samen met Art Overijssel 'de keuze van' georganiseerd. Een inwoner van onze gemeente maakt een keuze uit de collectie van Art Overijssel die vervolgens wordt tentoongesteld.

Cultuurvisie

Via een bestuurlijk vernieuwend proces is de nieuwe cultuurvisie in 2017 tot stand gekomen. Het vormgeven van het cultuurproces hebben we nadrukkelijk in handen van de inwoners neergelegd. Deze experimentele werkwijze is samen met de provincie opgepakt. 2018 stond in het teken van het verder vormgeven van het cultuurproces. Inwoners waren en zijn in dit proces leidend en bepalend. In 2018 zijn enkele groepjes inwoners en verenigingen voortvarend aan de slag gegaan met het uitwerken van de geprioriteerde ideeën. Dit heeft niet alleen geleid tot nieuwe vormen van samenwerking en kennisdeling tussen inwoners, organisaties en verenigingen, maar ook tot de uitvoering van nieuwe culturele initiatieven. Als gemeente hadden, en hebben we een ondersteunende rol in het proces.

Cultuur en muziek

De Rijksregeling Muziekimpuls wordt in onze gemeente gecombineerd met een door ons beschikbaar gesteld budget. In 2018 heeft een aantal scholen gebruik gemaakt van deze subsidiemogelijkheid om muziekonderwijs te verstevigen. Scholen werken daarbij samen met muziekverenigingen, de instrumentenbank en Kaliber Kunstenschool. Cultuur aan de basis is een provinciale subsidieregeling bestemd voor scholen voor een programma van cultuur educatieve activiteiten. De subsidie moet door de gemeente worden aangevraagd en verantwoord. De subsidie wordt in zijn geheel doorgegeven.

Sport en bewegen als middel

Via een integrale aanpak is sport en bewegen opnieuw ingezet voor onder meer gezondheidsbevordering (preventie), welzijn, sociale samenhang, economische ontwikkeling en participatie. Meerdere projecten zijn en worden ondersteund via een financiële bijdrage van de provincie.

Voorbeelden van projecten in 2018 zijn 'Sport en Jeugdhulp scoren samen!', 'Verbinding zorg, sport & bewegen' en 'Sociaal Vitaal in kleine kernen'. Deze projecten zijn in 2018 geëindigd.

Bij het project 'Sport en Jeugdhulp scoren samen!' zijn sportverenigingen handvatten aangereikt, waarmee ze hun eigen kracht als medeopvoeder kunnen vergroten en een positiever sportklimaat kunnen realiseren. Er zijn pedagogische sportworkshops bij verenigingen georganiseerd, 10 vertrouwenscontactpersonen binnen verschillende verenigingen opgeleid en het opgezette sportkennismakingsprogramma Special Heroes voor kinderen uit het speciaal onderwijs loopt in ieder geval nog door tot medio 2020.

Het project 'Verbinding zorg, sport & bewegen' ging om het realiseren van een ketenaanpak van de eerstelijns-/nuldijnszorg en de sport. Via een toegankelijk sport- en beweegaanbod is geprobeerd te voorkomen dat mensen na een behandeling of consult weer terugvallen in hun oude klachten. Er zijn verschillende activiteiten in 2018 opgestart.

- Vanuit de beleidsvelden Sport en bewegen, volksgezondheid en participatie is een gezamenlijke aanpak gestart met de pilot "Fit aan 't werk". Doel is om de zelfredzaamheid en participatie van uitkeringsgerechtigden te vergroten en een duurzame bijdrage te leveren aan de toeleiding naar werk, regulier sport- en beweegaanbod en een gezonde leefstijl. De eerste resultaten zijn positief. Er is sprake van uitstroom naar betaald werk, vergroete inzetbaarheid voor wat betreft werkervaringsplekken en een sterke verbetering van sociale vaardigheden. In 2019 wordt de pilot geëvalueerd en wordt de meerwaarde van continuering beoordeeld.
- Bewegen & Ontmoeten is een project voor mensen met een licht verstandelijke beperking waarbij een bewegingsagoog en een ambulant coach beweging geven en ondersteuning bieden in het aanleren van sociale vaardigheden. Iedereen binnen de doelgroep kan op elk niveau instromen. In samenwerking met zorgorganisaties is de doorverwijzingsstructuur vanuit de zorg naar laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten in de buurt ontwikkeld en verstevigd. De activiteit is inmiddels geborgd.
- De sportstimuleringsactie Zwemmen voor een Prikkie is ingezet bij de inenting voor kinderen van 8/9 jaar. In samenwerking met de GGD konden de kinderen na de inenting kennis maken met de activiteiten in Het Ravijn -zwem sport zorg-. De enting is omgezet in een positieve prikkel om te sporten en te bewegen.

Het project 'Sociaal Vitaal in kleine kernen' was een samenwerkingsverband van sportverenigingen en andere lokale organisaties in een kern of wijk om zoveel mogelijk inwoners vanuit hun eigen behoefte meer en vaker te laten sporten en bewegen. In samenwerking met de basisschool, Plaatselijk Belang Marle, Stichting De Welle en lokale sportverenigingen zijn basisschoolleerlingen uit Marle en omgeving gestimuleerd om meer te sporten en bewegen en kennis te maken met diverse sport- en cultuuractiviteiten. Verder hebben de gemeente, Stichting De Welle, Vluchtelingenwerk en het Erasmus de handen ineengeslagen en zwemlessen voor 30 jonge statushouders georganiseerd.

Voor Kennismaken met sporten is in 2018 een verbeteringslag gemaakt op het gebied van de website, marketing en communicatie. Voor het eerst sinds de digitalisering heeft dit geresulteerd in een significante stijging van aanmeldingen. De verwachting is dat er dit schooljaar 2018-2019 meer dan 500 basisschoolleerlingen meedoen aan een sportkennismakingscursus. In het schooljaar 2017-2018 waren er 267 aanmeldingen.

Met betrekking tot verenigingsondersteuning zijn alle gemeentelijke sportorganisaties en -verenigingen via themasessies en workshops in de gelegenheid gesteld kennis te nemen van alle actuele ontwikkeling. Onder andere over de sterk aangescherpte eisen voor wat betreft privacywetgeving (AVG) en wijzigingen in het btw-regime voor sport.

Gezond en veilig sport- en beweegklimaat

In 2018 is samen met de gebruikers van de gemeentelijke sportparken opgetrokken om rookvrije afspraken te maken. Dit in het kader van het besluit van de BLOS in 2017 en het actiepunt in het uitvoeringsprogramma van de Kadernota Publieke Gezondheid 2018-2021 tot volledig rookvrije gemeentelijke sportaccommodaties en sportverenigingen vanaf het sportseizoen 2019-2020. De verenigingen zijn gefaciliteerd om meer draagvlak te creëren onder leden en bezoekers van de gemeentelijke sportparken. Verder zijn de entrees van alle binnensportaccommodaties en van Het Ravijn -zwem sport zorg- rookvrij gemaakt. Eind 2018 hebben wij verder de partnerovereenkomst 'Alliantie Nederland Rookvrij' getekend. Via dit platform kan nog succesvoller bijgedragen worden aan 'Op Weg naar een Rookvrije Generatie'.

Twentse visie sport en bewegen

In 2018 is in samenwerking met een aantal basisscholen de pilot SportFUNdamentals van Loopland Overijssel uitgevoerd. Doel: extra aandacht voor een goede motorische ontwikkeling van de jeugd als basis voor een leven lang sport- en beweegplezier en talentontwikkeling. De pilot wordt in 2019 voortgezet met meerdere Twentse gemeenten.

Tevens werd in 2018 het programma. 'Kuier deur' opgestart. Een door de provincie Overijssel ondersteund wandel- en vitaliteitsprogramma voor mensen die door omstandigheden niet of weinig bewegen. Een extra aanbod was om toe te werken naar een wandeltocht in samenhang met De Diepe Hel Holterbergloop. Doel: op eigen niveau werken en vanuit eigen mogelijkheden aan structurele fitheid en vitaliteit. In 2018 sloten 65 wandelaars aan bij de wandeltrainingen van 'Kuier deur'. Vanwege de zeer positieve ervaringen en effecten wordt het concept in samenwerking met meerdere Twentse gemeenten in 2019 verder doorontwikkeld.

Buitensport

Rubbergranulaat en kunstgras

Op 3 juli zijn door onder andere het RIVM de onderzoeksresultaten gepresenteerd van het verkennend onderzoek naar de mogelijke milieueffecten van het gebruik van rubberkorrels op en onder sportvelden. De resultaten zijn dat er mogelijk milieueffecten zijn vanwege de toepassing van rubbergranulaat en dat de milieueffecten vanwege de aard en omvang niet leiden tot onaanvaardbare risico's voor mensen of dieren. De staatssecretaris heeft nadere vervolgonderzoeken en -stappen aangekondigd, onder andere om nader te onderzoeken hoe de milieueffecten te voorkomen of tenminste te verkleinen zijn. Wij volgen de ontwikkelingen nauwgezet.

Realisatie van 4 kunstgrasvelden op sportparken Gagelman en Smidserve

Op 10 november 2018 zijn drie innovatieve 'non-infill' pilot kunstgrasvelden voor voetbal en één waterveld voor hockey van TenCate Grass/Greenfields officieel in gebruik genomen. Met de realisatie van de velden zijn de capaciteitsproblemen bij de verenigingen opgelost. Bij de drie innovatieve non-infill voetbalvelden gaat het om een pilot met een duurzaam karakter. Op de velden zijn de nieuwste technologieën met betrekking tot kunstgrasvezels toegepast waardoor infill zoals rubberkorrels achterwege zijn gebleven. Aandachtspunt binnen de pilot is op dit moment nog door met name de verenigingen Hulzense Boys en DES ervaren gladheid op de bij hen in gebruik zijnde getufte

velden. Aan het oplossen van dit knelpunt wordt volop gewerkt en de voortgang wordt in samenspraak met alle belanghebbenden continu gemonitord. Veilig, verantwoord en binnen de sporttechnische eisen kunnen sporten is hierbij het uitgangspunt.

Vervanging bestaande fietscrossbaan

De vereniging De Lochsprinters heeft vanwege afkeuring van de huidige baan in 2017 een aanvraag ingediend voor vervanging. Voor nader onderzoek naar en realisatie van een nieuwe fietscrossbaan is in 2018 een bedrag van € 300.000,- in de begroting opgenomen (€ 20.000,- onderzoek en € 280.000,- voor realisatie).

In 2018 heeft een inventarisatie plaatsgevonden met betrekking tot onder meer sporttechnische invulling (ontwerp nieuwe baan), ruimtelijke aspecten en groen. Verder is het verkennend (asbest)bodemonderzoek afgerond. Een plan van aanpak voor het vervolg inclusief financiële consequenties zijn in voorbereiding.

Het Ravijn – zwem sport zorg -

Positief resultaat

In Het Ravijn -zwem sport zorg- komen vele functies samen, zoals breedtesport, topsport, talentontwikkeling, bewegingsonderwijs, recreatie, revalidatie, sporten en bewegen voor mensen met een beperking en activiteiten zoals zwemlessen en aquasporten. Voor wat betreft de exploitatie was voor 2018 resultaat- en kwaliteitsverbetering opnieuw een belangrijk aandachtspunt. Bij het opstellen van de BURAP zijn de positieve resultaten ten opzichte van de primitieve begroting verwerkt. Over 2018 is de conclusie dat de resultaten opnieuw zijn verbeterd. Niet alleen op basis van prachtige weersomstandigheden maar ook vanuit aandacht voor inhoudelijke veranderingen en verbeteringen. Dit blijkt ook uit de tevredenheidsonderzoeken onder gebruikers.

Een belangrijk uitgangspunt blijft om Het Ravijn aantrekkelijk te laten zijn voor een breed publiek. In 2018 zijn er meer sportieve en recreatieve activiteiten georganiseerd door onszelf en door derden (evenementen.) Ook zijn er aanpassingen in de buitenruimte gedaan om de aantrekkingskracht verder te vergroten. Er is een positieve trend met betrekking tot het aantal bezoekers van de gehele accommodatie. Het hele jaar door weten meer mensen Het Ravijn te vinden om gezond en actief bezig te zijn. We proberen op deze behoefte in te spelen. Onder andere door het activiteitenaanbod uit te breiden met nieuwe activiteiten zoals YogAqua en AquaSpinning en is de 'Natte Sportschool' geïntroduceerd. Mensen zijn bewust en actief bezig om op een gezonde manier ouder te worden. Daarnaast is ook sprake van een groeiend aantal deelnemers aan bestaande activiteiten.

Mede vanwege de aantrekkelijke temperaturen werd het buitenbad in de zomer van 2018 bezocht door (afgerond) 41.000 mensen. Hiermee werd het vorige record van 20.598 mensen in 2017 ruimschoots overtroffen.

Samenwerking

We proberen zoveel mogelijk samen te werken met verschillende partners. Zo helpt een wijkteam van Aveleijn een handje mee om de bezoekers een vrolijk en schoon bezoek te bieden. Vanaf 1 januari 2018 is met Lijfstijl Nijverdal een vaste huurder gevonden voor een deel van de zorgvloer. Lijfstijl Nijverdal is actief op het snijvlak van sport, bewegen en zorg en past daarmee goed bij de doelstellingen van Het Ravijn. Om het beheer van de horecavoorzieningen in Het Ravijn verder te optimaliseren zijn in 2018 samenwerkingsovereenkomsten met The Valley Bucketeers en ZPC Het Ravijn gesloten. Ook met diverse evenementenaanbieders wordt in hetzelfde kader incidenteel samengewerkt. In 2018 werd een overeenkomst gesloten met de buitenschoolse opvangaanbieder Columbus junior. Per 1-1-2019 is deze organisatie gehuisvest in Het Ravijn op de locatie van de sport- en speluitleen. De gemeentelijke sport- en speluitleen is per dezelfde datum verhuisd naar de Vrugteveenseweg in Nijverdal.

Kwaliteit, veiligheid efficiëntie en kostenbeheersing

In het kader van verdere ontwikkeling van kwaliteit, veiligheid efficiëntie en kostenbeheersing zijn een aantal organisatorische aanpassingen doorgevoerd. Er is een nieuwe personeelsplanning ingevoerd ten behoeve van een efficiëntere planning en personele kostenbeheersing. De planning van Swim2Play is aangepast in relatie tot een efficiëntere organisatie van vervoer en inzet van het personeel. In het kader van veiligheid is samen met het basisonderwijs het protocol schoolzwemmen in relatie tot Swim2Play aangepast en ingevoerd. Met het behalen van het kwaliteitskeurmerk van het Nationaal Platform Zwembaden (NPZ), de Licentie Zwem ABC, werd in 2018 de kwaliteit van het particulier leszwemaanbod bevestigd en gewaarborgd.

Duurzaam beheer sportaccommodaties

Versterking van duurzaam beheer is een vast uitgangspunt bij het beheer en de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties. We benutten daar waar mogelijk de mogelijkheden tot energiebesparing met inzet van rijks- en/of provinciale subsidies en zoveel mogelijk gecombineerd met werkzaamheden in het onderhoud- en investeringsprogramma. In 2018 is onder andere ledverlichting gerealiseerd bij de vier nieuwe kunstgrasvelden op sportpark Gagelman en Smidserve, in de sporthallen Kruidenwijk en Het Ravijn en in het doelgroepenbad en algemene ruimtes van Het Ravijn. Daarnaast is het aantal spoelingen in Het Ravijn verlaagd en wordt bespaard op watergebruik.

Al deze maatregelen dragen bij aan een verdere verduurzaming van de accommodaties en het terugbrengen van het energieverbruik en -kosten.

Sportieve en culturele evenementen

Sportieve en culturele evenementen zetten onze gemeente op de kaart. De omgeving en de faciliteiten lenen zich hier goed voor. De evenementen dragen bij aan het imago en de branding van onze gemeente. Door initiatieven als de Hellendoorn Rally, het Zunnwende Festival en Heksendoorn en jaarlijks minimaal 2 sportevenementen op nationaal niveau te ondersteunen, laten we zien dat we op cultureel en sportief gebied in onze gemeente heel wat te bieden hebben. De rol van gastgemeente in 2018 voor de finish van de etappe Gieten-Hellendoorn en de start van de Etappe Nijverdal-Duiven van de wielerronde Olympia's Tour van Nederland waren daar weer sprekende voorbeelden van.

Andere aansprekende sportieve evenementen in 2018 waren onder andere de Strongmanrun en Strongsiserrun, de Reggesurvival voor de jeugd, de Cityrun, de Diepe Hel Holterbergloop en de Goldrush Survivalrace. Deze evenementen krijgen steeds meer bekendheid en trekken veel deelnemers en bezoekers. Met dit soort evenementen kunnen we ons verder onderscheiden als buitensport/survivalgemeente.

Marketing gemeente Hellendoorn

In 2018 hebben wij een vervolg gegeven aan de verdere vermarkting van Hellendoorn als onderdeel van de Sallandse Heuvelrug. Het marketingplan Sallandse Heuvelrug is daar de leidraad voor. Speerpunten zijn onder andere actieve buitensport/avontuurlijk bewegen. De afgelopen jaren is er ingezet op de realisatie van een kwalitatief goed routenetwerk (wandel/fiets/ATB en paard), dat nu vermarkt wordt. De resultaten daarvan worden ook zichtbaar, omdat wij in 2018 steeds meer positieve reacties kregen van toeristen van buiten de regio die de routenetwerken zeer waarderen. Een hoge waardering hiervan kan leiden tot herhaalbezoek, dat extra toerisme en inkomsten stimuleert. Ook is in 2018 verder ingezet op de versterking van het evenement 'de paarse loper', samen met buurgemeente Rijssen-Holten. De paarse loper wordt benut als etalage-project voor de Sallandse Heuvelrug. Naast het vermarkten van de routenetwerken is het (natuur)gebied zelf ook meer onder de aandacht gebracht, onder andere via de regionale en landelijke campagnes van Marketing Oost en Toeristisch Bureau Hellendoorn.

De vrijetijdseconomie

In 2018 is er vanuit het programma recreatie en toerisme succesvol bijgedragen aan de versterking van het lokale toeristisch product. Zo is onder meer de Sterrenwacht Hellendoorn geholpen met een bijdrage voor het realiseren van een volwaardige sterrenwacht, door de toevoeging van radioastronomie. Ook is er een bijdrage geweest waardoor IVN Nijverdal-Hellendoorn een informatietrolley volledig heeft kunnen ombouwen naar een Reggedal-trolley, die in het buitencentrum is opgesteld. Dit draagt bij aan de doelstelling de Sallandse Heuvelrug en Reggedal meer onder de aandacht te brengen bij een breder publiek (ook jeugd). Vanuit de toeristisch ondernemers is de wens geuit om kwalitatief goed beeldmateriaal te kunnen gebruiken op promotiemateriaal en of websites. In 2018 is geïnvesteerd in het opstellen van een beeldbank bij het Toeristisch Bureau Hellendoorn (TBH). Het komende jaar gaan de gemeente en het TBH dit verder faciliteren voor de ondernemers.

Tenslotte is er, naar aanleiding van de doelen uit het marketingplan Sallandse Heuvelrug, een start gemaakt met de update van het beeldmerk van het Nationaal park en het gebruik daarvan. Dit krijgt in 2019 zijn vervolg met onder andere een verbeterde huisstijl.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

05 Cultuur, recreatie en sport	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen sportbeleid	- 254	- 276	- 254	22 V	- 217
Bibliotheek	- 1.417	- 1.435	- 1.466	- 31 N	- 1.474
Binnensport-accommodaties	- 844	- 856	- 853	3 V	- 861
Buitensport-accommodaties	- 732	- 845	- 805	40 V	- 691
Culturele voorzieningen en evenementen	- 47	- 48	- 49	- 1 N	- 64
Het Ravijn-zwem sport zorg	- 2.424	- 2.458	- 2.478	- 20 N	- 2.445
Kunst en Cultuur	- 1.401	- 1.538	- 1.509	30 V	- 1.460
Musea / expositieruimten	- 36	- 225	- 175	50 V	- 30
Muziekschool	- 62	- 63	- 33	30 V	- 52
Overig vormings- en ontwikkelingswerk	- 1	- 1	-	1 V	-
Recreatie en Toerisme	- 501	- 447	- 535	- 88 N	- 521
Sociaal-cultureel werk	- 746	- 753	- 794	- 41 N	- 741
Stimulering sportdeelname	- 204	- 208	- 204	4 V	- 177
Totaal Lasten	- 8.669	- 9.153	- 9.154	- 1 N	- 8.732
Baten					
Algemeen sportbeleid	37	19	54	36 V	37
Bibliotheek	433	449	463	14 V	456
Binnensport-accommodaties	456	456	465	9 V	435
Buitensport-accommodaties	233	233	224	- 10 N	386
Culturele voorzieningen en evenementen	13	13	12	- 1 N	13
Het Ravijn-zwem sport zorg	718	883	904	21 V	755
Kunst en Cultuur	595	704	677	- 27 N	680
Musea / expositieruimten	4	4	11	7 V	15
Muziekschool	-	-	-	-	9
Recreatie en Toerisme	441	463	600	137 V	489
Sociaal-cultureel werk	247	247	224	- 24 N	232
Stimulering sportdeelname	7	7	5	- 2 N	5
Totaal Baten	3.184	3.478	3.639	160 V	3.510
Saldo van baten en lasten	- 5.485	- 5.675	- 5.515	159 V	- 5.222
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 70	- 76	- 76	-	- 79
Onttrekkingen	-	59	53	- 6 N	27
Mutatie reserves	- 70	- 17	- 23	- 6 N	- 52
Resultaat	- 5.555	- 5.692	- 5.538	154 V	- 5.275

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Vershil
Voordelen	
Buitensport - cultuurtechnisch onderhoud	40 V
Onderzoek haalbaarheid fietscrossbaan	19 V
Talent2020 -lasten	20 V
Uitvoering Cultuurnota	20 V
Subsidie Memorymuseum	25 V
Onderhoud molens	17 V
Horeca het Ravijn - hogere baten	28 V
Subsidieregelingen sport	30 V
Nationaal Park Sallandse Heuvelrug - Provinciale subsidie	97 V
Baten Toeristenbelasting	42 V
Totaal voordelen	338 V
Nadelen	
Subsidie bibliotheek en muziekonderwijs	- 18 N
Het Ravijn - kosten horeca	- 20 N
Theater Zinin - subsidie huisvesting	- 15 N
Nationaal Park Sallandse Heuvelrug - lasten	- 97 N
Bijdrage wijk- en buurtwerk	- 20 N
Schoonmaakkosten MFC de Holtink	- 20 N
Talent2020 - subsidie door provincie	- 15 N
Opbrengste huur de Holtink	- 27 N
Totaal nadelen	- 232 N
Overige afwijkingen	48 V
Totaal afwijkingen	154 V

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 6: **Woon- en leefomgeving**

Verantwoordelijk voor dit programma:

Op bestuurlijk niveau:	Wethouder dhr. W.A. Joosten (afval, milieu) Wethouder mw. G.J. Overmeen - Bakhuis (ruimtelijke ordening, grondbeleid)
Op ambtelijk niveau:	Teamhoofd dhr. P.H. van der Steen (Vergunningen, toezicht en duurzaamheid) Teamhoofd dhr. E. Weusink (Openbare werken) Teamhoofd dhr. V. Rodijk (Wonen, Grondexploitaties)

Over dit programma

Uit een vorig jaar gehouden leefbaarheidsonderzoek blijkt opnieuw dat de inwoners van onze gemeente de woon- en leefomgeving hoog waarderen. Dat is goed om vast te stellen, maar het vereist continu aandacht om dit vast te houden. Daarom moeten we blijven investeren in aanleg, beheer en onderhoud van het openbaar gebied.

Het afgelopen jaar is fors geïnvesteerd in de herinrichting van het centrum van Nijverdal. Inwoners, ondernemers en pandeigenaren hebben in belangrijke mate mede de planvorming kunnen bepalen.

Het proces van co-creatie willen we breder uitrollen. De bewoners/gebruikers van een buurt weten namelijk heel goed welke ontwikkelingen gewenst zijn. Naast betrokkenheid levert dat ook nog eens veel draagvlak op.

Het afgelopen jaar is er ook op het gebied van wonen weer het nodige gebeurd. Voor het dorp Hellendoorn springt de uitgifte en het bouwrijp maken van het plandeel Hellendoorn Noord er uit. Inmiddels zijn de eerste bouwactiviteiten in uitvoering. Ook in Kruidenwijk Zuid staan weer de nodige bouwkranen. Het is goed dat deze buurt, ook wel de Heemtuin genoemd, zijn voltooiing nadert.

De Nota Grondbeleid is geactualiseerd. We blijven uitgaan van faciliterend grondbeleid. Dat betekent onder andere dat wij bij nieuwe initiatieven actief meedenken met de initiatiefnemer, maar niet de grondverwerving etcetera doen.

Duurzaamheid is een centraal thema binnen ons beleid. Om duurzaamheid beter te verankeren in onze organisatie en een versnelling te kunnen maken, is in 2018 een programmamanager duurzaamheid aangesteld. Het beleidskader 'Zon- & windenergie' is vastgesteld en we hebben een groot aantal acties in het kader van de duurzaamheid uitgevoerd variërend van de week van de duurzaamheid tot diverse thema sessies, overleggen met plaatselijke belangen tot de inzet van wooncoaches via Duurzaam (T)huis Twente (zie paragraaf 9: Duurzaamheid voor details).

Kaderstellende nota's

- Nota grondbeleid (2018 Omgevingsvisie Natuurlijk avontuurlijk (2014 14INT00023)
- Beeldkwaliteitsplannen (o.a. voor het centrum van Nijverdal 2010)
- Structuurvisie De Centrale Strip (2011)
- Welstandsnota (2012 12INT01392)
- Reclamebeleid (2018 18INT01448)
- Monitor Woonvisie (2015 15INT03452)
- Groenbeleidsplan (2015)
- Omgevingsvisie Provincie Overijssel
- Plattelandsvisie (2006)
- Landinrichtingsplan Ruilverkaveling Rijssen 2008

- Bestemmingsplan Buitengebied (RB 09INT00270)
- Beleid vrijkomende agrarische gebouwen (2006)
- Natura 2000 (NB-wet) 'Samen werkt beter' (o.a. 14INK09889)
- Toekomstvisie Hellendoorns Afvalbeleid (THA) (2012 12INT01117)
- Duurzame energievisie Hellendoorn (2017, 17INT02927)
- Beleidskader Zon- & Windenergie (2018, 18INT01948)
- Milieuprogramma 2012-2015 (2012 12INT00415)
- Extern veiligheidsbeleid (2012 12INK11278)
- Gebiedsgericht geluidbeleid (2009 B&W 09INT00072)
- Uitvoeringsprogramma vergunningverlening en toezicht & handhaving 2018 (17INT06584)
- Beleidsnota 'Samen werken aan een duurzaam Hellendoorn' (2013 13INT01370)
- Woonafspraken provincie Overijssel 2016 t/m 2020 (2015 15INT04190)
- Overcapaciteit woningbouwplannen in bestemmingsplannen (2016 16INT01777)
- Prestatieafspraken Reggewoon en gemeente Hellendoorn (2016)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten	Realisatie
6.01 Wij stimuleren en faciliteren woningbouw-initiatieven.	
6.02 Nieuw bestemmingsplan ontwikkelen voor de wijken Kruidenwijk Zuid en Hellendoorn Noord.	
6.03 We stimuleren levensloopbestendig bouwen met grote nadruk op energiezuinigheid en duurzaamheid.	
6.04 Nader bezien welke mogelijkheden ons energiegebruik kunnen reduceren en doorvoeren maatregelen om dit te bereiken.	
6.05 Evaluatie beleidsnota "Samen werken aan een duurzaam Hellendoorn".	
6.06 Opstellen van een duurzame energievisie.	
6.07 We informeren inwoners actief over duurzaamheid.	
6.08 We ondersteunen "de ambassadeurs van de duurzaamheid".	
6.09 We stimuleren inwoners om met duurzame, creatieve initiatieven te komen.	
6.10 Ons afvalbeleid richt zich op het realiseren van een afvalvrije toekomst.	
6.11 Dorps- en wijkraden en plaatselijke belangen meer zeggenschap geven.	
6.12 Groenonderhoud in wijken en buurten samen met burgers oppakken.	
6.13 Na definitieve besluitvorming volgt de implementatie van de RUD Twente (ODT).	
6.14 De plannen van de gebiedsvisie Nijverdal aan de Regge voor de 1e fase op basis van realisme bijstellen en bezien of en wanneer realisatie haalbaar is.	

Wat we ondernamen

Woon- en leefomgeving en woningmarkt

Dat er sprake is van hoogtijconjunctuur is ook te merken op de woningmarkt. Als gemeente hebben we hier optimaal gebruik van gemaakt. Bij de gemeentelijke locaties Aan de Tuinen en Hart van Noetsele zijn alle kavels verkocht. Inmiddels zijn hier ook nagenoeg alle kavels bebouwd en kunnen we deze buurten langzamerhand woonrijp maken. Ook in Hellendoorn Noord, Kruidenwijk Zuid (Heemtuin) en Daarle West zijn veel kavels verkocht. In totaal zijn er in de gemeente vorig jaar 84 woningen gerealiseerd. Dat is gunstig voor de discussie over de toekomstige woningbouwbehoefte, omdat deze prognoses uitgaan van in het verleden behaalde resultaten.

Omgevingswet

Het Rijk is bezig met een stelselherziening met betrekking tot de fysieke leefomgeving. Een belangrijke stap is de invoering van de Omgevingswet. Naar verwachting treedt de wet in 2021 in werking. Binnen Hellendoorn is een stuurgroep en projectgroep actief. Daar waar mogelijk wordt al in de geest van de Omgevingswet gewerkt. Denk hierbij aan de totstandkoming van de Duurzame Energievisie Hellendoorn en de in 2018 opgestelde mobiliteitsvisie, welke met een brede vertegenwoordiging vanuit verschillende vakdisciplines is opgesteld. Ook samen met onder andere de GGD is er aandacht besteed aan gezondheidsaspecten onder de Omgevingswet. In zowel directieteam, college als raad is een themasessie/-avond gehouden over de Omgevingswet en wat dit kan betekenen. Dit als voorloper op de in 2019 te bepalen ambitie.

Grondexploitaties

De interesse van bedrijven voor bedrijventerrein 't Lochter III houdt aan. Dit heeft in 2018 geleid tot een mooi aantal verkopen. In 2018 werd een handtekening gezet onder 4 verkoopcontracten voor de koop van in totaal ruim 7,3 hectare. Hiermee lopen we ruim voor op het schema om het volledige bedrijventerrein in de komende 10 jaar uit te geven en op het scenario van versnelde uitgifte waardoor er geen sprake meer is van overcapaciteit. De discussie hierover loopt nog en zal naar verwachting in de loop van 2019 worden afgerond.

De laatste kavel in het plan Aan de Tuinen is in 2018 geleverd. In 2017 jaar zijn alle kavels in Hart van Noetsele al geleverd. Voor beide binnenstedelijke projecten zal met het woonrijp maken gestart worden zodra de woningbouw in het gebied is afgerond. Voor beide grondexploitaties is (op basis van de BBV-voorschriften) tussentijds winst genomen.

In december 2018 heeft de gemeenteraad definitief besloten de overcapaciteit in het woningbouw-programma terug te brengen. Diverse locaties worden geschrapt als mogelijke woningbouwlocaties. De belangrijkste zijn Hellendoorn Noord fase 2 en 3 en Kruidenwijk Zuid fase 2 en 3. De uitwerking van deze besluiten moet nog plaatsvinden via wijzigingen van bestemmingsplannen.

In Kruidenwijk Zuid fase 1 is momenteel nog slechts 1 gemeentelijke kavel te koop. De marktpartijen waarmee in 2017 een vaststellingsovereenkomst is gesloten hebben zowel in Kruidenwijk Zuid als in Hellendoorn Noord in 2018 de afgesproken kavels afgenomen. Voor de fase Hellendoorn Noord (ten noorden van de dierenkliniek) is in 2018 een nieuw bestemmingsplan vastgesteld. Het eerste deel hiervan is in 2018 bouwrijp gemaakt zodat er 61 kavels bouwrijp gereed waren. Voor de verkoop van de gemeentelijke kavels in het voorjaar van 2018 was grote belangstelling. Inmiddels zijn 12 gemeentelijke kavels verkocht en zijn er nog 5 kavels beschikbaar in dit deelgebied. In het laatste deelgebied staan op termijn nog 22 kavels gepland.

Ook in Daarle West is er nog steeds interesse in bouw kavels: hier zijn in 2018 3 kavels verkocht. Ultimo 2018 waren er nog 6 kavels in dit gebied te koop. Voor deze grondexploitatie is ook een deel van het geraamde positieve grondexploitatieresultaat als winst genomen.

Er zijn in 2018 geen verkopen geweest op het bedrijventerrein Bloem-weide in Haarle. Ook zijn in het woningbouwplan De Branderij te Nijverdal geen kavels verkocht.

Waterwinning

Voor de drinkwaterwinning Daarle-Vriezenveen is het intrekgebied aangewezen via de provinciale Omgevingsverordening. Op dit moment lopen geohydrologische onderzoeken. Aan de hand van grondwatermodellen wordt in beeld gebracht hoe de grondwaterstand verloopt door het jaar heen in het gebied en in welke mate de grondwaterstand zal dalen bij drinkwaterwinning. Met peilbuizen wordt gecontroleerd of het model overeenkomt met de situatie in de praktijk. Er is al een proefwinning gedaan in het gebied Daarle en voor het gebied Vriezenveen vindt deze plaats in het voorjaar van 2019. Dit alles om te weten of de modellen de juiste gegevens weergeven. Er ontstaat dan tevens een goede nulmeting om achteraf de mate van schade (of beperking natschade) te kunnen bepalen.

In 2019 komt de notitie "Reikwijdte en detailniveau" als voorbereiding op de milieueffectrapportage ter inzage te liggen. Reacties worden meegenomen in de op te starten milieueffectrapportage.

Openbaar groen

Het in 2015 vastgestelde Groenbeleidsplan gaat uit van beeldbestekken in plaats van frequentiebestekken. Het uitgangspunt is niet meer de onderhoudsfrequentie, maar hoe het openbaar groen van de gemeente eruit moet zien. Dit beeld wordt gegarandeerd door onderhoud te plegen op het moment dat het nodig is (afhankelijk van de groeiomstandigheden) en niet wanneer het 'weer aan de beurt' is.

We moeten de beschikbare middelen en capaciteit effectief inzetten. Het groenonderhoud in wijken en buurten pakken we samen met burgers op. Wij faciliteren en ondersteunen burgerinitiatieven om het groen gezamenlijk te onderhouden. Op enkele plekken hebben we het onderhoud zelfs al aan een buurt of straat overgedragen.

De jarenlange werkwijze in het groenonderhoud en de verdeling van taken die werden uitgevoerd door Openbare Werken en de Soweco zijn herzien en in 2018 zijn de resultaten daarvan goed te zien. In 2018 is het groen op 'beeld' onderhouden. Het snoeiwerk aan heesters en beplanting wordt nu uitgevoerd door de buitendienst. Het grasmaaien is uitbesteed aan een externe partij in combinatie met de onkruidbestrijding.

De Soweco heeft in 2018 een nieuw takenpakket. Zo voeren ze geen snoei- en maaiwerkzaamheden meer uit. Wel steken ze de graskanten, bestrijden ze het onkruid om plantvakken en ruimen ze het blad.

Zowel de gemeente als de Soweco zijn tevreden over dit nieuwe takenpakket en de resultaten. Het aantal meldingen/klachten over het groenonderhoud is daarmee ook behoorlijk verminderd.

In de warme zomerperiode, vanwege het gebrek aan neerslag, hebben we getracht de jonge beplanting en bomen 'in leven' te houden door water te geven. Daarmee hebben we veel beplanting kunnen redden maar helaas is er ook veel gesneuveld. Denk onder andere aan de rododendrons.

In Haarle is de pilot, waarbij het groen wordt onderhouden door burgers en verenigingen (Right to Challenge), ook in 2018 prima verlopen.

In het kader van het strategisch bomenbeheer is in het gebied Haarle een fors aantal bomen geïnspecteerd en onderhouden. Ook is een uitvraag gedaan voor een inspectie van alle overige bomen in de gemeente. Daarmee wordt beoogd om alle risicobomen in beeld te krijgen en daar in 2019 ook maatregelen voor te treffen, zodat risico's beperkt worden (door bijvoorbeeld vallende takken) en vervolgens ook voor de overige bomen meer planmatig onderhoud te plegen.

De overlast als gevolg van de eikenprocessierups is in 2018 fors geweest. Er is met inschakeling van derden ingezet op bestrijding op die plekken waar in de openbare ruimte veel mensen samen komen.

(Huishoudelijk) afval

In 2018 hebben we opnieuw forse stappen gezet naar een afvalloos Hellendoorn in 2030. We hebben alle GFT-containers vervangen door gratis nieuwe containers en de bewoners een voorkeursvariant aangeboden voor de 240 liter GFT-container. Als extra stimulans wordt een nultarief gehanteerd voor de inzameling van de GFT-fractie. Dit om meer GFT in te zamelen en de hoeveelheid GFT in het restafval te verlagen. Het effect van de intensivering van de GFT-inzameling is begin 2019 geëvalueerd. Uiteindelijk hebben we in 2018 voor het eerst meer GFT ingezameld dan restafval en dat is een geweldig resultaat. De hoeveelheid ingezamelde GFT is in 2018 met 515 ton gestegen naar 5124 ton ten opzichte van 2017. Het restafval daalde in dezelfde periode met ruim 600 ton naar 4310 ton.

Ook de ingezamelde hoeveelheden van het PMD-afval is gestegen met 175 ton. Helaas is er in 2018 wel meer vervuiling in het PMD geconstateerd. Dit heeft geleid tot een afkeur van 34 ton. Daarom hebben we extra voorlichting rondom de inzameling van PMD gegeven. Onderzoek naar de mogelijkheden voor de aparte inzameling van luiers is gestart.

Tijdens de duurzaamheidsmarkt is voorlichting gegeven over afvalscheiding en het tegengaan van voedselverspilling. Op het Afvalbrengpunt is het op dit moment mogelijk om twee nieuwe afvalsoorten apart te scheiden (matrassen en gips).

In 2018 zijn meerdere stappen gezet op het terugdringen van zwerfafval. Diverse acties van vrijwilligers(groepen)

zijn gefaciliteerd in de vorm van het uitgeven van materialen en het geven van presentjes. Alle acties zijn beter in kaart gebracht en tijdens gesprekken met de vrijwilligers zijn de behoeften gepeild voor het jaar 2019. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met enkele ondernemers om het aandeel zwerfafval te verkleinen. Met het Centrum voor Natuur- en MilieuEducatie (CNME) is gesproken over de mogelijkheden om het gebruik van de leskisten zwerfafval te stimuleren.

In het centrum van Hellendoorn en Nijverdal zijn duobakken geplaatst die afvalscheiding in de openbare ruimte mogelijk maken (restafval, PMD, kauwgom en sigaretten). Door de stimulering van afvalscheiding in de openbare ruimte wordt meer afval gescheiden, wordt zwerfafval voorkomen en wordt de bewustwording rond afvalscheiding vergroot. Voor de lediging van de afvalbakken is opdracht gegeven om een elektrische auto in te zetten. We hebben ons opgegeven voor de prijs “het schoonste winkelgebied 2019”. Hiervoor zijn en worden diverse schoonmetingen uitgevoerd (0-, tussen- en eindmeting) die ons van waardevolle informatie voorzien voor toekomstig beleid.

De Europese aanbesteding van huisvuilwagens (zijladers) heeft geleid tot de opdracht voor de levering van twee zijladers.

Milieu en duurzaamheid

Ons voornemen was om in 2018 de beleidsnota ‘Samen werken aan een Duurzaam Hellendoorn’ te actualiseren. Door de ontwikkeling van een aantal initiatieven voor de opwekking van duurzame energie is gekozen om hier de prioriteit te leggen en ambtelijke capaciteit op in te zetten. De evaluatie en actualisatie van de beleidsnota ‘Samen werken aan een Duurzaam Hellendoorn’ staat gepland voor 2019.

In 2018 heeft de raad het beleidskader ‘Zon- & windenergie’ vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we op een gebiedsgerichte en zorgvuldige manier willen stimuleren dat een deel van de energievraag door zonnevelden en windturbines wordt opgewekt, zodat de doelen in de ‘Duurzame Energievisie Hellendoorn’ kunnen worden behaald. Het beleidskader is toegepast bij 7 externe initiatieven, waarbij in 2018 voor één initiatief een definitieve aanvraag voor een zonnepark is ingediend.

Uit de ‘Duurzame energievisie Hellendoorn’ blijkt dat de doelstelling (20% reductie CO2) met ongewijzigd beleid niet (volledig) haalbaar is zonder aanvullende maatregelen. Daarom is gestart met het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor de ‘Duurzame energievisie Hellendoorn’. Hiervoor zijn themasessies gehouden met de samenleving, waarbij een update heeft plaatsgevonden van bestaande en geplande projecten en een energie rekentool is toegevoegd om de monitoring van de doelen bij te houden. Het uitvoeringsprogramma zal in het voorjaar van 2019 op de bestuurlijke agenda worden geplaatst.

Er is invulling gegeven aan het doel om 15% energie te besparen binnen de gemeentelijke organisatie. Door het deels vervangen van gasgestookte ketels door warmtepompen in het voorjaar van 2018 is de doelstelling behaald. Ook de komende jaren blijven we ons inzetten op het gebied van energiebesparing.

Er is invulling gegeven aan het informeren en betrekken van inwoners met betrekking tot duurzaamheid (zie paragraaf 9: Duurzaamheid voor details).

Daarnaast is in samenwerking met het ‘Platform Duurzaam Hellendoorn’ ondersteuning gegeven aan de ambassadeurs van de duurzaamheid. Met het ‘Platform Duurzaam Hellendoorn’ wordt samengewerkt om een verbindende, stimulerende, ondersteunende en initiërende rol richting de samenleving in te vullen.

Omvorming Regionale uitvoeringsdienst (netwerk-RUDTwente) naar Omgevingsdienst Twente (ODT)

In Nederland zijn de afgelopen jaren landsdekkende omgevingsdiensten opgericht. De aanleiding voor de oprichting van omgevingsdiensten is de constatering van het Rijk dat de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van het omgevingsrecht op het gebied van milieu verbetering behoeft. In Twente en IJsselland is in eerste instantie gekozen voor een netwerkconstructie (netwerkRUDTwente). In de wet VTH van 14 april 2016 is de verplichte omvorming van de netwerkconstructie naar een openbaar lichaam in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) opgenomen, inclusief de verplichte inbreng van het zogenaamde basistakenpakket (btp).

Dit betreft een deel van de gemeentelijke milieutaken, vooral op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. In de periode 2017-2018 is een Gemeenschappelijke Regeling (GR) Omgevingsdienst Twente (ODT) getroffen, is de ODT opgericht en zijn de taken vastgesteld die aan deze ODT worden overgedragen.

De gemeente houdt bevoegd gezag en de Omgevingsdienst Twente vervult vooral voorbereidende, adviserende en uitvoerende taken. Hierbij kan gedacht worden aan advisering over vergunningen, de uitvoering van milieucontroles bij bedrijven en advisering over het vervolgtraject. De gemeente blijft verantwoordelijk voor haar eigen beleid en de uitvoering daarvan.

Op 1 januari 2019 is de ODT feitelijk gestart met haar werkzaamheden. Daarmee is de Regionale Uitvoeringsdienst (NetwerkRUD Twente) opgehouden te bestaan. Naast de verplichte basistaken is ook Twente breed een aantal andere 'Wabo gerelateerde milieutaken' bepaald die door de meeste partners worden ingebracht ('variant 4' genoemd).

In 2018 is veel tijd gestoken in het zorgen voor een goede start van de ODT per 1 januari 2019. Van juridische zaken, zoals het opstellen van de mandaatregeling en het bepalen van het over te dragen takenpakket, tot het besluit welke medewerkers feitelijk over zullen gaan van de gemeente Hellendoorn naar de ODT. In totaal is 4,8 fte overgedragen.

Asbestsanering

In februari 2018 is door de provincie Overijssel een inventarisatie opgeleverd van alle asbestverdachte daken. Op basis van deze inventarisatie hebben alle pandeigenaren met een asbestverdacht dak in mei 2018 een brief ontvangen. In deze brief zijn zij geïnformeerd over het asbestdakenverbod, na 2024, en zijn zij uitgenodigd voor informatiebijeenkomsten. In juni 2018 zijn twee informatiebijeenkomsten georganiseerd, één voor ondernemers en één voor particulieren. Tijdens deze bijeenkomst is uitleg gegeven over het asbestdakenverbod, de gezondheidsrisico's van asbest en is een toelichting gegeven op financieringsmogelijkheden en het stappenplan voor het saneren. Ook waren diverse marktpartijen aanwezig op de informatiemarkt.

Sinds april 2018 is het voor particulieren mogelijk gemaakt om asbestdaken tot 35 m2 gratis te storten bij het afvalbrengpunt op vertoning van de sloopmelding. Daarnaast is met een werkgroep van Plaatselijk Belang Daarle het gesprek gestart om te ondersteunen bij het opzetten van een collectieve aanpak asbestdaksanering in deze omgeving. Verder is de website continu bijgewerkt en wordt, bij ontwikkelingen of nieuwe informatie, informatie gedeeld via de sociale media kanalen en het Twents Volksblad.

Op een locatie aan de P.C. Stamstraat was sprake van een asbestbodemverontreiniging. Dit terrein is eind 2018 gesaneerd. Dit was mogelijk dankzij een rijksvergoeding. In oktober 2018 is het addendum op de samenwerkingsovereenkomst uit 2017 ondertekend en het Projectbureau Bodem Asbest Sanering opgericht. Dit Projectbureau ondersteunt en ontzorgt de gemeente bij asbestbodemsaneringen.

Vliegveld Lelystad

Lelystad Airport wordt omgevormd tot een luchthaven voor vakantievluchten binnen Europa en andere bestemmingen rond de Middellandse Zee. De afgelopen periode is gebleken dat de vliegroute ook boven Overijsselse gemeenten komt te liggen en er relatief laag gevlogen gaat worden. Dit heeft bij diverse instanties en bewoners tot onrust geleid. Met een aantal andere gemeenten in Overijssel en met de provincie Overijssel hebben wij actief de vinger aan de pols gehouden, overleg met elkaar gevoerd over hoe de belangen in onze gemeente(n) te behartigen en hoe onze democratische rechten aan te wenden om de overlast zo veel mogelijk te voorkomen. Zo hebben wij in 2018 actief meegedraaid in de ambtelijke en bestuurlijke kerngroep van Overijsselse gemeenten en de provincie Overijssel. Tevens zijn wij met de gemeenteraad en plaatselijke belangenorganisaties in gesprek gegaan over de ontwikkelingen rond Lelystad Airport en de te varen koers. Zo is op 10 oktober 2018 een informatiebijeenkomst gehouden voor de raads- en commissieleden van onze gemeente en de plaatselijke belangen om hen inzicht te geven in de ontwikkelingen, de invloed op Hellendoorn en de op stapel staande besluit tot aanpassing van het Luchthavenbesluit Lelystad Airport.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

06 Woon- en leefomgeving	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Bedrijventerreinen	- 2.579	- 11.495	- 12.205	- 710 N	- 1.125
Bestemmingsplannen	- 464	- 493	- 462	31 V	- 414
Bouwgrondexploitatie	- 5.371	- 5.899	- 4.943	957 V	- 7.390
Dierplaagbestrijding	- 1	- 2	- 2	0 V	- 2
Grondzaken	- 682	- 686	- 664	23 V	- 707
Herinrichting woonomgeving	- 77	- 68	- 58	10 V	- 56
Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	- 112	- 114	- 117	- 4 N	- 100
Huishoudelijk afval	- 2.651	- 2.895	- 2.843	52 V	- 3.049
Kantoor- winkel- en dienstenafval	- 53	- 68	- 78	- 10 N	- 47
Milieu algemeen	- 321	- 653	- 582	71 V	- 710
Milieubeheer bedrijven	- 571	- 553	- 537	16 V	- 91
Natuur en landschap	- 611	- 612	- 612	0 V	- 105
Openbaar groen	- 1.361	- 1.288	- 1.342	- 54 N	- 1.832
Overig afval	- 20	- 59	- 16	43 V	- 9
Structuurplannen	- 10	- 20	- 18	2 V	- 9
Uitvoering Wet geluidhinder	- 46	- 36	- 32	4 V	- 3
Vergunningen volkshuisvesting	- 1.013	- 918	- 935	- 17 N	- 1.014
Wonen	- 207	- 106	- 69	37 V	- 35
Woonwagens	- 6	- 6	- 5	1 V	- 9
Totaal Lasten	- 16.157	- 25.971	- 25.522	450 V	- 16.707
Baten					
Bedrijventerreinen	2.518	11.602	12.242	640 V	1.021
Bestemmingsplannen	42	61	68	7 V	51
Bouwgrondexploitatie	5.332	6.137	5.140	- 997 N	6.578
Dierplaagbestrijding	7	-	- 0	- 0 N	0
Grondzaken	370	750	748	- 2 N	586
Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	182	172	175	3 V	170
Huishoudelijk afval	3.695	3.761	3.796	35 V	4.141
Kantoor- winkel- en dienstenafval	79	75	77	2 V	70
Milieu algemeen	1	370	314	- 56 N	18
Milieubeheer bedrijven	1	1	12	11 V	28
Natuur en landschap	-	405	405	0 V	0
Openbaar groen	42	53	59	6 V	72
Overig afval	43	78	46	- 32 N	32
Structuurplannen	-	4	4	-	90
Uitvoering Wet geluidhinder	2	2	1	- 1 N	1
Vergunningen volkshuisvesting	637	1.033	1.205	172 V	730
Wonen	20	20	11	- 9 N	-
Woonwagens	29	29	20	- 9 N	19
Totaal Baten	13.000	24.553	24.322	- 231 N	13.606
Saldo van baten en lasten	- 3.157	- 1.418	- 1.199	219 V	- 3.100
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 85	- 1.275	- 1.109	165 V	- 504
Onttrekkingen	56	168	132	- 36 N	1.125
Mutatie reserves	- 28	- 1.107	- 977	130 V	620
Resultaat	- 3.185	- 2.525	- 2.177	349 V	- 2.480

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Hogere opbrengst leges bouwvergunningen	180 V
Vrijvaldeel voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie ivm lager verlies H'doorn Nrd	99 V
Totaal voordelen	279 V
Nadelen	
Hogere storting in voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie	- 105 N
Totaal nadelen	- 105 N
Overige afwijkingen	175 V
Totaal afwijkingen	349 V

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 7: **Maatschappelijke ondersteuning en zorg**

Verantwoordelijk voor dit programma:

Bestuurlijk: Wethouder dhr. J. J. Beintema

Ambtelijk: Teamhoofd dhr. G. Koolhaas

Over dit programma

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ontwikkeling (Wmo). Wij bevorderen de zelfredzaamheid van de burger. Daar waar een leeftijd, lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking een belemmerende factor is kan de Wmo de burger ondersteunen. Wij stimuleren vrijwilligerswerk, mantelzorg en preventieve activiteiten. Publieke gezondheidszorg is een speerpunt. In het kader van de Wmo ondersteunen wij de inwoners door het verstrekken van huishoudelijke ondersteuning, vervoersvoorzieningen, rolstoelen, individuele begeleiding en dagbesteding.

Kaderstellende nota's

- Kadernota Wmo 2015-2019
- Visie wonen, welzijn en zorg 2010–2014 'Samenwerken aan een blijvend vitale Samenleving' (raads-besluit 2011)
- Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019
- beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019
- Algemene Subsidieverordening samenleving gemeente Hellendoorn 2011 (2011)
- Nadere regels accommodatiebeleid gemeente Hellendoorn 2014 (2014)
- Vrijwillige inzet: Samen Sterk (17INT06654)
- Kadernota Publieke Gezondheid 2018 t/m 2021, gezonder door preventie (17INT02851)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten	Realisatie
7.01 Mantelzorgers ontvangen een Mantelzorgcompliment.	
7.02 Mantelzorgers blijven faciliteren.	
7.03 Net zoals we jaarlijks met verschillende organisaties overleggen, doen we dit ook met ouderenbonden.	
7.04 We zetten in op het activeren van ouderen. De ouderenbonden, vrijwilligers(organisaties) en mantelzorgers spelen hierbij een grote rol.	
7.05 Op basis van de in 2017 op te stellen nota lokaal gezondheidsbeleid wordt een actieprogramma opgesteld.	
7.06 Wij actualiseren de nota Wonen Welzijn en Zorg en leggen daarbij nadrukkelijk het ouderenbeleid vast.	
7.07 Wij bieden ruimte aan professionals (zodat die niet gehinderd worden door regels en schotten tussen sectoren).	
7.08 Met de zorgaanbieders maken we afspraken op basis van doelen, prestaties en resultaten.	
7.09 We ondersteunen in aanbod van laagdrempelige zorg in een gebiedsgerichte aanpak.	
7.10 Wij organiseren / faciliteren / ondersteunen samenwerking in het 'Buurthuis van de toekomst'.	
7.11 Vrijwilligerswerk stimuleren we en wij houden de huidige voorzieningen in stand.	
7.12 Algemene jeugdvoorzieningen houden wij op peil.	
7.13 Wij geven uitvoering aan de Notitie Vrijwillige Inzet: Samen Sterk 2017 -2020.	

Wat we ondernamen

Preventie

Als overheid hebben we de taak om de gezondheid van onze inwoners te bevorderen, te bewaken en te beschermen. Aan de hand van de kaders zoals die zijn vastgesteld in de Kadernota Publieke Gezondheid 2018-2021 is er in 2018 een uitvoeringsprogramma opgesteld. Speerpunten zijn: stimuleren van een gezonde levensstijl, iedereen hoort erbij, gezond leven en gezond wonen. In overleg met samenwerkingspartners binnen de gezondheidszorg zijn we aan de slag gegaan met concrete acties binnen deze speerpunten. Door in te zetten op preventie willen wij het aantal gezonde levensjaren van inwoners vergroten en hiermee een eventueel beroep op zorg en ondersteuning zo lang mogelijk uitstellen.

Vrijwilligers en mantelzorgers

Er wordt een steeds groter beroep gedaan op vrijwilligers en mantelzorgers. Wij vinden het belangrijk dat vrijwilligers, mantelzorgers én inwoners die omzien naar een ander, hierbij de benodigde ondersteuning kunnen krijgen. Stichting De Welle gaf in 2018 invulling aan het ondersteunen en waarderen van vrijwilligers op basis van de uitgangspunten in de beleidsnotitie 'Vrijwillige Inzet: Samen Sterk!'. Dit geldt ook voor Stichting Evenmens, die de uitvoering van het gemeentelijke mantelzorgbeleid als haar kerntaak heeft. Jaarlijks doen meer inwoners een beroep op het mantelzorgcompliment als blijk van waardering. In 2018 bleven wij investeren in mantelzorgers om duurdere zorgtrajecten te voorkomen. Op basis van het gemeentelijke sport- en beweegbeleid gaven we sportorganisaties en haar vrijwilligers ondersteuning. In 2018 zijn wij gestart met de invoering van OZO-verbindzorg in de hele gemeente. OZO staat voor OuderenZorg en is een online communicatie- en coördinatieplatform dat zich richt op de afstemming van de zorg en de begeleiding van kwetsbare ouderen in hun thuissituatie. Alle partijen die betrokken zijn bij de zorg en het welzijn van een cliënt worden samengebracht. Hierbij kan worden gedacht aan mantelzorgers en familie, maar ook aan professionals zoals de wijkverpleegkundige, huisarts en apotheek. Begin 2019 wordt het gebruik van dit platform geëvalueerd en wordt een besluit genomen over het vervolg.

Dementie

De intentieverklaring dementievriendelijke samenleving is door ons ondertekend en uitgewerkt aan de hand van het driestappenplan van Alzheimer Nederland om de kennis over dementie bij medewerkers en inwoners van de gemeente te vergroten. De omvang en frequentie van de ondersteuningsbehoefte bij mensen met dementie en hun mantelzorgers neemt toe. Het is van belang om de ondersteuning onderling goed af te stemmen en zoveel mogelijk met de partners binnen de keten gezamenlijk vorm te geven. Het initiatief is genomen om een lokaal netwerkoeverleg dementie te starten in 2019.

Toegang tot (maatwerk)voorzieningen

In onze gemeente wordt de eerste toegang tot ondersteuning breed opgezet en dicht bij de inwoner georganiseerd, via bijvoorbeeld de leerkracht, huisarts of wijkagent. Maar ook burens, vrienden en kennissen kunnen hierin een rol spelen. De toegang tot maatwerkvoorzieningen wordt verzorgd door het sociaal team binnen onze gemeente. Het sociaal team bestaat uit professionals, die stuk voor stuk deskundig zijn op een of meerdere terreinen en werkt idealiter op basis van het principe: één gezin, één plan, één regisseur.

In 2017 zijn we gestart met een pilot: 'Gebiedsteam Nijverdal-Zuid'. In 2018 merken we de effecten van de veranderingen die zijn doorgevoerd in het sociaal team, namelijk het beter kunnen inschatten van de problematiek. . We zien ook dat mensen langer thuis wonen, meer vereenzaming van ouderen en een toename wachtlijsten voor specialistische en basis (jeugd) ggz. De (multi-) complexiteit van een casus neemt toe, bijvoorbeeld door de verdriedubbeling van het aantal multidisciplinaire overleggen.

In 2018 is het Twents inkoopmodel voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp ontwikkeld. De ondersteuningsbehoefte van de inwoner en het beoogde resultaat, staat centraal in het nieuwe Twentse model. Niet indiceren op basis van het aanbod van de zorgaanbieder, maar de behoefte van de inwoner als uitgangspunt nemen. Samen met de andere Twentse gemeenten en de zorgaanbieders hebben we een belangrijke stap gezet in de omslag van inkoop van producten naar prestatiegerichte afspraken met zorgpartijen. Deze wijziging is onderdeel van het Verbeterplan Zorg. Andere belangrijke onderdelen zijn het onderzoeken naar aanpassingen van het beleid en de uitvoering van vervoer en het meer gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Uitvoering Wmo

De uitvoering van de Wmo is onder druk komen te staan. Per 1 januari 2018 geldt de AMvB reële tarieven. Dit betekent dat de gemeente gehouden is de tarieven te verhogen, als de cao wordt verhoogd. Daarnaast wordt per 1 januari 2019 het abonnementstarief ingevoerd. Dit betekent dat een eigen bijdrage niet meer inkomensafhankelijk is en er een aanzuigende werking ontstaat. Inhoudelijk is er steeds meer sprake van multiproblematiek, afstemmingsproblemen met de Wet langdurige zorg en ook worden bij de gemeente nieuwe taken neergelegd, zoals de opvang van verwarde personen. Deze ontwikkelingen hebben tot gevolg dat het budget onder druk komt te staan en dat er ingrijpende maatregelen genomen moeten worden zodat de noodzakelijke zorg gecontinueerd kan blijven. Met andere woorden er zullen keuzes gemaakt moeten worden. Het gebruik van Wmo voorzieningen, zoals rolstoelen, woningaanpassingen stijgt. De verordening en de beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019 zijn in het vierde kwartaal van 2018 opgesteld en vastgesteld. 395 inwoners van onze gemeente hebben een voorziening in de vorm van een rolstoel en 440 inwoners hebben een vorm van een woonvoorziening.

Huishoudelijke ondersteuning en Wmo voorzieningen

In 927 huishoudens wordt huishoudelijke ondersteuning verstrekt. Met ingang van 2018 wordt de huishoudelijke ondersteuning verstrekt volgens de laatste jurisprudentie. De oorspronkelijke raming in de begroting was hierop aangepast. Ten onrechte heeft er bij de bestuursrapportage een verlaging plaatsgevonden. In december 2018 is het overleg met de aanbieders over de AMvB reële tarieven afgerond en zijn de tarieven over 2018 met terugwerkende kracht met 3,5 % verhoogd.

Dagbesteding

473 personen in onze gemeente maken gebruik van individuele begeleiding of een vorm van dagbesteding. Het betreft inwoners die vanwege een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zijn aangewezen op begeleiding of dagopvang.

In 2018 is de omslag gemaakt naar resultaatgerichte afspraken. Met ingang van 1 januari 2019 wordt een ondersteuningsplan opgesteld en de ondersteuningsbehoefte wordt vastgesteld in licht, middel of hoog. Ook wordt de 'soort' zorg vastgesteld. Hierbij is er een keuze uit praktisch-, regie- of specialistische zorg. Dit heeft tot gevolg dat er veel minder variatie is in trajecten en dat op lange termijn een verbetering optreedt in de sturing en verantwoording. Het resultaat zelf wordt gedefinieerd en niet het traject. De afspraken over het aanmelden en declareren zijn per 1 januari 2018 aangescherpt en worden per 1 januari 2019 verder aangescherpt.

Vervoer

Het gebruik van de regiotaxi als vervoersmiddel is alleen toegankelijk voor inwoners van de gemeente Hellendoorn met een indicatie, de zogenoemde Regiotaxipas. Dit vervoer is samen met 11 andere Twentse gemeenten gezamenlijk aanbesteed waarbij Taxi Centrale Witteveen het vervoer gegund heeft gekregen.

Naast het regiotaxivervoer bestaat er ook het vervoer van en naar dagbesteding- en jeugdhulplocaties. Dit noemen we het Ondersteuning Maatschappelijke Deelname (OMD) vervoer. Deze vorm van vervoer is samen met 10 andere Twentse gemeenten aanbesteed. Ook voor dit vervoer is gekozen voor Taxi Centrale Witteveen.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Huishoudelijke verzorging	- 3.045	- 2.391	- 3.363	- 972 N	- 2.551
Maatschappelijk werk/slachtofferhulp	- 430	- 413	- 414	- 1 N	- 402
Minderhedenbeleid	- 68	- 18	- 20	- 2 N	- 20
Uitvoering Wet Inburgering	- 302	- 362	- 254	108 V	- 295
Volksgezondheid en ambulancevervoer	- 324	- 1.181	- 1.197	- 16 N	- 330
Voorziening gehandicapten	- 5.930	- 6.445	- 7.300	- 855 N	- 5.470
Zorgbeleid	- 1.773	- 2.004	- 2.043	- 39 N	- 2.072
Zorgpunt Hellendoorn	- 55	- 32	- 32	- 1 N	-
Totaal Lasten	- 11.926	- 12.846	- 14.624	- 1.778 N	- 11.140
Baten					
Huishoudelijke verzorging	10	10	5	- 5 N	11
Minderhedenbeleid	2	2	2	- 0 N	2
Uitvoering Wet Inburgering	15	40	36	- 4 N	82
Voorziening gehandicapten	880	890	681	- 209 N	755
Zorgbeleid	0	7	7	0 V	7
Totaal Baten	907	949	731	- 218 N	858
Saldo van baten en lasten	- 11.019	- 11.897	- 13.893	- 1.996 N	- 10.282
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	116	-	- 116 N	-
Mutatie reserves	-	116	-	- 116 N	-
Resultaat	- 11.019	- 11.781	- 13.893	- 2.112 N	- 10.282

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Statushouders uitvoeringsprogr. Participatiewet	30 V
Statushouders kosten huisvesting	38 V
Wmo - vervoer dagbesteding	39 V
Subsidie lokaal netwerk zorginfrastructuur	65 V
Wmo zorg PGB	64 V
Totaal voordelen	236 V
Nadelen	
Huishoudelijke verzorging - Zorg in Natura en PGB	- 906 N
Wmo - verstrekking rolstoelen	- 65 N
Wmo - vervoer Wmo	- 51 N
Wmo - verstrekkingen woningaanpassingen	- 87 N
Wmo - personele inzet	- 39 N
Wmo - onderhoudscontract roerende voorzieningen	- 62 N
Wmo - dagbesteding en begeleiding	- 550 N
Wmo - begeleiding oud AMV'ers	- 135 N
Wmo - collectieve ziektekostenverzekering chronisch zieken	- 26 N
Wmo - uitgeleend personeel	- 50 N
Wmo - eigen bijdrage	- 198 N
Reserve Sociaal Domein - AWB-zorg	- 116 N
Totaal nadelen	- 2.285 N
Overige afwijkingen	- 63 N
Totaal afwijkingen	- 2.112 N

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 8: **Bestuur en middelen**

Verantwoordelijk voor dit programma:

Bestuurlijk:	Burgemeester mevr. A.H. Raven (bestuur, bedrijfsvoering)
	Wethouder dhr. J.J. Beintema (algemene dekkingsmiddelen)
Ambtelijk:	Griffier mevr. K. Zomer (griffie)
	Algemeen directeur dhr. R.J.P. Willemsen
	Teamhoofd dhr. A.Titsing (financiën en belastingen)

Over dit programma

De gemeenteraad heeft een kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol. De raad beschikt over allerlei wettelijke instrumenten om die rollen uit te voeren; van budgetrecht, indienen van moties, recht van amendement, initiatiefrecht, recht van interpellatie, vragenrecht tot aan het recht van onderzoek.

Met name de kaderstellende en de volksvertegenwoordigende rollen zijn aan het veranderen. Of liever gezegd, hebben zich verbreed. Want raadsleden staan midden in de samenleving. Ze bieden een luisterend oor, maar tegelijkertijd ondersteunen en faciliteren ze. Raadsleden dienen het algemeen belang, maar hebben ook oog voor individuele situaties. Draagvlak en participatie zijn dan ook begrippen die zich in de komende raadsperiode verder zullen uitkristalliseren.

Kaderstellende nota's

- Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad (maart 2014, 14INT00716)
- Gedragscode politieke ambtsdragers (juli 2007 07INT00504)
- Verordening op de raadscommissies (oktober 2014, 14INT04201)
- Verordening op de ambtelijke bijstand en de fractieondersteuning (april 2015, 15INT00761)
- Verordening op de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (december 2010, 10INT00476)
- Protocol Actieve informatieplicht (juli 2014, 14INT02193)
- Visiedocument 'Hellendoorn in actie met de burgers aan het stuur' (juni 2010 11INT00419)
- Strategische visie 'Samenwerken aan een kloppend hart' (2012 RB12INT01770)
- Collegeprogramma 2014-2018 'Samen aan zet' (14INT03768)
- Bestuurlijk besluit businesscases WT4 (2013)
- Financiële verordening
- Controleverordening
- Participatiecode (2016)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten	Realisatie
8.01 We faciliteren de gemeenteraad als hij de boer op gaat om van inwoners te horen wat hen beweegt.	
8.02 College heeft jaarlijks contact met plaatselijk belangen en wijkraden.	
8.03 We geven invulling aan de participatiecode.	
8.04 Wij bezoeken jaarlijks de werkgroepen van de woonservicegebieden.	
8.05 We faciliteren de gemeenteraad, zodat zij maatschappelijke stages kan ondersteunen.	
8.06 In 2015 is vastgesteld dat de meerderheid van de raad de formele werkwijze niet wenst te wijzigen. Wel probeert de raad nieuwe, meer informele, werkvormen uit met het programma 'Met de raad de boer op', waarbij de raad de samenleving opzoekt en zijn oor te luisteren legt.	
8.07 Besluitvorming over een eventuele nieuwe Agenda van Twente.	
8.08 Evaluatie van de gemeentelijke samenwerking in Twente.	
8.09 Uitvoeren beleid om schuldenpositie te verminderen.	
8.10 Herzieningen van nota's op basis van de financiële verordening.	
8.11 Bij meevallers of stijging van het gemeentefonds dit geld steken in: 1. het versterken van de financiële positie; vervolgens 2. het terugdraaien van knellende bezuinigingen uit het verleden; vervolgens 3. nieuw beleid.	
8.12 Nieuw beleid evalueren we na drie jaar op nut en noodzaak. Nieuw beleid is niet automatisch structureel.	
8.13 Ontwikkeling van de lastendruk zo beperkt mogelijk houden; in principe beperken tot inflatiecorrectie.	
8.14 Processen stroomlijnen door toepassing van 'lean'-management.	
8.15 Verdere vereenvoudiging van het gemeentelijk P&C instrumentarium in combinatie met het (meer) digitaal aanbieden van informatie.	

Wat we ondernamen

Participatie, dichterbij inwoners

De gemeente Hellendoorn heeft een lange traditie als het gaat om burger- en overheidsparticipatie. Een bijzonder voorbeeld is de Cultuurvisie. De Cultuurvisie bent u in 2016 gestart als bestuurlijk experiment om inwoners meer directe invloed te geven op het beleid. Op 20 januari 2018 hebben 88 inwoners, 'de Bonte Honderd', deelgenomen aan de beslisronde om 16 gebundelde ideeën te prioriteren. Dat was het slotstuk van een festival-week met onder andere een ideeënshow waar inwoners hun culturele idee op een creatieve manier over het voetlicht brachten. De Cultuurvisie/CultuurCaravaan is door de samenleving tot stand gebracht en door u vastgesteld op 13 maart 2018. Voor acht ideeën zijn enthousiastelingen uit de samenleving samen met (culturele) organisaties hard aan het werk gegaan. In september 2018 is een nieuwe cultuurburgemeester, Jaap Harmsen, aangesteld. Ook is in 2018 aansluiting gezocht bij diverse evenementen om zichtbaar te zijn en verbinding te zoeken. De raad heeft de Cultuurvisie omarmd; het is één van de onderwerpen op de lange termijn agenda van de raad en er functioneert een Cultuurteam waarin onder meer raadsleden zitting hebben.

In 2018 zijn er diverse activiteiten geweest waarbij de raad de samenleving opzocht en zijn oor te luisteren legde. Bij de start van een nieuwe raadsperiode betekent dat onder meer kennismakingsbijeenkomsten met diverse organisaties uit de samenleving. Als vanouds nam u deel aan de Roefeldag, gericht op leerlingen uit het basisonderwijs, en aan de Democratiedagen, gericht op leerlingen van Reggesteyn. Ook waren er vele themasessies waarin u werd bijgepraat over actuele thema's.

In het kader van bestuurlijke vernieuwing heeft in 2018 een trainee een onderzoek uitgevoerd naar jongerenparticipatie in de gemeente Hellendoorn. In december 2018 heeft de raad besloten een raads werkgroep te starten met de resultaten uit dit onderzoek als vertrekpunt.

De raad heeft besloten opnieuw naar de vergaderstructuur te kijken. Najaar 2018 is gestart met het in beeld brengen van de sterke en minder sterke punten van het huidige vergadersysteem en suggesties voor veranderingen.

De raad heeft in 2018 een aantal thema's geselecteerd om via raads werkgroepen op te pakken. Het zijn thema's waarvan te verwachten is dat die ingrijpend en actueel zijn of worden en dat ze een merkbare impact hebben op de samenleving zén waar de raad zelf een actieve rol in zal vervullen. Het gaat om jongerenparticipatie, LHBTI-beleid, ombuigingen, omgevingswet, burgerbegroting, vrijkomende agrarische bebouwing, verbeterplan zorg, vergaderstructuur. In 2018 zijn drie raads werkgroepen gestart, te weten jongerenparticipatie, LHBTI-beleid en vergaderstructuur.

In december 2016 heeft de raad de participatiecode gemeente Hellendoorn vastgesteld. Na een aanloopperiode is in 2018 de participatiecode ingeburgerd geraakt. De code is een nuttig hulpmiddel om vast te stellen welke trede van de participatieladder voor een onderwerp van toepassing is. Echter, de trede van de participatieladder wordt vastgesteld aan het begin van het proces. U bent dan vaak nog niet in beeld. Aan de raad en het college is het nu om de onderdelen prioritering en kaderstelling uit de participatiecode verder in te vullen.

Regionale samenwerking

Samenwerkingsverbanden zijn tegenwoordig niet meer weg te denken in het publieke domein en vervullen steeds vaker een belangrijke rol voor gemeenten. Samenwerking is echter geen doel op zich. Het moet een toegevoegde waarde hebben om binnen de betreffende beleidsterreinen tot (beter) resultaat te komen. Bovendien is het belangrijk dat we grip houden op hetgeen er binnen zo'n samenwerking gebeurt, al komen zaken bijna per definitie bij samenwerking op wat grotere afstand te staan. In juli 2018 heeft uw raad het besluit genomen om deel te nemen aan de nieuwe Agenda voor Twente. In programma 3 is daar al uitgebreid bij stil gestaan.

De voorgenomen evaluatie van de gemeentelijke samenwerking in Twente is nog altijd niet volledig afgerond. De evaluatie zelf heeft in 2017 plaatsgevonden, en daarover hebben de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten een zienswijze kunnen geven. De discussie over eventuele vervolgmaatregelen loopt echter nog altijd. Wanneer een en ander definitief wordt afgerond is vooralsnog onduidelijk.

Regio Deal Twente

De aanvraag voor de Regio Deal Twente 'Groen Technologisch Topcluster' is eind augustus 2018 ingediend door de Twente Board, de triple-helix vertegenwoordiging van de regio Twente. Het Rijk heeft in de brief van 16 november 2018 een maximale bijdrage van € 30 miljoen aan de regio Twente toegezegd. Bij de Regio Deal Twente gaat het om een totale investering van € 172 miljoen voor de jaren 2020-2024. De investeringen worden gedekt door private en publieke partijen. Het bedrijfsleven zal met meer dan € 66 miljoen een forse bijdrage leveren, net als het onderwijs met ruim € 14 miljoen. Via de Agenda voor Twente zal ook een bijdrage worden geleverd aan diverse projecten. De provincie Overijssel heeft op 27 februari jl. besloten om een bijdrage te leveren van € 20 miljoen voor de 11 projecten.

Sinds de toezegging van het Rijk werkt de regio samen aan de uitwerking van de Regio Deal Twente, zodat ondertekening van de Deal in het voorjaar van 2019 kan plaatsvinden. Op 14 februari 2019 heeft het startgesprek met het Rijk plaatsgevonden.

De aanvraag bevat elf projecten, geclusterd binnen vier actielijnen, gebaseerd op de Agenda voor Twente: Techniek als motor: Advanced Manufacturing Program, PDEng voor Digitale Transformatie en Advanced Manufacturing en TopFit-Citizenlab Oost;

1. Arbeidsmarkt en talent: Twents Fonds voor Vakmanschap, Skills Twente, Talent Halen, Opleiden en Houden, Leonardo;
2. Bereikbaarheid en vestigingsklimaat: Gebiedsontwikkeling en Bereikbaarheid Topwerklocaties, Creatieve Broedplaatsen;
3. Circulaire economie en duurzaamheid: Circulaire Textiel door Chemische en Mechanische Recycling en Mineral Valley Twente.

Omdat het Rijk "slechts" € 30 miljoen (in plaats van de gevraagde € 38 miljoen) heeft toegezegd zal er een inhoudelijke afweging moeten plaatsvinden hoe de toezegging is te verdelen over de projecten. Het streven is om in week 20 van 2019 de Regio Deal te ondertekenen, zodat die kan worden opgenomen in de Miljoenennota 2020.

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 21 maart 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Het opkomstpercentage lag op 63,50% en was daarmee hoger dan in 2014 (61,08%). Er waren diverse activiteiten om inwoners over de verkiezingen te informeren en te enthousiasmeren om hun stem uit te brengen, waaronder een stemwijzer, verkiezingsborden, een social media campagne - gericht op jongeren, een verkiezingskrant en publicatie van portretjes van raadsleden.

Van de 25 raadsleden zijn er 11 in 2018 nieuw in de raad gekomen. Het introductieprogramma was deels gericht op het gericht informeren van deze groep, deels ook op het leren kennen van elkaar, college en ambtelijke organisatie. Het inwerkprogramma vond plaats van april t/m oktober 2018 en bestond uit excursies, themasessies, speeddaten, presentaties, lokale en regionale bijeenkomsten.

Versterking financieel beheer en versterken financieringspositie

Een gezonde financiële positie van onze gemeente is een belangrijke voorwaarde om onze plannen te kunnen uitvoeren. We zorgen ervoor dat de reguliere inkomsten en uitgaven in evenwicht zijn. In zowel het collegeprogramma 2014-2018 als het collegeprogramma 2018-2022 is afgesproken dat we maatregelen treffen om onze financieringspositie te verbeteren.

Helaas hebben we in de tweede helft van 2018 moeten constateren dat het niet zou lukken een sluitende begroting voor de jaren 2020-2022 te presenteren. Het jaar 2019 kende wel een sluitende begroting. Om voor de begroting 2020-2023 wel een sluitende begroting te kunnen presenteren is in het najaar van 2018 een ombuigingsopgave vastgesteld in vier fasen. In 2018 hebben we fase 1 (inrichten van de projectorganisatie) afgerond.

In oktober 2018 hebt u de Nota Reserves en Voorzieningen 2018 vastgesteld. Met deze nota hebben we aangegeven wat de huidige stand van de reserves en voorzieningen is en hebt u het beleid voor de komende jaren vastgesteld. In december 2018 is de Nota investeren, waarderen en afschrijven 2018 door u vastgesteld. De kaders en afschrijvingstermijnen zijn daarmee geactualiseerd.

Als college hebben we de Kadernota interne controle vastgesteld. In de kadernota staan de organisatiebrede kaders, richtlijnen en uitgangspunten voor de wijze waarop de interne controle is opgezet binnen onze organisatie. Ook hebben we het Financieel statuut geactualiseerd zodat het voldoet aan de laatste richtlijnen en ook de organisatiewijziging van 1 mei 2018 is er in verwerkt. Tot slot hebben we een nieuw treasurybesluit vastgesteld waarmee de treasurykaders vastliggen conform de financiële verordening. U hebt daarom het treasurystatuut in december 2018 ingetrokken.

In het kader van het terugdringen van onze schulden hebben we ook dit jaar weer € 50.000,-- extra vrijgemaakt ter versterking van het eigen vermogen. Daarnaast is de helft van het resultaat van de jaarrekening 2017 in de financieringsreserve gestort. We zien dat onze leningenportefeuille daalt. Aan het begin van 2018 was de langlopende schuld € 132,6 miljoen. Per jaareinde bedraagt de langlopende schuld € 127,0 miljoen. We verwachten nog steeds rond 2030/34 uit te komen op een schuldenniveau van € 85 miljoen. (Als norm geldt één keer de begroting)

Uitkering gemeentefonds

De uitkering uit het gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente. In het gemeentefonds zitten ook de inkomsten van het sociaal domein. Naast de algemene uitkering (€ 28,3 miljoen) en de integratie-uitkering sociaal domein (€ 16,8 miljoen) ontvingen we nog een bedrag van in totaal € 3,5 miljoen voor tien decentralisatie-uitkeringen en één integratie-uitkering. De afwikkeling van oude jaren levert een voordeel van € 0,1 miljoen op. In totaal € 48,7 miljoen.

Via een drietal circulaire (mei, september en december) worden we normaal gesproken op de hoogte gesteld van de ontwikkeling van het gemeentefonds. In 2018 verscheen er ook een maartcirculaire. Deze circulaire bevatte uitsluitend de cijfermatige uitwerking van het Regeerakkoord en de programmastart van het interbestuurlijk programma (IBP) en gaf een geactualiseerd (algemeen) meerjarig financieel beeld voor gemeenten met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen en de daaruit volgende coalitiebesprekingen. De maartcirculaire liet een erg rooskleurig beeld zien. In de daarop volgende meicirculaire werden de accressen, met name meerjarig, naar beneden bijgesteld en werd de ruimte onder het BTW-compensatieplafond afgeraamd. De septembercirculaire was ook negatief door een lager accres en een minder positief beeld van het BCF-plafond. De decembercirculaire viel voor het jaar 2018 wel positief uit.

Toelichting Sociaal Domein

Zoals begin 2019 is gebleken, hebben wij het jaar 2018 met een fors tekort op het Sociaal Domein afgesloten. Op verschillende onderdelen van de 3 decentralisaties zijn we geconfronteerd met oplopende kosten. Dit was op het onderdeel begeleiding en dagbesteding en het onderdeel jeugdhulp. Ook op het gebied van de huishoudelijke ondersteuning zijn we qua kosten hoger uitgekomen dan we na aanpassingen op de begroting hadden verwacht. Bij de verstrekkingen zien we dat de kosten ook gestegen zijn. Een nadere analyse van voorgaande posten is u in de informele raadsbijeenkomst van 14 februari 2019 gepresenteerd.

Op het gebied van jeugdhulp zien we de stijging doorzetten van de afgelopen jaren. Bij de jaarrekening 2015 verantwoordden we nog € 5,8 miljoen aan de daadwerkelijke zorgkosten op het gebied van de jeugdhulp, we zien in 2018 dat we uitkomen op een bedrag van circa € 8,2 miljoen. Dit is een stijging van circa 40%. Ter vergelijking, de inkomsten voor jeugdzorg, waarbij wordt gerekend inclusief personele kosten en overheadkosten, zijn in die periode gestegen met 6% van € 7,3 miljoen naar € 7,7 miljoen.

De stijging op het gebied van jeugdhulp wordt veroorzaakt door zowel een stijging van aantal unieke cliënten als het aantal indicaties, beide met circa 25%. Een groot gedeelte van deze cliënten worden doorverwezen door andere partijen dan de gemeenten, de zogenaamde zij-instroom. De problematiek waar jongeren mee kampen wordt steeds zwaarder, waardoor de zorgvraag ook zwaarder wordt. Dit zien we terug in de kosten van de trajecten. Per saldo gaat het hier om € 1,2 miljoen extra kosten dan we hadden begroot. Het incidentele deel hiervan is € 420.000,--. Dit waren facturen over eerdere jaren die we vooraf niet hadden ingeschat.

Het onderdeel Landelijk Transitiearrangement heeft € 230.000,-- meer gekost dan begroot. Dit gaat om specifieke gezinssituaties die wij niet kennen. Verwijzing gaat ook niet via gemeente, maar wij krijgen wel de factuur. Een enkel geval extra geeft op dit onderdeel hogere kosten.

Op het geheel van de jeugdhulp zijn de overschrijdingen passend binnen het bestaande beleid.

Bij de begeleiding en dagbesteding en huishoudelijke ondersteuning zien we ook overschrijdingen van de budgetten, hoewel deze fors zijn passen deze wel binnen het bestaande beleid. Voor de dagbesteding en begeleiding is er een nadeel van in totaal € 682.000,--.

Hier zien we een verschuiving van dagbesteding naar begeleiding. Deze laatste is duurdere zorg. Ook zien we dat de begeleiding van oud-Amv-ers extra inspanning vraagt. Deze kosten bedragen in 2018 circa € 135.000,--.

Bij Hulp bij het huishouden zien we een overschrijding van het budget van € 963.000,--. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door herindicatie en door de omzetting van PGB alpha's naar Zin. De AmvB reële tarieven geeft ook dat er extra kosten worden gemaakt. Dit zal ook in 2019 e.v. doorwerken. Ook hier hebben we facturen over oude jaren gezien, van in totaal € 200.000,--.

Bij het onderdeel participatie zien we een grote kostenpost voor de Sociale Werkvoorziening. Dit wordt voor de gemeente Hellendoorn, met uitzondering van Begeleid Werken, uitgevoerd door Soweco. De uitgaven bleven exact binnen de begroting. Binnen de uitgavenpost Soweco zien we enerzijds een onder realisatie in het aantal arbeidsjaren, dit voordeel wordt echter opgeheven door tegenvallende kosten van de ex-Larcom populatie.

Tenslotte het participatiebudget waarvan de voorgenomen besteding van middelen is vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2018 Re-integratie en Participatie. Het voordeel wordt vooral veroorzaakt door meevallende kosten van ingeleend personeel. Enerzijds is er voordeliger ingehuurd en anderzijds is op sommige onderdelen niet gekozen voor inhuur.

In de primitieve begroting 2018 was de inschatting dat we € 1,1 miljoen zouden onttrekken aan de reserve Sociaal Domein. Door de verschillende tegenvallers is de realiteit dat we in 2018 een onttrekking uit de reserve hebben van per saldo € 4,7 miljoen. Hiermee is de reserve nihil. Het totale nadeel voor de 3 decentralisaties was in 2018 € 4,9 miljoen.

Decentralisaties (3D's)	Rekening 2017	Aangepaste begroting 2018	Rekening 2018	Verschil 2018
Structurele lasten				
Jeugdzorg				
Zorg in natura	- 5.565	- 6.050	- 7.247	- 1.197 N
PGB	- 254	- 255	- 263	- 8 N
Jeugdbescherming en -reclassering	- 266	- 280	- 280	-
Landelijk Transitiearrangement	- 211	- 110	- 341	- 231 N
Jeugdzorg Plus	- 39	- 60	- 52	8 V
Participatiebudget				
Sociaal deelfonds P-budget	- 506	- 527	- 473	54 V
WSW	- 4.435	- 4.399	- 4.399	-
Wmo-zorg				
Begeleiding / dagbesteding	- 2.570	- 2.525	- 3.213	- 688 N
Wmo-zorg PGB	- 552	- 530	- 466	64 V
Clientondersteuning MEE	- 227	- 227	- 227	-
Wmo chronisch zieken	- 431	- 465	- 491	- 26 N
Wmo-zorg overig	- 95	- 145	- 89	56 V
Formatie-uitbreiding				
Personeelsformatie	- 1.410	- 1.056	- 1.056	-
Overhead, organisatiekosten	- 550	- 550	- 550	-
NIEUW Voortzetting tijdelijke contracten		- 50	- 50	-
Kosten Statushouders				
Huisvesting statushouders	10	- 60	- 22	38 V
Statushouders - overige structurele kosten	- 180	- 142	- 65	77 V
Besluitvorming begroting 2017				
Regiesysteem, dekking uit Sociaal Domein	-	-	-	-
Preventieve maatregelen begroting 2017	- 416	- 415	- 415	-
Uitvoering Wmo 2007				
Verstrekingen	- 853	- 1.608	- 1.751	- 143 N
Hulp bij het Huishouden	- 2.135	- 2.155	- 3.118	- 963 N
Overige kosten	- 1.889	- 1.730	- 1.799	- 69 N
Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT)	- 213	-	-	-
Restant stelpost				
Post onvoorzien	-	- 50	-	50 V
Huis op Maat	- 18			-
Autonome ontwikkelingen en Nieuw beleid begroting 2018				
SD.04 Project Nuggers (stageproject werkloze jongeren)	-	- 50	- 50	-
SD.05 OZO Verbindzorg	-	- 23	- 20	3 V
2.03 Project transformatie en partnerschap AMV'ers	-	- 50	- 14	36 V
2.04 Innovatie instrumenten Jeugd	-	- 35	- 27	8 V
3.01 Toename uitgaven bijzondere bijstand	-	- 40	- 37	3 V
7.02 Inclusieve samenleving en laaggeletterdheid	-	- 35	-	35 V
5.15 Bevordering gezond en veilige school, sport en samenleving	-	- 10	- 4	6 V
SD.06 Uitbreiding toezicht en handhaving voor Jeugd en Wmo	-	- 20	- 20	-
Ontwikkelingen Burap/najaarsrapportage 2018				
Invoeringskosten nieuwe inkoopmethodiek	-	- 270	- 268	2 V
Totaal structurele lasten	- 22.807	- 23.922	- 26.807	- 2.885 N
Beschikbare middelen				
Integratie-uitkering Sociaal Domein (meicirculaire 2017)				
Jeugdzorg	7.211	7.697	7.697	-
Participatiebudget	4.393	4.208	4.224	16 V
Wmo-zorg	4.695	4.873	4.873	-
Totaal Integratie-uitkering Sociaal Domein	16.298	16.778	16.794	16 V
Overige Middelen				
Algemene middelen t.b.v. uitvoering WSW	453	460	460	-
Beschikbare middelen uitvoering Wmo 2007	3.947	3.939	3.939	-
Mutaties Wmo 2007 (HHT, Extramuralisering, inflatie)	72	16	16	-
Decentralisatie-uitkering verhoogde asielstroom	204		62	62 V
Eigen Bijdrage				
Eigen bijdrage	702	790	600	- 190 N
Totaal overige middelen	5.379	5.205	5.077	- 128 N
Totaal beschikbare middelen	21.677	21.983	21.871	- 112 N
Saldo via reserve Sociaal Domein	- 1.130	- 1.939	- 4.936	- 2.997 N
Stand reserve Sociaal Domein per einde jaar	4.729	2.790	-	

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

08 Bestuur en middelen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen bestuur	- 423	- 401	- 387	14 V	- 389
Algemene baten en lasten	- 324	- 109	- 14	95 V	- 48
Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	- 515	- 516	- 480	36 V	- 176
Dagelijks bestuur	- 843	- 834	- 851	- 17 N	- 2.967
Internationale contacten	- 8	- 21	- 16	5 V	- 6
Onroerende-zaakbelastingen	-	-	- 0	- 0 N	-
Raadsgriffie	- 260	- 253	- 254	- 1 N	- 245
Uitvoering Wet WOZ	- 379	- 385	- 351	35 V	- 419
Verkiezingen	- 80	- 83	- 72	11 V	- 55
Treasury	- 249	- 219	- 209	10 V	- 23
Totaal Lasten	- 3.081	- 2.822	- 2.633	189 V	- 4.326
Baten					
Algemene baten en lasten	-	-	-	-	0
Dagelijks bestuur	-	-	68	68 V	77
Onroerende-zaakbelastingen	7.990	7.953	7.918	- 34 N	7.633
Uitkering gemeentefonds	31.584	31.667	31.892	225 V	30.023
Uitvoering Wet WOZ	9	11	11	- 0 N	10
Integratie-uitkering sociaal domein	16.416	16.794	16.794	0 V	16.298
Treasury	603	545	606	61 V	3.273
Totaal Baten	56.603	56.969	57.289	320 V	57.314
Saldo van baten en lasten	53.522	54.148	54.656	508 V	52.988
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 563	- 1.693	- 1.686	7 V	- 4.338
Onttrekkingen	1.030	4.538	4.571	32 V	4.103
Mutatie reserves	468	2.845	2.884	39 V	- 235
Resultaat	53.989	56.993	57.540	548 V	52.753

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Vershil
Voordelen	
Ontwikkeling gemeentefonds	225 V
Rente investeringen	59 V
Vrijval voorziening APPA	68 V
Stelpost Rijksvoornemens versterking beleid schulden en armoede	51 V
Bijdrage Regio Twente bestuurlijke samenwerking,	21 V
Contributie VNG	18 V
Uitvoering Wet WOZ	35 V
Voorziening dubieuze debiteuren	27 V
Totaal voordelen	504 V
Nadelen	
Onroerende zaakbelasting	- 34 N
Totaal nadelen	- 34 N
Overige afwijkingen	78 V
Totaal afwijkingen	548 V

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Moties

In 2018 zijn door de raad 22 moties aangenomen. Dit zijn:

Raadsvergadering	Onderwerp
16-1-2018	Motie vreemd aan de orde van de dag over statiegeldalliantie
16-1-2018	Motie vreemd aan de orde van de dag over protest tegen verhoging parkeertarieven ZGT
6-2-2018	Motie vreemd aan de orde van de dag over openbaar toilet centrum Nijverdal
13-3-2018	Motie veiligheid langzaam verkeer van en naar kruispunten N35 Haarle
13-3-2018	Motie onderbouwd en afgewogen oordeel geven over de verschillende oversteekvarianten N35 Haarle
13-3-2018	Motie betreffende knelpunten leefbaarheid, veiligheid, bereikbaarheid en garantstellingen N35
13-3-2018	Motie van gas los
13-3-2018	Motie vreemd aan de orde van de dag over 'Ze zijn al thuis' oproep tot een ruimhartige toepassing van het kinderpardon
12-6-2018	Motie vreemd aan de orde van de dag over loondispensatie participatiewet
10-7-2018	Motie financiering energieregisseur(s)
10-7-2018	Motie onderzoek naar behoefte kunstgras bij sportverenigingen
10-7-2018	Motie beleidskader zon- & windenergie: analyse taakstelling Hellendoorn
10-7-2018	Motie wijziging verordening winkeltijden gemeente Hellendoorn 2012
25-9-2018	Motie mobiliteit en verkeersveiligheid mindervaliden
30-10-2018	Motie vreemd aan de orde van de dag over Rood voor rood (leegstand als kans)
6-11-2018	Motie aanstellen plattelandsregisseur
6-11-2018	Motie collectieve zorgverzekering
6-11-2018	Motie zwerfafval
6-11-2018	Motie nieuwbouw woningen
6-11-2018	Motie verzilverlening
6-11-2018	Motie aanpak onveilige situaties N35
6-11-2018	Motie lobby sociaal domein

Paragraaf 1: Lokale Heffingen

Wat betreft het?

In deze paragraaf geven we verantwoording over het beleid op het gebied van de gemeentelijke belastingen in 2018. Ook krijgt u inzicht in de belastingdruk voor inwoners.

Wat wilden we bereiken?

Wij wilden de belastingdruk voor de gemiddelde inwoner in 2018 niet te zeer laten stijgen, afgezien van de verhoging met de inflatiecorrectie. Op basis van de laatste prognoses van het CPB gingen wij bij het opmaken van de begroting 2018 uit van een gewogen gemiddelde van 2,4%. Overwegingen om hiervan af te wijken waren bijvoorbeeld wettelijk vastgestelde tarieven, omvang van de voorzieningen, de mate van kostendekkendheid van een bepaald tarief of de afronding van de tarieven.

Voor 2018 hadden we voor de onroerende-zaakbelastingen (OZB) een opbrengststijging geraamd van 3,1%. Vanuit de programmabegroting 2014 moest er in 2018 nog één maal een extra tariefstijging worden toegepast van 1,0% bovenop de inflatieontwikkeling. Daardoor zouden we op 3,4% uitkomen. Dat was meer dan de stijging van 3,1% die het Rijk als macronorm hanteerde voor 2018. Daarom is besloten de opbrengststijging te beperken tot 3,1%.

Nadat de nieuwe taxatiewaarden bekend waren bleek dat de tarieven OZB conform de programmabegroting konden stijgen.

Dezelfde stijging hadden we ook doorgevoerd voor de rioolheffing. In het gemeentelijke rioleringsplan 2016-2020 (GRP4) rekenden we nog met 2,0% reële groei. Dan had de stijging dus 2,0% groei plus 2,4% inflatie moeten zijn. De geraamde ontwikkeling van de lasten maakte het echter mogelijk om de stijging te beperken tot de genoemde 3,1%.

Ook de afvalstoffenheffing steeg met 3,1%. We waren voornemens om, net als in 2016 en 2017, ook in 2018 een verlaging op de basisheffing van € 30,00 aan de inwoners te geven. Door de besluitvorming over de gratis GFT-containers in januari 2018 hebben we daarvan afgezien.

Het tarief voor de hondenbelasting werd in 2018 verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%. Daardoor steeg het tarief ten opzichte van 2017 met € 1,50 van € 69,00 naar € 70,50.

Door deze tariefmaatregelen steeg de belastingdruk (het totaal aan OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) voor een gemiddeld gezin met 2,3%. De belastingdruk voor een gemiddelde woninghuurder steeg met 1,7%. De belastingdruk voor een bedrijf steeg met 3,1%.

In het onderstaande overzicht ziet u een vergelijking van de tarieven en aanslagen van de gecombineerde aanslag van 2017 en 2018 en de daarmee samenhangende belastingdruk voor een gemiddeld huishouden in een gemiddelde woning (in eigendom).

Bij de vaststelling van de definitieve OZB-tarieven 2018 in de raadsvergadering van 6 februari 2018 is gerekend met een gemiddelde waardestijging voor woningen van 3,2%. De gemiddelde woningwaarde in 2017 was € 221.190,00 en stijgt dus naar € 228.268,00. Bij de afvalstoffenheffing zijn de tarieven voor de standaardcombinatie weergegeven (basisheffing + 240 liter restcontainer + 140 liter GFT-container). Voor de berekening van de rioolheffing wordt uitgegaan van een waterverbruik van 101-150 m³.

bedragen x € 1.000

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2017	2018	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
OZB eigenaar *1)	€ 324,71	€ 334,87	€ 10,16	3,1%
Afvalstoffenheffing *2)	€ 200,64	€ 200,52	-€ 0,12	-0,1%
Rioolheffing *3)	€ 247,20	€ 254,88	€ 7,68	3,1%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	€ 772,55	€ 790,27	€ 17,72	2,3%
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing *2)	€ 200,64	€ 200,52	-€ 0,12	-0,1%
Rioolheffing *3)	€ 247,20	€ 254,88	€ 7,68	3,1%
Woonlasten gebruiker	€ 447,84	€ 455,40	€ 7,56	1,7%

*1) Voor het eigendom van een gemiddelde woning met een woningwaarde van € 221.190,- in 2017 en € 228.268,- in 2018.

*2) Standaardcombinatie: basisheffing met een 240 liter restcontainer en een 140 liter GFT-container

*3) Uitgaande van 101 - 150 m3 waterverbruik

Wat hebben we ervoor gedaan?

Afvalstoffenheffing

We hebben de tarieven voor afvalstoffenheffing ten opzichte van 2017 verhoogd met 3,1%. In 2016 en 2017 werd er per gezinshuishouden € 30,00 teruggegeven via de basisheffing. Vanwege het gratis maken van de GFT-containers is besloten die maatregel niet door te zetten in 2018.

Afvalstoffenheffing	2017	2018	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Basisheffing	€ 66,12	€ 99,12	€ 33,00	49,9%
140 liter GFT-container	€ 36,12	€ 0,00	-€ 36,12	-100,0%
240 liter GFT-container	€ 60,60	€ 0,00	-€ 60,60	-100,0%
140 liter restcontainer	€ 57,72	€ 59,52	€ 1,80	3,1%
240 liter restcontainer	€ 98,40	€ 101,40	€ 3,00	3,0%

Hondenbelasting

Sinds de invoering van deze belastingsoort wordt de opbrengst gebruikt om de overlast door honden te beperken en de activiteiten mogelijk te maken die daarvoor nodig zijn, zoals de aanleg en onderhoud van hondentoiletten en ruige bermen, een controleur, controles, hondenpenningen, voorlichting en perceptiekosten. Het tarief voor de hondenbelasting werd in 2018 met inflatiecorrectie verhoogd van € 69,00 naar afgerond € 70,50 vanwege de kostenontwikkeling.

Hondenbelasting	2017	2018	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Per hond	€ 69,00	€ 70,50	€ 1,50	2,2%
Per kennel	€ 345,00	€ 352,50	€ 7,50	2,2%

OZB

De opbrengst van de OZB is een algemeen dekkingsmiddel. De tarieven van de OZB worden uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Op grond van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) moeten wij elk jaar alle onroerende zaken taxeren.

In de begroting 2018 werd een verhoging van de opbrengst geraamd van 3,1%. Eerst wilden we een opbrengststijging van 3,4%, bestaande uit 2,4% inflatiecorrectie en 1,0% vanwege de afschaffing van de parkeerbelasting (vanuit de programmabegroting 2014). Maar daarmee zouden we boven de macronorm van het Rijk van 3,1% uitstijgen.

Dat werd niet wenselijk geacht. Daarom is besloten tot een stijging met 3,1%.

Na de nieuwe taxaties naar waardepeildatum 1 januari 2017 zijn in de raadsvergadering van februari 2018 nieuwe tarieven vastgesteld. Per categorie is de gemiddelde WOZ-waarde berekend die gold in belastingjaar 2017. Vervolgens zijn per categorie de effecten van de gemiddelde waardeontwikkeling in beeld gebracht. Deze waardeontwikkeling bedraagt voor woningen 3,2% en voor de niet-woningen - 0,7%. Daarna is voor 2018 per categorie de stijging van het aanslagbedrag met 3,1% ten opzichte van 2017 berekend.

De OZB-tarieven 2018 zagen er als volgt uit:

Onroerende zaak belasting	2017	2018	Tarief-stijging	Lasten-stijging (%)
Eigendom				
Woning	0,1468%	0,1467%	-0,0001%	3,1%
Niet-woning	0,2775%	0,2882%	0,0107%	3,1%
Gebruik				
Niet-woning	0,2263%	0,2351%	0,0088%	3,1%

Reclamebelasting

Op verzoek van de Handelsbelangen Nijverdal heeft de gemeenteraad op 11 december 2012 besloten tot invoering van reclamebelasting per 1 januari 2013. De reclamebelasting wordt geheven in een afgebakend gebied in het centrum. Een deel van de reclamebelastingopbrengsten wordt in de vorm van een subsidie aan de Stichting Promotie Nijverdal (SPN) toegekend. De stichting dient dat subsidiegeld weer te besteden aan activiteiten en voorzieningen ter versterking van het ondernemersklimaat in het belastinggebied. Een ander deel van de belastingopbrengsten investeert de gemeente rechtstreeks in het gebied.

Sinds 2017 is de heffing afhankelijk van de WOZ-waarde. Ook is sinds 2017 het tarief gedifferentieerd. In het centrum betaalt men meer dan in de periferie. De tarieven van 2018 zijn niet gewijzigd ten opzichte van 2017. Wel is in 2018 geconstateerd dat de opbrengst achterbleef bij de raming. De oorzaak daarvan is gelegen in de toegenomen leegstand van winkelpanden.

Rioolheffing

De rioolheffing heeft het karakter van een bestemmingsheffing om collectieve maatregelen te treffen die de gemeente noodzakelijk acht voor een doelmatig werkende riolering en overige maatregelen ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater.

De tarieven zijn in 2018 verhoogd met 3,1%. In het gemeentelijke rioleringsplan 2016-2020 (GRP4) rekenden we nog met 2,0% reële groei. Dan had de stijging dus 2,0% groei plus 2,4% inflatie moeten zijn. De geraamde ontwikkeling van de lasten maakte het echter mogelijk om de stijging te beperken tot de genoemde 3,1%.

Deze belasting is opgebouwd uit een heffing per perceel (=basisheffing) en een heffing gerelateerd aan het waterverbruik. Het waterverbruik krijgt de gemeente door van Vitens.

Rioolheffing	2017	2018	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Vastrecht 0-50 m3	€ 178,08	€ 183,60	€ 5,52	3,1%
Opslag voor elke 50 m3 of deel daarvan boven vastrecht	€ 34,56	€ 35,64	€ 1,08	3,1%

Toeristenbelasting

De tarieven voor 2018 zijn vastgesteld conform de tariefafspraken met de Hellendoornse Ondernemers in Recreatie en Toerisme (HORT) voor de periode 2014-2018. Ten opzichte van 2017 zijn de tarieven (per persoon per nacht) als volgt gewijzigd:

Toeristenbelasting	2017	2018	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Campings, groepsaccommodaties, B&B	€ 0,70	€ 0,71	€ 0,01	1,4%
(Recreatie)woningen	€ 1,05	€ 1,10	€ 0,05	4,8%
Hotel	€ 1,62	€ 1,70	€ 0,08	4,9%

Overige belastingen

Bij de overige belastingen zijn de tarieven ten opzichte van 2017 gecorrigeerd voor een inflatie van 2,4%. Het ging daarbij om de begrafenisrechten, leges en de marktprecariobelasting. De tarieven van de gemakkelijkhedenretributie zijn niet aangepast, omdat er met de enige belastingplichtige, Avonturenpark Hellendoorn, een convenant gesloten is met een looptijd van 2018 tot en met 2022.

Wet waardering onroerende zaken

Elk jaar worden alle onroerende zaken in de gemeente Hellendoorn opnieuw gewaardeerd. Door de jaarlijkse herwaardering verloopt de waardeontwikkeling minder schoksgewijs. De nieuwe WOZ-waarden werden eind februari 2018 aan de belanghebbenden bekend gemaakt en hadden als waardepeildatum 1 januari 2017.

Samen met o.a. de gemeente Rijssen-Holten en Wierden hebben wij in 2014 de uitvoering van de taxatiewerkzaamheden gezamenlijk gegund aan TOG Nederland. Het contract liep van 1 januari 2015 tot 31 december 2017 en het contract is met twee jaar verlengd.

Nota lokale heffingen

In 2015 heeft de gemeenteraad de nota lokale heffingen vastgesteld. Vanuit de Nota Lokale Heffingen is in 2018 het tariefsysteem van de rioolheffing opnieuw bekeken. Het voorstel om de grondslag te wijzigen is besproken, maar zal in 2019 opnieuw aan de orde komen.

Aanslagheffing gecombineerde aanslag 2018

In totaal zijn er voor belastingjaar 2018 18.945 aanslagen gemeentelijke belastingen verzonden. Hiervan hadden er 17.141 als dagtekening 28 februari 2018 (is 90,5%). Naar aanleiding van verhuizingen, bezwaarschriften en controles werden er in de loop van 2018 dus 1.804 aanslagen opgelegd. Zoals gebruikelijk zijn op het aanslagbiljet de aanslagen afvalstoffenheffing, hondenbelasting, OZB en rioolheffing gecombineerd.

Betaling

Omdat 66,6% van de belastingplichtigen een machtiging hebben afgegeven tot automatische incasso, hadden zij tien termijnen om het verschuldigde bedrag te voldoen.

Kwijtschelding 2018

Kwijtschelding van de gecombineerde aanslag gemeentelijke belastingen kan verleend worden indien de belastingsschuldige niet in staat is anders dan met buitengewoon bezwaar de belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen. Van buitengewoon bezwaar is sprake als de middelen om een belastingaanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare termijn kunnen worden verwacht.

Bij de afhandeling van kwijtscheldingsverzoeken maakte de gemeente Hellendoorn maximaal gebruik van de haar geboden mogelijkheden, door 100,00% van de bijstandsnorm aan te merken als kosten van bestaan. Voor 65-plussers wordt een inkomstennorm gehanteerd gelijk aan de netto AOW-bedragen.

Verder houden wij bij de beoordeling van de betalingscapaciteit rekening met de netto kosten van kinderopvang.

Om de administratieve lasten voor inwoners te beperken en de uitvoeringskosten te beperken maken wij gebruik van geautomatiseerde kwijtschelding. Het Inlichtingenbureau krijgt van ons een bestand met gegevens aan wie het vorige jaar volledig kwijtschelding is verleend. Het Inlichtingenbureau toetst via bestandsvergelijking welke huishoudens in aanmerking komen voor automatische kwijtschelding.

Zij die de toets hebben doorstaan, ontvangen de belastingaanslag met totaal te betalen € 0,00 in verband met kwijtschelding.

Blijkt uit die toetsing een omstandigheid die kwijtschelding in de weg staat dan wordt geen kwijtschelding verleend. De belastingsschuldige wordt hierover vooraf geïnformeerd. Op het moment dat die persoon de gecombineerde aanslag ontvangt, kan er alsnog kwijtschelding worden aangevraagd. Die aanvraag wordt uitgebreid getoetst.

Over het belastingjaar 2018 hebben we in totaal € 191.616,-- kwijtgescholden (2017: € 178.053,--).

Oninbaar

Als op het gebied van de invordering alle vervolgacties zijn ondernomen en er geen verhaalsmogelijkheden meer zijn, worden de desbetreffende posten uit het debiteurenbestand gehaald en oninbaar verklaard. Dit instrument is in de wet vastgelegd en geldt als sluitstuk indien invordering niet meer mogelijk blijkt.

Door het oninbaar verklaren, worden de invorderingsmaatregelen definitief afgerond. De schuld gaat administratief teniet, maar blijft toch formeel bestaan. Er hoeft echter geen tijd en energie meer te worden gestoken in het invorderen van de bedragen die toch niet binnenkomen.

Na de oninbaarverklaring wordt de schuld extracomptabel vastgelegd. De posten worden op een aparte lijst buiten de financiële administratie om bijgehouden en vervallen na vijf jaar door verjaring. Op deze manier blijft de invordering zichtbaar voor het geval (gedeeltelijke) invordering plotseling alsnog mogelijk is.

In de laatste jaren blijkt ook dat er een stijging is van belastingbedragen die niet inbaar meer zijn. De belastingen zijn dan wel terecht opgelegd, maar de belastingplichtige kan de aanslag niet betalen.

Dit hangt veelal samen met faillissementen, vertrokken personen naar het buitenland waarvan onbekend is waar ze naar toe zijn gegaan, en dergelijke. Het gaat hierbij in principe om alle soorten gemeentelijke belastingen, maar de gecombineerde aanslagen en leges vormen de hoofdmoot.

2013	€ 26.709,--
2014	€ 31.881,--
2015	€ 41.197,--
2016	€ 42.403,--
2017	€ 49.570,--
2018	€ 52.486,75

In de jaarrekening hebben we op de balans een voorziening dubieuze debiteuren voor vorderingen ouder dan een jaar. Hoe ouder de vordering is, des te hoger het voorziene bedrag is.

Overzicht opbrengsten

bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Belastingen					
Onroerende zaakbelasting gebruikers	1.147	1.140	1.180	41 V	1.077
Onroerende zaakbelasting eigenaren	6.843	6.813	6.738	- 75 N	6.556
Toeristenbelasting	393	393	434	42 V	388
Reclamebelasting	95	84	83	- 1 N	89
Hondenbelasting	182	172	175	3 V	170
Marktprecariobelasting	41	33	30	- 3 N	34
Totaal Belastingen	8.700	8.635	8.640	6 V	8.313
Heffingen					
Rioolheffing	3.988	4.035	4.067	32 V	3.843
Afvalstoffenheffing	2.613	2.585	2.603	18 V	2.524
Totaal Heffingen	6.601	6.621	6.671	50 V	6.367
Leges en rechten					
Secretarieleges burgerzaken	519	519	618	99 V	655
Begravenisrechten	354	354	351	- 3 N	325
Overige leges en rechten	692	1.096	1.291	195 V	790
Totaal Leges en rechten	1.565	1.969	2.259	291 V	1.770
Totaal lokale heffingen	16.866	17.224	17.571	347 V	16.450

Hoe ziet de belastingdruk er uit?

Tarieven Hellendoorn versus tarieven andere gemeenten

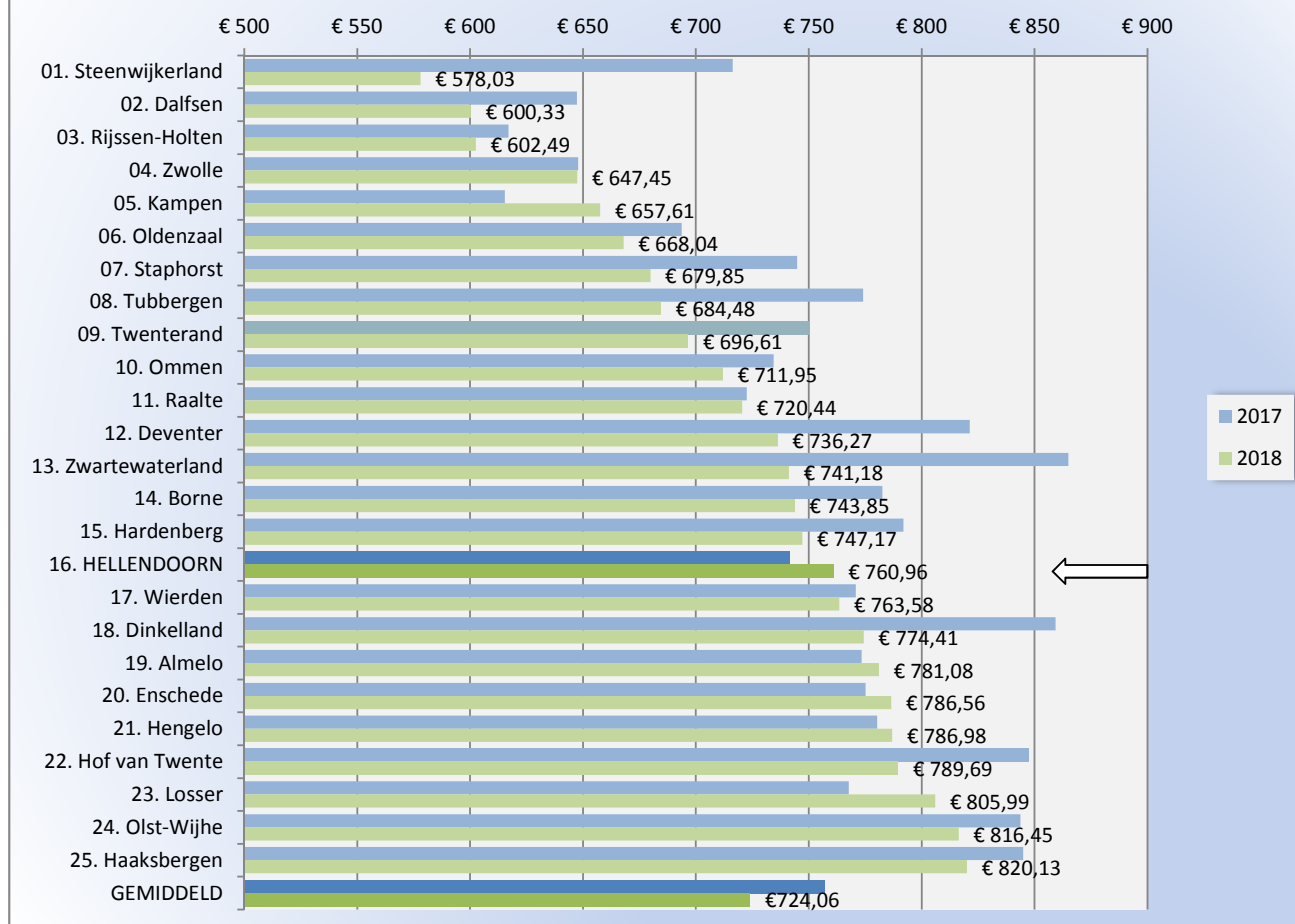
De ontwikkeling van de woonlasten krijgt ieder jaar veel aandacht in de media. Dit komt vooral omdat door lokale afwegingen de stijgingen per gemeente kunnen verschillen. Meer nog dan de hoogte van de lokale lasten, wekt ook de variatie tussen gemeenten maatschappelijke weerstand op. Meestal worden enkele sprekende cijfermatige voorbeelden genoemd, die echter geen beeld geven van de variatie over de gehele linie.

Verder is het belangrijk te beseffen dat van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen, volgens het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) maar 3,3% naar de gemeenten gaat. De gemeentelijke lasten zijn dus minder hoog dan wel eens wordt gedacht. De grote aandacht voor de hoogte van de gemeentelijke belastingen komt vooral door de zichtbaarheid van de heffingen.

Provinciaal beeld belastingdruk

De meest recente vergelijkende gegevens van gemeenten is het landelijke onderzoek van de COELO over 2018. Uit dat overzicht is de volgende tabel samengesteld. We hanteren daarbij de criteria Gemiddeld betaalde OZB-woningen, Meerpersoonshuishouden afvalstoffenheffing en Waterverbruik 100 m³.

Woonlastendruk o.b.v. Coelo: "Atlas van de lokale lasten 2018"

Wat opvalt is dat veel gemeenten in 2018 kans zagen de belastingdruk voor hun burgers te verminderen. In Hellenendoorn was dat echter niet het geval. Desondanks blijven we op de 16e plek staan.

Ontwikkeling belastingdruk bedrijven

Bij de bepaling van de belastingdruk voor bedrijven spelen slechts twee belastingsoorten een rol, te weten de OZB en de rioolheffing. De afvalstoffenheffing is namelijk alleen maar voor huishoudens. Hieronder ziet u de ontwikkeling in de belastingdruk voor een fictief bedrijf dat in 2010 een WOZ-waarde had van € 1.000.000,00. Sindsdien hebben we deze waarde verhoogd of verlaagd met de jaarlijkse gemiddelde marktontwikkeling voor niet-woningen (2018: -0,7%). Daarnaast gaan we uit van een jaarlijks waterverbruik van 1000 m3. Op basis van dit overzicht stijgt de belastingdruk voor dit fictieve bedrijf met 3,1% (2017: 2,5%).

Belastingdruk bedrijven	2017	2018	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Woz- waarde (fictief bedrijf met een WOZ-waarde van € 1.000.000,-- in 2010)	€ 923.889,00	€ 917.422,00		
Belastingsoort				
OZB-eigendom	€ 2.563,79	€ 2.644,01	€ 80,22	3,1%
OZB-gebruik	€ 2.090,76	€ 2.156,86	€ 66,10	3,2%
Rioolheffing bij 1.000 m3	€ 834,72	€ 860,76	€ 26,04	3,1%
Belastingdruk	€ 5.489,27	€ 5.661,63	€ 172,36	3,14%

Kostenonderbouwing – Vernieuwing BBV

Vanaf het begrotingsjaar 2017 dient er in de paragraaf Lokale heffingen inzicht gegeven te worden in de mate van kostendekkendheid van heffingen waarbij de tarieven niet meer dan kostendekkend mogen zijn. Het betreft de volgende heffingen: leges, afvalstoffenheffing, rioolheffing en begrafenisrechten. De nieuwe regels die in het Besluit Begroting en Verantwoording zijn opgenomen vereisen inzicht in op welke wijze bij de berekening van tarieven van heffingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn, is bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Verder moet informatie gegeven worden over de beleidsuitgangspunten en hoe deze gehanteerd zijn bij de tariefstelling.

Leges

De legesverordening bestaat uit drie delen (zogenoeten titels) die vervolgens weer zijn opgebouwd in hoofdstukken. Bij de legesverordening is het in het nieuwe BBV vereist dat de kostendekkend per hoofdstuk in beeld wordt gebracht.

In onderstaande tabellen is de kostendekkendheid opgenomen van betreffende heffingen conform het nieuwe BBV.

Als algemeen beleidsuitgangspunt streven we naar 100% kostendekkendheid. Hieronder wordt de kostendekkendheid per titel nader toegelicht. Bij de leges is kruissubsidiëring toegestaan; dit betekent dat de legesverordening kostendekkend moet zijn, maar dat er op onderdelen wel meer dan kostendekkende tarieven mogen worden gerekend, mits dit gecompenseerd wordt doordat andere tarieven juist niet geheel kostendekkend zijn.

Titel 1 – Algemene dienstverlening

We streven naar 100% kostendekkendheid, maar zijn hierin beperkt door de gemaximeerde legestarieven vanuit het Rijk. Zie hieronder de mate van kostendekkendheid voor de leges burgerzaken.

		bedragen x € 1.000	
Berekening kostendekkendheid leges		Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Titel 1: Algemene Dienstverlening			
Kosten taakveld			
Netto kosten			
Kosten, incl. (omslag)rente		823	843
Inkomsten, excl. heffingen		-	-
Netto kosten		823	843
Toe te rekenen kosten			
Overhead, incl. (omslag)rente		161	176
BTW *1)		25	25
Toe te rekenen kosten taakveld		187	201
Totale kosten taakveld		1.009	1.044
Totale opbrengsten heffing		574	659
Dekkingspercentage heffing		56,8%	63,2%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Titel 2 – Dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Het grootste gedeelte van de kosten en opbrengsten binnen titel 2 vallen binnen het hoofdstuk van de Omgevingsvergunning.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges		Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Titel 2: Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning			
Kosten taakveld			
Netto kosten			
Kosten, incl. (omslag)rente		974	966
Inkomsten, excl. heffingen		-	-
Netto kosten		974	966
Toe te rekenen kosten			
Overhead, incl. (omslag)rente		335	388
BTW *1)		26	25
Toe te rekenen kosten taakveld		361	413
Totale kosten taakveld		1.336	1.379
Totale opbrengsten heffing		1.033	1.205
Dekkingspercentage heffing		77,3%	87,4%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Titel 3 – Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn

Titel 3 vormt een klein gedeelte van onze legesinkomsten. Het gaat hier voornamelijk over drank- en horecaverGUNningen en de APV. De kosten zijn vele malen hoger dan de leges die we ontvangen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges		Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Titel 3: Europese dienstenrichtlijn			
Kosten taakveld			
Netto kosten			
Kosten, incl. (omslag)rente		151	145
Inkomsten, excl. heffingen		- 12	- 18
Netto kosten		139	128
Toe te rekenen kosten			
Overhead, incl. (omslag)rente		64	72
BTW *1)		2	1
Toe te rekenen kosten taakveld		66	73
Totale kosten taakveld		205	200
Totale opbrengsten heffing		14	15
Dekkingspercentage heffing		7,0%	7,7%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Afvalstoffenheffing

In zijn algemeenheid is de afvalstoffenheffing volledig bedoeld om de kosten van afvalinzameling te dekken. We gebruiken de voorziening egalisatie afvalstoffenheffing om schokken in de tarieven op te vangen. De voorziening is de afgelopen jaren opgebouwd uit de ontvangen heffingen en daarom willen we deze teruggeven aan de burger. De voorziening is in 2018 voor € 200.000,00 aangewend.

Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	2.781	2.817
Inkomsten, excl. heffingen	- 944	- 987
Netto kosten	1.837	1.830
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	577	575
BTW *1)	406	403
Toe te rekenen kosten taakveld	983	979
Totale kosten taakveld	2.820	2.809
Totale opbrengsten heffing	2.593	2.609
Dekkingspercentage heffing	91,9%	92,9%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Rioolheffing

De rioolheffing willen we ook niet meer dan kostendekkend heffen. In 2018 hadden we meer geld ontvangen vanuit de heffing dan dat we aan kosten hadden. Dat voordeel was per saldo € 127.000,00 en is toegevoegd aan de voorziening egalisatie rioolheffing.

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	2.943	2.960
Inkomsten, excl. heffingen	- 19	- 90
Netto kosten	2.924	2.870
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	698	705
BTW *1)	374	374
Toe te rekenen kosten taakveld	1.071	1.079
Totale kosten taakveld	3.995	3.949
Totale opbrengsten heffing	4.043	4.076
Dekkingspercentage heffing	101,2%	103,2%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Begrafenisrechten

De opbrengst van de begrafenisrechten is de afgelopen jaren onder druk komen te staan. Het aantal begrafenissen loopt terug, en daardoor is het niet realistisch meer om alle kosten uit de opbrengsten te dekken.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid begrafenisrechten	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	368	362
Inkomsten, excl. heffingen	-	-
Netto kosten	368	362
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente BTW *1)	91	97
Toe te rekenen kosten taakveld	91	97
Totale kosten taakveld	459	460
Totale opbrengsten heffing	354	351
Dekkingspercentage heffing	77,1%	76,3%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Samenvatting kostendekkendheid

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid heffingen	Lasten taakveld	Overhead	BCF /BTW	Totaal lasten	Leges	Andere inkomsten	Dekkings %
Rioolheffing	2.960	705	374	4.039	4.076	90	103,2%
Afvalstoffenheffing	2.817	575	403	3.796	2.609	987	92,9%
Begrafenisrechten	362	97	-	460	351	-	76,3%
Leges titel 1	843	176	25	1.044	659	-	63,2%
Leges titel 2	966	388	25	1.379	1.205	-	87,4%
Leges titel 3	128	72	1	200	15	-	7,7%
				-			
	8.076	2.013	829	10.918	8.915	1.077	90,6%

Paragraaf 2: **Weerstandsvormogen en risicobeheersing**

Risicomanagement is het proces waarbij de organisatie continu en systematisch doorlopen wordt op risico's, met als doel de gevolgen ervan te voorkomen of te bestrijden en de positieve gevolgen ervan te benutten of te versterken. Met andere woorden: risicomanagement is gericht op het voorkomen, vermijden of verkleinen van risico's.

De twee meest gebruikte toepassingen van risicomanagement zijn:

- Sturen op risico's;
- Beheersen van risico's;

In deze paragraaf brengen wij de risico's in beeld die die van invloed zijn op onze bedrijfsvoering (organisatiebreed) in beeld te brengen en nemen waar nodig maatregelen te treffen om de risico's beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's zijn we in staat om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van onze organisatie, het zogenaamde weerstandsvormogen. Het weerstandsvormogen kunnen we bepalen door onderstaande stappen te doorlopen:

1. Een inventarisatie van de risico's (risicoprofiel)
2. Benodigde weerstandscapaciteit
3. Beschikbare weerstandscapaciteit
4. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Risicoprofiel

Aan de hand van de risico-inventarisatie is een risicoprofiel opgesteld. Periodiek worden de risico's van de organisatie doorlopen en waar nodig opnieuw beoordeeld.

Momenteel zijn in totaal 117 risico's in het systeem ingebracht. In het onderstaand overzicht presenteren we (maximaal) 10 risico's met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit (zo houden we focus op de belangrijkste risico's). De impact van de overige risico's nemen we mee in het totaal van de benodigde weerstandscapaciteit.

Nr.	Invloed (%)	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Maatregelen	Netto Financieel Maximum	Netto Kans
8	11,6%	Verminderde afname bouwgrond bedrijventerrein Lochter III	Financieel - Gedwongen afboeken boekwaarde Lochter III. Gezamenlijk risico marktpartijen (60%) en gemeente (40%). Publiekrechtelijke afspraken werken privaatrechterlijk door. Minder opbrengsten dan begroot. Investerings zijn (groten)deels al gedaan door o.a. grondverwerving, voorbereidingskosten etc. Hierdoor ontstaat een verliesgevende exploitatie.; Imago - Ontwikkeling terrein laat langer op zich wachten. Het terrein ligt langer braak, waardoor de gewenste uitstraling/ aantrekkelijkheid minder wordt.; Impact Continuïteit - Bij forse verliezen moeten keuzes worden gemaakt om de consequenties in de begroting op te vangen.	Actief - Op maat gesneden grondaanbieding aan potentiële gegadigden Actief - Extra acquisitie	€ 4.000	30%
157	8,9%	Aanpassing van bestemming woninglocaties	Financieel - De gewijzigde woningbehoefte (demografische ontwikkelingen) leidt tot minder of andere nieuw te bouwen woningen. De wijziging van het bestemmingsplan van ontwikkeling woningbouw naar agrarisch kan planschade meebrengen. Locaties met potentie zouden hierdoor niet ontwikkeld kunnen worden	Actief - Creëren voorzienbaarheid in de wijziging van het bestemmingsplan. In december 2018 is het besluit genomen door de Raad Actief - Onderzoeken hoe de gevolgen van de te wijzigen bestemmingsplannen zo gering mogelijk kunnen zijn.	€ 3.000	30%
162	8,5%	Toename van Jeugdzorg	Financieel - Door toename van het aantal jongeren dat gebruik maakt van Jeugdzorg ontstaan tekorten op het budget. Financieel effect zeer moeilijk te bepalen door nieuw model en andere afrekensystematiek. 75% van de instroom wordt bepaald door huisartsen, andere medische specialisten of trajecten die opgelegd worden vanuit Jeugdbescherming/Jeugdreclassering; Impact Continuïteit - Doordat niet te sturen is op volume en doordat met name trajecten gericht op 24-uursverblijf kostbaar zijn kan de (financiële) impact groot zijn	Actief: Verbeterplan zorg, aanscherping declaratietermijnen, besluitvorming over praktijkondersteuner GGZ jeugd in 2018; In voorbereiding: Twents inkoopmodel, met als onderdeel vastleggen prestatieafspraken. Lobby. Meedoen met de benchmark jeugdzorg.	€ 1.000	80%
54	5,7%	Daling uitkering gemeentefonds	Financieel - De uitkering van het gemeentefonds kan gedurende het begrotingsjaar wijzigen. Bij een daling heeft dit effect op de lopende begroting en zijn direct ombuigingen nodig. Ook heeft een daling impact op de opvolgende jaren. ook dan zijn bezuinigingen nodig, maar daarvoor hebben we langer de tijd.; Impact Continuïteit - Voorzieningenniveau wordt verlaagd	Suggestie - Lobby in samenwerking met andere gemeenten en VNG Suggestie - Op de voet volgen van de ontwikkelingen, zodat je maximale reactietijd hebt om zelf de gevolgen te kunnen sturen. Actief - Het opnemen van een voorzichtigheid in de raming van het gemeentefonds.	€ 1.000	70%
80	5,5%	Infrastructuur kan technische ontwikkelingen van (motor)voertuigen niet bijhouden	Financieel - Grote investeringen in wegen; Imago - Door achterblijven van infrastructuur; Impact Continuïteit - Maatregelen gaat ten kosten van andere werkzaamheden	In voorbereiding - Ontwikkelingen goed bijhouden en inspelen op veranderingen	€ 2.000	30%
132	5,2%	Groter beroep op open einde regelingen vanuit met name jeugdzorg en Wmo	Financieel - Het beroep dat de burger kan doen op open einde regelingen zoals Wmo-verstrekingen, leerlingenvervoer en bijzondere bijstand is niet gelimiteerd. Dit kan resulteren in tegenvallers.	In voorbereiding: Er kunnen kwantitatieve maatregelen genomen worden waardoor de doelgroep van de betreffende regelingen kleiner wordt. Daarnaast is het bij de Wmo mogelijk om kwalitatieve maatregelen te nemen door de maximale bedragen waar beroep op gedaan kan worden bij te stellen en/of voorzieningen algemeen gebruikelijk te verklaren.	€ 500	70%
95	4,2%	Stijging van de uitgaven Wet maatschappelijke ondersteuning door veranderende regelgeving (AmvB reële tarieven, abonnementstarief).	Financieel - Er ontstaan grote tekorten op de begroting waardoor zorg niet (voldoende) verleend kan worden; Imago - Gemeente Hellendoorn doet onvoldoende voor haar inwoners; Impact Continuïteit - Bedrijfsvoering van de sociaal/culturele organisatie komt in gevaar en daarmee het voorzieningenniveau	In voorbereiding - Kwalitatief goede en tijdige managementinformatie Verlopen - De reserve Sociaal Domein is eind 2018 uitgeput	€ 500	70%

150	3,7%	Nieuw Twents inkoopmodel t.a.v. zorg geeft meer mogelijkheden voor maatwerk en resultaatgericht werken, de omzetting van oude indicatie naar indicatie op basis van ondersteuningsbehoefte kan meerkosten met zich meebrengen.	Financieel - Er is onzekerheid over de uitgaven voor voorzieningen op basis van de resultaatgerichte indicatie.; Impact Continuïteit - De introductie van het inkoopmodel brengt extra werk met zich mee, het kan in de beginfase ook verwarring en onduidelijkheid opleveren, zowel procedureel als financieel.	Actief: het administratief werkproces is aangepast, nauwlettend volgen van de trajecten en afspraken.	€	500	70%
103	2,4%	Hoger beroep op de open einde regeling Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	Financieel - Kostenstijging uitkering - Toename uitkeringsbestand; Impact Continuïteit - Druk op de organisatie en de gemeentebegroting	Geïmplementeerd - Samenwerken met werkgevers, Geïmplementeerd - Instrumenten ontwikkelen en inzetten om mensen te laten uitstromen, Geïmplementeerd - Extra inzet in de uitstroom	€	450	50%
136	2,2%	Wijziging in verdeelmodellen budgetten Participatiewet (PW-uitkeringen-BUIG, WSW-oud en participatie-reintegratie nieuwe doelgroep)	Financieel - Wijziging in de wijze waarop de macrobudgetten over de gemeenten wordt verdeeld kan zowel positieve als negatieve financiële gevolgen hebben voor de gemeente Hellendoorn.	Actief - We volgen de inhoudelijke ontwikkeling van de diverse verdeelmodellen op de voet. Daar waar mogelijk wordt indirect, met name via de VNG, invloed uitgeoefend op het ministerie dat de betreffende verdeelmodellen ontwikkelt. In 2018 is officieel bezwaar gemaakt tegen de beschikking van het voorlopig BUIG-budget 2019. Het budget is onvoldoende om de bijbehorende uitgaven te dekken, de verdeelsystematiek is uitgebreid met een prijscomponent hetgeen voor ons negatief werkt, de volumecomponent is volledig gebaseerd op kansberekeningen zodat de prikkelwerking die er van uitgaat vrijwel nihil is. Daarnaast vragen we ons af of ten gevolge van de verdeelsystematiek de middelen voor de nieuwe doelgroep wel op de juiste plek terecht komen.	€	250	70%

In bovenstaande tabel staan de 10 grootste (financiële) risico's met de hoogste impact op de benodigde weerstandscapaciteit. De invloed van een bepaald risico komt tot uitdrukking in het invloedspercentage in de laatste kolom. Dit is een resultante van de risicosimulatie, die de kans en het risicobedrag combineert tot een inschatting waarop het risico zich voor kan doen.

Het maximale bedrag dat met deze 10 grote risico's gemoeid is, is €13.200.000,--.

De overige risico's vertegenwoordigen een maximaal bedrag van € 10.431.500,--.

In totaal hebben alle risico's samen een (financieel) gevolg van € 23.631.500,--.

Risicokaart

In de onderstaande tabel zijn de 117 risico's uitgezet naar financiële impact maal de kans dat het risico zich voordoet. U ziet dat er momenteel 3 risico's in het rode risicogebied liggen, dit zijn de risico's 'Daling uitkering gemeentefonds' (R54), de kostentoeename binnen de jeugdzorg (R162) en de kosten van Wmo (R95). Het gemeentefonds is de belangrijkste bron van inkomsten, waarvan we het meeste risico lopen op de algemene uitkering. Ten aanzien van de risico's binnen de jeugdzorg, zien we veel verschillende oorzaken waarbij ook grote financiële gevolgen spelen. Hierdoor hebben we dit risico hoger ingeschaald. We nemen hierop verschillende maatregelen zodat het effect van deze risico's wordt verlaagd.

De risicokaart (financieel) ziet er als volgt uit:

Financieel	Netto				
x > € 500.000	2	3		2	1
€ 250.000 < x < € 500.000	3	3	4	2	
€ 100.000 < x < € 250.000	5	6	15	7	
€ 25.000 < x < € 100.000	4	4	14	7	7
x < € 25.000	1	4	7	3	4
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 23,6 miljoen) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

Onderstaande grafiek en de bijbehorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie. Hieruit volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,69 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit).

Zekerheidspercentage	Benodigde weerstandscapaciteit
10%	€ 3.080.710
25%	€ 3.636.522
50%	€ 4.485.156
75%	€ 5.598.251
80%	€ 5.897.083
90%	€ 6.693.772
95%	€ 7.357.699
99%	€ 8.660.461

Beschikbare weerstandscapaciteit

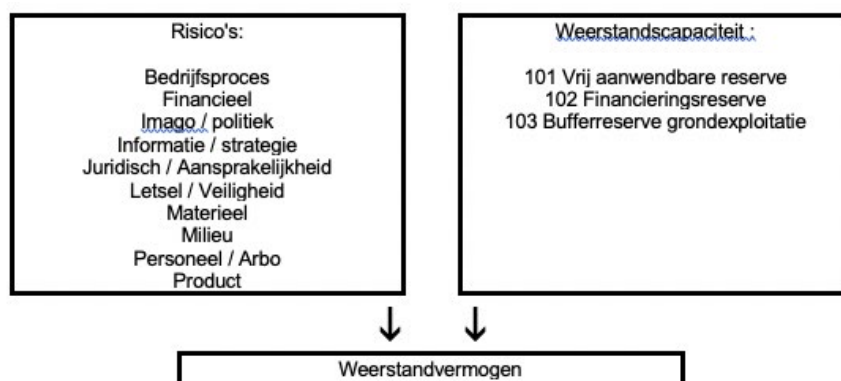
De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Hellendoorn bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

bedragen x € 1.000

Beschikbare Weerstandscapaciteit	
Vrij aanwendbare Reserve	3.548
Financieringsreserve	2.178
Bufferreserve grondexploitatie	5.107
	10.833

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 10.833.000}{€ 6.694.000} = 1.62$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het ratio van gemeente Hellendoorn valt in klasse B. Dit duidt op een ruim voldoende weerstandsvermogen

Toelichting risico's

Exploitatie bedrijventerrein 't Lochter III

Door de aantrekkende economie is de belangstelling voor het bedrijventerrein toegenomen. Er wordt extra ingezet op acquisitie.

Uit onderzoek uit 2016 bleek dat er in de regio Twente een overaanbod is aan bedrijventerrein. Er is een afspraken-document opgesteld op welke wijze de plancapaciteit kan worden teruggebracht, om een goede balans te krijgen tussen vraag en aanbod en de economische ontwikkeling in de regio niet te stagneren. U bent hier in juli 2017 akkoord mee gegaan en is op 28 september 2017 de bestuursovereenkomst door de 14 Twentse gemeenten ondertekend. Op het moment van ondertekening werd er voor de gemeente Hellendoorn de komende 10 jaar een overaanbod van 8,5 hectare verwacht, waarvan 6 hectare op 't Lochter III. De resterende 2,5 hectare die geprojecteerd was op een woon/werk terrein tussen de N35 en Kruidenwijk Zuid zal worden geschrapt.

De stand van zaken in de balans tussen vraag en aanbod medio 2020, wordt jaarlijks bekeken.

Door de verkopen van de afgelopen periode lijkt het er op dat in onze gemeente geen sprake meer is van overcapaciteit aan bedrijventerreinen. De discussie hierover loopt nog en zal naar verwachting in de loop van 2019 worden afgerond. Wij verwachten echter een aanzienlijk lager risico ten opzichte van de vorig jaar geschetste situatie.

De boekwaarde van 't Lochter III bedraagt eind 2018 € 11,3 miljoen. Ondanks de voortvarende verkopen en de aanhoudende interesse bij potentiële kopers blijven de risico's hier hoog: er zijn nog vele hectares te verkopen. Reden waarom in de bufferreserve een fors aandeel voor deze grondexploitatie is gereserveerd, bovenop de reguliere buffer voor prijs-, rente- en afzetrisico's. De exploitatie wordt samen met 5 marktpartijen gedaan. Hellendoorn deelt voor 40% in winsten en verliezen, de andere participanten gezamenlijk voor 60%. Het uitkeren van tussentijdse winstnemingen aan de participanten zorgt voor een extra risico. Het is immers de vraag of bij het afronden van de grex de winsten ook daadwerkelijk behaald zijn. Dat kan pas aan het eind van de looptijd bepaald worden.

Er is een aantal kosten dat voor rekening komt van de gemeente en die niet ten laste van de gezamenlijke exploitatie kunnen worden gebracht. Dit op basis van de afspraken in de samenwerkingsovereenkomst met de marktpartijen (o.a. verschillen in gehanteerde rentepercentages). Hiervoor is een voorziening getroffen van circa € 850.000,--.

Aanpassing van bestemming woningbouwlocaties

De gewijzigde woningbehoefte (demografische ontwikkelingen) leidt tot minder of andere nieuw te bouwen woningen. De wijziging van het bestemmingsplan van ontwikkeling woningbouw naar agrarisch kan kosten meebrengen. Locaties met potentie zouden hierdoor niet ontwikkeld kunnen worden.

Voor Kruidenwijk Zuid en Hellendoorn Noord geldt dat de fases 2 en 3 momenteel de bestemming uit te werken woonbestemming hebben. Gezien de afspraken met de provincie Overijssel past het handhaven van deze bestemming hiervoor niet. Het aanpassen van deze uit te werken woonbestemming naar een agrarische bestemming, kan leiden tot kosten. De raad heeft in zijn vergadering van 18 december jl. besloten dat de bestemming zal worden teruggebracht naar agrarisch. In de loop van 2019 zal dit verder worden voorbereid.

Ontwikkeling gemeentefondsuitkering

De gemeentefondsuitkering was in 2018 in totaal € 48,7 miljoen en is daarmee de belangrijkste bron van inkomsten. Van deze inkomst was de algemene uitkering met € 28,5 miljoen het grootste bestanddeel. De uitkering deelfonds Sociaal Domein bedroeg € 16,8 miljoen. De uitkeringen sociaal domein (integratie uitkeringen in het kader van de decentralisaties) maken voor het merendeel vanaf 1-1-2019 deel uit van de algemene uitkering, € 4,9 miljoen wordt nog uitgekeerd in de vorm van een integratie- dan wel decentralisatie-uitkering. Hiermee neemt het risico voor de gemeentefondsuitkering toe: het Rijk verwacht dat de accressen op de algemene uitkering alle uitgavenstijgingen ruimschoots compenseren. In de praktijk is dit niet zo. Daarnaast geldt voor de algemene uitkering altijd het risico van het Rijksbeleid. Bezuinigingen bij het Rijk danwel achterblijvende uitgaven werken door in de algemene uitkering. We verwachten dat de achterblijvende Rijksuitgaven in 2018 zullen resulteren in het terugbetalen van een deel van de ontvangen uitkering 2018. Hoe hoog de terugbetaling zal zijn, is niet eerder bekend dan eind mei 2019. Ook toekomstige herijkingen van de gemeentefondsuitkering brengen een risico met zich mee.

Infrastructurele risico's

Ten aanzien van risico's op het infrastructurele deel, zien we 1 risico in de top 10. De technische ontwikkelingen die invloed hebben op de infrastructuur was al toegevoegd in de begroting 2018. Hierbij moet gedacht worden aan het grote gebruik van elektrische fietsen, maar ook de ontwikkelingen van elektrische auto's heeft impact op het gebruik. We volgen deze ontwikkelingen en nemen, waar nodig, passende maatregelen.

Toename jeugdzorg

Door toename van het aantal jongeren dat gebruik maakt van Jeugdzorg zijn in 2018 forse tekorten ontstaan. Ondanks de (ombuigings)maatregelen die worden genomen, blijven nog altijd risico's bestaan binnen dit onderdeel. Stijgende aantallen en indicaties geven druk op de budgetten, terwijl we aan de inkomstzijde met opschalingskortingen (lagere budgetten) worden geconfronteerd.

Daarnaast speelt het nieuwe Twents inkoopmodel dat vanaf 1-1-2019 is ingegaan. Deze veranderende werkwijze gaat uit van resultaatsturing en hiervoor moet opnieuw geïndiceerd worden. Het financieel effect is op dit moment zeer moeilijk te bepalen, wel zijn er signalen vanuit andere delen van het land dat resultaatgericht financieren een succesvol instrument is, ook daar waar het het beperken van de kosten betreft.

Tevens speelt binnen de jeugdzorg dat 75% van de instroom wordt bepaald door huisartsen, andere medische specialisten of trajecten die opgelegd worden vanuit Jeugdbescherming/Jeugdreclassering.

Preventief wordt ingezet op samenwerking met huisartsen, onder meer door praktijkondersteuners GGZ die ook de mogelijkheden van het voorliggend veld meenemen. Hierdoor beogen we de instroom in duurdere voorzieningen te beperken. Ook streven we naar betere managementinformatie zodat de budgetten nauwlettend gevolgd kunnen worden.

Risico verdeelmodellen participatie

De budgetten die van het Rijk ontvangen worden in het kader van participatie kennen elk hun eigen verdeelmodel. Voor de financiering van de uitkeringen op grond van de Participatiewet ontvangen we een specifieke uitkering die bekend staat als de BUIG. De hoogte van de BUIG wordt berekend op basis van een kansberekeningsmodel. Vanuit diverse invalshoeken berekent dit verdeelmodel uiteindelijk de kans dat een huishouden in de gemeente Hellendoorn in de bijstand komt. Dit kansberekeningsmodel is niet te beïnvloeden, slechts in zeer beperkte mate zijn de factoren die onderdeel uitmaken van de kansberekening beïnvloedbaar, maar dan nog is het effect op de uiteindelijke BUIG niet vast te stellen. Vanaf 2018 heeft het Rijk de manier aan waarop de asielinstroom in het macrobudget wordt verwerkt aangepast, dit heeft geresulteerd in een positieve bijstelling van de BUIG. Bij de verdeling van het macrobudget speelt met name de volumecomponent een belangrijke rol, vanaf 2019 krijgt echter ook de prijscomponent een plaats in het verdeelmodel.

Concreet houdt dit in dat gemeenten waar de kosten per uitkering onder het landelijk gemiddelde uitkomen, en dat is voor de gemeente Hellendoorn het geval, te maken krijgen met een negatieve prijscorrectie. Hiermee is in de begroting 2019 geen rekening gehouden omdat de hoogte van de korting op het moment van vaststellen van de begroting niet voorspelbaar was.

Naast de BUIG worden er via een integratie-uitkering in het gemeentefonds gelden beschikbaar gesteld voor re-integratie van de doelgroep die met de invoering van de Participatiewet onder verantwoordelijkheid van de gemeente is gekomen, alsmede voor de doelgroep die valt onder de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening. Deze integratie-uitkeringen kennen ook elk hun eigen verdeelmodel met de daarbij behorende risico's. Het budget voor participatie en re-integratie voor de doelgroep die ook voor de Participatiewet onder verantwoordelijkheid van de gemeente viel wordt vanaf 2019 geïntegreerd in de algemene uitkering van het Gemeentefonds.

Open einde regelingen

In de begroting 2018 hadden we al het risico opgenomen van de open einde regelingen, zowel op jeugd als wmo. We zien bij de jaarrekening dat dit risico bewaarheid wordt op het gebied van Wmo en jeugd, maar in grotere mate dan voorzien. Het risico is nu hoger ingeschat op deze onderdelen. Een extra beroep op deze regelingen levert een direct tekort voor de begroting op, aangezien de reserve Sociaal Domein uitgeput is.

Een ander risico is en blijft dat de Rijksoverheid ingrijpt in deze gemeentelijke taken. We zien dit bijvoorbeeld door regelgeving zoals AmvB reële tarieven. Nieuw is het risico van een hogere inzet van jeugdzorg indien er getraumatiseerde jonge statushouders in de gemeente Hellendoorn komen wonen. Daarnaast maken oudere statushouders ook (extra) gebruik van het Wmo budget. We volgen deze ontwikkelingen op de voet.

Stijging van de uitgaven Wet maatschappelijke ondersteuning door veranderende regelgeving (AmvB reële tarieven, abonnementstarief).

Dit risico is nu separaat gekwantificeerd omdat we zien dat dit een fors effect kan hebben op de diverse budgetten van de Wmo, bijvoorbeeld begeleiding en dagbesteding en verstrekkingen. In de nieuwe doorrekening die wordt opgesteld voor het Sociaal Domein, proberen we de aanzuigende werking apart inzichtelijk te maken. De rijksoverheid gaat uit van een minimaal effect. Wij volgen de uitgaven en indicaties binnen de gemeente Hellendoorn op de voet.

Ten opzichte van de begroting 2018 valt op dat een 4-tal risico's niet meer terugkomen in de top 10:

De risico's 'Exploitatie De Heemtuin' en 'Vertraging uitgifte bouwgrond Hellendoorn Noord' zitten nu niet meer in de top 10. Voor de Heemtuin heeft de belangstelling voor de gemeentelijke kavels ertoe geleid dat er nog maar 1 kavel beschikbaar is. Bij Hellendoorn Noord is er grote belangstelling gebleken bij de uitgifte van de bouw kavels. Inmiddels zijn 12 kavels verkocht en zijn er nog 5 kavels beschikbaar. Hierdoor daalt het risico fors. Het risico ligt dan met name nog in de laatste deelfase. Daarnaast is er in 2017 een convenant gesloten met marktpartijen over de afname van de woningbouw kavels met afspraken over prijs en afnametijdstippen. De te verwachten verliezen zijn al afgedekt in de voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie. Hierdoor zijn de risico's gedaald naar resp. plaats 45 en plaats 11.

De risico's ten aanzien van de doorontwikkeling van Soweco en de rubberinfill kunstgras velden zijn nu niet meer in de top 10 vertegenwoordigd. Deze risico's zijn niet verlaagd, wel zijn een aantal nieuwe risico's toegevoegd, waardoor deze op een lagere indicatie terecht zijn gekomen.

Kengetallen

In deze paragraaf presenteren we enkele kengetallen om de weerstandscapaciteit te kunnen beoordelen. Daarnaast bevordert dit de financiële vergelijkbaarheid tussen gemeenten.

1. Netto schuldquote		Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
A. Vaste schulden	+	132.611	127.042	127.042
B. Netto vlottende schuld	+	6.475	14.000	7.060
C. Overlopende passiva	+	5.625	7.185	5.044
D1. Financiële activa (excl. verstekte leningen)	-	138	127	127
D2. Financiële activa (verstekte leningen)	-	9.656	10.881	7.179
E. Uitzettingen < 1 jaar	-	9.009	8.061	10.657
F. Liquide middelen	-	537	30	522
G. Overlopende activa	-	4.588	3.146	5.498
H. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	87.784	98.488	98.759
Netto schuldquote		148,6%	139,0%	123,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstekte leningen		137,6%	127,9%	116,6%

Toelichting: De netto schuldquote laat sinds 2014 een dalende lijn zien. Ook in 2018 wordt deze trend doorgezet. Dit wordt deels veroorzaakt doordat het totale saldo van baten en laten gestegen is, onder meer doordat de decentralisatie zorgt voor meer gemeentelijke uitgaven. Maar we zien ook dat de schuldpositie afneemt. In 2014 was het totaal aan schulden en overlopende posten bijna € 147 miljoen. In 2018 loopt dit saldo terug naar € 127 miljoen. Hieruit zien we dat de beperking van het investeringsniveau tot € 5,3 miljoen per jaar vruchten afwerpt. Wel blijft de schuldpositie onverminderd hoog. Het verder verbeteren van de financieringspositie blijft een belangrijk punt van aandacht, waarbij verkopen van de grondexploitaties een belangrijke bijdrage moeten leveren. Eventuele nieuwe grote investeringen in De Nieuwe Verbindingen en Reggesteyn hebben invloed op deze kengetallen.

2. Solvabiliteitsratio		Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
A. Eigen vermogen	+	18.748	16.405	15.786
B. Totaal passiva	/	169.676	160.058	161.128
Solvabiliteit		11,0%	10,2%	9,8%

Toelichting: In de begroting 2018 verwachtten we een daling van de solvabiliteit naar 9,2 %. Ten tijde van de jaarrekening 2017 was de solvabiliteit 11,0%. We zien het eigen vermogen fors dalen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een daling in de reserve sociaal domein van € 4,7 miljoen eind 2017 naar nihil eind 2018. Door de fors gestegen kosten in 2018 hebben we de gehele reserve sociaal Domein uitgenut. Dit heeft zijn weerslag op de solvabiliteitsratio. Ook de verwachte tekorten in de komende jaren kunnen hierop van negatieve invloed zijn.

3. Grondexploitatie		Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
A. Niet in exploitatie genomen bouwgronden	+	-	-	-
B. Bouwgronden in exploitatie	+	23.427	16.156	13.145
C. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	87.784	98.488	98.759
Grondexploitatie		26,7%	16,4%	13,3%

Toelichting: Bovenstaande tabel laat zien dat de impact die de grondexploitatie heeft op onze reguliere bedrijfsvoering opnieuw verder afneemt. In de gemeenterekening 2015 was dit percentage nog 33,1%. De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie neemt af met het uitgeven van kavels en door het treffen van voorzieningen. Doordat we in onze planning geen nieuwe exploitaties hebben opgenomen, neemt het percentage af.

4. Structurele exploitatieruimte		Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
A. Totale structurele lasten	+	- 80.783	- 98.108	- 100.050
B. Totale structurele baten	+	80.611	96.815	95.722
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	+	-	-	-
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	+	-	-	-
E. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	87.784	98.488	98.759
Structurele exploitatieruimte		-0,2%	-1,3%	-4,4%

Toelichting: 2018 kende een structureel exploitatietekort van € 4,3 miljoen miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de tekorten in het Sociaal domein worden gedekt door de reserve Sociaal Domein. Deze is daarmee nihil eind 2018.

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit		Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+	325	335	335
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+	247	255	255
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	+	231	201	201
D. Eventuele heffingskorting voor een gezin	-	30		
E. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde		773	790	790
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t	/	752	754	754
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor		102,7%	104,8%	104,8%

Toelichting: De belastingdruk ligt hoger het landelijk gemiddelde (zie ook paragraaf 1 lokale heffingen)

Het totaaloverzicht van de kengetallen is als volgt:

Kengetallen	Rekening 2017	Actuele Begroting	Rekening 2018
Netto schuldquote	148,6%	139,0%	123,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	137,6%	127,9%	116,6%
Solvabiliteitsratio	11,0%	10,2%	9,8%
Grondexploitatie	26,7%	16,4%	13,3%
Structurele exploitatieruimte	-0,2%	-1,3%	-4,4%
Gemeentelijke belastingcapaciteit	102,7%	104,8%	104,8%

In de tabel worden de waardes in totaliteit weergegeven. De kleuren in deze tabel zijn nieuw vanaf de rekening 2018 en geeft aan de hand van de signaleringswaarden van het ministerie aan hoe de waardes scoren.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij inzicht in het onderhoud van de kapitaalgoederen van de Gemeente Hellendoorn. De kapitaalgoederen kunnen als volgt gerubriceerd worden:

- infrastructuur (wegen, bruggen en riolering);
- voorzieningen (openbaar groen, speelplaatsen, openbare verlichting);
- gebouwen.

Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van veiligheid, vervoer en recreatie. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard de (jaarlijkse) lasten.

Binnen Hellendoorn is in 2018 sprake van de volgende kapitaalgoederen

- Woonruimten
- Bedrijfsgebouwen
- Grondweg en waterbouwkundige werken

Onderverdeeld in:

- Wegen
- Openbare verlichting
- Bruggen en tunnels
- Speelplaatsen
- Riolering
- Openbaar groen
- Buitensportaccommodaties

Kapitaalgoed	Beheer/onderhoudsplan	Vastgesteld	Onderhoudsnivo	Voorziening
Woonruimten en bedrijfsgebouwen	Meerjarenonderhoudsplan	1 x per 2 jaar	Score 3 NEN2767	Nee
Wegen	Onderhoudsprogramma wegen	Jaarlijks	CROW C	Ja
Openbare verlichting	Duurzaam beheer 2016-2020	2016	CROW B/C	Nee
Bruggen en tunnels	Uitvoeringsplan bruggen en tunnels	2012	Gemiddeld	Nee
Speelplaatsen	In uitvoering, in 2019 gereed	-	CROW B/C	Nee
Riolering	Gemeentelijk rioleringsplan	2016	Gemiddeld	Nee
Openbaar groen	Groenbeleidsplan 2015-2025	2015	CROW A/B/C	Nee
Buitensport			Sober en doelmatig	Nee

Het onderhoudsbeleid staat over het algemeen in het teken van sober onderhoud, dat wil zeggen dat alleen het noodzakelijke onderhoud wordt verricht om de functie van het object in stand te houden.

Met de ingestelde voorziening voor het wegenonderhoud verwachten we het minimaal aanvaardbare onderhoudsniveau te kunnen borgen.

De kapitaalgoederen

Hieronder wordt ingegaan op staat van onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen. Voor de waarde van de kapitaalgoederen wordt verwezen naar het onderdeel materiële vaste activa bij de toelichting op de balans.

Woningen en Gebouwen

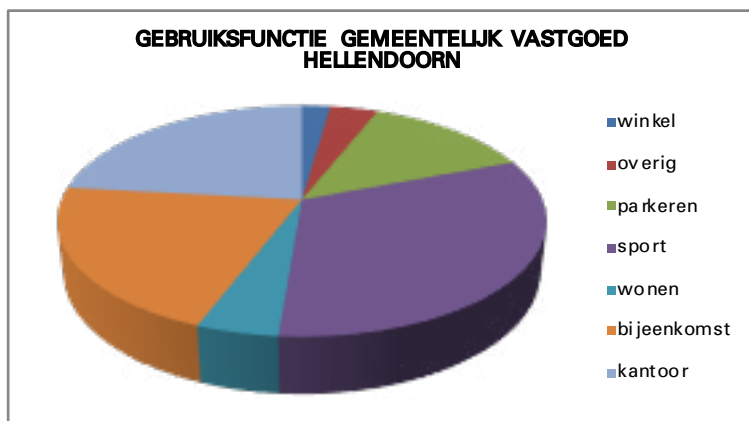
De gemeente Hellendoorn heeft bij woningen en gebouwen twee vormen van kapitaalgoederen. Dit betreft accommodaties die door de eigen organisatie en voor maatschappelijke doeleinden worden gebruikt en objecten die voor een maatschappelijk doel zijn gesticht met gemeenschaps-gelden, maar waar de exploitatie in handen is van een zelfstandige stichting. Dit zijn specifiek de onderwijsgebouwen, waarbij de schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van de scholen. Onderstaand gaan we op beide vormen in.

Accommodaties die door de eigen organisatie en voor maatschappelijke doeleinden worden gebruikt

De afgelopen jaren is een goede basis gelegd door het inzichtelijk maken van de gehele vastgoedportefeuille. Naast de reguliere advies- en onderhoudswerkzaamheden stond 2018 voornamelijk in het teken van het verduurzamen van de vastgoedportefeuille. Zo zijn er bijvoorbeeld meerdere gebouwen van LED-verlichting voorzien.

Daarnaast is de vastgoedorganisatie in 2018 gecentraliseerd en is portefeuillemanagement ingevoerd. Dit betekent dat er actief zal worden gestuurd op de prestatie van de vastgoedportefeuille.

De vastgoedportefeuille van de gemeente Hellendoorn bevat 86 objecten met een bruto vloeroppervlakte van ca. 55.000 m². Onderstaand volgt een overzicht per gebruiksfunctie.

Onderwijshuisvesting

Vanaf 1 januari 2015 zijn schoolbesturen voor primair onderwijs zelf verantwoordelijk voor het binnen- en buitenonderhoud van schoolgebouwen, net zoals het voorgezet onderwijs dat al was. De gemeente blijft verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen, herstel van constructiefouten (zoals asbestsanering en/of brandveiligheidsgebreken) en het beschikbaar stellen van een eerste onderwijsleerpakket en meubilair als een school wordt uitgebreid met extra groepen. In de begroting 2018 is geen budget opgenomen voor nieuwbouw, maar vanuit voorgaande jaren is wel een doorgeschoven budget beschikbaar voor VSO de Elimschool. Daarnaast hebben we in deze begroting budgetruimte vrijgemaakt om toe te kunnen groeien naar de centralisatie van Reggesteyn.

Woningen en Gebouwen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget woningen en gebouwen	666.145	612.564	53.581
Vervangingsinvesteringen			
Calamiteitenbudget woningen en gebouwen	98.902	92.917	5.985
Budget herstel constructiefouten onderwijsgebouwen	70.000	0	70.000

Wegen

Inspectie en kwaliteit van verhardingen

Eén keer in de drie jaar worden de verhardingen globaal visueel geïnspecteerd door een extern bureau waarbij de kwaliteit in beeld wordt gebracht conform de landelijke richtlijnen van het CROW. Voor het laatst in 2016. Inmiddels is de opdracht verstrekt voor een nieuwe inspectie in het voorjaar van 2019.

Het regelmatig opnieuw inspecteren van de verhardingen is noodzakelijk om ook in de toekomst voldoende inzicht te houden in de kwaliteit van het areaal. Om gewogen keuzes te kunnen maken in onderhoudsmaatregelen voor wegen is het essentieel dat het areaal, de gewenste kwaliteit en de beschikbare financiële middelen bekend zijn.

Langjarig wegenonderhoud en achterstand

Het benodigde budget voor de voorziening is, op basis van het cyclisch onderhoud van het wegenareaal, met ingang van 2017 begroot op € 1.130.000 per jaar. Uitgangspunt bij cyclisch onderhoud is dat er geen achterstallig onderhoud aanwezig is.

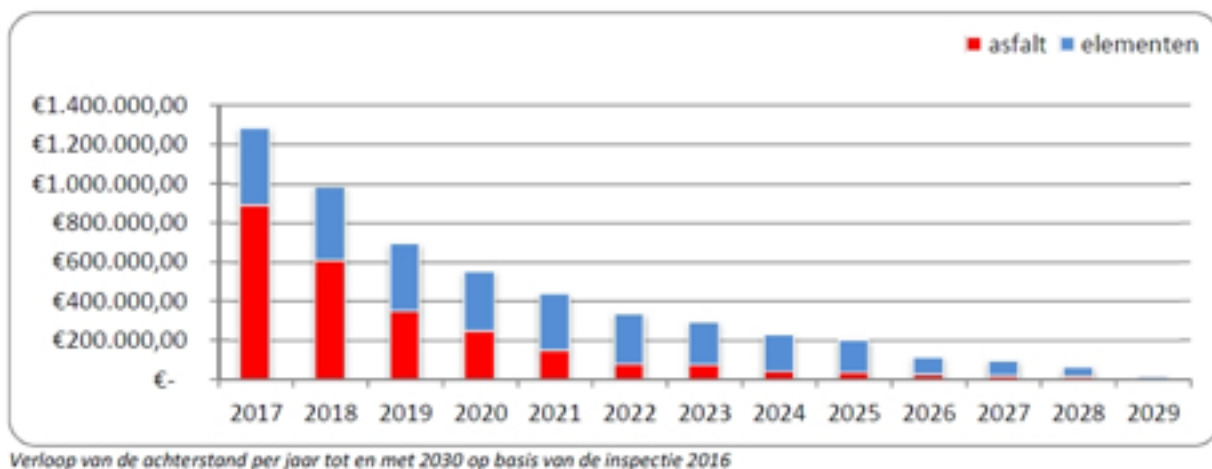
De wegininspectie, die in 2016 is uitgevoerd, over het totale wegenareaal liet zien dat er een forse achterstand was opgelopen door de beperkte middelen van de voorgaande jaren. Op basis van de eenheidsprijzen van het wegbeheer was de achterstand in het wegennet bij benadering € 1.700.000 voor 135.000 m² verharding.

Op basis van de inspectie is er een meerjarenplanning voor wegenonderhoud opgesteld welke jaarlijks wordt geactualiseerd. In de meerjarenplanning wordt ook rekening gehouden met het onderhoud aan de verhardingen vanuit projecten die uitgevoerd worden, bijvoorbeeld wanneer er maatregelen worden getroffen op het gebied van verkeer, riolering en groen.

Eind 2017 is de achterstand teruggebracht tot ca. € 1.280.000 en eind 2018 tot ca. € 990.000 en 68.300 m² verharding.

In de planning van het langjarig wegenonderhoud tot en met 2030 zijn de wegvakonderdelen met asfaltverharding en elementen en met een beoordeling van achterstand opgenomen.

In de grafiek hieronder is te zien dat achterstand ieder jaar geleidelijk af neemt en over 4 jaar (eind 2022) gedaald is tot ca. € 340.000, waarvan ca. € 80.000 voor asfaltverhardingen. Eind 2029 is deze gedaald tot nagenoeg nihil. Kanttekening hierbij dat dit een moment opname is en gebaseerd op de inspectie die in 2016 is uitgevoerd. Op het moment van schrijven wordt het wegenareaal opnieuw geïnspecteerd, vanzelfsprekend zal dit leiden tot een nieuwe meerjarenplanning.

Asfaltverharding

Het wegbeheer geeft vanuit de voorziening prioriteit aan het wegwerken van de achterstand in onderhoud wat tot kapitaalvernietiging leidt. (Kapitaalvernietiging wordt gedefinieerd als het verschil tussen de oorspronkelijke maatregel en de zwaardere maatregel, die als gevolg van uitstel noodzakelijk is).

Hier is gehoor aangegeven door slim te plannen en afstemming te zoeken met diverse vakdisciplines. Het is van belang om een goede balans te vinden in het onderhoud aan slechte, onvoldoende en matige verhardingen. Wanneer het gehele budget wordt besteed aan de slechte verhardingen, dan zullen de onvoldoende en matige verhardingen verslechteren zodat hier vaker een zwaardere maatregel nodig zal zijn.

Elementverharding

Bij elementverhardingen verloopt het verouderingsproces veel trager, vandaar dat er prioritering is gegeven aan het wegwerken van de achterstand op het onderdeel asfaltverharding. Op basis van de toestand en de kwaliteit van de materialen dient rekening te worden gehouden met een toename van de onderhoudskosten voor de elementenverhardingen voor de lange termijn

Wegen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Voorziening onderhoud wegen			
Jaarlijkse storting voorziening		1.130.000	
Uitgaven voorziening		961.734	
Stand voorziening per 31-12-2018		533.394	
Vervangingsinvesteringen			
Vervangingsinvesteringen wegen *)	1.580.000	1.249.000	331.000

*) Een restantkrediet van € 324.913 schuift door naar 2019

Openbare verlichting

We streven naar een doelmatig en duurzaam beheer voor de openbare verlichting voor de komende jaren. En gaan daarnaast kritisch om met het plaatsen en vervangen van verlichting onder het motto "niet verlichten, tenzij"

In 2018 is het project vervanging openbare verlichting hoofdwegennet afgerond en is alle verlichting langs wegen op het bedrijventerrein 't Lochter I en II door energiezuinige verlichting vervangen (LED). Daarmee zijn we goed op weg om de energiedoelstellingen (en beperking CO₂-uitstoot) te halen.

In het afgelopen jaar zijn alle meetstations voor de openbare verlichting voorzien van slimme meters door de netbeheerder. Daarmee krijgen we beter inzicht in het verbruik van de openbare verlichting.

In 2018 is de voorziening onderhoud openbare verlichting opgeheven. Met de huidige inzichten in de wetgeving, voldoet de onderbouwing en aard van de in 2017 ingestelde voorziening onvoldoende. Dit wordt ook door de accountant aangegeven in de bevindingen in het accountantsverslag bij de jaarrekening 2017. De geplande jaarlijkse stortingen worden nu jaarlijks beschikbaar gesteld als vervangingsinvestering openbare verlichting.

Openbare verlichting	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget openbare verlichting	59.000	52.789	6.211
Vervangingsinvesteringen			
Vervanging openbare verlichting hoofdwegennet	345.399	296.133	49.266
Vervanging openbare verlichting 2018 *)	81.000	18.536	62.464

*) Restantkrediet schuift door naar 2019

Bruggen en Tunnels

Voor bruggen en tunnels streven we naar een gemiddeld onderhoudsniveau waarbij we inzetten op veiligheid, functionaliteit en duurzaamheid.

In 2018 hebben we de fietsbrug in de Helmkruidlaan vervangen waarbij de asfalteringswerkzaamheden plaatsvonden in voorjaar 2019.

Bruggen en tunnels	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget bruggen en tunnels	58.161	39.122	19.039
Vervangingsinvesteringen			
Vervanging fietsbrug Helmkruidlaan *)	335.000	291.657	43.343

*) Restantkrediet schuift door naar 2019

Speelplaatsen

Eind 2018 is er een soort tussenstand (inventarisatieplan) opgemaakt over het onderhoud van speelplaatsen. In het plan benoemen we wat we hebben en hoe we het onderhouden en tegen welke kosten. Vanuit dit plan gaan we in 2019 een nieuw beleidsplan speelplaatsen opstellen.

Speelplaatsen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget speelplaatsen	77.531	76.133	1.398
Inrichting speelplaats het Groene Eiland/de Es	40.000	37.557	2.443

Riolering

Het beleid voor beheer en aanleg van rioolstelsels wordt in een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) uitgewerkt. In het GRP 4 wordt aandacht gegeven aan thema's als wateroverlast als gevolg van klimaatverandering, grondwateroverlast, ontvlechting van schone en verontreinigde waterstromen zodanig dat een gezond en duurzaam watersysteem niet onder druk komt te staan, professioneel rioolbeheer, samenwerking in de waterketen en aan de financieringsvormen. Afvalwater-, hemelwater- en ontwateringstelsels in de gemeente Hellendoorn zijn daarbij middelen in de voortdurende opgave om het bebouwde stedelijke gebied en de natuurlijke omgeving op elkaar af te stemmen. Dit gemeentelijke Rioleringsplan is eind 2015 vastgesteld en heeft een looptijd van 2016 tot en met 2020.

Riolering	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Beheerbudget riolering	163.141	156.946	6.195
Onderhoudsbudget riolering	132.500	134.121	-1.621
Vervangingsinvesteringen			
Vervangingsinvesteringen riolering *)	1.843.168	1.730.525	112.643

*) Een restantkrediet van € 16.512 schuift door naar 2019

Openbaar groen

Het groenbeleidsplan geeft voor een periode van tien jaar (2015-2025) een richting aan de wijze waarop het openbare groen wordt beheerd, onderhouden en (opnieuw) wordt ingericht. De gemeente streeft naar een duurzame vergroening van de woonkernen, waarbij de huidige groene kwaliteit minstens wordt behouden en waar mogelijk wordt versterkt. Het uitvoeringsprogramma geeft projecten weer waarop gedurende drie jaren wordt ingezet. Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma groen geactualiseerd.

Door de invoering van het werken met beeldkwaliteit is het beeld bepalend voor het onderhoudsniveau. Het uitgangspunt is niet meer de onderhoudsfrequentie, maar hoe het openbaar groen van de gemeente eruit moet zien. Dit beeld wordt gegarandeerd door onderhoud te plegen op het moment dat het nodig is (afhankelijk van de groeiomstandigheden) en niet wanneer het 'weer aan de beurt' is.

We zetten de beschikbare middelen en capaciteit effectief in. Het groenonderhoud in wijken en buurten pakken we samen met burgers op. Wij faciliteren en ondersteunen burgerinitiatieven om het groen gezamenlijk te onderhouden. Op enkele plekken hebben we het onderhoud zelfs al aan een buurt of straat overgedragen.

Het onderhoud van het openbaar groen wordt deels door eigen mensen, maar ook deels door medewerkers van Soweco uitgevoerd en deels uitbesteed aan derden.

Openbaar groen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget openbaar groen	737.995	716.528	21.467
Onderhoudsbudget renovaties openbaar groen	94.218	99.727	-5.509

Buitensportaccommodaties

Het onderhoudsniveau van onze buitensportaccommodaties onderhouden we op een sober en doelmatig niveau. Periodiek worden de toplagen van de diverse natuurgrasvelden gereno-veerd vanuit het jaarlijks onderhoudsbudget aan de hand van het door de BLOS vastgestelde schema.

De vervanging van de kunstgrasvelden zijn opgenomen in het meerjareninvesteringsprogramma (MIP). De afschrijvingstermijn voor een kunstgrasveldtoplaag is in 2018 aangepast van 15 jaar naar 10 jaar conform de nota investeren, waarden en afschrijven 2018.

Buitensportaccommodaties	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget buitensportaccommodaties	175.332	160.675	14.657
Vervangingsinvesteringen			
Kunstgrasvelden Smidserve/Gagelman 2018	1.359.225	1.375.060	-15.835

Water

Voor "water" is in de gemeente Hellendoorn geen sprake van kapitaalgoederen. In deze paragraaf komt "water" daarom niet voor.

Paragraaf 4: **Financiering**

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is u te informeren over het gevoerde treasurybeleid in 2018 en de beheersing van financieringsrisico's.

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden.

Treasury beleid

Het algemene beleidsuitgangspunt van het treasurybeheer binnen onze gemeente kan als volgt worden omschreven: de gemeente voert – gelet op haar publiekrechtelijke taak om maatschappelijke kapitaal te beheren – een risicomijdend treasurybeleid. Binnen dit risicomijdend beleid is ons doel een zo hoog mogelijk rendement over het belegd vermogen en/of zo laag mogelijke kosten over leningen te realiseren. Dit alles binnen duidelijk geformuleerde randvoorwaarden om onze risico's te beperken. De uitgangspunten en bevoegdheden in het treasurybeheer zijn vastgelegd in het treasurystatuut. Het gaat daarbij om de beleidsmatige vaststelling van de uitgangspunten, doelstellingen, de organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie.

De doelstellingen van het treasurybeleid zijn:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's.
3. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.
4. Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.
5. Het verankeren van de treasury activiteiten in de administratieve organisatie.

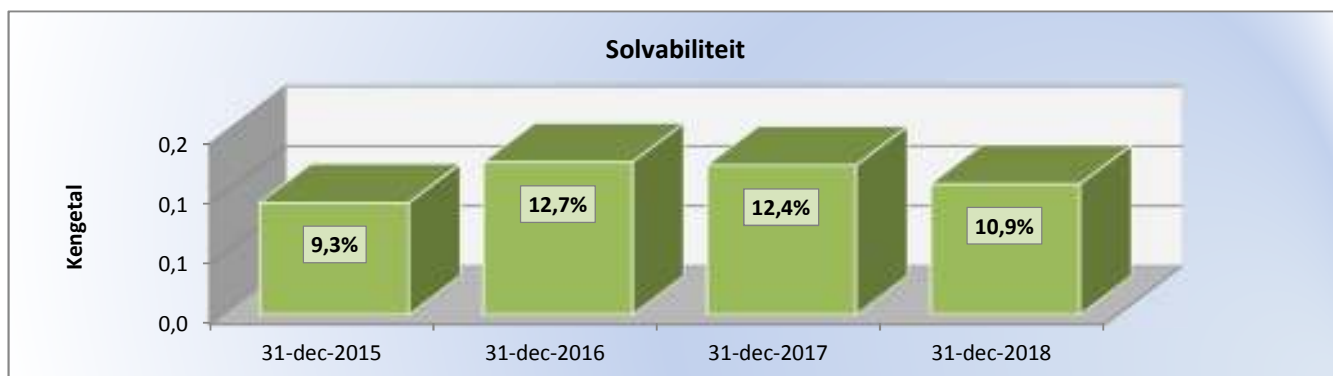
Verbeteren financieringspositie

Een belangrijk uitgangspunt in het financieel beleid is de versterking van de financiële positie. In 2011 is beleid vastgesteld om de financieringspositie te verbeteren. Dit betekent onder andere dat we terug gaan naar een 'regulier' investeringsvolume dat past bij een gemeente van onze omvang. Medio 2016 hebben we dit beleid geëvalueerd. Het investeringsvolume is nu gemaximeerd op € 5,3 miljoen netto per jaar. Dit is exclusief de reeds lopende strategische projecten en overlopende investeringen van vóór 2015.

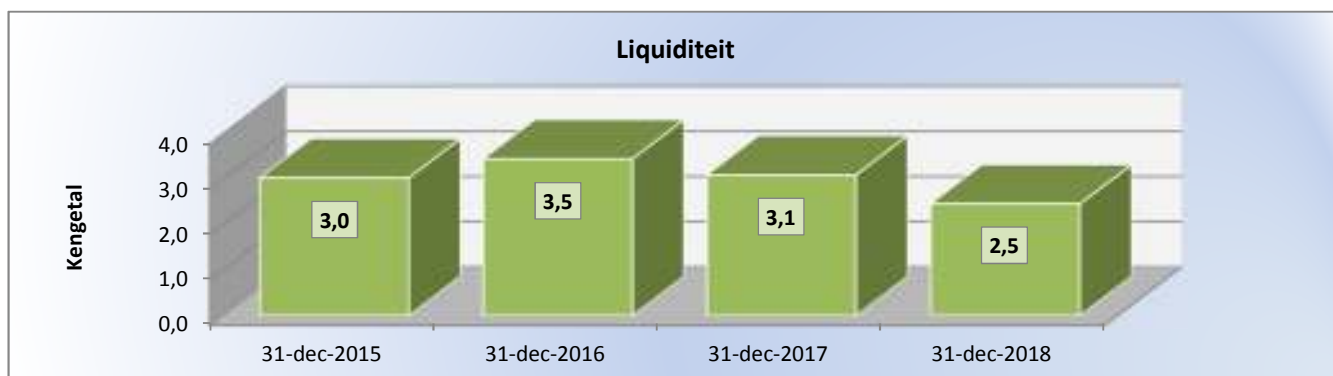
Doelstelling is om in de periode 2030-2034 met onze langlopende schuld weer onder € 85 miljoen te komen. Dit vergt een lange termijn visie en de nodige begrotingsdiscipline. Om dit te realiseren en te zorgen dat onze financieringspositie verbetert, zijn er maatregelen genomen. Een positief jaarrekeningresultaat wordt normaal gesproken voor minimaal 50% gebruikt ter verbetering van de financieringspositie. Dit jaar wordt het saldo volledig aangewend ter dekking van het tekort in 2019. Vanaf de begroting 2015 maken we ieder jaar (cumulatief) € 50.000,-- binnen de exploitatie vrij. Dit bedrag storten we in de financieringsreserve. Daarnaast rekenen we geen rente meer over het eigen vermogen. Bovenstaande maatregelen hebben in 2018 geresulteerd in een storting van € 626.000,-- in de financieringsreserve.

Leningenportefeuille en schuldenpositie

Mede door het hoge investeringsvolume van de afgelopen jaren is onze totale schuldenpositie sterk toegenomen en staat onze solvabiliteit (eigen vermogen gedeeld door vreemd vermogen) onder druk. Per 1 januari 2018 was onze leningportefeuille € 132,6 miljoen. In 2018 hebben we één langlopende lening van € 10 miljoen aangetrokken. Daartegenover staat een aflossing van € 15,6 miljoen. Hiermee daalt onze leningenportefeuille naar € 127,0 miljoen eind 2018, oftewel circa € 3.549,-- per inwoner. Een lagere leningenportefeuille komt de solvabiliteit ten goede. De solvabiliteit is echter afgenomen omdat het eigen vermogen ook lager is, met name omdat de reserve sociaal domein volledig is aangewend.

De liquiditeit (current ratio) geeft aan in welke mate een onderneming/gemeente kan voldoen aan haar lopende betalingsverplichtingen. Bij de berekening van de current ratio geldt in het algemeen een waarde van 1 als laag en tussen de 1,5 en 2 als gezond.

Rentebeleid

Bij financiering kunnen we kiezen tussen projectfinanciering en integrale financiering. Bij projectfinanciering wordt de lening aangetrokken voor een specifieke investering of project. Bij deze methode ligt het voor de hand de rentelasten van de lening toe te rekenen aan de investering of project waarvoor de investering is aangetrokken. Bij integrale financiering wordt de totale financieringsbehoefte van de gemeente bekeken en met leningen daarvoor wordt financiering aangetrokken. Met een 'omslagrente' wordt rente over investeringen toegerekend aan producten. Deze producten maken op hun beurt weer deel uit van programma's. De omslagrente heeft een stabiliserend effect op de begroting. Wij passen de methode van integrale financiering toe en maken gebruik van een renteomslag. In 2018 bedraagt de gemiddelde rente over de langlopende geldleningen 3,3%. Met de werkelijk betaalde rente en de huidige boekwaarde van investeringen berekenen we de omslagrente. De renteomslag bedraagt 2,8% (2017 3,0%).

Renteschema

In onderstaand overzicht staat onze rentetoerekening. We hebben voor € 4,2 miljoen aan rentelasten betaald op de opgenomen leningen. Daarnaast is € 0,22 miljoen aan rentebaten ontvangen op de uitstaande leningen. Het saldo van € 4,0 miljoen wordt toegerekend aan verschillende onderdelen. Per saldo is het renteresultaat op het taakveld treasury € 13.000,--. Dit is hoger dan bij de begroting 2018 was berekend.

bedragen x € 1.000

Renteschema		Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(+)	- 4.223	- 4.223	0 V
b. Externe rentebaten (idem)	(+)	157	218	61 V
Saldo rentelasten en rentebaten		- 4.066	- 4.005	61 V
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	742	742	0 V
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	-	-	-
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	-	-	-
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		- 3.324	- 3.263	61 V
d1. Rente over eigen vermogen	(+)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(+)	-	-	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		- 3.324	- 3.263	61 V
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(-)	3.266	3.276	10 V
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		- 58	13	71

Treasurybeheer

Kasgeldlimiet

Zoals de laatste jaren gebruikelijk is, is ook in 2018 de financieringsbehoefte zoveel mogelijk met kortlopende financieringsmiddelen ingevuld. De rente voor kortlopende leningen ligt namelijk substantieel lager dan de rente voor langlopende leningen. De maximale omvang van kortlopende financiering wordt daarbij bepaald door de kasgeldlimiet. Met dit maximum worden de korte termijn risico's van geldleningen begrensd. Dit houdt in dat de totale omvang van de vlottende schuld maximaal 8,5% van de lastenkant van de gemeentebegroting mag zijn. Het begrotingstotaal van 2018 komt uit op een bedrag van € 87,2 miljoen, hiermee komt de kasgeldlimiet uit op € 7,4 miljoen.

Als we de omvang van de kortlopende financiering toetsen aan de kasgeldlimiet, ontstaat het beeld zoals in onderstaand overzicht. We nemen daarbij het gemiddelde van de kortlopende financiering per aanvang van de drie kalendermaanden in een kwartaal. Door uit te gaan van een gemiddelde over drie maanden kunnen we pieken in de behoefte aan korte financiering salderen met een lagere financieringsbehoefte op andere momenten.

De kasgeldlimiet mag volgens de normen van de wet Fido niet meer dan drie kwartalen achtereenvolgend worden overschreden. In het overzicht is te zien dat we de kasgeldlimiet in 2018 in geen enkel kwartaal hebben overschreden.

bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Netto vlottende schuld				
Omvang vlottende schulden	8.738	8.923	734	431
Omvang vlottende middelen	- 4.693	- 10.495	- 14.499	- 12.593
Netto vlottende schuld	4.045	- 1.572	- 13.765	- 12.162
Toegestane kasgeldlimiet				
Omvang begroting 2018 (=grondslag)	87.172	87.172	87.172	87.172
Kasgeldlimiet (in % van de grondslag)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	7.410	7.410	7.410	7.410
Toets kasgeldlimiet				
Onderschrijding	3.365	8.982	21.175	19.572
Overschrijding				

Renterisico's

Voor het aantrekken en opnemen van geldleningen heeft u gekozen voor een laag risicoprofiel. De lange termijn risico's worden begrensd door de renterisiconorm, zoals opgenomen in de wet Fido. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van renterisico bij herfinanciering. Dit houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen voor gemeenten niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm benadrukt vooral het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en van de renterisico's. De berekening van het renterisico is een benadering van het te lopen c.q. het gelopen renterisico. Zoals uit onderstaand overzicht blijkt, hebben wij in 2018 de renterisiconorm niet overschreden.

bedragen x € 1.000

Renterisico	Rekening 2017	Rekening 2018
Renterisico op vaste schulden		
Renteherziening o/g	-	-
Renteherziening u/g	-	-
Netto saldo herziening	-	-
Aflossingen	16.102	15.569
Renterisico vaste schulden (3+8)	16.102	15.569
Toegestane renterisiconorm		
Omvang begroting (=grondslag)	95.693	87.172
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20,0%	20,0%
Minimumbedrag (wettelijk bepaald)	2.500	2.500
Toegestane renterisiconorm	19.139	17.434
Toets renterisiconorm		
Onderschrijding	3.037	1.865
Overschrijding		

EMU-saldo

In de gemeenterekening nemen we het EMU-saldo op. Dit overzicht dient ter monitoring en als informatiebron voor het EMU-saldo van de totale overheid in het kader van de Europese afspraken. In onderstaande tabel is het EMU-saldo van onze gemeente over het jaar 2018 weergegeven.

In 2018 hebben wij een positief berekend EMU-saldo. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hoge grondverkoop in 2018.

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)			Rekening 2017	Rekening 2018	Actuele Begroting
1.	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 935	- 2.963	- 1.063
2.	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	- 532	1.679	4.192
3.	(+)	Mutatie voorzieningen	1.548	- 21	- 394
4.	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	- 3.855	- 10.282	- 7.278
5.	(-)	Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	- 2.763	- 760	- 744
Berekend EMU-saldo			7.763	6.380	2.373

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via mutaties in de financiële activa en financiële passiva van de balans			Rekening 2017	Rekening 2018	Actuele Begroting
1.	Mutaties financiële activa				
1a.	(+)	Financiële vaste activa	- 1.266	- 2.488	- 105
1b.	(+)	Uitzettingen	- 794	1.648	4.010
1c.	(+)	Liquide middelen	- 72	- 15	-
1d.	(+)	Overlopende activa	1.268	910	- 55
2.	Mutaties financiële passiva				
2a.	(-)	Vaste schuld	- 6.102	- 5.569	6.102
2b.	(-)	Vlottende schuld	- 3.655	585	- 3.881
2c.	(-)	Overlopende passiva	3.893	- 581	-
3.	Verwachte boekwinst				
3a.	(-)	Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	- 2.763	- 760	- 744
Berekend EMU-saldo			7.763	6.380	2.373

In onderstaande tabel zetten we het EMU-saldo af tegen de referentiewaarde. Dit is de waarde die vastgesteld is voor de gemeente Hellendoorn en gepubliceerd is in de septembercirculaire 2018 van het Gemeentefonds.

De individuele EMU-referentiewaarde betreft een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. We blijven ruim binnen de referentiewaarde.

bedragen x € 1.000

EMU-saldo referentiewaarde	Rekening 2017	Rekening 2018	Actuele Begroting
EMU-saldo volgens berekening	7.763	6.380	2.373
EMU-SALDO referentiewaarde	- 3.648	- 3.648	- 3.648
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde	11.411	10.028	6.021
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde			

Paragraaf 5: **Bedrijfsvoering**

Personeels- en organisatiebeleid

Ook in 2018 is wederom een zo flexibel mogelijke inzet van de personele capaciteit en kwaliteit nagestreefd. Een grote uitdaging, ook omdat er steeds meer beweging komt in de (gemeentelijke) arbeidsmarkt. Via maatwerk is invulling gegeven aan instrumenten en aanbevelingen om de noodzakelijke flexibele inzetbaarheid en mobiliteit op gang te brengen. Hoewel de medewerker verantwoordelijk is voor zijn eigen loopbaan, is stimulering en begeleiding vanuit management en P&O ook van belang. In veel gevallen is er sprake van maatwerk. In totaal zijn in 2018 26 nieuwe medewerkers in dienst getreden. Via interne mobiliteit zijn 7 medewerkers 'doorgestroomd' naar andere (tijdelijke) werkzaamheden. 24 medewerkers zijn uit dienst getreden. Ook is veel tijdelijk personeel ingezet, met name vanwege de decentralisaties op het sociaal domein. Daarnaast zijn er in 2018 circa 20 stagiaires ingezet en zijn enkele werkervaringsplaatsen vervuld. Via Twentse Kracht wordt voor loopbaanontwikkeling en mobiliteit samengewerkt met de 14 Twentse gemeenten. Hierbij wordt ook personeel onderling gedetacheerd. Ook zijn in 2018 twee trainees via Twentse Kracht ingezet.

Op basis van de organisatiefilosofie is een actieplan opgesteld om richting te geven aan de organisatie en medewerkers. Dit heeft geleid tot aanpassing van de organisatie per 1 mei 2018, waarbij de hoofdstructuur in clusters is komen te vervallen en er een tweehoofdige directie is ingevoerd. De rol, taken en verantwoordelijkheden van de medewerker, de teamhoofden en de directie zijn opnieuw beschreven in de notitie 'Samen Hellendoorn, een flexibele en wendbare organisatie'. De teamhoofden/senioren zijn integraal verantwoordelijk voor de aansturing van de teams/units. Om invulling te geven aan deze rol is ook het traject passend leiderschap met o.a. intervisie- en coachingssessies in gang gezet. Uiteraard met als uitgangspunt 'de medewerker als spil'. Dit wordt in 2019 verder voortgezet.

In 2018 zijn voorbereidingen getroffen voor het invoeren van een nieuwe gesprekscyclus, waarbij de dialoog tussen leidinggevende en medewerker centraal staat. Ook is een plan van aanpak opgesteld om de digitalisering van P&O-processen in 2019 verder uit te bouwen. Verder zijn in 2018 de voorbereidingen getroffen voor de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren die per 1 januari 2020 wordt ingevoerd. De rechtspositie van gemeenteamttenaren wordt hiermee grotendeels gelijk getrokken met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. Kort gezegd worden de eenzijdig vastgestelde ambtelijke aanstellingen vervangen door tweezijdige arbeidsovereenkomsten. De ambtenaren vallen dan niet meer onder het bestuursrecht, maar onder het burgerlijk recht.

Vanuit het centrale opleidingsplan is onder meer aandacht besteed aan het traject passend leiderschap aansluitend op de organisatieontwikkelingen, training spilgesprekken (met name feedback en aanspreken) en agressietrainingen.

In 2018 is er sprake van een lichte afname van het ziekteverzuim. Het ziekteverzuim was 3,9%. In 2017 was dit nog 4,51%. In 2016 was dit 3,91%.

Personele sterkte	Formatie		Personeelslasten	
	Begroting 2018	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2018
Bestuur				
Bestuur	29,70	29,70	826	824
Raadsleden	25,00	25,00	340	341
Burgemeester en wethouders	4,70	4,70	487	484
Totaal Bestuur	29,70	29,70	826	824
Huidig personeel				
Griffie	3,00	3,00	244	245
Directie en secretariaat	5,11	6,61	521	527
Cluster Grondgebied	120,27			
Cluster Samenleving	100,68			
Cluster Bedrijfsvoering	56,60			
Team Vergunningen, toezicht en duurzaamheid		24,56	1.848	1.854
Team Ruimtelijke ontwikkeling		25,21	1.868	1.806
Team Openbare Werken		70,17	3.815	3.803
Team Maatschappelijke Ontwikkeling		27,89	2.121	2.131
Team Werk en Zorg		35,72	2.397	2.445
Team Klant Contact Centrum		14,14	879	834
Team Sport		22,39	1.279	1.287
Team Financiën en Control		19,51	1.402	1.393
Team Informatie en Faciliteiten		26,50	2.153	2.160
Unit Personeel en Organisatie		6,11	467	463
Unit Communicatie		4,08	260	262
Unit Juridische Zaken		1,88	171	171
Overig	1,73	1,73	150	127
Ambtenaren Burgerlijke Stand			16	13
Marktmeester	0,33	0,33	16	16
Logopedie	1,40	1,40	92	92
Stagiaires			20	19
Verhaalde salarissen en sociale premies			- 52	- 76
Vergoeding ambtsjubilea/attenties			58	63
Totaal Huidig personeel	287,39	289,48	19.576	19.507
Voormalig personeel				
Burgemeester en wethouders			190	202
Overig voormalig personeel			-	7
Totaal Voormalig personeel	0,00	0,00	190	208
Totaal personeel	317,09	319,18	20.592	20.540

In 2018 is zaakgerichte dienstverlening ingevoerd in de organisatie. Met de invoering van zaakgerichte dienstverlening is tevens een nieuw "zaaksysteem" uitgerold, Inproces van de firma Brein uit Haaksbergen.

We worden in toenemende mate afhankelijk van informatie in ons handelen en het bepalen van ons beleid. In de toekomst zal informatie gestuurd werken verder toenemen. Dit stelt hoge eisen aan het beheer van onze (basis) gegevensbestanden en aan de systemen waarmee deze gegevens worden beheerd. Daarom is in 2018 een start gemaakt met het verbeteren van functioneel applicatiebeheer en gegevensbeheer. Bovenliggende doelstelling is het verminderen van de kwetsbaarheden op het vlak van functioneel applicatie beheer en het verder professionaliseren van het beheer.

Omdat onze geautomatiseerde omgeving technisch is verouderd en omdat het niet meer mogelijk is om support-contracten af te sluiten op de huidige omgeving is in 2018 is gestart met de aanbesteding van onze geautomatiseerde omgeving. Voor de aanbesteding is gekozen voor de "Best Value Approach" (BVA). Daarbij wordt geen uitgebreid bestek opgesteld maar wordt optimaal gebruik gemaakt van de aanwezige expertise in de markt.

Vastgoed

Naast de reguliere advies- en onderhoudswerkzaamheden stond 2018 voornamelijk in het teken van het verduurzamen van de vastgoedportefeuille. Zo zijn op het gebied van duurzaamheid diverse gebouwen voorzien van LED-verlichting en zijn een aantal gebouwen voorzien van slimme gebouwbeheerssystemen (Loxone). Ook is het Huis voor Cultuur en Bestuur in 2018 voorzien van een aantal warmtepompen. Goed voor een besparing van ruim 72.000 m³ gas per jaar (ter vergelijking: een gemiddeld huishouden heeft een gasverbruik van 1.500 m³ per jaar).

Tot slot is de vastgoedorganisatie in 2018 gecentraliseerd en is portefeuillemanagement ingevoerd. Dit betekent dat er actief wordt gestuurd op de prestatie van de vastgoedportefeuille. Verdere speerpunten zijn:

- relatiebeheer en klanttevredenheid
- verduurzamen van de vastgoedportefeuille
- stimuleren van innovatie

Inkoopcoördinatie

Om het behalen van de neven doelstellingen bij aanbestedingen te borgen is in 2018 gestart met de Tenderboard, een gremium dat maandelijks bijeenkomt en beoordeelt of alle geplande aanbestedingen van de gemeente voldoen aan gewenste eisen met betrekking tot neven doeltellingen. Het onderzoek naar verdergaande inkoop samenwerking in Twente is in 2018 niet tot een afronding gekomen. De uitvoering van de benoemde actiepunten is door de gemeentesecretarissen belegd bij de hoofden bedrijfsvoering. In 2018 is gestart met het opstellen van een uitnodigingsbeleid bij aanbestedingen dat in de eerste helft van 2019 zal worden geïmplementeerd. Daarnaast zijn in 2018 weer diverse (gemeenschappelijke) aanbestedingsprocedures begeleid/uitgevoerd.

Financiën en Control

Financiën en Control

In 2018 is het onderdeel gemeentelijke belastingen ondergebracht bij het team Financiën en control. Naast de belastingen betreft dit ook de WOZ-administratie en verzekeringen. In 2018 is de aansluiting op MijnOverheid gerealiseerd voor het belastingonderdeel, zodat onze inwoners de belastingaanslag vanaf 2019 ook digitaal kunnen ontvangen.

Naast de reguliere producten uit de planning en controlcyclus, het voeren van de financiële administratie en het geven van 'reguliere' financiële adviezen hebben we het afgelopen jaar veel inzet gepleegd op andere (financiële) onderwerpen. Zo lag de coördinatie van het overdrachtdossier bij ons maar ook het meedenken bij het collegeprogramma. Daarnaast hebben we meegewerkt aan het onderzoek naar de financiële haalbaarheid van duurzame nieuwbouw voor Reggesteyn. Ook bekijken we, samen met ZINiN, hoe de gemeenschappelijke ruimtes in het Huis voor Cultuur en Bestuur beter benut kunnen worden.

Voor de raad hebben we presentaties gegeven over het lezen van de begroting en diverse themasessies over de gemeentelijke financiën. Vanuit onze eigen rol hebben we een vijftal beleidsdocumenten vervaardigd; de Nota Reserves en Voorzieningen 2018, de Nota investeren, waarderen en afschrijven 2018, de Kadernota interne controle, het Financieel statuut is geactualiseerd we hebben een nieuw treasurybesluit gemaakt.

Vanuit onze adviesrol (zowel vanuit financiën, belastingen als bedrijfskundige zaken) hebben we onder meer geadviseerd over de verdere implementatie van de nieuwe organisatiestructuur, het passend leiderschap, diverse projecten met betrekking tot wegen (herinrichting van de Grotestraat, N35, Noordzuidverbinding), de Omgevingsdienst Twente en grondexploitaties.

Helaas hebben we in de tweede helft van 2018 moeten constateren dat het niet zou lukken een sluitende begroting voor de jaren 2020-2022 te presenteren. Om voor de begroting 2020-2023 wel een sluitende begroting te kunnen presenteren is in het najaar van 2018 een ombuigingsopgave vastgesteld met vier fasen. In 2018 hebben we fase 1 (inrichten van de projectorganisatie) afgerond. Daarnaast hebben we op vrijwillige basis meegewerkt aan de financiële scan van de provincie Overijssel die inmiddels aan uw raad is aangeboden door de provincie.

Overheadkosten

Conform het Besluit, Begroting en Verantwoording (BBV) wordt een overzicht overhead opgenomen. Het doel is om de overhead bij gemeenten beter inzichtelijk te maken, waarbij de overhead niet langer meer mag worden toegerekend aan afzonderlijke programma's.

bedragen x € 1.000

Taakveld overhead	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Overhead personeel			
Lonen en salarissen	- 6.957	- 7.029	- 71 N
Personeel van derden			-
Overige personeelskosten			-
Totaal overhead personeel	- 6.957	- 7.029	- 71 N
Overhead organisatiekosten			
Personeel en organisatie	- 501	- 503	- 2 N
Overige ondersteuning	- 345	- 303	42 V
Communicatie	-	-	-
Financiën/juridische zaken	-	-	-
Automatisering	- 909	- 923	- 14 N
Facilitaire zaken	- 272	- 273	- 0 N
Huisvestingskosten	- 1.374	- 1.380	- 6 N
Tractiemiddelen	-	-	-
Totaal overhead organisatie	- 3.401	- 3.382	19 V
Toerekening overhead			
Toerekening overhead aan grondexploitaties en investeringsprojecten	321	358	37 V
Totaal toerekening	321	358	37 V
Totaal overheadkosten	- 10.038	- 10.053	- 15 N

Paragraaf 6: **Verbonden partijen**

Inleiding

Verbonden partijen zijn vennootschappen (NV's en BV's), stichtingen, verenigingen en gemeenschappelijke regelingen, waar de gemeente in deel neemt. Een partij geldt als verbonden partij als de gemeente in die partij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als bij financiële problemen van de verbonden partij kosten verhaald kunnen worden op de gemeente.

Verbonden partijen zijn tegenwoordig niet meer weg te denken in het publieke domein en vervullen steeds vaker een belangrijke rol voor gemeenten. Meer en meer hebben organisaties elkaar nodig om de benodigde kennis en expertise samen te brengen en in te zetten om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. De recente decentralisaties binnen het sociale domein versterken dat beeld. Sinds de laatste wijziging van het 'Besluit begroten en verantwoorden provincies en gemeenten' (BBV) moet het inzicht in verbonden partijen worden vergroot. Via een aantal afzonderlijke voorstellen zijn de ins en outs van de verschillende verbonden partijen uitgebreid belicht. In deze paragraaf beperken we ons dan ook tot de hoofdlijnen.

Beleid

In de raadsvergadering van 31 januari 2017 is de kadernota 'verbonden partijen' vastgesteld. In de kadernota is uiteengezet hoe we als gemeente met verbonden partijen om willen gaan. Ook worden de rollen en bevoegdheden van gemeenteraad en college beschreven in deze nota. Onderdeel van het beleidskader is een besliskader voor het wel of niet aangaan of aanhouden van verbonden partijen. Met de afspraken in deze kadernota menen we het inzicht in verbonden partijen voor alle betrokkenen te kunnen vergroten. Het beleidskader verbonden partijen zal in principe eens in de vier jaar worden geactualiseerd of zoveel vaker als daar aanleiding voor is.

Op basis van de kadernota vindt samenwerking met andere overheidslichamen (met overdracht van verantwoordelijkheden, bevoegdheden en financiële participatie) alleen plaats als dit het geëigende middel is om beleidsdoelstellingen te realiseren. De Wet gemeenschappelijke regelingen is hiervoor dan het meest aangewezen kader. Gemeenschappelijke regelingen worden pas getroffen na instemming van de gemeenteraad. Bij het aangaan van een samenwerking moet bovendien expliciet worden vastgelegd op grond van welke overwegingen tot samenwerking wordt besloten. Ook zal er volstrekte duidelijkheid moeten zijn over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen en de winst- en risicoverdeling die binnen de samenwerking worden afgesproken. En niet onbelangrijk: er zullen goede afspraken moeten komen over mogelijke uittreding, beëindiging van en wijzigingen in de verbonden partij.

Medio 2017 zijn al onze verbonden partijen opnieuw tegen het licht gehouden en hebben we bekeken of voorzetting van de relatie in zijn huidige vorm wenselijk is. De evaluatie laat opnieuw zien dat de gemeente deelneemt in een overzichtelijk aantal verbonden partijen, waaraan – met uitzondering van Soweco – in zowel beleidsmatig als financieel opzicht geen grote risico's verbonden zijn. Diverse deelnemingen zijn historisch bepaald; andere zijn op basis van landelijke wet- en regelgeving voorgeschreven.

Kaderstellende nota's

- Beleidskader verbonden partijen (2016 / 16INT00862)
- Begroting 2018 gemeenschappelijke regelingen (2017 / 17INT01338)
- Evaluatie relatie verbonden partijen (2017 / 17INT02041)

Publiekrechtelijke rechtspersonen

Publiekrechtelijke samenwerking vindt plaats op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Dergelijke samenwerkingsverbanden zijn te karakteriseren als verlengd lokaal bestuur. Op deze wijze participeert de gemeente Hellendoorn in de onderstaande 6 gemeenschappelijke regelingen.

1. Veiligheidsregio Twente
2. Regio Twente
3. Soweco
4. Stadsbank Oost-Nederland
5. Euregio
6. Omgevingsdienst Twente

De uitgaven die voortvloeien uit deelname aan gemeenschappelijke regelingen zijn verplichte uitgaven die in de gemeentebegroting opgenomen dienen te worden. Op grond van het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen heeft uw raad de mogelijkheid opmerkingen over de ontwerpbegroting kenbaar te maken aan het algemene bestuur van de betreffende gemeenschappelijke regeling. Voor de jaarrekeningen van verbonden partijen geldt dit echter niet. De raden van de deelnemende gemeenten ontvangen die 'slechts' ter kennisname.

Gemeenschappelijke regeling:	Doelstelling / taken:
Regio Twente Postbus 1400 7500 BK Enschede	Regio Twente is het samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten met een verzorgingsgebied van 628.700 inwoners. Vóór en mét hen vervult ze werkzaamheden op een heel breed gebied: publieke gezondheid, economie, belangenbehartiging, zorg en jeugdhulp, recreatieve voorzieningen en bijbehorende bedrijfsvoering.
Veiligheidsregio Twente Nijverheidstraat 30 7511 JM Enschede	Veiligheidsregio Twente (VRT) wil de veiligheid van iedereen die in Twente woont, werkt en verblijft vergroten door de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen efficiënt, effectief en professioneel te organiseren.
SOWECO Postbus 308 7600 AH Almelo	Het Sociale Werkvoorzieningschap Centraal Overijssel (SOWECO) is namens de deelnemende gemeenten belast met de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening. Het doel is het bieden van een passende werkplek aan personen, die vanwege lichamelijke, verstandelijke of psychische beperkingen uitsluitend onder aangepaste omstandigheden in staat zijn tot het verrichten van regelmatige arbeid.
EUREGIO Enscheder Strasse 362 48599 Gronau	De EUREGIO maakt zich er sterk voor de samenwerking tussen Nederland en Duitsland te vereenvoudigen en te komen tot meerwaarde voor beide zijden. Daarbij staat voorop: ▪ vergroting van de economische kracht en de kwaliteit van leven en ▪ bevordering van de integratie van het gebied.
Stadsbank Oost Nederland Postbus 1393 7500 BJ Enschede	De Stadsbank richt zich samen met de deelnemende gemeenten op het versterken van de financiële weerbaarheid en de eigen kracht van vooral minder financieel draagkrachtigen. Daar waar mogelijk worden maatwerkgerichte oplossingen aangeboden voor financiële vraagstukken en schuldenproblematiek.
Omgevingsdienst Twente Twentheplein 9 7607 GZ Almelo	De Omgevingsdienst Twente (ODT) zorgt ervoor dat de leefomgeving voor mens en dier veilig is en dat het milieu wordt beschermd. Zij is belast met de voorbereiding van te verlenen milieuvergunningen aan (risico)bedrijven en controleert of bedrijven zich aan de regels houden. De dienst voert die taken uit in opdracht van de gezamenlijke overheden (provincie en gemeenten) in de regio.

Ontwikkelingen

Over het afgelopen jaar kunnen als belangrijkste ontwikkelingen worden genoemd:

- De jaarrekening 2018 van de Regio Twente sluit met een negatief resultaat van (afgerond) € 390.000,--, terwijl over 2017 nog een positief resultaat werd behaald van € 195.000,--. Het tekort over 2018 wordt voor € 117.000,-- onttrokken aan de algemene reserve. De resterende € 273.000,-- wordt verrekend met deelnemende gemeenten.
- Sinds 2016 is de gemeentelijke samenwerking in Regio Twente op een nieuwe leest geschoeid. De nieuwe opzet is in 2017 geëvalueerd, waarbij gemeenten ook zienswijzen hebben kunnen indienen. Met de uitkomsten van de evaluatie is vooralsnog niets gedaan. De discussie daarover loopt nog altijd.
- Binnen Regio Twente gaat ook de komende jaren veel aandacht uit naar de nieuwe Agenda voor Twente. Hoewel het daar in eerste instantie niet naar uitzag, doen alle veertien gemeenten mee, waarbij de gemeenten Almelo en Rijssen-Holten op projectbasis mee doen. Deze projectmatige deelname is er op gericht om op termijn volledig te kunnen toetreden.
- In het verlengde van de Agenda voor Twente zijn in het kader van de regiodeals eind 2018 met het Rijk nadere afspraken gemaakt over een omvangrijk investeringsprogramma onder de naam 'Groen Technologisch Topcluster'. Met het pakket aan projecten dat Twente de komende vier jaar wil realiseren is een investering van € 172 miljoen gemoeid. Hiertoe investeren regionale partners gezamenlijk € 128 miljoen. Het Rijk draagt € 30 miljoen bij.
- Veiligheidsregio Twente (VRT) heeft het verslagjaar 2018 afgesloten met een nadelig resultaat van € 383.000,--. Het resultaat laat zich voornamelijk verklaren door de substantiële loonstijging in 2018, voornamelijk als gevolg van de cao-ontwikkeling in 2018. Het nadelig saldo van 2018 kan volledig binnen de VRT worden opgevangen.
- Inhoudelijk gezien zijn de meeste activiteiten en voornemens door de VRT volgens planning uitgevoerd. In 2018 is in het bijzonder ingespeeld op verschillende actuele thema's. Denk hierbij aan de voorbereiding op de gevolgen van terrorisme, toenemende nadruk op zelfredzaamheid, risico-communicatie, de nieuwe crisisorganisatie, dronetoepassingen bij brand en crises en de meldkamertransitie. Het aantal GRIP-incidenten bleef in 2018 beperkt tot de brand bij Twence in een afvalberg op de Boeldershoek.
- SOWECO NV heeft over 2018 een positief bedrijfsresultaat weten te realiseren van bijna € 1,6 miljoen. Na aftrek van extra kosten in het kader van de "doorontwikkeling SOWECO" resteert hiervan € 1.356.000,--. Door aanpassing van de rijkssubsidie werd € 869.000,-- meer ontvangen, terwijl het feitelijke bedrijfsresultaat met € 689.000,-- verbeterde. Zoals gebruikelijk komt 50% van het resultaat ten gunste de gemeenschappelijke regeling (GR) en 50% ten gunste van de NV. Gemeenten ontvangen over 2018 overigens geen dividend; het volledige bedrag wordt binnen de GR gereserveerd voor toekomstige ontwikkelingen.
- Zoals bekend wordt gewerkt aan omvorming van SOWECO, met als ijkpunt dat de GR per 1 januari 2021 wordt afgebouwd. Gedurende het jaar is de Wsw-populatie afgenomen met 62 mensen naar 1.218 medewerkers per einde dienstjaar, waarvan er 1.097 werken bij SOWECO NV. Daarnaast zijn er volgens cijfers van SOWECO ruim 3.000 personen met een afstand tot de arbeidsmarkt geactiveerd, getraind, gecoacht en/of langdurig begeleid, en ruim 100 personen uit nieuwe doelgroepen van regulier betaald werk bij derden voorzien.
- In 2018 heeft de Stadsbank Oost Nederland (SON) prioriteit gegeven aan de implementatie van een kwaliteitssimpuls op de productonderdelen intake, schuldregelen en budgetbeheer. Mensen met financiële problemen krijgen meer ondersteuning van de SON in tijd en aandacht bij het beheersen en (duurzaam) oplossen van de schuldenproblematiek. Ook is gewerkt aan een verdere kwaliteitsverbetering bij de bewindvoering.
- De meerkosten van de kwaliteitssimpuls over 2018 zijn op verzoek van de gemeenten als incidentele meerkosten bij de gemeenten in rekening gebracht. De exploitatiebijdrage van de deelnemende gemeenten in het saldote kort bedraagt hierdoor € 220.700,--, hetgeen zo'n € 20.000,-- hoger is dan eerder was voorzien.
- Nieuw vanaf 2019 is de Omgevingsdienst Twente (ODT). De ODT zorgt ervoor dat de leefomgeving voor mens en dier veilig is en dat het milieu wordt beschermd. Zij is belast met de voorbereiding van te verlenen milieuvergunningen aan (risico)bedrijven en controleert of bedrijven zich aan de regels houden. Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de voorbereiding. Hoewel er natuurlijk nog veel te doen is, stemmen de eerste resultaten positief.

Het komende jaar komen we met nadere voorstellen om de gemeentelijke grip op verbonden partijen te vergroten. Zowel financieel als beleidsinhoudelijk. We sluiten daarbij aan bij de themasessie begin januari 2019 met de Regio Twente en de vragen die daarover eerder vanuit de raad zijn gesteld. Ook landelijk wordt op dit moment gekeken

naar maatregelen om de gemeenteraad meer en beter in positie te brengen als het gaat om de aansturing en controle van verbonden partijen. De maatregelen moeten uiteindelijk leiden tot een aanpassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen/meenschappelijke regelingen.

Privaatrechtelijke rechtspersonen

Privaatrechtelijke organisaties zijn in het Burgerlijk Wetboek nader geregeld, en kunnen stichtingen, verenigingen, coöperaties en vennootschappen zijn. In het laatste geval wordt de term deelneming geïntroduceerd. De gemeente Hellendoorn participeert in de volgende privaatrechtelijke rechtspersonen:

1. NV Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG)
2. Twence BV
3. Enexis Holding NV
4. Wadinko NV
6. Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
7. Stichting Rekenkamer West Twente
8. Ondernemingen uit verkoop Essent

Deelneming:	Doelstelling / taken:
N.V. Bank Nederlandse gemeenten Postbus 30305 2500 GH Den Haag	Het voorzien in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. De BNG is daarmee de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Twence Holding B.V. Postbus 870 7550 AW Hengelo	Twence is in de eerste plaats een afvalverwerkingsbedrijf. Twence staat voor hoogwaardige inzet van afval als bron van herbruikbare grondstoffen. Door het verwerken van afval produceert Twence tegelijkertijd duurzame energie.
Wadinko N.V. Postbus 445 8000 AK Zwolle	Wadinko is een regionaal opererende participatiemaatschappij met als doelstelling het stimuleren van bedrijvigheid en werkgelegenheid met risicodragend kapitaal, kennis en managementondersteuning. Momenteel participeert Wadinko in 23 (regionale) bedrijven, waaronder één in onze gemeente
Enexis Holding N.V. Burg. Burgerslaan 40 5245 NH Rosmalen	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,5 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. Enexis draagt daarmee bij aan het realiseren van een betrouwbaar, duurzaam en betaalbaar regionaal energienetwerk.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) Postbus 30435 2500 GK Den Haag	Belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden, waaronder de provinciale overheden, de Tweede Kamer en het kabinet. Daarnaast advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen.
Stichting Rekenkamer West Twente Postbus 244 7460 AE Rijssen	Het faciliteren van de samenwerkende rekenkamerfuncties met het oog op het onderzoek van de doelmatigheid, doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door een gemeentebestuur gevoerde bestuur
Ondernemingen uit verkoop Essent Brabantlaan 1 5216 TV Den Bosch	In het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Deze zijn ondergebracht in een vijftal vennootschappen met een vooral administratieve functie. De vennootschappen dienen nog tot en met 2019 in stand te worden gehouden.

Over het afgelopen jaar kunnen als belangrijkste ontwikkelingen worden genoemd:

- BNG Bank heeft een succesvol jaar achter de rug. De omvang van de nieuw verstrekte langlopende kredieten is in 2018 met € 2,1 miljard gestegen naar € 11,6 miljard. De nettowinst over 2018 bedraagt € 337 miljoen (2017: € 393 miljoen). De bank stelt voor het dividendpercentage te verhogen naar 50% (2017: 37,5%). De forse toename van de kredietverlening in 2018 door de BNG is vooral te danken aan toenemende investeringen door decentrale overheden en woningcorporaties, onder meer in woningbouw en verduurzaming van bestaand vastgoed. Ook de kredietverlening ten behoeve van duurzame energie is gestegen.
- De nettowinst van Twence over 2018 bedraagt € 14,5 miljoen (2017: € 14,4 miljoen). Inmiddels is bijna 40 procent van de opbrengsten bij Twence afkomstig uit de verkoop van energie. In dat kader was 2018 voor Twence een bijzonder jaar, met de heropening van de vernieuwde biomassa-energiecentrale in combinatie met de opening van een tweede zonnepark: het grootste park van Overijssel. De realisatie van deze twee projecten bracht een injectie van € 50 miljoen in de verduurzaming van de regio.
- Eind 2018 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Stadt Münster. Deze communale samenwerking is een belangrijke stap naar het volwaardig aandeelhouderschap van Münster bij Twence, waardoor het zich verder kan ontwikkelen tot euregionaal duurzaamheidsbedrijf in publieke handen. Met de hoeveelheid stoom en warmte die Twence in 2018 produceerde, kan in de behoefte van 48.000 huishoudens worden voorzien. Met de elektriciteit die wordt geleverd aan het openbare net, worden 147.000 huishoudens bediend.
- Ook Wadinko kijkt met tevredenheid terug op de gang van zaken in 2018. De omzet steeg in het totaal bij de participaties met bijna 5%. Het aantal medewerkers (op fte basis) van de participaties groeide van 2.471 naar 3.696. In totaal werd € 13 miljoen geïnvesteerd in bestaande en nieuwe participaties. Wadinko behaalde in 2018 een positief resultaat van ruim € 1,5 miljoen (2017: € 3,2 miljoen), voornamelijk als gevolg van ontvangen dividenden en winst op verkochte participaties.
- De nettowinst van Enexis steeg in 2018 naar € 319 miljoen en is hiermee € 112 miljoen hoger dan de nettowinst van 2017. De stijging is voornamelijk het gevolg van een aantal incidentele posten. Één van de incidentele posten is een herwaardering van de latente belastingvoorziening van € 76 miljoen waarmee het genormaliseerde resultaat op € 243 miljoen uit komt. De totale omzet bedroeg in 2018 € 1.445 miljoen, een toename van € 47 miljoen ten opzichte van 2017. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door een tariefstijging bij elektriciteit en gas. Daarnaast is er sprake van een stijging van de omzet als gevolg van de acquisitie van N.V. Stedin Netten Weert op 1 juli 2017.

In de evaluatie die medio 2017 is uitgebracht over onze verbonden partijen is geconcludeerd dat een aantal deelnemingen slechts in beperkte mate bijdragen aan gemeentelijke doelstellingen. Het (financiële) belang en daarmee dus ook de zeggenschap binnen de onderneming is bovendien zeer beperkt. Wij zijn daarom nog altijd bereid de deelnemingen in NV Bank Nederlandse Gemeenten en Enexis Holding BV af te stoten als daarvoor een geschikte koper kan worden gevonden. De gemeentelijke aandelen Vitens N.V. zijn al in 2017 door de provincie Overijssel overgenomen.

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen	Eigen vermogen 1-1-2018	Eigen vermogen 31-12-2018	Vreemd vermogen 1-1-2018	Vreemd vermogen 31-12-2018	Verwacht resultaat 2018
Gemeenschappelijke regelingen					
Regio Twente	6.269	10.034	13.972	14.465	- 390
Veiligheidsregio Twente	1.143	1.319	57.158	55.048	- 383
SOWECO	1.945	2.173	10.253	10.051	- 202
Euregio	1.607	1.607	47.295	34.244	273
Stadsbank Oost-Nederland	1.321	1.081	19.744	15.042	-
Totaal gemeenschappelijke regelingen	12.285	16.214	148.422	128.850	- 702
Deelnemingen					
Bank Nederlandse Gemeenten	4.687.000	4.991.000	135.041.000	132.518.000	337.000
Wadinko NV	67.657	67.999	1.521	1.512	1.537
Twence holding BV	130.292	133.428	147.501	173.808	14.490
Enexis holding NV	3.808.000	4.024.000	3.860.000	3.691.000	243.000
Vordering op Enexis BV	17	2	356.500	356.324	- 11
Verkoop Vennootschap BV	153	113	20	57	- 38
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1.615	1.605	11	23	- 15
CBL Vennootschap BV	145	138	8	21	- 9
CSV Amsterdam BV	870	749	60	68	- 121
Totaal deelnemingen	8.695.749	9.219.034	139.406.621	136.740.813	595.833
Totaal verbonden partijen	8.708.034	9.235.248	139.555.043	136.869.663	595.131

Deelnemingen	Belang	Aantal aandelen	Aanschaf- waarde (per aandeel)	Balans- waarde
Vennootschappen				
Wadinko NV	2,72%	65	€ 100	€ 6.500
Twence BV	5,72%	46.795	€ 0	€ 0
BNG	0,04%	24.180	€ 3	€ 60.450
Enexis Holding BV	0,01%	21.310	€ 1	€ 13.212
Publiek Belang Elektriciteitsprod. BV	0,02%	32.331		€ 1
Vordering op Enexis BV	0,02%	32.331		€ 4
CSV Amsterdam BV	0,02%	32.331		€ 4
Totaal				€ 80.171

De intrinsieke waarde van de effecten wordt geschat op zo'n € 12,4 miljoen.

Paragraaf 7: Grondbeleid

Inleiding

Het grondbeleid van de gemeente Hellendoorn is erop gericht om andere beleidsvelden te ondersteunen. De uitvoering van het grondbeleid leidt tot de ontwikkeling van bedrijventerreinen en woonwijken en de hiermee gemoeide aankoop en verkoop van gronden. Ook grond aan- en verkopen die ten dienste staan van overige beleidsontwikkelingen, zoals de aanleg en reconstructie van wegen, behoren tot het grondbeleid.

In 2018 waren de verkoopopbrengsten uit vastgoed goed. Alleen al vanuit de grondexploitaties voor woningbouw en bedrijventerrein 't Lochter III kwam er ruim € 13 miljoen binnen.

In februari 2019 is de nota Grondbeleid 2018 vastgesteld door de gemeenteraad. Hoofddijn van deze nota is dat de gemeente het in 2014 vastgestelde faciliterende grondbeleid voortzet. Dat betekent dat wij er niet naar streven om zelf nieuwe gebieden voor woningbouw en bedrijfsvestiging te ontwikkelen, maar dat we dit overlaten aan de markt. De lopende gemeentelijke exploitaties lichten we hieronder toe en we besteden aandacht aan andere aspecten van het grondbeleid.

Algemene tendensen

Het jaar 2018 kende, ook in Hellendoorn, een levendige woningmarkt. Er werden veel bestaande woningen verkocht. Ook de verkoop van bouwkvavels door de gemeente verliep goed. De laatste kavel in het project Aan de Tuinen is verkocht en in februari 2018 is gestart met de verkoop van bouwkvavels in Hellendoorn Noord. Inmiddels zijn 12 kvavels definitief verkocht en een groot deel is ook geleverd. Er zijn nog vijf bouwkvavels beschikbaar.

Vanuit de overeenkomsten met ontwikkelaars is in 2018 ook een groot deel van de aan hen verkochte kvavels in zowel Kruidenwijk Zuid (De Heemtuin) als Hellendoorn Noord geleverd.

Ook in Daarle West zijn drie kvavels verkocht.

De totale waarde van verkochte gemeentelijke woningbouwkvavels bedroeg ruim € 1,6 miljoen (exclusief BTW). In 2018 werden kvavels geleverd ter waarde van € 3,7 miljoen.

Het aantal verkochte kvavels heeft erin geresulteerd dat er weer volop gebouwd wordt in de gemeente.

In plan Daarlerveen Zuid is een projectontwikkelaar actief en wordt ook volop gebouwd.

In lopende plannen zoals De Branderij en Kruidenwijk Zuid (De Heemtuin) zijn nog beperkt gemeentelijke woningbouwkvavels beschikbaar. In Hellendoorn Noord is – na het deel wat nu wordt aangeboden – nog ruimte voor ca. 22 woningbouwkvavels.

De voorraad van gemeentelijke gronden die bedoeld zijn om nieuwe woningbouwprojecten te starten is op dit moment nagenoeg nihil. Gelet op het in de nota Grondbeleid vastgestelde beleid zal de gemeente voorlopig geen nieuwe locaties kopen en tot ontwikkeling brengen. In 2019 actualiseren we de Woonvisie en bekijken we waar eventueel behoefte aan is.

In december 2018 heeft de gemeenteraad definitief besloten om de overcapaciteit in het woningbouwprogramma terug te brengen. Diverse locaties worden geschrapt als mogelijke woningbouwlocaties; de belangrijkste zijn Hellendoorn Noord fases 2 en 3 en Kruidenwijk Zuid fases 2 en 3. De uitwerking van deze besluiten moet nog plaatsvinden via wijzigingen van bestemmingsplannen.

De grote belangstelling voor woningkvavels moet overigens wel gecombineerd worden met de inzichten in de demografische ontwikkeling zoals die in de in paragraaf 8 van deze jaarrekening is beschreven. De gevolgen van de demografische ontwikkelingen zijn in beeld gebracht in de Woonvisie 2012 en in de Monitor Woonvisie 2015.

Ook de belangstelling voor bouwkvavels voor bedrijfsvestiging neemt toe. Dat heeft geleid tot diverse verkopen met een totale waarde van ruim € 8 miljoen. In 2018 zijn 24 kvavels met een totaal oppervlakte van 8,8 hectare op 't Lochter III daadwerkelijk geleverd. Daarnaast lopen er op dit moment ook nog gesprekken met een aantal serieuze belangstellenden.

Gemeentelijke aankopen

In 2018 hebben we geen gronden van betekenis aangekocht. Dit past in het terughoudende grondbeleid dat we sinds 2014 voeren. Ook vanuit de overige beleidsterreinen, zoals aanleg van wegen, was er geen noodzaak tot grondaankopen van betekenis. Wel is er grond aangekocht aan de Duivecateweg (Doktersbos).

Gemeentelijke verkopen

In 2018 zijn opnieuw veel stukken snippergroen en een enkel pand verkocht. Hieronder volgt een totaalbeeld van de verkopen. Nog niet alle percelen zijn geleverd (en het geld voor die percelen is dus nog niet ontvangen). In dit overzicht staan niet de leveringen van de gronden: er kwam alleen al voor de grondexploitaties in 2018 ruim 13 miljoen binnen! Veel van de verkoopovereenkomsten waren al in eerdere jaren gesloten. Voor informatie over de ontvangsten in 2018 verwijzen we u naar de toelichting op de balans.

bedragen x € 1.000

Overzicht verkopen vastgoed		Bruto verkoopopbrengst (excl. btw)
		2018
Diverse percelen en panden		
Opbrengst kavelruil Reggeherstelproject		405
Perceel hoek Constantijnstraat/Parallelweg		61
Gymzaal Smidsweg		149
Diverse kleinere percelen < € 10.000		36
Subtotaal diverse percelen en panden		651
Verkoop snippergroen		
Verkoopwaarde		143
Subtotaal snippergroen		143
Grondexploitatie		
Aan de Tuinen	1 kavel	vertrouwelijk
Daarle West	3 kavels	vertrouwelijk
Hellendoorn noord, particulier	12 kavels	1.343
Heemtuin	-	-
t Lochter III	22 kavels	8.022
subtotaal grondexploitatie incl. vertrouwelijk		9.681
Totaal		10.475

Grondexploitaties van derden

De gemeente speelt ook een rol bij grondexploitaties van derden. Dit doet zich vooral voor als de gemeente een (wijziging van) een bestemmingsplan heeft vastgesteld en in verband daarmee een zogenaamde anterieure overeenkomst met de exploitant afsluit.

De bebouwing van de locatie Hendrik Wormser is in 2018 van start gegaan omdat de procedurele belemmeringen zijn weggenomen en de belangstelling van kopers voor dit plan groot bleek te zijn.

Het bestemmingsplan voor de herontwikkeling van de westzijde van de Markt is inmiddels onherroepelijk geworden. De verkoop op deze lokatie loopt.

De Woningstichting heeft recent de woningen aan de Marcke in Haarle opgeleverd. Daarnaast is zij begonnen met de herontwikkeling van de woningen aan de Karel Doormanweg in Nijverdal.

De gemeentelijke complexen

Bedrijventerrein 't Lochter III

De interesse van bedrijven voor bedrijventerrein 't Lochter III houdt aan. Er melden zich steeds weer nieuwe gegadigden. Er worden op dit moment kansrijke gesprekken gevoerd met verschillende partijen. In 2019 worden weer verkopen van betekenis verwacht.

Met de provincie en de Overijsselse gemeenten is een convenant gesloten waarin afspraken zijn gemaakt over het terugdringen van overtollige plancapaciteit van bedrijventerreinen in de provincie. In de gemeente Hellendoorn zal

daarom een plan worden geschrapt dat geprojecteerd was tussen de N35 en Kruidenwijk Zuid. De plancapaciteit van bedrijventerrein 't Lochter III is tot op heden in stand gebleven. Het convenant bepaalt dat gestreefd moet worden naar evenwicht tussen vraag en aanbod medio 2020. De situatie wordt jaarlijks bekeken. Door de verkopen van de afgelopen periode lijkt het erop dat in onze gemeente geen sprake meer is van overcapaciteit aan bedrijventerreinen. De discussie hierover loopt nog en zal naar verwachting in de loop van 2019 worden afgerond.

Bedrijventerrein Haarle (Bloeme-weide)

Het uitgifte tempo op dit terrein ligt laag. De grond is al enkele jaren geleden in zijn geheel bouwrijp gemaakt. Op dit terrein is ook een combinatie van wonen en werken mogelijk. In het eerste kwartaal van 2017 is er een kavel van circa 700 m² verkocht. Er is nog ruim 7.000 m² voor uitgifte beschikbaar.

Kruidenwijk Zuid (De Heemtuin)

In 2018 zijn er vanuit de overeenkomst met betrokken marktpartijen 20 kavels geleverd. Dit waren er zelfs meer dan op basis van de overeenkomst hoefde te worden afgenomen. Het actief aanbieden van de kavels door de marktpartijen heeft ertoe geleid dat veel kavels zijn verkocht en er volop wordt gebouwd in Kruidenwijk Zuid (De Heemtuin). De gemeentelijke kavels voor particuliere bouw zijn op twee na verkocht.

Het ziet er naar uit dat binnenkort fase 1 van Kruidenwijk Zuid kan worden afgerond. De fasen 2 en 3 zullen we, vanwege het verminderen van de plancapaciteit, niet meer ontwikkelen.

Hellendoorn Noord

Fase 1 heeft een capaciteit van circa 140 woningen waarvan er 60 zijn gerealiseerd ten zuiden van de dierenkliniek. In 2016 is een begin gemaakt met de ontwikkeling van het volgende deel van fase 1. Als gevolg van het convenant over Kruidenwijk Zuid met de marktpartijen is een aanzienlijk deel van de woningbouw kavels (42) in Hellendoorn Noord verkocht aan die marktpartijen die hierop vooral projectmatige woningbouw in de vorm van twee-onder-een-kapwoningen en rijenwoningen zullen ontwikkelen. De uitgifte van gemeentelijke kavels voor particuliere bouw is gestart in februari 2018. Inmiddels zijn 12 kavels definitief verkocht en een groot deel is ook geleverd. Er zijn nog vijf bouw kavels beschikbaar. In november 2018 is het eerste deel van het plangebied bouwrijp opgeleverd en zijn de eerste kopers begonnen met de bouw.

Daarle West

In 2018 is de laatste fase van Darle West voor de resterende drie kavels planologisch geregeld. Er zijn momenteel nog zes bouw kavels beschikbaar.

De Branderij

In 2018 zijn er geen verkopen geweest. Er zijn nog drie kavels voor uitgifte beschikbaar.

Aan de Tuinen / Van den Steen van Ommerenstraat

In plan Aan de Tuinen zijn alle kavels verkocht en geleverd. Na het gereedkomen van de woningbouw zal het gebied woonrijp gemaakt worden.

Hart van Noetsele

Alle vrijstaande woningen en twee-onder-een-kapwoningen zijn inmiddels in aanbouw of reeds opgeleverd. Het laatste blokje van zes woningen blijft in ontwikkeling wat achter maar in 2019 worden nadere stappen verwacht.

Overige ontwikkelingen gemeentelijke grondzaken en vastgoed

Planschade

We hebben één planschadeclaim ontvangen in 2018. Deze claim betreft een particulier plan. De verwachting is dat begin 2019 hierover een besluit kan worden genomen. Dat slechts één claim is ingediend in verband met een plan uit 2014 weerspiegelt het feit dat het aantal bestemmingsplannen voor echt nieuwe ontwikkelingen van enige omvang in onze gemeente de laatste jaren duidelijk afneemt.

Overige gemeentelijke objecten/percelen

De gemeente heeft diverse panden in eigendom die niet meer gebruikt worden voor het oorspronkelijke doel, zoals de voormalige Ireneschool aan de Schoolstraat, de voormalige Blenkeschool en het pand aan de Dahliastraat waar

voorheen De Welle gehuisvest was. In 2017 is bekeken welke mogelijkheden er zijn voor dit vastgoed. In 2018 is de gymzaal aan de Smidsweg verkocht. Er is serieuze belangstelling voor het pand aan de Dahliastraat. In 2019 worden voorstellen gedaan voor (her)ontwikkeling van genoemde voormalige schoolgebouwen.

Verkoop snippergroen

De gemeente Hellendoorn heeft veel gronden in eigendom, zoals wegen, bermen, pleinen en openbaar groen. In een aantal gevallen betreft het stroken grond waar de gemeente geen bijzondere bedoeling (meer) mee heeft. Al geruime tijd bieden we de mogelijkheid om dergelijke stukjes grond te kopen.

Een aantal jaren geleden is de actie snippergroen gestart. Primair is de actie bedoeld om het gemeentelijk vastgoed beter in beeld te krijgen en te voorkomen dat door verjaring gronden overgaan in particuliere handen. Secundair wordt door het verlagen van de tarieven de verkoop en verhuur van snippergroen bevorderd, daar waar het geen (wijk)structuurgroen betreft.

In 2018 is de actie snippergroen gecontinueerd. De meeste dossiers zijn inmiddels afgerond. In 2018 is voor een bedrag van ruim € 143.000,- aan snippergroen verkocht. Ook in 2019 wordt de actie snippergroen voortgezet.

Financiële ontwikkelingen

In 2018 hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan in de grondexploitaties. Dit betrof zowel de uitgifte als de prijzen van de gronden. In 2018 waren er geen nieuwe aanvullende administratieve voorschriften. Wel zijn er nieuwe ontwikkelingen op het terrein van de Vennootschapsbelasting. Bij de bestuursrapportage en de laatste herziening van de grondexploitaties in 2018 bent u over diverse ontwikkelingen al geïnformeerd. Kort samengevat gaat het om de volgende zaken:

- Bij de herziening 2018 zijn de berekeningen van de grondexploitaties herzien. De verwachtingen zijn geschetst op basis van bijgestelde faseringen van inkomsten en uitgaven, en op basis van bijgestelde kostenramingen. De indexatiepercentages zijn ongewijzigd gebleven. Wel zijn – met name bij 't Lochter III – de kostenramingen geactualiseerd. Dit heeft direct bij deze herzieningen al geleid tot een bijstelling in de winst- en verliesverwachtingen. Bij de jaarrekening zijn de uitgangspunten (indexatiepercentages, resterende looptijd etc) niet bijgesteld, maar zijn de verwachtingen bijgesteld op basis van de werkelijke realisatie in 2018.
- De BBV-voorschriften wijken nogal af van onze afspraken met de mede-participanten van 't Lochter III. De huidige BBV schrijft voor dat er – volgens vaste voorschriften - rente berekend moet worden over de boekwaarde van de grexen per 1 januari in enig jaar. In de samenwerkingsovereenkomst met de verschillende partijen is opgenomen dat de wettelijke rente (momenteel 2%) wordt toegerekend op basis van de gemiddelde boekwaarde gedurende het jaar. Tevens is in deze overeenkomst de hoogte van de VAT-kosten (kosten voorbereiding-administratie-toezicht) gelimiteerd. Ook dit jaar kan een deel van de werkelijk gemaakte kosten voor 't Lochter III niet doorberekend worden aan de gezamenlijke grondexploitatie. Deze kosten, die voor 100% ten laste van de gemeente komen, worden afzonderlijk gepresenteerd onder "Gemeentelijke kosten 't Lochter III" en worden meegenomen in het jaarrekeningresultaat. Het blijft echter één grondexploitatie 't Lochter III, waarvan een deel van de kosten niet met de mede-participanten gedeeld wordt.
- Bij verliesgevende grondexploitaties moet het verlies volledig worden afgedekt door een voorziening. Sinds 2017 is een BBV-voorschrift van kracht dat voorschrijft dat winsten genomen moeten worden volgens de 'percentage of completion' (POC)-methode. Dat houdt in dat bij een reële winstinschatting de winst moet worden genomen die het resultaat is van het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x de winstverwachting. Conform ons bestaande beleid is deze winst gestort in de bufferreserve. De vroegde winstneming wordt niet in de primitieve begroting opgenomen. Bij de herziening 2018 is er wel een indicatie van gegeven. Zie onderdeel winstneming.
- Vanaf 2016 zijn gemeenten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) voor ondernemersactiviteiten. De grondexploitaties vormen hierin het grootste aandeel. In de eerste helft van 2018 is aangifte gedaan voor het jaar 2016, op basis van onze interpretatie van de destijds bekende regelgeving. Inmiddels zijn er eind 2018 opnieuw nieuwe standpunten door de fiscus ingenomen over de manier van berekening van de openingsbalans 2016 en de manier van winstberekening. De fiscus heeft onze aangifte 2016 (met openingsbalans) nog niet beoordeeld. Gezien de steeds wisselende standpunten van de fiscus, blijven wij - zolang de fiscus zich nog geen oordeel heeft gevormd over deze aangifte - ook voor de aangiften van 2017 en 2018 dezelfde werkwijze hanteren. Het risico bestaat dat de fiscus niet akkoord gaat met deze manier van werken, wat kan leiden tot nadelige financiële gevolgen.

In onderstaande tabel zijn de bovenbeschreven financiële ontwikkelingen weergegeven.

Bij de jaarrekening 2017 werd een verliesverwachting uitgesproken van € 1.698.000,-- (1e kolom). Bij herziening van de grondexploitaties in 2018 werd dit bijgesteld tot een verliesverwachting van € 2.017.000,-- (2e kolom). Het saldo van de grondexploitaties komt bij de nieuwste berekeningen € 63.000,-- positiever uit dan bij de herzieningen 2018 werd geschat. We schatten het verlies nu op € 1.954.000,-- (3e kolom). Omdat in 2018 € 153.000,-- winst is genomen (4e kolom), zien we het resterende verlies toenemen tot € 2.107.000,-- (5e kolom).

Ten opzichte van de herzieningen is er een licht verbeterd totaalresultaat. Dit is voornamelijk het gevolg van de voorspoedige verkoop van kavels.

Analyse van de verwachte winsten en verliezen op diverse tijdstippen

bedragen x € 1.000

Analyse van de verwachten winsten en verliezen tegen contante waarde op diverse tijdstippen	Rekening	Herziening	Rekening- resultaat vóór winstneming	Winstneming	Rekening
	2017		2018		
In exploitatie genomen gronden (IEGG)					
Bedrijventerreinen					
Lochter III	- 45	- 442	- 461	-	- 461
Lochter III- gezamenlijk	471	341	391	-	391
Lochter III- gemeentelijke kosten	- 516	- 783	- 852	-	- 852
Haarle	17	- 6	- 13	-	- 13
Woningbouwgebieden					
Kruidenwijk Zuid fase 1	- 1.001	- 1.001	- 1.024	-	- 1.024
Hellendoorn Noord fase 1	- 1.186	- 1.180	- 1.110	-	- 1.110
Daarle West	314	343	351	73	278
De Branderij	24	2	- 21	-	- 21
Aan de Tuinen (Steen v. Ommerenstr)	14	55	93	73	21
Hart van Noetsele	165	213	231	7	223
Totaal verwacht resultaat	- 1.698	- 2.017	- 1.954	153	- 2.107
Waarvan winstgevende exploitaties	1.005	954	1.066	153	913
Waarvan verliesgevende exploitaties	- 2.703	- 2.970	- 3.021	-	- 3.021
Verwacht resultaat gemeentelijk aandeel (na weging aandeel van 40% in 't Lochter III-gezamenlijk)	- 1.980	- 2.221	- 2.189	153	- 2.342

Bij de jaarrekening 2018 zijn de grondexploitaties opnieuw berekend. Die resulteren in een verbeterde prognose ten opzichte van de herziening 2018. In de tabel op de volgende pagina staan de verwachte financiële ontwikkelingen voor de gemeentelijke grondexploitaties.

bedragen x € 1.000

Verwachte resultaten na vervroegde winstneming	Boek- waarde 31-12-2018	Looptijd t/m	Gereali- seerd 31-12-2018	Nog te realiseren opbrengst	Nog uit te geven eenheden	Verwacht resultaat (CW)*	Voorziening per 31-12-2018	Aandeel gemeente
In exploitatie genomen gronden (IEGG)								
Bedrijventerreinen								
Lochter III	11.305	2025	43%	18.950	15,5 ha	- 461	852	
Lochter III- gezamenlijk	10.453					391	-	40%
Lochter III- gemeentelijke kosten	852					- 852	852	100%
Haarle	654	2021	67%	821	0,7 ha.	- 13	13	100%
Woningbouwgebieden								
Kruidenwijk Zuid fase 1	1.106	2020	85%	1.983	17 won.	- 1.024	1.024	100%
Hellendoorn Noord fase 1	3.397	2027	59%	5.245	56 won.	- 1.110	1.110	100%
Daarle West	14	2024	71%	630	7 won.	278	-	100%
De Branderij	591	2022	38%	902	3 won.	- 21	21	100%
Aan de Tuinen (Steen v. Ommerenstr)	- 320	2019	100%	-	-	21		100%
Hart van Noetsele	- 582	2019	100%	-	-	223		100%
Totaal	16.166			9.581		- 2.107	3.021	
Verwacht resultaat gemeentelijk aandeel						- 2.342	3.021	

*) CW staat voor contante waarde: het resultaat uitgedrukt in euro's per 31-12-2018

Het verwachte resultaat Lochter III-gezamenlijk (€ 391.000,--) betreft 100%. Het gemeentelijk aandeel van 40% hierin is € 156.000,--.

Voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties

Aan grondexploitaties zijn financiële risico's verbonden. Voor de tekorten die worden voorzien op enkele van deze grondexploitaties is een bedrag opgenomen in de "voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties" ter hoogte van het te verwachten verlies. Dit bedrag wordt bepaald aan de hand van de verwachte contante waarde van het complex aan het begin (begroting) of eind (jaarrekening) van het jaar. Aan de voorziening wordt een indexatie toegevoegd ter hoogte van de disconteringsvoet (door BBV-regels bepaald op maximaal 2%) zodat de voorziening meegroeit met het verwachte tekort. De benodigde voorziening bedraagt ultimo 2018 € 3.021.000,--.

De stand van de voorziening bedroeg aan het begin van 2018 € 2.703.000,--. Bij de herzieningen werden de verwachte verliezen ultimo 2018 circa € 267.000,-- hoger begroot dan bij de vorige jaarrekening (totaal verwacht verlies was € 2.970.000,--). De huidige verwachte verliezen van € 3.021.000,-- liggen iets hoger dan destijds is geschat (€ 50.000,-- hoger).

Omdat een deel van de aanvulling van de voorziening uit de bufferreserve komt, brengen we het bij de herziening begrote deel ten laste van deze reserve. De extra tegenvaller komt ten laste van het jaarrekeningresultaat.

De wijziging van de voorziening ten opzichte van de jaarrekening 2017 is gelijk aan de wijziging van de te verwachten verliezen (zie ook bovenstaande tabel). Ten opzichte van de jaarrekening 2017 zien we de volgende wijzigingen in de verliesgevendende exploitaties/toename van de voorziening:

- De kosten van 't Lochter III die niet gezamenlijk met de marktpartijen kunnen worden gedeeld (zoals hogere rentekosten) worden volledig afgedekt via de voorziening: dit jaar werd hiervoor € 336.000,-- in de voorziening gestort.
- De verliezen op Kruidenwijk Zuid fase 1 liggen in de lijn der verwachting en worden enkel hoger door de toevoeging van 2% discontorente.
- De verliezen op Hellendoorn Noord worden € 75.000,-- lager verwacht dan ultimo 2017 werd voorzien, ondanks de 2% toevoeging van het disconto. Dit komt voornamelijk door de voortvarende uitgifte van kavels.
- Omdat aan De Branderij dit jaar geen kavels verkocht zijn en de verwachte uitgifteperiode bij de herziening is verlengd, is deze grondexploitatie van een licht positieve winstverwachting omgeslagen in een verliesverwachting van € 21.000,--.
- Hetzelfde geldt voor bedrijventerrein Haarle. De winstverwachting is omgeslagen in een verliesverwachting van € 13.000,--.

Bufferreserve

Eén van de belangrijkste instrumenten om de financiële risico's binnen de grondexploitatie te beperken, is het op niveau houden van de bufferreserve. Met de bufferreserve kunnen we tegenvallers opvangen die het gevolg zijn van kostprijsstijging, afzetvertraging, verlaging van verkoopprijzen en rentestijging. Met name de afzetvertraging weegt zwaar op de minimaal vereiste hoogte van de reserve. Hierin zijn – naast de reguliere, bovengenoemde factoren – ook bedragen opgenomen ter beperking van het gemeentelijk risico als gevolg van mogelijke besluiten van derden (zoals over de werklocaties). De benodigde bufferreserve voor het onderdeel grondexploitatie is momenteel berekend op € 3,34 miljoen.

Daarnaast bevat de bufferreserve een egalisatiedeel waarin mee- en tegenvallers uit winstnemingen en hertaxaties vastgoed worden opgevangen (omvang minimaal € 0,25 miljoen maximaal € 1,0 miljoen).

De totale benodigde omvang van de bufferreserve zou per 31 december 2018 tussen de € 3,6 en € 4,3 miljoen moeten bedragen.

In 2018 is € 80.500,-- onttrokken aan de bufferreserve voor aanvullende stortingen in de voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie. De bufferreserve is aangevuld met vervroegde winstnemingen ter hoogte van € 153.000,--. De grootste toevoegingen bedroegen de boekwinsten op kavelruil en verkopen vastgoed (€ 615.000,--). Van een stelpost voor nog uit te voeren werkzaamheden op 't Lochter II valt € 295.000,-- vrij. Omdat het eigenlijk een nacalculatie op de winstneming van deze voormalige grex betreft, wordt dit bedrag aan de bufferreserve toegevoegd.

De omvang van de bufferreserve bedraagt ultimo 2018 € 5.107.000,-- en ligt daarmee boven de minimaal gewenste omvang. De bufferreserve is ten opzichte van de stand per 1 januari 2018 fors toegenomen. Om financieel wat "ruimer in het jasje" te komen, willen we vasthouden aan het beleid winstnemingen en boekwinsten op vastgoed toe te voegen aan de bufferreserve.

Een surplus op de benodigde bufferreserve vloeit terug naar de financieringsreserve, van waaruit we in 2016 de bufferreserve hebben aangevuld.

Winstnemingen

In de periode t/m 2011 werden er nog regelmatig tussentijds winsten op grondexploitaties genomen. Hierbij werd wel terughoudend te werk gegaan. Uitgangspunt hierbij was dat 35% van de uit te geven gronden ook daadwerkelijk moest zijn uitgegeven, voordat er winst aan de exploitatie mocht worden onttrokken. De laatste 10% van de te verwachten winst werd niet genomen voordat de exploitatie volledig was afgerond.

De onzekerheden over de gronduitgifte in de afgelopen crisisjaren waren aanleiding om pas winst te nemen als een grondexploitatie volledig was afgerond.

Inmiddels hanteert de BBV andere voorschriften: er moet winst genomen worden in het jaar dat deze winst gerealiseerd is, dus op het moment dat de kavels geleverd zijn. Dit moet volgens de POC-methode die voor alle gemeenten geldt. Bij een reële winstinschatting moet een winst worden genomen die het resultaat is van het percentage gerealiseerde kosten x percentage gerealiseerde opbrengsten x de winstverwachting.

De ervaringen uit het recente verleden leren ons dat er niet te vroeg winst genomen moet worden: indien er zich opnieuw onverwachte situaties voordoen zoals een economische crisis, leidt dit onherroepelijk tot verliezen. We zijn echter gehouden aan de voorgeschreven werkwijze. Voorzichtigheidshalve storten we daarom alle winsten in de bufferreserve. Dit sluit aan bij ons bestaande beleid hierin.

bedragen x € 1.000

Winstnemingen bouwgronden in exploitatie	Boek-waarde 31-12-2018 A	Resterend resultaat B	Cum. winst prognose *) 31-12-2018 C=B+F	Mate van voltooiing POC % D	Winst-neming 2018 E	Winst-neming t/m 2018 F
Bedrijventerrein Lochter III	11.305	- 461	- 461	30%	-	-
Bedrijventerrein Haarle (Bloemeweide)	654	- 13	315	56%	-	328
Kruidenwijk Zuid fase 1 (Heemtuin)	1.106	- 1.024	- 688	71%	-	336
Hellendoorn Noord fase 1	3.397	- 1.110	- 1.110	37%	-	-
Daarle West	14	278	682	59%	73	404
De Branderij	591	- 21	- 21	57%	-	-
Aan de Tuinen	- 320	21	136	85%	73	115
Hart van Noetsele	- 582	223	414	46%	7	191
Totaal	16.166	- 2.107	- 734		153	1.374

*) betreft de cumulatieve winst/verliesverwachting, inclusief vervroegde winstnemingen

Paragraaf 8: Demografische ontwikkelingen

Inleiding

Demografische ontwikkelingen vragen om een integraal beleid omdat de effecten zich op meerdere beleidsvelden kunnen voordoen. Door de beleidsvoornemens in de verschillende begrotingsprogramma's in hun samenhang te bezien ontstaat een dwarsdoorsnede van het beleidsterrein en krijgen we zicht op de gevolgen en kansen.

Analyse demografische ontwikkelingen

Er zijn verschillende demografische ontwikkelingen te onderscheiden: bevolkingsdaling, migratie, vergrijzing en ontgroening. Deze verschillen per regio en per provincie.

Afgelopen jaar steeg het inwonertal van de gemeente Hellendoorn met 12. Het verschil ontstaat door een positief migratiesaldo van 78 (meer vestigingen dan vertrekken) en een negatief geboortesaldo van 66 (meer overlijdens dan geboortes). In onderstaande tabel ziet u de ontwikkeling van het inwonertal van de gemeente Hellendoorn in de afgelopen jaren.

bedragen x € 1.000								
Inwonertal	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal inwoners	35.796	35.743	35.711	35.622	35.651	35.772	35.796	35.808

Belangrijker is echter de samenstelling van onze bevolking; we vergrijzen (het aantal ouderen neemt toe).

Overijssel

Provincie Overijssel telde eind 2018 1.156.886 inwoners, dat zijn 4.872 mensen meer dan aan het begin van 2018. Er werden 660 meer kinderen geboren dan dat er overledenen waren en er vestigden zich 4.212 meer mensen in Overijssel dan dat er vertrokken het afgelopen jaar.

Nederland

In Nederland groeide de bevolking in 2018 met 101.669 mensen naar 17.282.753 mensen. Deze toename bestaat uit zowel een geboorteoverschot van 14.676 als meer immigraties dan emigraties: 86.993.

Beleid

De beleidsmatige gevolgen van de demografische ontwikkelingen kunnen voelbaar zijn op meerdere beleidsterreinen, zoals wonen, onderwijs, economie en arbeidsmarkt, zorg, sport en cultuur. Deze beleidseffecten met elkaar hebben weer gevolgen voor de leefbaarheid in een gebied. Hieronder volgt voor een aantal beleidsterreinen een uitwerking van ontwikkelingen en activiteiten als gevolg van demografische ontwikkelingen.

Onderwijs en Jeugd

Dat de gemeente Hellendoorn aan het ontgroenen is, valt ook af te lezen aan het aantal kinderen dat Hellendoornse basisscholen bezoekt. Op de teldatum 1 oktober 2018 waren er 3.013 basisschoolleerlingen in de gemeente, op 1 oktober 2016 waren dat er nog 3.171, terwijl op 1 oktober 2014 3.356 kinderen een Hellendoornse basisschool bezochten. Uit de leerlingenprognose van Pronexus voor de periode van 2017 tot en met 2037 blijkt dat deze lijn zich de komende jaren voortzet. In 2037 verwacht Pronexus dat er 2.845 kinderen een Hellendoornse basisschool bezoeken; dat is een krimp van 168 leerlingen ten opzichte van 2018.

De schoolbesturen hebben de afgelopen jaren al op de leerlingenkrimp geanticipeerd door scholen samen te voegen en gebouwen af te stoten. Met CSG Reggesteyn zijn gesprekken gestart over toekomstbestendige onderwijs-huisvesting voor de periode na 2020. Besluitvorming hierover vindt in 2019 plaats.

Recreatie en toerisme

De bevolking in de leeftijd 65+ neemt toe. Dat deze groep mensen over veel vrije tijd beschikt en met name buiten het seizoen op vakantie gaat, biedt kansen voor de recreatieve en toeristische sector. Deze ouderen zijn vaak gezonder en vitaler dan vroeger. Ook zijn veel ouderen tegenwoordig redelijk welgesteld waardoor meer geld gespendeerd wordt aan recreatie en toerisme.

Een deel van de vrijetijdsector heeft zich lange tijd gericht op een doelgroep bestaande uit gezinnen met jonge kinderen. Dit wordt de komende 20 jaar minder vanzelfsprekend. Vrijetijdconcepten zullen vaker inzetbaar moeten zijn voor een dwarsdoorsnede van de diverse doelgroepen, zoals families (van grootouders tot ouders en (klein) kinderen), interessegroepen (fotoclubs, wandelaars, cultuurbezoekers) of individuen die op basis van een gedeelde activiteit, opleiding of levensfase al dan niet in groepsverband activiteiten ondernemen.

In onze Economische Agenda zetten wij in op beleving van Sport en Natuur. Dit past bij de uitstraling van Hellenendoorn, als avontuurlijke en natuurlijke gemeente.

Wonen

De woningmarkt in onze gemeente is flink aangetrokken, maar tegelijkertijd vragen demografische ontwikkelingen zoals de vergrijzing en huishoudingsverdunding om een andere visie op wonen. In 2018 hebben we een woningmarktanalyse uitgevoerd en zijn we gestart met het actualiseren van de Woonvisie 2012. Die stellen we op in dialoog met onder andere onze woonpartners en inwoners, maar ook zorg- en andere marktpartijen zoals ontwikkelaars, architecten, bouwers en makelaars worden bij het proces betrokken. We zoeken actief koppeling met de kernen via de plaatselijke belangen en/of dorpsraden en ook doelgroepen worden actief uitgenodigd om mee te praten via hun belangenbehartigers zoals de ouderenbond, het gehandicaptenplatform en de Wmo-raad. De woonvisie wordt gezamenlijk opgesteld met woningcorporatie Reggewoon. De werkzaamheden inzake de Woonvisie ronden we grotendeels in 2018 af. In 2019 zal de geactualiseerde Woonvisie, bestaande uit een woningmarktanalyse, woonagenda en afwegingskader voor nieuwe plannen er besluitvorming worden voorgelegd. Hieraan zal een uitvoeringsprogramma worden gekoppeld, zodat duidelijk is met welke projecten we de komende jaren aan de slag gaan. In 2018 maakten we per kern een analyse, waarbij het uitgangspunt blijft dat we willen bouwen naar lokale behoefte. Tevens geldt daarbij dat inbreiding voor uitbreiding gaat.

Ook in 2018 boden we ruimte aan creativiteit en initiatieven vanuit onze inwoners, marktpartijen en overige stakeholders. We zochten hierbij vooral naar innovatieve bouwconcepten, waarbij duurzaamheid erg belangrijk was en dat beleid willen we de komende jaren doorzetten. Te denken valt hierbij ook aan 'kruis knarrehofjes' en tiny houses.

De woningen die we de komende jaren toevoegen, moeten aansluiten bij de specifieke kwalitatieve behoefte die er is. De focus gaat van kwantiteit naar kwaliteit. Dus niet meer van hetzelfde, ook omdat het grootste deel van de woningvoorraad er al staat. Belangrijk is dat we de juiste woningen op de juiste plek realiseren, aansluitend op lokale behoefte, maar ook op de Ladder voor duurzame verstedelijking en de gemaakte woonafspraken met de regio. Op basis van deze Ladder is het afgelopen jaar het plan "Broeks" niet doorgegaan.

In lijn met de demografische ontwikkelingen en de woonafspraken met de regio is in 2018 besloten dat we onze harde woningbouwcapaciteit gaan terugbrengen. Dit betekent dat de bestemming van een aantal grootschalige uitleggebieden wordt gewijzigd. In 2018 zijn nog ruim 80 woningen opgeleverd.

Leefomgeving

De gemeente Hellenendoorn is een veilige, leefbare en vitale samenleving waarin alle inwoners zoveel mogelijk meedoen. Participatie van inwoners willen we bevorderen en sociaal isolement willen we voorkomen. Gebiedsgericht werken is hierbij het uitgangspunt. In de dorpen, wijken en buurtschappen zijn buurtaccommodaties belangrijke plekken waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten. Door middel van de dorpsbudgetten hebben de inwoners in 2018 zelf prioriteiten kunnen stellen waar de middelen voor worden ingezet.

Maatschappelijke ondersteuning en zorg

Als gevolg van de vergrijzing zal de komende jaren steeds een groter beroep worden gedaan op de zorg(voorzieningen). Wij streven ernaar dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Preventie en vroegsignalering krijgen daarbij een steeds prominentere rol. Een goed voorzieningenniveau is daarom essentieel. Met het veranderen van de leeftijdsopbouw komen accenten op andere doelgroepen te liggen. Ook de komende jaren zal een balans gevonden moeten worden in welke voorzieningen noodzakelijk zijn om de leefbaarheid in kernen te kunnen

behouden en welke voorzieningen minder cruciaal zijn. Buurtaccommodaties en sportvoorzieningen hebben ook in 2018 een bijdrage geleverd aan dat mensen gezond en vitaal ouder worden. In iedere kern is een ontmoetingsruimte. We doen daarbij steeds meer een beroep op het zelforganiserende vermogen van (sport)organisaties. Wanneer mensen langer in hun eigen vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen, hun sociale netwerk behouden, zullen ze minder snel een beroep hoeven te doen op duurdere (zorg)voorzieningen.

Onze consulenten van het sociaal team zorgden het afgelopen jaar voor toeleiding naar zorg en ondersteuning en bezochten cliënten thuis voor keukentafelgesprekken. Uitgangspunt hierbij was zo lokaal mogelijk voorzien in zorg en ondersteuning. Zowel regionaal als lokaal wordt getracht zorg en ondersteuning zo efficiënt en toereikend mogelijk te organiseren. Hierbij keken wij het afgelopen jaar scherper of mensen zorg echt nodig hadden en gingen daarbij meer dan in het verleden ook uit van de eigen kracht en de omgeving.

Arbeidsmarkt en economie

Nederlanders werken door het stap-voor-stap optrekken van de pensioenleeftijd steeds langer. Als gevolg van de demografische ontwikkelingen bestaat een aanzienlijk deel van de Nederlandse beroepsbevolking nu al uit 45+-werknemers (op een totale beroepsbevolking van ruim 7 miljoen mensen, is ruim 3 miljoen ouder dan 45 jaar; daarvan werken daadwerkelijk ruim 2,5 miljoen mensen). Voor deze doelgroep wordt het soms lastig om zich op de arbeidsmarkt te handhaven. Hoe onze lokale economie en daarmee de werkgelegenheid zich verder ontwikkelt, hangt in hoge mate af van (mondiale) economische ontwikkelingen. Door de economische hoogconjunctuur is de werkloosheid afgenomen. Veel bedrijven kunnen momenteel moeilijk aan arbeidskrachten komen. We proberen hierin iets voor de bedrijven te betekenen door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan onze bedrijven te koppelen. Het Talentenportaal bleek ook in 2018 een geschikte manier om deze arbeidskrachten en bedrijven met elkaar te verbinden.

Conclusie

Op de beleidsterreinen die de effecten ondervinden van de (toekomstige) demografische ontwikkelingen, houden we nu al rekening met die ontwikkelingen. Ook het afgelopen jaar deden we dit. Daarnaast monitorden we nieuwe prognoses en verwerkten die in ons beleid.

Paragraaf 9: Duurzaamheid

Inleiding

Duurzaamheid is een centraal thema binnen het gemeentelijk beleid. Richtinggevend hierbij zijn de beleidsnota 'Samen werken aan een Duurzaam Hellendoorn' en de 'Duurzame Energievisie Hellendoorn'. Belangrijke concrete punten waar de gemeente actief werk van wil maken zijn het tegengaan van uitputting van grondstoffen, de samenleving bewust maken van haar verduurzamingsmogelijkheden en die mogelijkheden ook in de praktijk brengen, en het terugdringen van de CO2-uitstoot.

Om duurzaamheid beter te verankeren in onze organisatie en een versnelling te kunnen maken, hebben wij in 2018 een programmamanager duurzaamheid aangesteld. Deze programmamanager speelt een belangrijke rol in het realiseren van onze doelstellingen. De programmamanager draagt onder andere zorg voor de samenhang tussen de verschillende projecten en de monitoring daarvan. De verantwoordelijkheid voor de concrete projecten blijft voor het grootste deel in de lijnorganisatie waarbij het uitgangspunt is om zoveel mogelijk aan te sluiten op bestaand beleid, projecten en activiteiten.

Ons voornemen was om in 2018 de beleidsnota 'Samen werken aan een Duurzaam Hellendoorn' te actualiseren. Door de ontwikkeling van een aantal initiatieven voor de opwekking van duurzame energie is gekozen om hier de prioriteit te leggen en daar ambtelijke capaciteit op in te zetten. De evaluatie en actualisatie van de beleidsnota 'Samen werken aan een Duurzaam Hellendoorn' staat nu gepland voor 2019.

In 2018 heeft de raad het beleidskader 'Zon- & windenergie' vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we op een gebiedsgerichte en zorgvuldige manier willen stimuleren dat een deel van de lokale energievraag door zonnepanelen en windturbines wordt opgewekt, zodat de doelen van de 'Duurzame Energievisie Hellendoorn' kunnen worden behaald. Het beleidskader is toegepast bij zeven externe initiatieven. Eén van die initiatieven heeft in 2018 geleid tot een definitieve aanvraag voor een zonnepark.

Uit de 'Duurzame energievisie Hellendoorn' blijkt dat de doelstelling (20% reductie CO2) met ongewijzigd beleid niet (volledig) haalbaar is zonder aanvullende maatregelen. Daarom is gestart met het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor de 'Duurzame energievisie Hellendoorn'. Hiervoor zijn themasessies gehouden met de samenleving, waarbij een update heeft plaatsgevonden van bestaande en geplande projecten en een energie rekentool is toegevoegd om de monitoring van de doelen bij te houden. Het uitvoeringsprogramma zal in het voorjaar van 2019 op de bestuurlijke agenda worden geplaatst.

De doelstelling om 15% energie te besparen binnen de gemeentelijke organisatie is in het voorjaar van 2018 behaald. Dit onder meer door het deels vervangen van gasgestookte ketels door warmtepompen. Ook de komende jaren blijven we ons inzetten op het gebied van energiebesparing, waarvoor een nieuw besparingsdoel zal worden voorgesteld.

Bewustwording, het informeren en betrekken van inwoners bij duurzaamheid werd in 2018 continu gestimuleerd door onder andere:

- De lokale organisatie van Earth Hour 2018 waarbij verschillende activiteiten zijn gekoppeld zoals de 'Warme Trui-endag, Fotoworkshop Reggesteyn, het vertonen van een film 'An inconvenient sequel, truth to Power' en een ronde tafelgesprek tussen burgers en politiek.
- De Fairtradeweek 2018. In het voorjaar is aan alle 22 basisscholen een tas aangeboden met fairtrade producten en in het najaar is, in samenwerking met scholengemeenschap Reggesteyn, een film vertoond 'Before the Flood'.
- Het organiseren van de 'Week van de duurzaamheid' van 10-10-2018 t/m 14-10-2018 waarbij verschillende activi-

teiten zijn gebundeld waaronder een duurzaamheidsavond met weerman Gerrit Hiemstra, duurzame ontwikkelingen in de weg- en waterbouw en een duurzaamheidsmarkt waarop ondernemingen en belangenorganisaties hun initiatieven en mogelijkheden presenteerden.

- Het instellen en uitreiken van het duurzaamheidscompliment op 11-10-2018.
- Themasessie voor het uitvoeringsprogramma van de Energievisie.
- Ondersteuning van Haarle in hun ambitie om energieneutraal te worden.
- Overleg met de Plaatselijke Belangen in het kader van de energietransitie.
- Het energieloket en de inzet van wooncoaches via Duurzaam (T)huis Twente, waarbij de bewustwording wordt vergroot en mensen worden geadviseerd (zowel technisch als financieel) over het verduurzamen van hun woning.
- Diverse themabijeenkomsten waaronder een informatie avond rondom 'Duurzaam Bouwen'. Deze avond werd door ruim 100 personen bezocht.

Met het 'Platform Duurzaam Hellendoorn' werken we samen om overal in de samenleving initiatieven te initiëren, stimuleren en ondersteunen en met elkaar te verbinden. Zo zijn concreet de ambassadeurs van de duurzaamheid ondersteund.

We ondersteunen continu de in 2015 opgerichte Stichting Fairtrade gemeente Hellendoorn, die ervoor heeft gezorgd dat Hellendoorn de titel "Fairtrade gemeente" mag voeren. De stichting heeft een activiteitenkalender waarbij alle acties ook worden gemonitord. Dat betreft onder meer de uitreiking van de 'wij doen mee'-sticker en de organisatie van de Fairtrade week. De gemeente neemt deel aan de werkgroep.

Door het nieuwe ontwerp van de Grotestraat is een veel dorpser karakter ontstaan, met veel groen en water. Het vele extra groen zorgt voor een verlaging van de hittestress en neemt overvloedige waterval in de bodem op in plaats van dat via het riool af te voeren. Een klimaatadaptieve oplossing dus.

De toepassing van duurzame openbare Led-verlichting op het industrieterrein 't Lochter I en II levert een besparing op in het energieverbruik, vergt minder onderhoud en verbetert het verlichtingsniveau.

Wij hebben meegedaan aan het project Duurzame Scholen Overijssel, waarbij schoolbesturen zijn benaderd om hun scholen te verduurzamen. Met twee scholen wordt nu een concreet plan uitgewerkt om het energieverbruik te verminderen en te zorgen voor een gezonde leer- en werkomgeving.

Bij diverse gemeentelijke sportaccommodaties is aandacht geschonken aan het reduceren van energieverbruik en -kosten.

Concreet hebben we onder meer LED-verlichting gerealiseerd bij de vier nieuwe kunstgrasvelden op sportpark Gagelman en Smidserve, in de sporthallen in de Kruidenwijk en van Het Ravijn en in het doelgroepenbad en de algemene ruimtes van Het Ravijn.

Daarnaast is het aantal spoelingen in Het Ravijn verlaagd waarmee wordt bespaard op watergebruik.

In het kader van de Global Goals is een bijeenkomst georganiseerd met leden van de Business Club Hellendoorn en het onderwijs. Tijdens deze bijeenkomst is gesproken over hoe zij met hun organisaties praktisch en pragmatisch kunnen bijdragen aan de Global Goals.

Deel 5: BALANS EN TOELICHTING

Balans, overzicht baten en lasten en toelichting

Balans en toelichting

Per 31 december 2018

Inleiding

De balans is een in geld uitgedrukt overzicht van de samenstelling van de financiële positie op een bepaald tijdstip. Enerzijds staan op de balans de bronnen waar het vermogen vandaan komt, de passiva. Anderzijds staan op de balans de zaken waar dit vermogen in gestopt is, de activa. Onder de passiva staan eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen, langlopende leningen, kortlopende schulden). Activa zijn onder andere gebouwen, terreinen, debiteuren en liquide middelen.

Grondslagen voor waardering

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). En de verordening ex. Artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad d.d. 12-12-2017 de uitgangspunten voor het financiële beleid alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Activa

Voor zover niet anders vermeld zijn de activa gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten. Indien in de vervaardigingsprijs is opgenomen de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend dient te worden toegelicht dat deze rente is geactiveerd. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige levensduur.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan. Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen en/of eventuele beschikkingen over reserves voor zover het investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut betreft. De bijdrage in activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage verminderd met afschrijvingen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de (historische) verkrijgings- of de vervaardigingsprijs, onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen en eventuele investeringsbijdragen. (voor zover het investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut betreft).

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de uitgifteprijs van eerste uitgifte.

Financiële vaste activa

De deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde. Kapitaalverstrekkingen, overige langlopende leningen en overige uitzettingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele aflossingen.

Voorzieningen wegens oninbaarheid worden met de nominale waarde van leningen en vorderingen verrekend.

Afschrijvingen

De afschrijvingen geschieden in principe lineair op basis van een vast percentage van de aanschafwaarde. In enkele gevallen ook annuïtair. Bij de keuze van de afschrijvingstermijn wordt uitgegaan van de economische levensduur van de investering. Voor de belangrijkste investeringen gelden de volgende afschrijvingstermijnen:

■ kosten onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
■ hard- en software	4 jaar
■ vervoermiddelen	5-12,5 jaar
■ technische installaties	15 jaar
■ groot onderhoud gebouwen	20 jaar
■ wegen	25 jaar
■ riolen	15-60 jaar
■ gebouwen	40 jaar (schoolgebouwen en parkeergarage 60 jaar)

Op investeringen wordt proportioneel afgeschreven vanaf 1 januari na het jaar waarin het project is afgerond of de investering is gedaan.

In 2018 is de nota investeren, waarden en afschrijven 2018 vastgesteld. Iedere 4 jaar wordt de methodiek rond investeren, waarden en afschrijven aan herijking onderworpen.

Grondexploitatie

De voorraden in de grondexploitatie worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met reeds ontvangen bedragen wegens gronduitgifte. Indien de marktwaarde lager is wordt deze gewaardeerd op marktwaarde. Voor verliesgevend exploitaties wordt een voorziening getroffen ter hoogte van het te verwachten verlies, die in mindering wordt gebracht op de geactiveerde grondwaarde. Een en ander conform de notities van de commissie BBV.

In afwijking van het beleid rond winstneming dat door de raad in 2014 is vastgesteld, moet volgens de nieuwe BBV-voorschriften verplicht winst worden genomen volgens de methode van "Percentage of Completion" (POC-methode). Voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen.

Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Deze winstneming zorgt voor een hogere boekwaarde op de voorraden grond in exploitatie.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden op de nominale waarde van de vorderingen in mindering gebracht.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Passiva

Voor zover niet anders vermeld zijn passiva gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat volgend uit de programmarekening.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd ter afdekking van:

- Verplichtingen of verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing kan worden geheven.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. Deonderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen.

De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Borg en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Overig

Eigen bijdrage CAK

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over

de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. Voor het jaar 2019 is de eigen bijdrage € 17,50 per vier weken en daarbij is geen inkomensgrens.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Algemene uitkering

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling (in de septembercirculaire).

Wijzigingen in hoeveelhedsverschillen en taakmutaties die bij de decembercirculaire gepubliceerd worden door het Rijk, worden ook daadwerkelijk verrekend en ook door ons meegenomen in de gemeentefondsuitkering.

Personeelslasten

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar.

Beleidsregels toepassing WNT

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT) is met ingang van 1 januari 2013 van kracht.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Resultaatbepaling

Het resultaat van de jaarrekening 2018 is onder meer tot stand gekomen na het opnemen van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en voorzieningen in de rekening. Eén en ander is conform de besluitvorming rondom de begroting 2018, inclusief de nadien vastgestelde begrotingswijzigingen. De gevolgen van de tussentijdse toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn uiteengezet in de toelichting op de balans.

Resultaatbestemming

Het saldo van de exploitatierekening 2018 is gestort in de reserve 'Rekeningsaldo te bestemmen' en is afzonderlijk opgenomen op de balans onder het eigen vermogen.

Balans per 31 december 2018

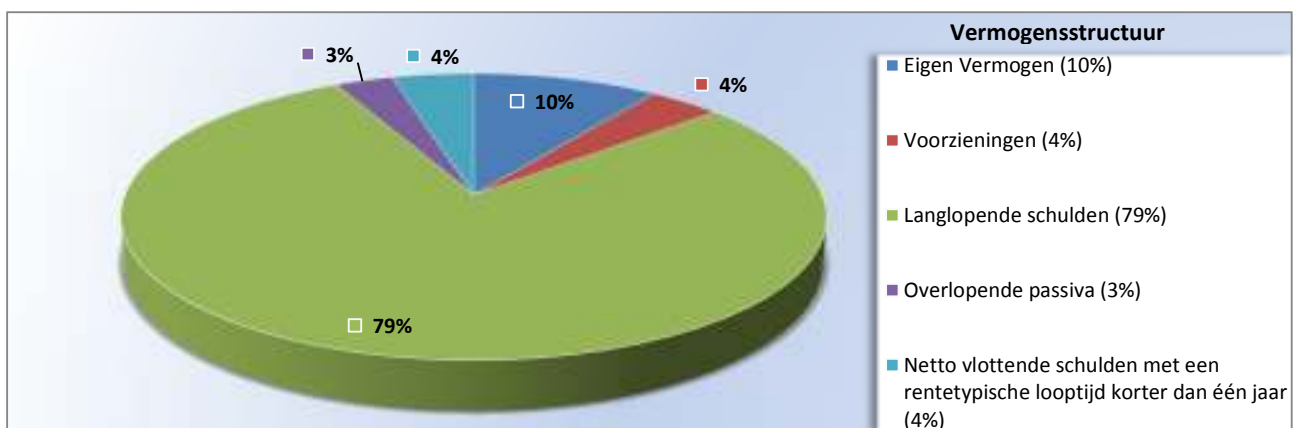
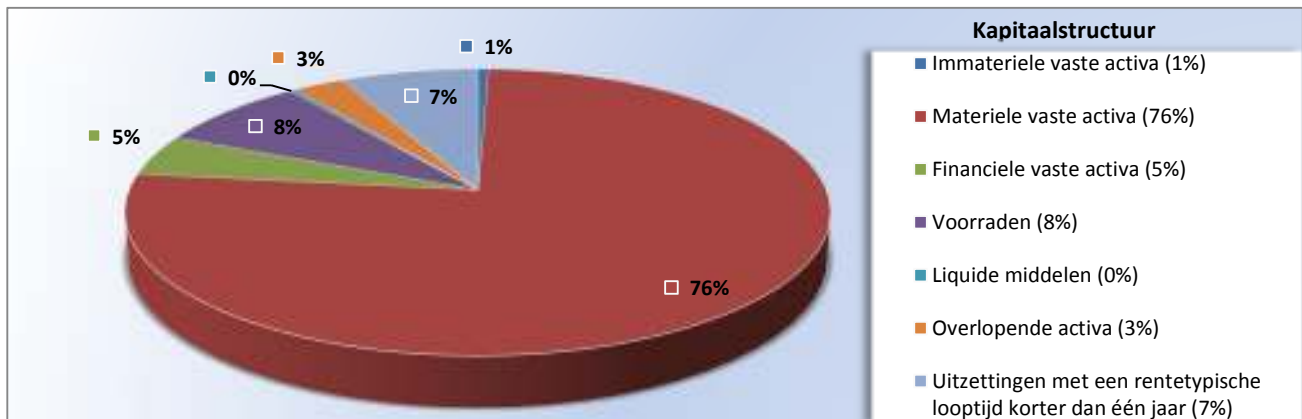
bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-2017	31-dec-2018
Vaste Activa		
Immateriele vaste activa	1.038	921
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	908	846
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	130	75
Materiele vaste activa	121.122	122.918
Investerings in erfpacht	687	687
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	25.264	25.433
Investerings met een economisch nut	70.717	70.940
Investerings met een economisch nut waar een heffing tegen over staat	24.453	25.859
Financiële vaste activa	9.930	7.442
Kapitaalverstrekking aan verbonden partijen	137	137
Leningen aan verbonden partijen	25	50
Overige langlopende leningen u/g	9.630	7.129
Overige langlopende uitzettingen	138	127
Totaal vaste activa	132.090	131.281
Vlottende Activa		
Vorraden	23.452	13.170
Gereed product en handelsgoederen	25	25
Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	23.427	13.145
Grond- en hulpstoffen bouwgronden	-	-
Vooruitbetalingen	-	-
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.009	10.657
Vorderingen op openbare lichamen	262	258
Overige vorderingen	4.126	3.642
Voorziening dubieuze debiteuren	- 906	- 950
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	5.526	7.707
Liquide middelen	537	522
Banksaldi	535	520
Kassaldi	2	2
Overlopende activa	4.588	5.498
Overige nog te ontvangen bedragen	3.689	5.138
Overige vooruitbetaalde bedragen	899	360
Totaal vlottende activa	37.585	29.847
Totaal Activa	169.676	161.128
Recht verliescompensatie Vpb	1.172	1.149

bedragen x € 1.000

Passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Vaste passiva		
Eigen Vermogen	18.748	15.786
Resultaat boekjaar	572	1.048
Algemene reserves	12.166	10.833
Bestemmingsreserves	6.010	3.905
Voorzieningen	6.216	6.195
Voorzieningen	6.216	6.195
Langlopende schulden	132.611	127.042
Onderhandse leningen o/g	132.611	127.042
Totaal vaste passiva	157.575	149.023
Vlottende Passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	6.475	7.060
Opgenomen kasgeldleningen	-	-
Overige schulden	6.475	7.060
Overlopende passiva	5.625	5.044
Ontvangen overheidsgeld met een specifiek bestedingsdoel	523	453
Overige vooruitontvangen bedragen	1.053	968
Overige nog te betalen bedragen	4.049	3.623
Totaal vlottende passiva	12.100	12.105
Totaal Passiva	169.676	161.128
Gewaarborgde geldleningen	154.612	144.890

Balansstructuur

In bovenstaande grafieken is de balansopbouw weergegeven. De kapitaalstructuur geeft aan wat de bezittingen van de gemeente zijn. Veruit het grootste deel (76%) is materiële vaste activa. Hieronder vallen onder andere gebouwen, wegen, vervoermiddelen en machines. De voorraden (8%) zijn met name de voorraden grond in de grondexploitatie. De financiële vaste activa, voor het grootste deel bestaand uit verstrekte langlopende leningen, maken voor 5% deel uit van de bezittingen.

De vermogenstructuur geeft de bronnen aan waar het vermogen vandaan komt. Een eigen vermogen van 10% (2017: 11%) van het balanstotaal geeft aan dat 10% van de activa is gefinancierd met eigen middelen en 90% met vreemd vermogen. Als verder naar de balans wordt gekeken, blijkt dat de vlottende passiva met € 12,1 miljoen, beduidend lager zijn dan de vlottende activa van € 29,8 miljoen. Dit betekent dat 60 % van de vlottende activa (name-lijk € 17,7 miljoen) gefinancierd is met lang vermogen. Aan de ene kant is dit een nadeel omdat kasgeld goedkoper is dan langlopende leningen, aan de andere kant zijn er langlopende leningen afgesloten tegen relatief lage rentes, waardoor op lange termijn de lage rentekosten gewaarborgd blijven. Bovendien wordt met financiering middels langlopende schulden minder risico gelopen dan wanneer met kortlopend krediet wordt gefinancierd. De vlottende activa wordt voor het overgrote deel gevormd door voorraden van de grondexploitatie.

Toelichting op de balans

Vaste activa

bedragen x € 1.000

Vaste activa	Boek- waarde 1-1-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen/ Bijdrage derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12-2018
Immateriële activa	1.038	10	-	- 128	-	921
Materiële activa	121.122	9.634	- 2.220	- 5.583	- 35	122.918
Financiële activa	9.930	192	- 2.670	- 11	-	7.442
Totaal	132.090	9.837	- 4.890	- 5.721	- 35	131.281

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn kapitaaluitgaven, waar geen bezittingen tegenover staan. In de balans van de gemeente Hellendoorn zijn onder de immateriële vaste activa uitgaven verantwoord met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling. Activering van deze uitgaven geschiedt om deze aan meerdere jaren te kunnen toerekenen.

De ontwikkeling van de boekwaarde gedurende het verslagjaar kan als volgt worden weergegeven:

bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen/ Bijdrage derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12-2018
Bijdragen aan activa en eigendom derden	908	-	-	- 62	-	846
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	130	10	-	- 65	-	75
Totaal	1.038	10	-	- 128	-	921

Bijdragen aan activa / eigendommen van derden

De mutaties in boekjaar 2018 betreffen € 62.000,-- aan reguliere afschrijvingen op reeds verstrekte bijdragen

Kosten onderzoek en ontwikkeling

De mutaties in boekjaar 2018 betreffen € 65.000,-- aan reguliere afschrijvingen op kosten van onderzoek en ontwikkeling. De vermeerdering wordt veroorzaakt door verkeersregelininstallatie onderzoek 2018.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa wordt onderscheiden in investeringen met een economisch nut, met een economisch nut waar een heffing tegenover staat en met een maatschappelijk nut. Alle investeringen met een economisch nut worden geactiveerd. Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde worden niet geactiveerd. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut werden tot 1 januari 2017 in principe niet geactiveerd. Vanaf 2017 is het verplicht om de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut te activeren.

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen/ Bijdrage derden	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12-2018
Maatschappelijk nut						
Gronden en terreinen	1.025	-	-	-	-	1.025
Machines, apparaten en installaties	47	102	-	- 4	-	145
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	23.456	2.992	- 2.144	- 1.088	-	23.216
Overige materiele vaste activa	737	332	-	- 22	-	1.047
Totaal Maatschappelijk nut	25.264	3.426	- 2.144	- 1.114	-	25.433
Economisch nut						
Gronden en terreinen	1.653	61	-	-	- 35	1.680
Bedrijfsgebouwen	54.536	431	- 4	- 1.464	-	53.500
Woonruimten	298	-	-	- 2	-	296
Machines, apparaten en installaties	8.235	1.313	- 45	- 804	-	8.699
Vervoermiddelen	1.143	142	-	- 227	-	1.059
Erfpachtgronden	687	-	-	-	-	687
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	1.761	1.516	- 27	- 264	-	2.987
Overige materiele vaste activa	3.091	171	-	- 542	-	2.720
Totaal Economisch nut	71.405	3.636	- 76	- 3.302	- 35	71.627
Economisch nut, dekking door heffing						
Bedrijfsgebouwen	765	-	-	- 8	-	757
Machines, apparaten en installaties	2.045	270	-	- 355	-	1.960
Vervoermiddelen	105	641	-	- 51	-	695
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	21.539	1.661	-	- 752	-	22.448
Totaal Economisch nut, dekking door heffing	24.453	2.572	-	- 1.167	-	25.859
Totaal	121.122	9.634	- 2.220	- 5.583	- 35	122.918

Over 2018 is er aan bijdragen derden € 2.193.448,-- ontvangen. Dit zijn investeringsbijdragen die betrekking hebben op o.a. Fietssnelweg 35, herinrichting rijbaan Grotestraat, NZV Hellendoorn Noord en een bijdrage voor de warmtepomp voor het HvCB.

Per einde boekjaar 2018 bedraagt de boekwaarde van de materiële vaste activa met een maatschappelijk nut € 25,4 miljoen (2017: € 25,2 miljoen). De boekwaarde van materiële vaste activa met een economisch nut bedraagt € 71,6 miljoen (2017: € 71,4 miljoen). De boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven bedraagt € 25,8 miljoen (2017: € 24,4 miljoen).

Gronden en terreinen

Tot dit onderdeel behoren onder meer gronden bestemd voor toekomstige uitbreidingen, overname van gronden uit voormalige bestemmingsplannen, terreinen bij gemeentelijke gebouwen en dergelijke. Dit jaar is er een stuk grond gekocht bij Duivecate.

Bedrijfsgebouwen

Hiertoe behoren onder meer scholen, gebouwen ten behoeve van de sport, gebouwen voor de huisvesting van het gemeentelijke apparaat en dergelijke. De vermeerderingen hebben met name betrekking op nieuwbouw Vso Elim-school, voorbereidende kosten toekomstbestendige huisvesting Reggesteyn en calamiteitenbudget gemeentelijke accommodaties.

Woonruimten

Dit betreft de aan- en verkoop van woningen in het kader van het project Rijksweg / Centrale strip en de Noord-zuid-verbinding.

Machines, apparaten en installaties

Dit heeft met name betrekking op machines van uiteenlopende aard, huis- en bedrijfscontainers, installaties voor drukriolering, automatiseringsapparatuur en dergelijke. De vermeerderingen hebben voornamelijk betrekking op LED-verlichting diverse gemeentelijke gebouwen en sportparken, vervanging mobiele kraan afvalbrengpunt, vervanging gft-containers, vervanging 2 CV-ketels HvCB door warmtepompen.

Vervoermiddelen

Dit betreft met name het rijdend materieel van de gemeente. De grootste investeringen die in 2018 zijn gedaan zijn de vervanging van 2 huisvuilauto's, tractor bomensploeg en aanschaf nieuwe veegmachine straatreiniging.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Hieronder vallen met name de investeringen verband houdend met reconstructie en aanleg van wegen, fietspaden en pleinen, aanleg van riolering, sportterreinen, aanleg van parken zoals De Tuinen van Nijverdal en het Blokkenpark, de Paarse Poort, parkeerterreinen en particuliere exploitatieplannen. Belangrijke ontwikkelingen in 2018 zijn de Herinrichting Grotestraat, vervanging riolering Joncheerelaan-Grotestraat, kunstgrasvelden Smidserve en Gagelman, vervanging fietsbrug Helmkruidlaan en Revitalisering Lochter I en II.

Overige materiële vaste activa

Deze activasoort omvat voornamelijk activa welke betrekking hebben op meubilair, software, inrichtingskosten en overige activa. De vermeerderingen hebben met name betrekking op vervangingsinvesteringen informatiebeleidsplanen vervanging openbare verlichting langs het hoofdwegennet en investering in Het nieuwe loket.

De grote investeringen (uitgaven > € 100.000,--) in 2018 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000				
Belangrijkste investeringen (> € 100.000)	Oorspr. krediet	Cumulatief Besteed t/m 2017	Investeringen 2018	Restant krediet
Bedrijfsgebouwen				
Nieuwbouw afdeling vso Elimschool Hellendoorn	3.776	580	110	3.086
Machines, apparaten en installaties				
Vervanging gft containers 2018	440	-	398	42
Vervanging mobiele kraan ABP 2018	170	-	168	2
Vervangen 2 CV ketels HvCB door warmtepomp	348	-	347	1
Vervoermiddelen				
Veegmachine straatreiniging 2018	180	-	176	4
Vervanging 2 huisvuilwagens	486	4	465	17
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken				
Rioleringen	2.352	542	1.731	79
Rijksweg 35	7.515	7.302	128	85
Herinrichting rijbaan Grotestraat	2.096	141	1.553	402
Reconstructie Voordamweg 2018	131	-	125	6
Fietsbrug Helmkruidlaan 2018	338	-	295	43
Kunstgrasvelden Smidserve/Gagelman 2018	1.549	-	1.433	116
Revitalisering bedrijventerreinen 't Lochter I en II	1.111	263	226	622
Overige materiële vaste activa				
Automatisering vervanging	308	-	142	166
Project Het Nieuwe Loket	625	432	115	78
Openbare verlichting hoofdwegennet	618	273	296	49
Totaal	22.043	9.537	7.708	4.798

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa worden voornamelijk de deelnemingen en de verstrekte geldleningen verantwoord.

bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2018	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Aflos- singen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12-2018
Leningen aan deelnemingen	50	-	-	-	-	50
Overige langlopende leningen	9.665	140	-	- 2.670	-	7.135
Kapitaalverstrekking aan deelneming	80	-	-	-	-	80
Kapitaalverstrekking gemeensch. regelingen	57	-	-	-	-	57
Voorzieningen	- 59	53	-	-	-	- 6
Overige uitzettingen looptijd => 1 jaar	138	-	-	- 11	-	127
Totaal	9.930	192	-	- 2.680	-	7.442

Verstrekte geldleningen

bedragen x € 1.000

Verstrekte leningen	Oorspr. Bedrag	Rente %	Begin looptijd	Einde looptijd	Boek- waarde 1-1-2018	Opname 2018	Aflossing 2018	Boek- waarde 31-12-2018
Rentedragend								
Hypothecaire geldleningen ambtenaren	-	div	div	div	8.565	15	- 2.388	6.191
Startersleningen	-	div	div	div	931	-	- 196	735
Bunga Tandjung	85	3,8%	2010	2025	48	-	- 5	43
Enexis	389	4,7%	2009	2019	50	-	-	50
Totaal Rentedragend	474				9.594	15	- 2.589	7.019
Renteloos								
BBZ-leningen	-	0,0%	-	-	121	125	- 80	166
waarvan dubieus	-	0,0%	-	-	- 59	53	-	- 6
Totaal Renteloos	-				62	178	- 80	160
Totaal	474				9.656	193	- 2.670	7.179

De langlopende verstrekte geldleningen hebben vooral betrekking op hypothecaire geldleningen aan ambtenaren in vaste dienst van de gemeente. Er is in 2018 voor een bedrag van € 2,4 miljoen afgelost. In verband met rente-omzetting is er een vermeerdering van € 15.000,- aan leningen (betalingsregeling). De totaal uitstaande leningen-portefeuille inzake personeelshypotheke bedraagt per einde 2018 € 6,2 miljoen. Vanaf 1 januari 2009 is het bij wet verboden hypothecaire geldleningen aan ambtenaren te verstrekken. De contracten die zijn afgesloten voor 1 januari 2009 blijven gehandhaafd. In 2007 is een regeling voor startersleningen opgezet. Eind 2018 staat voor € 735.000,- aan startersleningen uit. De leningen die worden verstrekt in het kader van de BBZ worden hier ook verantwoord.

Kapitaalverstrekking

De kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen betreft de bijdrage in het kapitaal van de Stadsbank Oost-Nederland. De kapitaalverstrekking aan deelnemingen hebben betrekking op de aandelen van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Wadinko en deelnemingen die zijn ontstaan uit de verkoop van Essent NV, waaronder Enexis, en zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. De aandelen zijn ultimo 2017 in het bezit van de gemeente Hellendoorn. Het dividend wordt verantwoord in het jaar van ontvangst

Overige uitzettingen looptijd => 1 jaar:

Hieronder valt de post afkoop onderhoud verkeersregelinstallaties (vri) 2016. De totale bijdrage voor 15 jaar voor het onderhoud van de vri's wordt onder deze post verantwoord.

Aandelen Twence

Door de Regioraad is besloten dat de aandelen in Twence B.V. (819.000 stuks) door Twence Beheer B.V. worden overgedragen aan de Regio Twente. De aandelen worden gesplitst in 819 stuks tijdelijk winstdelende preferente aandelen en 818.181 gewone aandelen A. Tevens heeft de Regioraad besloten dat de Regio zelf de 819 tijdelijk winstdelende preferente aandelen behoudt en de 818.181 gewone aandelen A overdraagt aan de deelnemende gemeenten.

De aanvaarding van de aandelenstroom heeft volgens notariële akte in 2011 plaatsgevonden. Er staan geen geldstromen of andere kosten tegenover. De verkrijgingsprijs is daarmee nihil. Het BBV schrijft ten aanzien van het activeren van deelnemingen voor dat hier de historische kostprijs of lagere marktwaarde dient te worden gehanteerd. Bij de gemeenten komen derhalve de aandelen voor nihil op de balans. Om wel een volledig beeld te krijgen van het bezit van de gemeenten dient door de gemeenten jaarlijks als toelichting op de balans melding gemaakt te worden van het aantal en soort aandelen dat men heeft. Hellendoorn bezit 46.795 gewone aandelen A.

Vlottende activa

bedragen x € 1.000

Vlottende Activa	31-dec-2017	31-dec-2018
Vorraden	23.452	13.170
Liquide middelen	537	522
Overlopende activa	4.588	5.498
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.009	10.657
Totaal	37.585	29.847

Vorraden

bedragen x € 1.000

Vorraden	31-dec-2017	31-dec-2018
Gereed product en handelsgoederen		
Voorraad grond niet in exploitatie(verspreide percelen)	33	33
Voorraad grond niet in expl verspr perc afwaarderi	- 9	- 9
Totaal Gereed product en handelsgoederen	25	25
Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie		
Vorraden in exploitatie bouwgronden	40.928	28.538
Geraamde kosten grondaankopen	- 121	- 121
Geraamde kosten planschade	- 129	- 358
Geraamde kosten bouwrijpmaken	- 10.863	- 10.187
Geraamde kosten voorbereiding en toezicht	- 2.048	- 1.486
Geraamde rentekosten	- 3.328	- 2.322
Geraamd exploitatieresultaat	1.698	2.107
Voorziening voorraden in exploitatie bouwgronden	- 2.703	- 3.021
Vorraden in expl bouwgronden afwaardering	- 7	- 7
Totaal Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	23.427	13.145
Grond- en hulpstoffen bouwgronden		
Vorraden niet in exploitatie bouwgronden	369	369
Vorraden niet in expl bouwgronden afwaardering	- 369	- 369
Totaal Grond- en hulpstoffen bouwgronden	-	-
Totaal	23.452	13.170

De voorraden hebben overwegend betrekking op gronden en onderhanden werken in de sfeer van de grondexploitatie. Voor een inhoudelijke toelichting op de ontwikkelingen in de grondexploitaties verwijzen wij u naar paragraaf grondbeleid.

In de voorraad verspreide percelen (onder "gereed product en handelsgoederen") hebben zich in 2018 geen wijzigingen voorgedaan.

De voorraden onderhanden werk hebben volledig betrekking op de bouwgronden die in exploitatie zijn. In bovenstaande tabel ziet u de opbrengsten en kosten zoals die zich naar verwachting zullen voordoen. De afname van de voorraden in exploitatie bouwgronden met ruim € 12 miljoen zijn voor circa € 13 miljoen het gevolg van verkopen in 2018. Daarnaast is er een stijging met € 1 miljoen. De stijging betreft hoofdzakelijk prijsindexatie door langere looptijden, de vermindering van voorzichtigheidsmarges en een toename van het totaal oppervlakte uit te geven terrein. In 2018 zijn opbrengsten gegenereerd die zich nog niet eerder hebben voorgedaan in onze gemeente. In 't Lochter III kwam meer uit te geven terrein beschikbaar door herverkaveling. De bijstelling van voorzichtigheidsmarges door het aantrekken van de economie leidt eveneens tot een hogere waardering van de voorraden. Enkele grondexploitaties lopen naar verwachting langer door, waardoor de verkoopprijzen gedurende langere tijd geïndexeerd worden. De geraamde toekomstige kosten zijn verlaagd. Het merendeel is het gevolg van de uitgaven in 2018. Voor het overige zijn er enkele aanpassingen naar aanleiding van aanbestedingsvoordelen, nieuwe inzichten in nog te maken kosten etc.

Het verwachte exploitatieresultaat daalt van een verliesverwachting van € 1.698.000,-- naar een verliesverwachting van € 2.107.000,--. Dit betekent een lager resultaat van € 409.000,--. Hiervan is € 153.000,-- het gevolg van (verplichte) vervroegde winstneming op winstgevende grexten, zodat een daadwerkelijk resultaatverslechtering van € 256.000 resteert. Voor € 317.000,-- is dit het gevolg van slechtere resultaten op verliesgevende grexten, en wel specifiek de kosten van 't Lochter III die volledig voor rekening van de gemeente komen. Dit verlies is meteen afgedekt in de voorziening (zie ook tabel vorige pagina). Het resultaat op winstgevende grexten nam toe € 61.000,--.

Onderstaande tabel laat de ontwikkeling van de voorraden gedurende 2018 zien. De bouwgronden in exploitatie zijn per complex genoemd. De boekwaarden in deze tabel zijn niet gecorrigeerd voor de te verwachten verliezen. De boekwaarde per 1 januari wordt verhoogd met de kosten van verwerving, rente, bouw- en woonrijp maken en voorbereiding; verhoogd met de tussentijdse winstneming en verlaagd met de opbrengsten.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling bruto boekwaarde voorraden (vóór aftrek voorziening)	Boek- waarde 1-1-2018	Verwer- ving	Toegereken- de rente	Bouw- en woonrijp maken	Voorberei- ding en toezicht	Winst- neming	Opbreng- sten	Boek- waarde 31-12-2018
Gereed product en handelsgoederen								
Voorraad grond niet in exploitatie (verspreide percelen)	25	-	-	-	-	-	-	25
Totaal Gereed product en handelsgoederen	25	-	-	-	-	-	-	25
Onderhanden werk: bouwgronden in exploitatie								
Bedrijventerreinen								
Haarle	632	-	18	-	5	-	-	654
Lochter III	18.928	-	500	1.389	163	-	9.675	11.305
Lochter III- gezamenlijk	18.412	-	271	1.389	56	-	9.675	10.453
Lochter III- gemeentelijke kosten	516	-	229	-	107	-	-	852
Woningbouwgebieden								
Kruidenwijk Zuid fase 1 (Heemtuin)	2.747	-	79	24	68	-	1.812	1.106
Hellendoorn Noord fase 1	4.082	-	107	649	127	-	1.568	3.397
Daarle West	71	-	2	21	16	73	168	14
De Branderij	563	-	16	2	11	-	-	591
Aan de Tuinen (Steen v. Ommerenstr)	- 292	-	- 9	34	11	73	137	- 320
Hart van Noetsele	- 600	-	- 17	15	13	7	-	- 582
Totaal onderhanden werk: bouwgronden in exploitatie	26.130	-	696	2.133	414	153	13.360	16.166
Grond- en hulpstoffen bouwgronden								
Grond- en hulpstoffen bouwgronden	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal grond- en hulpstoffen bouwgronden	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	26.155	-	696	2.133	414	153	13.360	16.191

De gemeentelijke kosten voor 't Lochter III zijn in 2018 hoger dan geraamd werd. Dit is met name het gevolg van de extra uren die gemaakt zijn om de kavels te verkopen en de kavels gereed te krijgen voor levering. Echter de contractuele afspraken met de marktpartijen - waarbij de kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht tot bepaald percentage beperkt zijn - zullen er waarschijnlijk in resulteren dat wij deze kosten zelf moeten dragen. Onze extra inspanningen hebben echter wel geresulteerd in zeer goede verkopen en passen daarmee zeker binnen het beleid van de gemeente.

Onderstaande tabel laat een vergelijking zien van de ontwikkeling van de voorraad bouwgrond in exploitatie over de jaren 2017 en 2018. De mutatie in de netto oppervlakte heeft alleen betrekking op 2018.

bedragen x € 1.000

Voorraad bouwgrond in exploitatie	Netto oppervlakte (in m2)	2017	2018
Balans per 1 januari	293.284	28.664	26.130
Toename			
Grondverwerving	-	25	-
Diverse voorbereidingskosten		1.287	2.547
Rentebijdragen		769	696
Winstneming		320	153
Totaal toename	-	2.401	3.396
Afname			
Opbrengst verkopen	- 103.744	- 4.935	- 13.360
Afboeken bovenmatige boekwaarde		-	-
Afsluiten complexen en overige bijdragen		-	-
Herverkaveling	1.832		
Totaal afname	- 101.912	- 4.935	- 13.360
Balans per 31 december vóór aftrek voorziening	191.372	26.130	16.166
Voorziening			
Voorziening toekomstige verliezen		- 2.703	- 3.021
Balans per 31 december incl. voorziening	191.372	23.427	13.145

Voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties

Aan de meeste grondexploitaties zijn bepaalde financiële risico's verbonden. Indien tekorten worden voorzien op gronden die reeds in exploitatie zijn genomen, dan wordt hiervoor een bedrag opgenomen in de voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties. De stand van de voorziening bedraagt per ultimo 2018 € 3,0 miljoen ten opzichte van € 2,7 miljoen in 2017. Voor een detaillering van de verwachte resultaten en de getroffen voorzieningen verwijzen wij u naar de toelichting bij de tabel op pagina 143/144 en paragraaf grondbeleid.

Voor de toename van de kosten van 't Lochter III die voor rekening van de gemeente komen, omdat deze niet door de mede-exploitanten gedragen willen worden, zorgen voor de mutatie in de voorziening. De grondexploitaties De Branderij en bedrijventerrein Haarle zijn omgeslagen van licht winstgevend exploitaties naar exploitaties met een beperkte verliesverwachting.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar

bedragen x € 1.000

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31-dec-2017	31-dec-2018
Vorderingen op openbare lichamen		
Debiteuren Openbare Lichamen	262	258
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	262	258
Overige vorderingen		
Belastingdebiteuren gecombineerde aanslag	370	388
Debiteuren algemeen	1.101	624
Debiteuren bijstandsverlening	1.200	1.251
Debiteuren nog te ontvangen	1.145	854
Verzekeringspremies	2	-
Rekening Courant SVN (Startersleningen)	308	525
Totaal Overige vorderingen	4.126	3.642
Voorziening dubieuze debiteuren		
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	- 144	- 136
Voorziening dubieuze debiteuren WWB	- 762	- 814
Totaal Voorziening dubieuze debiteuren	- 906	- 950
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Schatkistbankieren	5.526	7.707
Totaal Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	5.526	7.707
Totaal	9.009	10.657

Evenals voorgaand jaar is de voorziening voor dubieuze debiteuren WWB en BBZ op statische wijze bepaald. Per openstaande vordering is het risico van oninbaarheid ingeschat en op basis hiervan is de voorziening voor dubieuze debiteuren verantwoord.

De voorziening dubieuze debiteuren algemeen is bepaald over het totaal openstaand saldo. Deze voorziening wordt via 2 methodieken vastgesteld:

- 1. Statische bepaling:** Gekeken is naar debiteuren met een openstaand saldo van € 25.000,-- of hoger waarvan op dit moment de verwachting is dat (een deel van) de vordering niet verhaalbaar is en debiteuren waarvoor een dwangsom is opgelegd.
- 2. Dynamische bepaling:** Betreft het openstaand saldo per dienstjaar (minus het saldo dat meegenomen is bij de statische bepaling). Van dit openstaand saldo is een percentage meegenomen in de voorziening. De percentages zijn gebaseerd op algemeen gebruikte percentages.
 - 1999 t/m 2014: 100% dubieus
 - 2015: 75% dubieus
 - 2016: 50% dubieus
 - 2017: 25% dubieus

De voeding van de voorziening dubieuze debiteuren is als volgt: Belastingdebiteuren worden gesplitst in een deel dat ten laste komt van de afvalstoffenheffing en een deel rioolheffing. Hierbij wordt rekening gehouden met de verdeelsleutel voor bedrijven en particulieren. Daarnaast komt een deel ten laste van de algemene middelen (programma 8). De overige debiteuren komen volledig ten laste van de algemene middelen (programma 8).

In totaal is voor een bedrag van € 950.000,-- aan dubieuze vorderingen opgenomen.

Onder de overige kortlopende uitzettingen zijn de middelen opgenomen die uitstaan bij de schatkist. Dit zijn liquide middelen die tijdelijk worden weggezet. Ultimo 2018 staat er nog voor € 7,7 miljoen aan geldmiddelen bij de schatkist uit (2017: € 5,5 miljoen).

Schatkistbankieren

In 2014 is het schatkistbankieren verplicht geworden. In onderstaand overzicht is aangegeven wat het drempelbedrag is dat buiten de schatkist gehouden mag worden en welke bedrag de gemeente Hellendoorn gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist heeft gehouden.

bedragen x € 1.000

Schatkistbankieren		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	36.981	36.688	38.647	43.150
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(1) = (1a) / (1b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	411	403	420	469
Drempelbedrag					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar	87.172	87.172	87.172	87.172
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	87.172	87.172	87.172	87.172
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	-	-	-
(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2% met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	654	654	654	654
(3a) = (2) > (1)	Ruimte onder het drempelbedrag	243	251	234	185
(3b) = (1) > (2)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Liquide middelen

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31-dec-2017	31-dec-2018
Banksaldi	535	520
Kassaldi	2	2
Totaal	537	522

De liquide middelen laten ultimo 2018 een stand zien van € 0,5 miljoen. (2017: € 0,5 miljoen).

Overlopende activa

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	31-dec-2017	31-dec-2018
Nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen	346	1.090
Overig nog te ontvangen bedragen	3.344	4.047
Overige vooruitbetaalde bedragen	899	360
Totaal	4.588	5.498

Overlopende activa zijn lasten die in 2018 als uitgave zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2019 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaat overlopende activa ook uit baten die in 2018 als bate zijn geboekt, maar die pas in 2019 of later daadwerkelijk tot een ontvangst zullen leiden. De toename wordt mede veroorzaakt door herrubricering van de post nog te ontvangen bedragen openbare lichamen van Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar naar Overlopende activa.

De nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

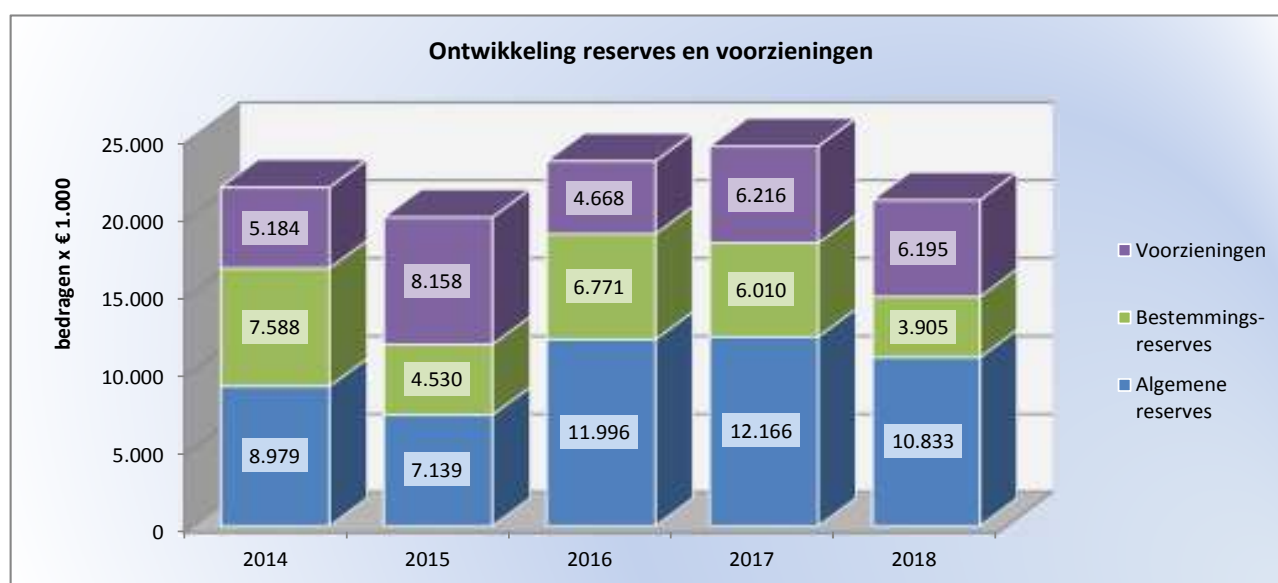
Nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen	31-dec-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-2018
Nederlandse overheidslichamen				
Gemeenschappelijk Regeling inzake Soweco	50	-	50	-
Deelneming Twence inzake TER-vergoeding	-	70	-	70
Belastingdienst	-	312	-	312
Provincie inzake Statushouders	-	40	36	4
Provincie inzake Retaildeal Masterplan	-	25	-	25
Provincie inzake Masterplan Centrum Nijverdal	-	500	150	350
Provincie inzake Asbestsanering	-	286	210	76
Provincie inzake Project 10 in Twente	28	9	28	9
Provincie inzake Programma Verkeersveiligheid	-	47	26	22
Provincie inzake Cultuurcaravaan/cultuurvisie	45	-	45	-
Provincie inzake Groene eiland De Es	-	63	59	4
Nederlandse overheidslichamen	123	1.352	602	872
Rijk				
Rijk inzake Vangnetuitkering	83	-	83	-
Rijk inzake Regeling Maatschappelijke Begeleiding Asielgerechtigden	7	62	7	62
Rijk inzake bijdrage CAK	80	-	-	88
Rijk inzake inleenvergoeding Wet Inschakeling Werkzoekenden	7	-	-	-
Rijk inzake Besluit Bestandverlening Zelfstandigen	15	68	15	68
Rijk inzake asielinstroom	31	-	31	-
Rijk	223	130	136	217
Europese overheidslichamen	-	-	-	-
Europese overheidslichamen	-	-	-	-
Totaal	346	1.482	738	1.090

Vaste passiva

bedragen x € 1.000

Vaste passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Eigen Vermogen	18.748	15.786
Voorzieningen	6.216	6.195
Langlopende schulden	132.611	127.042
Totaal	157.575	149.023

Ontwikkeling gemeentelijke reserves en voorzieningen

In 2018 is de totale positie van reserves en voorzieningen toegenomen met een bedrag van circa € 3,5 miljoen, waarmee het totaal van de reserves en voorzieningen uitkomt op € 20,9 miljoen (2017: € 24,4 miljoen).

Eigen vermogen / reserves

bedragen x € 1.000

Eigen Vermogen	31-dec-2017	31-dec-2018
Resultaat boekjaar	572	1.048
Algemene reserves	12.166	10.833
Bestemmingsreserves	6.010	3.905
Totaal	18.748	15.786

De algemene reserves zijn reserves waaraan nog geen specifieke bestemming is gegeven. De daarin vastgelegde middelen kunnen dan ook nog vrijelijk worden ingezet. De bestemmingsreserves zijn reserves waaraan reeds een concrete bestemming is gegeven. Dit betekent dat de uiteindelijke bestedingsrichting reeds nadrukkelijk is aangegeven. Deels is dat gebeurd op basis van wet- en regelgeving of afspraken met andere overheden of maatschappelijke organisaties.

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Afschrijving activa	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2018
Rekeningsaldo					
Rekeningsaldo te bestemmen	572	1.048	-	- 572	1.048
Totaal Rekeningsaldo	572	1.048	-	- 572	1.048
Algemene Reserve					
Vrij aanwendbare Reserve	6.390	1.031	-	- 3.872	3.548
Financieringsreserve	1.652	626	-	- 100	2.178
Bufferreserve grondexploitatie	4.124	1.063	-	- 81	5.107
Totaal Algemene Reserve	12.166	2.720	-	- 4.053	10.833
Bestemmingsreserves					
Reserve Salomonsonhuis / zorgpunt	164	-	-	-	164
Reserve bijzondere bijstand	122	-	-	-	122
Reserve WWB	0	-	-	-	0
Reserve groenrenovaties	94	-	-	-	94
Reserve 1/3-regeling accommodatiebeleid	164	50	-	- 53	162
Reserve kunst	24	6	-	-	30
Reserve rood-voor-rood	68	4	-	-	72
Reserve reconstructie platteland vernieuwing	246	-	-	- 10	236
Reserve wachtgeld en huidige wethouders	318	100	-	- 35	383
Reserve sociaal domein	4.729	132	-	- 4.861	-
Reserve duurzame energiemaatregelen	80	42	-	- 41	81
Reserve Co-financieringsfonds N35	-	2.561	-	-	2.561
Totaal Bestemmingsreserves	6.010	2.895	-	- 5.000	3.905
Totaal	18.748	6.662	-	- 9.625	15.786

Ook in 2018 kent de gemeente Hellendoorn een drietal algemene reserves, met een totaalsaldo van € 10,9 miljoen (2017: € 12,2 miljoen). In vergelijking met het afgelopen jaar is de stand van deze reserves met per saldo € 1,3 miljoen gedaald. Deze daling is ontstaan uit het saldo van de stortingen (€ 2,7 miljoen) en onttrekkingen (€ 4,1 miljoen).

Stortingen (€ 2,7 miljoen)

- Storting van het rekeningsaldo van 2017 in de VAR en financieringsreserve van in totaal € 0,4 miljoen;
- Storting van € 0,4 miljoen in de financieringsreserve en VAR voor het verbeteren van de financieringspositie;
- Storting van € 0,7 miljoen in de VAR voor overheveling budgetten naar 2019 conform begrotingswijzigingen 2018 (onder andere dekking kapitaallasten sportvelden, vertraging invoering nieuwe omgevingswet, het nieuwe loket, permanente bewoning recreatiewoningen,);
- Storting van € 0,2 miljoen in de bufferreserve door winstneming op de grondexploitaties
- Storting van € 0,6 miljoen in de bufferreserve door grondverkoop en verkoop vastgoed;
- Vrijval nog te betalen post voor Lochter II van € 0,3 miljoen;
- Diverse kleinere stortingen van in totaal € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen (€ 4,1 miljoen)

- Een onttrekking van € 2,5 miljoen voor de storting in de reserve Cofinancieringsfonds N35;
- Een onttrekking van € 0,7 miljoen voor aanwending begroting 2018;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen in verband met kosten APPA;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen in verband cofinanciering Memorymuseum;
- Een onttrekking van € 0,4 miljoen voor dekking kosten generatiepact;
- Diverse kleinere onttrekkingen van in totaal € 0,3 miljoen.

Eind 2018 kent de gemeente Hellendoorn 12 bestemmingsreserves. Het totaalsaldo van de bestemmingsreserves bedraagt € 3,9 miljoen (2017: € 6,0 miljoen). De afname van het saldo bedraagt € 2,1 miljoen en kan als volgt worden verklaard:

Stortingen (€ 2,9 miljoen)

- Een storting van € 2,5 miljoen uit de VAR in de reserve Cofinancieringsfonds N35;
- Een storting van € 0,1 miljoen in de reserve wachtgelden huidige wethouders;
- Een storting van € 0,1 miljoen in de reserve 1/3-regeling accommodatiebeleid;
- Diverse kleinere stortingen ten gunste van de bestemmingsreserves (€ 0,1 miljoen).

Onttrekkingen (€ 5,0 miljoen)

- Een onttrekking van € 4,8 miljoen aan de reserve sociaal domein voor uitvoeringskosten;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen ten laste van de bestemmingsreserve 1/3 regeling accommodatiebeleid.
- Diverse kleinere onttrekkingen van in totaal € 0,1 miljoen

Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Aanwen- dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen personeel	3.748	131	- 86	- 68	3.725
Onderhoudsvoorzieningen	453	1.130	- 962	- 88	533
Voorzieningen van derden verkregen middelen	1.375	128	- 206	-	1.297
Overige voorzieningen	640	-	-	-	640
Totaal	6.216	1.389	- 1.254	- 156	6.195

Voorzieningen zijn over het algemeen gevormd voor verplichtingen, verliezen of te verwachten tegenvallers waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs valt in te schatten. Kenmerkend voor een voorziening is dat de hoogte afgestemd moet zijn op de omvang van de achterliggende verplichtingen of verliezen.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Aanwen- dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen personeel					
Voorziening APPA	1.488	96	- 76	-	1.509
Voorziening wachtgelden oud-wethouders	-	35	- 10	-	24
Voorziening Appa ingegane pensioenen	2.260	-	-	- 68	2.192
Totaal Voorzieningen personeel	3.748	131	- 86	- 68	3.725
Onderhoudsvoorzieningen					
Voorziening onderhoud openbare verlichting	88	-	-	- 88	-
Voorziening onderhoud wegen	365	1.130	- 962	-	533
Totaal Onderhoudsvoorzieningen	453	1.130	- 962	- 88	533
Voorzieningen van derden verkregen middelen					
Voorziening ISV	21	-	- 6	-	15
Voorziening parkeerbeleid	23	1	-	-	24
Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	884	-	- 200	-	684
Voorziening egalisatie rioolheffing	447	127	-	-	574
Totaal Voorzieningen van derden verkregen middelen	1.375	128	- 206	-	1.297
Overige voorzieningen					
Voorziening privatisering was- en kledruimten	640	-	-	-	640
Totaal Overige voorzieningen	640	-	-	-	640
Totaal	6.216	1.389	- 1.254	- 156	6.195

Ultimo boekjaar 2018 zijn er in de jaarrekening van de gemeente Hellendoorn 9 voorzieningen (2017 10). Bij de bestuursrapportage 2018 is besloten de voorziening Onderhoud Openbare verlichting op te heffen. Het totaalsaldo van de voorzieningen bedraagt € 6,2 miljoen (2017: € 6,2 miljoen). Het totaalsaldo is gelijk gebleven, maar er is € 1,4 miljoen gestort, € 1,3 miljoen aangewend en een vrijval van € 0,2 miljoen. Conform artikel 55 lid 1 van de BBV dient de aard van de voorzieningen te worden toegelicht in de jaarrekening. Hierna hebben wij deze toegelicht voorzover ze ultimo 2018 groter zijn dan € 0,1 miljoen of de mutatie in het jaar 2018 groter is dan € 0,1 miljoen.

Voorziening ISV

In deze voorziening worden de ontvangen bijdragen uit het stadsvernieuwingsfonds gestort. Verplichtingen uit projecten worden er uit voldaan. Aanwending van de gelden van derden is gebonden. Dit jaar zijn er middelen onttrokken voor zonnepanelen kulturhusen.

Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing

De jaarlijkse kosten van afvalinzameling en -verwerking fluctueren dermate per jaar, dat geen rechtstreekse kostendekking uit de afvalstoffenheffing kan worden verwacht. De heffing die de burger zou moeten betalen zou geen gestage lijn volgen, maar erg fluctueren. De voorziening is gevormd uit de ontvangen afvalstoffenheffing en dient in principe ter egalisatie.

Voorziening egalisatie rioolheffing

De voorziening is gevormd uit de ontvangen rioolheffing en dient in principe ter egalisatie. De jaarlijkse kosten van het beheer en onderhoud van rioleringen fluctueren dermate per jaar, dat geen rechtstreekse kostendekking uit rioolheffingen kan worden verwacht. De rioolheffing die de burger moeten betalen zou geen gestage lijn volgen, maar erg fluctueren.

Voorziening APPA

De voorziening APPA is gevormd voor de pensioenverplichtingen van (oud) wethouders van de gemeente Hellendoorn. In december 2015 hebt u besloten dat deze voorziening alleen bedoeld is voor de wethouders die nog niet met pensioen zijn. Naar aanleiding van actuariële waardeberekeningen per 31 december 2018 is de voorziening op niveau.

Voorziening APPA ingegane pensioenen

In december 2015 heeft u besloten dat de pensioenbetalingen van reeds gepensioneerd wethouders niet meer uit de voorziening APPA bekostigd wordt, maar vanuit de lopende begroting. Door de accountant is bij de jaarrekening 2016 geconstateerd dat deze werkwijze niet voldoet aan de BBV vereisten. De pensioenen worden nog altijd betaald uit de lopende begroting. Er is wel een Voorziening APPA ingegane pensioenen ingesteld, waar een voorziening is gevormd voor de verplichting van de lopende pensioenen. Naar aanleiding van de actuariële waardeberekeningen per 31 december 2018 valt € 68.000,- vrij. Deze voorziening is op niveau.

Bij de berekening van zowel de voorziening APPA als de voorziening Appa ingegane pensioenen is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Sterftetabel GBM/GBV 10-15;
- Leeftijdsterugstelling vrouw: 1 jaar;
- Leeftijdsterugstelling man: 5 jaar;
- Rekenrente 1,577%;
- Pensioenleeftijd 67 jaar.

Voorziening wachtgelden oud-wethouders

De voorziening wachtgelden (oud-)wethouders is gevormd voor de wachtgeldverplichtingen voor (oud-)wethouders. Eind 2018 is de stand van de voorziening € 24.000,-. Dit is gebaseerd op de toekomstige wachtgeldverplichting.

Er is € 10.000,- onttrokken aan de voorziening en € 34.000,- gestort, waarvan € 34.000,- uit de reserve wachtgelden huidige wethouders.

Voorziening privatisering was- en kleedruimten

Deze voorziening is ingesteld op het moment dat was- en kleedruimten zijn geprivatiseerd. Afspraak hierbij is dat accommodaties na 20 jaar op kosten van de gemeente kunnen worden gerenoveerd. De voorziening is op eindwaarde gewaardeerd en jaarlijks wordt de begrote index voor het boekjaar aangepast aan de werkelijke index. In 2018 zijn er geen stortingen of onttrekkingen geweest.

Naast de bovengenoemde voorzieningen zijn er ook voorzieningen die aan de activa kant van de balans worden gepresenteerd. Het voorziene bedrag is dan in mindering gebracht op de betreffende activapost.

Het betreft de volgende voorzieningen:

bedragen x € 1.000

Geactiveerde voorzieningen	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Aanwen- dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2018
Geactiveerde voorzieningen					
Voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie	2.703	417	-	- 99	3.021
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	144	27	- 36	-	136
Voorziening dubieuze debiteuren WWB	762	53	-	-	814
Voorziening dubieuze debiteuren BBZ	59	-	-	- 53	6
Totaal Geactiveerde voorzieningen	3.668	497	- 36	- 152	3.977
Totaal	3.668	497	- 36	- 152	3.977

Voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie

De voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties is gevormd om de verwachte verliesverwachting van de grondexploitaties te kunnen dekken. Er is 0,4 miljoen gestort in deze voorziening om verwachte verliezen te kunnen dekken. Voornamelijk leiden procedurekosten en rentekosten bij Kruidenwijk Zuid, Hellendoorn Noord en Lochter III tot een hogere verliesverwachting.

De verwachte verliesvoorziening voor Hellendoorn Noord is naar beneden bijgesteld, dit leidt tot een vermindering van 0,1 miljoen van de voorziening. Dit is gestort in de bufferreserve.

Voorzieningen dubieuze debiteuren

Er zijn drie voorzieningen voor dubieuze debiteuren, het betreft zowel publiekrechtelijke als privaatrechtelijke vorderingen. Voor vorderingen op grond van de WWB en BBZ zijn aparte voorzieningen ingesteld.

Deze voorzieningen worden getroffen voor vorderingen die mogelijk geheel of gedeeltelijk niet inbaar zijn. De omvang wordt jaarlijks vastgesteld op basis van een lijst met openstaande vorderingen per 31 december 2018.

Langlopende schulden

bedragen x € 1.000

Langlopende schulden	31-dec-2017	31-dec-2018
Onderhandse leningen o/g	132.611	127.042
Totaal	132.611	127.042

De langlopende schuld betreft leningen aangetrokken ter invulling van de eigen financieringsbehoefte. Ultimo 2018 was daarmee een bedrag gemoeid van € 127,0 miljoen (2017: € 132,6 miljoen). In 2018 is één geldlening opgenomen van € 10,0 miljoen met een looptijd van 20 jaar tegen een rentepercentage van 2,24.

De opgenomen onderhandse leningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Opgenomen leningen	Oorspr. Bedrag	Rente %	Rente Bedrag	Begin looptijd	Einde looptijd	Looptijd (jaren)	Boek waarde 1-1-2018	Opname 2018	Aflossing 2018	Boek waarde 31-12-2018
Betreft onderhandse leningen van binnenlands banken en overige financiële instellingen										
Leningen overig										
BNG	3.630	6,04%	44	1998	2023	25	872	-	- 145	727
BNG	5.672	5,46%	63	1998	2023	25	1.361	-	- 227	1.134
BNG	35.000	5,26%	739	2003	2028	25	15.400	-	- 1.400	14.000
Waterschapsbank	7.000	4,20%	23	2004	2019	15	933	-	- 467	466
BNG	32.000	3,68%	657	2006	2031	25	17.920	-	- 1.280	16.640
Waterschapsbank	5.000	4,67%	233	2008	2028	20	5.000	-	-	5.000
BNG	5.000	4,68%	235	2008	2028	20	5.000	-	-	5.000
BNG	5.000	4,70%	235	2008	2028	20	5.000	-	-	5.000
BNG	5.000	4,71%	236	2009	2029	20	5.000	-	-	5.000
BNG	5.000	4,58%	9	2008	2018	10	500	-	- 500	-
BNG	10.000	4,04%	244	2010	2030	20	6.500	-	- 500	6.000
Waterschapsbank	10.000	2,45%	65	2010	2020	10	3.000	-	- 1.000	2.000
Waterschapsbank	7.500	3,38%	78	2011	2021	10	3.000	-	- 750	2.250
BNG	10.000	4,54%	303	2011	2031	20	7.000	-	- 500	6.500
BNG	10.000	4,70%	324	2012	2032	20	7.125	-	- 500	6.625
BNG	20.000	1,00%	23	2013	2018	5	4.000	-	- 4.000	-
BNG	14.000	1,21%	113	2014	2024	10	9.800	-	- 1.400	8.400
BNG	14.000	0,82%	91	2015	2025	10	11.200	-	- 1.400	9.800
BNG	15.000	1,53%	207	2016	2031	15	14.000	-	- 1.000	13.000
BNG	10.000	2,05%	200	2017	2037	20	10.000	-	- 500	9.500
BNG	10.000	2,24%	112	2018	2038	20		10.000	-	10.000
Totaal Leningen overig	238.802		4.235				132.611	10.000	- 15.569	127.042
Totaal	238.802		4.235				132.611	10.000	- 15.569	127.042

Door de opname van een langlopende lening van € 10,0 miljoen en aflossingen van € 15,6 miljoen is de langlopende schuld gedaald met € 5,6 miljoen.

bedragen x € 1.000

Netto langlopende schuld	31-dec-2017	31-dec-2018
Opgenomen langlopende geldleningen	132.611	127.042
Verstrekte langlopende geldleningen	- 9.656	- 7.179
Totaal	122.955	119.863

De netto schuld is afgenomen met € 3,1 miljoen.

Vlottende passiva

bedragen x € 1.000

Vlottende Passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	6.475	7.060
Overlopende passiva	5.625	5.044
Totaal	12.100	12.105

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

bedragen x € 1.000

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31-dec-2017	31-dec-2018
Opgenomen kasgeldleningen	-	-
Overige schulden	6.475	7.060
Totaal	6.475	7.060

De hoogte van de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar is in vergelijking met voorgaand jaar toegenomen met 0,4 miljoen.

Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	31-dec-2017	31-dec-2018
Ontvangen overheidsgeld met een specifiek bestedingsdoel	523	453
Overige vooruitontvangen bedragen	1.053	968
Overige nog te betalen bedragen	4.049	3.623
Totaal	5.625	5.044

Overlopende passiva zijn baten die in 2018 als baten zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2019 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaat overlopende passiva uit lasten die in 2018 als lasten zijn geboekt, maar die pas in 2019 of later daadwerkelijk tot een betaling zullen leiden.

De ontvangen overheidsgelden met een specifiek doel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Ontvangen overheidsgeld met een specifiek bestedingsdoel	31-dec-2017	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetaling	31-dec-2018
Nederlandse overheidslichamen				
Provincie inzake Klimaat energieloket	42	-	19	23
Provincie inzake Sport en Jeugdhulp	20	123	16	127
Provincie inzake Nationaal Park de Sallandse Heuvelrug	97	-	70	27
Provincie inzake Psychisch kwetsbare personen	12	-	12	-
Provincie inzake Masterplan centrum nijverdal	150	-	150	-
Provincie Revitalisering 't Lochter 1+2	202	172	98	276
Nederlandse overheidslichamen	523	295	365	453
Totaal	523	295	365	453

Overige toelichtingen

Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy-redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Per 31 december 2018 bestonden de volgende, niet in de balans van de gemeente Hellendoorn opgenomen, rechten en verplichtingen:

Financiële vordering

- Met nog te ontvangen bedragen wegens bij besluit verkochte gronden/ exploitatiebijdragen in het kader van de grondexploitatie, is eind 2018 een bedrag gemoeid van € 3,8 miljoen (ultimo 2017: € 7,4 miljoen). Dit betreft de plannen "Heemtuin", Daarle West, Hellendoorn Noord en 't Lochter III.

Financiële garanties en verplichtingen:

- Ultimo 2018 wordt voor een bedrag van € 0,5 miljoen aan leningen garant gestaan voor een zorginstelling (ultimo 2017: € 0,6 miljoen). Daarnaast staan we indirect garant voor € 1,0 miljoen aan oude gemeentegaranties (2017: € 1,5 miljoen), voor € 83,7 miljoen bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (2017: € 86,6 miljoen) en voor € 204,0 miljoen bij de Nationale Hypotheek Garantie (2017: € 220,0 miljoen).

bedragen x € 1.000

Gewaarborgde leningen	Oorspr. Lening	Percentage borg	Restant geldlening 1-1-2018	Vermeerderingen	Verminderen	Restant geldlening 31-12-2018
Zorginstellingen (1 instelling)	1.256	100%	561	-	- 37	524
Woningcorporaties (24 leningen)	*	50%	86.620	-	- 2.880	83.740
Gemeentegaranties (170 leningen)	*	50%	1.483	-	- 491	992
Nat. Hypotheek Garantie (1.544 leningen)	*	50%	220.000	-	- 16.000	204.000
Overig	-	100%	-	-	-	-
Totaal	1.256		308.664	-	- 19.408	289.256

Balanspost: gewaarborgde geldleningen	x	x	154.612	x	x	144.890
---------------------------------------	---	---	---------	---	---	---------

- Bij de Bank Nederlandse Gemeenten hebben we een kredietfaciliteit voor een bedrag van € 8,5 miljoen.

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste financiële verplichtingen opgenomen die wij op 31 december 2018 hebben:

bedragen x € 1.000

Niet uit de balans blijvende verplichtingen	Startdatum	Einddatum	Einddatum (incl. optiejaar)	Totale fin. Verplichting	Restant verplichting per 31-12-2018	Verdere toelichting
Inkoop onderhoud en installatie programmatuur	01-01-2017	01-01-2022	01-01-2025	865	519	
Inkoop onderhoud, storing en schadeafhandeling openbare verlichting	01-07-2016	30-06-2021	30-06-2026	1.020	510	
Inkoop elektra	01-01-2016	31-12-2019	31-12-2019	137	137	
Inkoop leveren en zetten minicontainers	01-04-2015	31-12-2019	31-12-2019	754	400	
Inkoop schoonmaakdiensten	01-04-2015	31-03-2020	31-03-2023	300	300	
Inkoop gas	01-01-2016	01-01-2019	01-01-2020	364	364	
Inkoop beschikbaarheidsvoorzieningen	01-01-2019	31-12-2022	31-12-2024	2.589	2.589	
Inkoop wmo hulpmiddelen	01-01-2019	31-12-2022	31-12-2025			*1)
Inkoop raamovereenkomst samen 14 Jeugdzorg	01-01-2019	31-12-2022	31-12-2024			*2)
Inkoop maatwerkvervoer	01-01-2017	30-06-2020	30-06-2023			*3)
Inkoop leerlingenvervoer	01-08-2016	31-07-2017	31-07-2019			*4)

*1) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken

*2) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken

*3) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken

*4) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken

- In 2018 is een aantal langlopende investeringsprojecten niet afgerond, waarbij het de gewoonte is om dit als restantkrediet naar het volgende boekjaar over te hevelen. Er is derhalve een "investeringsverplichting" voor deze projecten. Onderstaand is een lijst opgenomen met investeringsbedragen die bij deze jaarrekening zijn overgeheveld naar 2019.

Investeringsverplichtingen	31-dec-2018
Wegenstructuur / investeringsprogramma wegen	686
Vervanging Openbare verlichting	62
Rioleringen	17
Revitalisering bedrijventerrein t Lochter I en II	622
Sport	205
Regiesysteem Sociaal Domein	50
Onderwijskundige ontwikkelingen / IHP	101
Diverse kleinere budgetten	12
Huishoudelijk afval/containers/afvalbakken	80
Tractiemiddelen	205
Duurzame energiemaatregelen / Huisvesting	170
Automatisering	304
Totaal	2.514

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 zijn gemeenten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) voor ondernemersactiviteiten. Sprake is van een onderneming in het geval er een organisatie van kapitaal en arbeid (I) is en die opereert in het economisch verkeer (II) en welke een winstverwachting (III) heeft.

Na onderzoek – gezamenlijk met EFK Belastingadviseurs – hebben wij de conclusie getrokken dat de gemeente naast de grondexploitatie op enkele andere onderdelen eveneens Vpb-plichtig kan zijn. Hier speelt met name het criterium van winstgevendheid. In 2016 was dit eveneens het geval voor de inzameling van bedrijfsafval, welke activiteit eind 2016 is gestaakt.

In de eerste helft van 2018 is aangifte gedaan voor het jaar 2016, op basis van onze interpretatie van de destijds bekende regelgeving. Inmiddels zijn er eind 2018 opnieuw nieuwe standpunten door de fiscus ingenomen over de wijze van berekening van de openingsbalans 2016 voor de grondexploitaties en de wijze van winstberekening. De fiscus heeft onze aangifte 2016 (met openingsbalans) nog niet beoordeeld. Gezien de steeds wisselende standpunten van de fiscus, blijven wij - zolang de fiscus zich nog geen oordeel heeft gevormd over deze aangifte - ook voor de aangiften van 2017 en 2018 dezelfde werkwijze hanteren. Het risico bestaat dat de fiscus niet akkoord gaat met onze werkwijze, wat kan leiden tot nadelige financiële gevolgen.

Inmiddels heeft de belastingdienst in februari 2019 ook een nieuw standpunt ingenomen over de fictieve winst van een (nog niet vastgesteld) percentage van 1% die moet worden genomen over “het zich ontdoen van huishoudelijk afval tegen een positieve opbrengst”. Deze maatregel gaat met terugwerkende kracht in op 1-1-2016.

Het totaal te verrekenen verlies in jaarrekening 2017 wijkt enigszins af van de huidige berekeningen over 2016 en 2017. Dit wordt veroorzaakt door het hierboven genoemde nieuwe standpunt van de belastingdienst over de positieve opbrengst van huishoudelijk afval: hierdoor neemt het verrekenbare verlies uit voorgaande jaren af met € 20.000,--.

Voor 2018 hebben we in de gemeenterekening een consistente werkwijze gehanteerd voor de berekening van de winst op de grondexploitaties, aangevuld met de fictieve winst over de positieve opbrengst van huishoudelijk afval. Dit resulteert in een fiscale winst van € 3.000 euro over 2018. Deze winst wordt eerst verrekend met de verrekenbare verliezen uit voorgaande jaren voordat we überhaupt aan betalen van Vpb toekomen.

Als ‘niet in de balans opgenomen verplichting’ staat nu het saldo van de twee jaren verrekenbare verliezen opgenomen na aftrek de winst uit 2018 en de correcties uit voorgaande jaren. Het totaalbedrag is per ultimo 2018 € 1.149.000,-- verrekenbaar verlies Vpb.

Single Information Single Audit (SISA) en Investeren met gemeenten (IMG)

SISA bijlage

Ministerie van Ruimtelijke Zaken en Municipale Organisaties		SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019																																												
OCW	D9	Onderwijsachterstandenb eild 2011-2018 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitsnorm (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	€ 0	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Bedrag	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	€ 121.475	Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	€ 0	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussenjullie afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04	€ 0	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering	Bedrag	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	€ 52.688	Endverantwoording Ja/Nee	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	Gemeente	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	€ 0	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12	€ 0																
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2018	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitsnorm (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	€ 0	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Bedrag	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	€ 121.475	Hieronder per regel één gemeente (code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	€ 0	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussenjullie afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04	€ 0	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering	Bedrag	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	€ 52.688	Endverantwoording Ja/Nee	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	Gemeente	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	€ 0	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12	€ 0																
																															Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0															
Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	€ 0																															
																Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Gemeente	I.1 Participatiewet (PW)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	€ 76.537	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Gemeente	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	€ 61.300	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	€ 36.015	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Aard controle R Indicatornummer: G3																

Overzicht van baten en lasten

Totaal van alle programma's en mutaties in reserves.

In onderstaande tabel ziet u het overzicht van baten en lasten. De VPB bedroeg in 2018 € 0,- en is in onderstaande tabel niet weergegeven

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Programma's					
<u>Lasten</u>					
01 Veiligheid en dienstverlening	- 3.481	- 3.786	- 3.761	25 V	- 3.517
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	- 10.396	- 10.920	- 12.163	- 1.244 N	- 11.321
03 Werk, economie en inkomen	- 14.327	- 14.698	- 14.572	127 V	- 14.431
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	- 9.474	- 9.237	- 9.158	79 V	- 9.243
05 Cultuur, recreatie en sport	- 8.669	- 9.153	- 9.154	- 1 N	- 8.732
06 Woon- en leefomgeving	- 16.121	- 25.939	- 25.493	446 V	- 16.677
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	- 11.926	- 12.846	- 14.624	- 1.778 N	- 11.140
08 Bestuur en middelen	- 2.408	- 2.204	- 2.073	132 V	- 3.870
OVH Overhead	- 30	- 30	- 25	5 V	- 29
Totaal Lasten	- 76.832	- 88.813	- 91.022	- 2.210 N	- 78.959
<u>Baten</u>					
01 Veiligheid en dienstverlening	916	1.070	1.167	97 V	1.027
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	88	281	272	- 10 N	209
03 Werk, economie en inkomen	6.588	6.697	6.783	86 V	6.568
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	4.236	4.356	4.420	64 V	4.549
05 Cultuur, recreatie en sport	3.184	3.478	3.639	160 V	3.510
06 Woon- en leefomgeving	12.818	24.381	24.148	- 233 N	13.436
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	907	949	731	- 218 N	858
08 Bestuur en middelen	-	-	68	68 V	77
Totaal Baten	28.737	41.212	41.227	15 V	30.234
Programma's	- 48.095	- 47.601	- 49.795	- 2.194 N	- 48.725
Alg. dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien					
<u>Lasten</u>					
OZB woningen	- 379	- 385	- 351	35 V	- 419
Belastingen overig	- 42	- 40	- 35	4 V	- 36
Treasury	- 249	- 219	- 209	10 V	- 23
Overhead	- 9.625	- 10.082	- 10.103	- 22 N	- 9.268
Onvoorzien	- 45	- 13	- 1	12 V	- 15
Totaal Lasten	- 10.340	- 10.738	- 10.699	40 V	- 9.760
<u>Baten</u>					
Uitkeringen Gemeentefonds	48.000	48.461	48.686	225 V	46.321
OZB woningen	5.002	4.974	4.979	5 V	4.857
OZB niet-woningen	2.997	2.990	2.950	- 39 N	2.786
Belastingen overig	283	263	265	1 V	265
Treasury	603	545	606	61 V	3.273
Overhead	44	44	46	2 V	49
Totaal Baten	56.930	57.276	57.532	255 V	57.550
Alg. dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien	46.590	46.538	46.833	295 V	47.791
Gerealiseerd Saldo van baten en lasten	- 1.505	- 1.063	- 2.963	- 1.900 N	- 935
Mutatie reserves					
Mutatie reserves					
<u>Toevoegingen</u>	<u>- 717</u>	<u>- 5.804</u>	<u>- 5.614</u>	<u>190 V</u>	<u>- 5.406</u>
<u>Onttrekkingen</u>	<u>2.222</u>	<u>6.867</u>	<u>9.625</u>	<u>2.757 V</u>	<u>6.912</u>
Gerealiseerd Mutatie reserves	1.505	1.063	4.010	2.947 V	1.506
Gerealiseerd Resultaat	- 0	- 0	1.048	1.048 V	572

Aanwending onvoorzien

In de begroting 2018 staat een bedrag opgenomen van € 45.000,-- voor onvoorziene zaken. Onderstaande tabel geeft aan waaraan deze post is uitgegeven. Tijdens de bestuursrapportage en bij een separaat raadsbesluit heeft u aangegeven dit budget voor onderstaande zaken te willen inzetten:

bedragen x € 1.000	
Aanwending onvoorzien	Rekening 2018
Stelpost	
Onvoorzien	- 45
Totaal stelpost	- 45
Aanwending	
Bestuursrapportage: Inzet speelplaats het Groene Eiland	25
Raadsbesluit: 4 uur communicatiecapaciteit t.b.v. Cultuurvisie	7
Totaal aanwending	32
Restant stelpost onvoorzien	- 13

In onderstaande tabel ziet u dat het structurele resultaat € 4,3 miljoen negatief is. Dit wordt voor een groot gedeelte veroorzaakt door de tekorten in het Sociaal Domein.

bedragen x € 1.000	
Structureel resultaat	Rekening 2018
Resultaat	
Saldo van baten en lasten	- 2.963
Mutatie reserves	4.010
Resultaat	1.048
Af: incidentele baten en lasten	
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	5.386
Structureel resultaat	- 4.338

Een specificatie van de incidentele baten en lasten vindt u op de volgende pagina's.

Incidentele baten en lasten

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten	Programma	Rekening 2018
Inhuur medewerker controle en handhaving apv ivm ziekte	1	- 42
Afdracht aan het Rijk i.v.m. meer uitgifte rijbewijzen	1	- 21
Project '10 in Twente'	1	- 105
Project 'verward gedrag'	1	- 60
Speelplaats Het Groene Eiland	2	- 110
Taxatiekosten schoolgebouwen	2	- 17
Huur huisvesting VSO-Elim i.v.m. vertraging bouw permanente huisvesting	2	- 57
Masterplan centrum Nijverdal, uitvoering Retaildeal	3	- 75
Uitvoeringsprogramma participatie en re-integratie	3	67
PW-uitkeringen 21-AOW leeftijd	3	25
IOAW	3	43
BBZ startend om niet	3	- 17
BBZ startend renteloze lening	3	- 19
NEN-keuring openbare verlichting	4	- 20
Straatwerk voor derden en werkzaamheden nutsbedrijven	4	- 40
Extra kosten bestrijding eikenprocessierups	4	- 20
Beheerkosten parkeergarage	4	- 61
Voordeel Onderhoud bruggen en tunnels	4	19
Voordeel onderhoud Abri's	4	33
Subsidie memory museum	5	- 125
Verdere ontwikkeling NP Sallandse Heuvelrug	5	- 97
Kosten project Talent2020	5	- 27
Kosten project Cultuurvisie	5	- 25
Projectsubsidies Sport (sport en bewegen, Sociaal Vitaal, Beweegimpuls e.d.)	5	- 20
Renovatie openbaar groen Oranjestraat	6	- 46
Lagere uitgaven openbaar groen	6	18
Asbestbodemsanering PC Stamstraat	6	- 286
Inhuur personeel RUD	6	- 65
Ombouw netwerk RUD naar fysieke ODT	6	- 29
Woonvisie	6	- 22
Extra benodigde voorziening op grexen (excl indexatie en ook in 2019 terugkomende rente)	6	- 169
Bijdrage woningstichting inzake huisvesting statushouders	7	- 40
Huishoudelijke verzorging - kosten over 2017	7	- 200
Hogere kosten op het onderdeel Wmo - verstrekking rolstoelen	7	- 65
Hogere kosten op het onderdeel Wmo - verstrekking wonen	7	- 87
Hogere personele lasten o.a. invoering Twents Model	7	- 39
Hogere afrekening 2017 - dagbesteding en begeleiding	7	- 60
Ozo verbindzorg	7	- 20
Storting wachtgeldverplichting voorziening wachtgeld wethouders	8	35
Bijdrage Regio Twente bestuurlijke samenwerking	8	21
Contributie VNG	8	18
Doorberekende rente investeringen	8	59
Vrijval stelpost rijksvoornemens	8	51
Uitvoeringskosten wet WOZ	8	35
Totaal incidentele lasten		- 1.662

Incidentele baten	Programma	Rekening 2018
Meeropbrengst i.v.m. meer uitgegeven rijbewijzen	1	75
Project 10 in Twente - provinciale subsidie	1	105
Project 'verward gedrag' - ZonMw	1	60
Bijdrage Provincie/derden in speelplaats Het Groene Eiland	2	73
Bijdrage provincie in masterplan centrum Nijverdal, uitvoering retaildeal	3	75
Terugvordering en verhaal uitkeringen PW en BBZ	3	55
Bijdrage Rijk declaratiedeel BBZ	3	32
Opheffen voorziening openbare verlichting	4	88
Vergoedingen straatwerk derden/nutsbedrijven	4	40
Nationaal Park Sallandse Heuvelrug, bijdragen Provincie/derden	5	95
Baten toeristenbelasting	5	42
Subsidie Talent2020 - Provincie Overijssel	5	27
Subsidie Cultuurvisie - Provincie Overijssel	5	25
Projectsubsidies Sport (sport en bewegen, Sociaal Vitaal, Beweegimpuls e.d.)	5	20
Vrijval nog te betalen kosten afronding Lochter 2	6	295
Opbrengst kavelruil Reggeherstelprojecten	6	405
Asbestbodemsanering PC Stamstraat, bijdrage Provincie	6	286
Bijdrage Provincie natura 2000 projecten	6	15
Leges omgevingsvergunning	6	580
Opbrengst grondverkoop (diverse kleiner stukken)	6	96
Opbrengst groenverkoop	6	143
Bijdrage woonvisie	6	11
Boekwinst gymzaal Smidsweg	6	149
Winstneming grondexploitatie	6	153
Provinciale subsidie huisvesting statushouders	7	40
Boete personeelshypotheek	8	18
Vrijval voorziening APPA	8	68
Onroerende zaakbelasting	8	- 34
Totaal incidentele baten		3.037

bedragen x € 1.000

Incidentele onttrekkingen reserves	Programma	Rekening 2018
Statushouders, aanvullende bijstand < 21 jaar	2	37
Mutatie Reserve Sociaal domein	2	4.824
Onttrekking uit de VAR voor dekking Centrumplan Nijverdal	4	8
Onttrekking aan reserve accommodatiebeleid i.v.m. 1/3-regeling	5	53
Bufferreserve: Aanvulling VTVG deel tlv reserve	6	81
Onttrekking reserve duurzame energiemaatregelen: kapitaallasten investeringen + terugbetaling voorfinanciering VAR	6	41
Bijdrage KGO Koemaste door Landschap Overijssel	6	10
Onttrekking bijdrage memory museum	8	125
Onttrekking generatiepact 2018	8	364
Inzet reserve voor Agenda van Twente	8	83
Aanwending gemeentefonds september circulaire 2016	8	140
Aanwending saldo jaarrekening 2016	8	247
Bijdrage voorschoolse voorziening peuters	8	28
Budget brug Helmkruidlaan van 2017 naar 2018	8	110
Dividend Vitens	8	67
Doorschuiven budget omgevingswet	8	50
Inzet boekwinst Vitens reserve N35	8	2.500
Aanwending t.b.v. financiering APPA	8	132
Onttrekking reserve wachtgeld huidige wethouders tbv voorziening wachtgeld	8	35
Vast bedrag naar exploitatie via financieringsreserve	8	100
Bestemming rekeningresultaat 2017	8	572
Extra inzet centrum promotor	8	6
Bijdrage Nationaal Park Sallandse Heuvelrug uit VAR	8	13
Totaal incidentele onttrekkingen reserves		9.626

bedragen x € 1.000

Incidentele toevoegingen reserves	Programma	Rekening 2018
Mutatie Reserve Sociaal domein	2	- 132
Storting VAR-Reggesteyn	2	- 50
Toevoeging Co-financieringsreserve N35	4	- 2.561
Storting jaarrekening resultaat 2017 aan reserve kunst	5	- 6
Toevoeging aan reserve accommodatiebeleid	5	- 50
Toevoeging VAR ivm toeristenbelasting HORT	5	- 20
Bufferreserve: toevoeging winstneming grexen	6	- 153
Bufferreserve: toevoeging vrijval Lochter 2, boekwinsten kavelruilherstelprojecten e.a.	6	- 910
Storting in reserve duurzame energiemaatregelen agv lagere energielasten	6	- 42
Storting reserve Rood voor Rood	6	- 4
Storting vrijval subsidie Paarse Poort	8	- 21
Doorschuiven budgetten via VAR	8	- 444
Verschuiven handhaving permanente bewoning recreatiewoningen	8	- 38
Afbetaling tijdelijke financiering energiefonds	8	- 30
Storting rekeningresultaat 2017	8	- 125
Deel budget ombouw RUD en omgevingswet doorgeschoven	8	- 55
Doorschuiven budget nieuwe loket	8	- 66
Doorschuiven budget omgevingswet 1 jaar	8	- 100
Verbeteren financieringspositie Storting VAR	8	- 50
Verbetering financieringspositie	8	- 200
Storting ter compensatie van rentetoevoeging reserves	8	- 40
September circulaire 2016 storting financieringspositie	8	- 100
Storting extra inkomsten parkeergarage	8	- 32
Bestemming rekeningresultaat 2017	8	- 286
Storting reserve wachtgeld huidige wethouders	8	- 100
Totaal incidentele toevoegingen reserves		- 5.615

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De verschillen worden hieronder per programma nader toegelicht. Met de aanduiding 'I/S' wordt aangegeven of een mee- of tegenvaller incidenteel (I) dan wel structureel (S) van aard is. Structureel betekent dat de mee- of tegenvaller ook na 2017 in één of meerdere jaren terugkomen. Bij het opstellen van de voorjaarsnota 2018 en/of programmabegroting 2019 worden ze dan meegenomen.

De verschillen worden hieronder per programma nader toegelicht.

Begrotingsrechtmatigheid programma's

Bij de rechtmatigheidcontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Begrotingsoverschrijdingen zijn in principe onrechtmatig. Volgens de kadernota 2018 van het Platform Rechtmatigheid provincies en gemeenten zijn er echter situaties denkbaar, waarbij de overschrijdingen binnen het door de raad uiteengezette beleid zijn gebleven, zoals compensatie van hogere kosten door direct gerelateerde hogere opbrengsten en kostenoverschrijdingen bij openeinde regelingen.

Op de programma's 2 en 7 zijn er forse overschrijdingen. Op programma 5 is er een kleine overschrijding. De uitgaven passen echter wel binnen de kaders die u ons hebt meegegeven en binnen het bestaande beleid.

Voor een nadere uiteenzetting van de verschillen verwijzen wij u naar de toelichting op de programmarekening. Wij stellen u voor deze kostenoverschrijdingen met het vaststellen van de jaarrekening te autoriseren.

Programma 1 Veiligheid en dienstverlening

bedragen x € 1.000

01 Veiligheid en dienstverlening	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Begraafplaatsen en uitvaartcentrum	- 347	- 368	- 362	6 V	- 334
Burgerlijke stand	- 156	- 176	- 158	18 V	- 179
Ondersteuning veiligheidsketen	- 2.026	- 2.026	- 2.025	2 V	- 2.020
Openbare orde	- 450	- 678	- 651	27 V	- 438
Overige burgerzaken	- 36	- 49	- 60	- 11 N	- 53
Preparatie	- 30	- 20	- 20	- 0 N	- 20
Rampenbestrijding	- 48	- 47	- 33	15 V	- 45
Reisdocumenten	- 264	- 281	- 293	- 12 N	- 294
Rijbewijzen	- 123	- 140	- 159	- 19 N	- 135
Totaal Lasten	- 3.481	- 3.786	- 3.761	25 V	- 3.517
Baten					
Begraafplaatsen en uitvaartcentrum	355	354	351	- 3 N	328
Burgerlijke stand	84	84	72	- 12 N	71
Openbare orde	43	197	198	1 V	42
Overige burgerzaken	10	10	20	9 V	9
Reisdocumenten	327	327	354	27 V	410
Rijbewijzen	98	98	174	75 V	167
Totaal Baten	916	1.070	1.167	97 V	1.027
Saldo van baten en lasten	- 2.564	- 2.716	- 2.594	122 V	- 2.490
Resultaat	- 2.564	- 2.716	- 2.594	122 V	- 2.490

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Integrale handhaving	18 V	I	Lagere kosten ingeleend personeel als gevolg van onder andere minder, noodzakelijke, inzet op illegale bewoning.
Rijbewijzen	- 21 N	I	Doordat er meer rijbewijzen zijn verstrekt, valt onze afdracht aan het Rijk € 21.000,-- nadelig uit.
Overige afwijkingen	28 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	25 V		
Baten			
Rijbewijzen	75 V	I	Door meer aanvragen van rijbewijzen vielen de leges € 75.000,-- hoger uit. Er is uiteraard een relatie met de hogere afdracht aan het Rijk.
Reisdocumenten	27 V	I	De leges van de reisdocumenten vielen € 27.000,- hoger uit doordat er meer reisdocumenten zijn verstrekt dan waar rekening mee is gehouden.
Bijdrage Provincie integraal veiligheidsbeleid	- 25 N	I	De gemeente Hellendoorn is de penvoerder van het project "10 in Twente". De uitgaven en inkomsten lopen niet gelijk op en we hebben slechts een deel van de provincie als voorschot ontvangen. Het project moet voor 1 april 2019 worden afgerond.
Overige bijdragen integraal veiligheidsbeleid	20 V	I	Van ZonMw ontvangen we subsidie voor het project "lokale aanpak mensen met verward gedrag". Ook hier zijn wij penvoerder voor Twente. We hebben in 2018 nog extra subsidie gekregen voor het project, hierdoor kan het project nog wat langer doorlopen en kan de externe projectleider het project nog langer begeleiden. Ook dit project wordt in 2019 financieel afgerekend met de subsidiegever.
Overige afwijkingen	0 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	97 V		
Totaal afwijkingen	122 V		

Programma 2 Onderwijs, opvoeding en jeugd

bedragen x € 1.000

02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen onderwijsbeleid	- 602	- 238	- 239	- 1 N	- 606
Bijzonder basisonderwijs	- 606	- 991	- 1.022	- 32 N	- 647
Bijzonder speciaal onderwijs	- 177	- 177	- 156	21 V	- 164
Bijzonder voortgezet onderwijs	- 145	- 145	- 150	- 5 N	- 154
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	- 643	- 724	- 688	36 V	- 761
Jeugd en gezin	- 7.671	- 7.889	- 9.153	- 1.264 N	- 8.358
Jeugdbeleid	- 14	- 14	- 14	- 0 N	- 15
Kinderopvang / Peuterspeelzalen	- 308	- 405	- 407	- 2 N	- 376
Openbaar basisonderwijs	- 68	- 68	- 69	- 2 N	- 77
Speelplaatsen 12-	- 159	- 270	- 266	5 V	- 163
Spelvoorzieningen 12+	- 4	-	-	-	-
Totaal Lasten	- 10.396	- 10.920	- 12.163	- 1.244 N	- 11.321
Baten					
Algemeen onderwijsbeleid	25	146	140	- 6 N	137
Bijzonder basisonderwijs	10	10	-	- 10 N	-
Bijzonder speciaal onderwijs	15	15	12	- 4 N	13
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	27	24	27	3 V	27
Jeugd en gezin	-	-	6	6 V	-
Jeugdbeleid	-	-	-	-	24
Kinderopvang / Peuterspeelzalen	11	11	6	- 5 N	8
Openbaar basisonderwijs	-	-	9	9 V	-
Speelplaatsen 12-	-	75	73	- 2 N	1
Totaal Baten	88	281	272	- 10 N	209
Saldo van baten en lasten	- 10.308	- 10.639	- 11.892	- 1.253 N	- 11.112
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	- 315	- 182	134 V	- 350
Onttrekkingen	1.127	2.094	4.861	2.767 V	1.315
Mutatie reserves	1.127	1.779	4.679	2.900 V	965
Resultaat	- 9.181	- 8.860	- 7.213	1.647 V	- 10.147

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Taxaties Schoolgebouwen	- 17 N	I	Periodiek moeten de schoolgebouwen opnieuw worden getaxeerd voor de inboedel- en opstalverzekering. De helft, ruim € 8.000,--, wordt door de verzekeraars vergoed aan de gemeente.
Aangepast schoolvervoer	26 V	I	In het nieuwe schooljaar is er een nieuwe vervoerder voor het schoolvervoer gecontracteerd, Taxicentrale Witteveen. Daarnaast worden er voor een aantal leerlingen maatwerkafspraken met andere taxibedrijven gemaakt. Het aantal maatwerkafspraken is in het nieuwe schooljaar wel hoger, maar het vaste contract met Witteveen is wel veel goedkoper. Per saldo een voordeel.
Toegang jeugdzorg	50 V	I	Binnen het Sociaal Domein hadden we ook een post 'onvoorzien' opgenomen. Deze post is niet verdeeld naar andere posten, waardoor het budget overgebleven is.
Jeugdzorg - Zorg in Natura	- 1.197 N	S	De kosten van de Jeugdzorg nemen toe. We zien dat er een stijging is van het aantal unieke klanten en het aantal indicaties, beiden met circa 25%. Driekwart wordt verwezen door andere partijen dan de gemeente, dit is zij-instroom. Vanuit onze jeugdconsulenten wordt aangegeven dat de problematiek waar jongeren mee kampen steeds zwaarder wordt en de zorgvraag dus ook. Nader onderzoek op dit onderdeel is nodig.
Jeugdzorg - Landelijk Transitie Arrangement (LTA)	- 231 N	S	Het Landelijk Transitie Arrangement houdt in dat de VNG contracten heeft gesloten met een beperkt aantal zorgaanbieders namens de gemeenten. Het gaat daarbij vaak om specifieke gezinssituaties die wij normaal gesproken niet kennen. Verwijzing gaat niet via de gemeente, maar de gemeente krijgt wel de factuur. De facturering is vaak laat en het gaat om hoge bedragen. Het begrote budget in 2018 was € 110.000,--.
Jeugd en gezin	116 V	S	Het maatwerkdeel Jeugd en Gezin is veelal bedoeld voor projecten in het kader van opvoedondersteuning. Dit beleidsterrein is gevormd vanuit de Doeluitkering Jeugd en Gezin en wordt vaak gebruikt voor pilots. Een aantal pilots is niet doorgegaan of de activiteiten zijn niet voortgezet, zoals de pilot Thuisbegeleiding die al in 2017 was gestart. Voor collectieve preventie hebben we een nieuwe aanbieder, Impluz. Daar is nog sprake van een opstartfase, waarbij slechts een derde deel van de afgesproken activiteiten zijn uitgevoerd.
Overige afwijkingen	9 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	- 1.244 N		
Baten			
Overige afwijkingen	- 10 N	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	- 10 N		
Mutatie reserves			
Vrij aanwendbare reserve, Reggesteyn / Agenda voor Twente	- 50 N	I	In de Vrij Aanwendbare reserve (VAR) was een storting opgenomen van € 50.000,-- ten behoeve van Reggesteyn en tegelijkertijd een onttrekking van € 50.000,-- voor de Agenda van Twente, beiden op dezelfde begrotingspost in programma 2. Dit was niet terecht; de Agenda van Twente is in werkelijkheid op programma 8 verantwoord en de onttrekking aan de VAR ook. Per saldo neutraal, maar een nadeel in programma 2 en een voordeel in programma 8.

Reserve Sociaal Domein	2.950 V	I	Door de hogere kosten in het Sociaal Domein wordt er ook meer uit de reserve Sociaal Domein gehaald. De reserve is hiermee nihil. Deze onttrekking volgt uit de nadelen uit dit programma dat onderdeel is van de jeugdzorg (programma 2), als ook het nadelig saldo van de Wmo uit programma 7. Tevens wordt het saldo van programma 3 op de onderdelen participatie en re-integratie en het gedeelte van de uitgaven voor bijzondere bijstand dat verband houdt met de verhoogde asielinstroom verrekend met de reserve.
Overige afwijkingen	0 V		
Totaal mutatie reserves	2.900 V		
Totaal afwijkingen	1.647 V		

Programma 3 Werk, economie en inkomen

bedragen x € 1.000

03 Werk, economie en inkomen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Agrarische zaken	- 2	- 2	- 3	- 1 N	- 3
Bijzondere bijstandsverlening	- 792	- 962	- 960	2 V	- 988
Economische aangelegenheden	- 324	- 506	- 466	40 V	- 285
Fraudebestrijding	- 41	- 41	- 40	1 V	- 36
Markten	- 44	- 44	- 36	7 V	- 38
Participatiebudget	- 1.069	- 1.052	- 990	62 V	- 926
Schuldhelpverlening	- 231	- 228	- 234	- 6 N	- 205
Sociale werkvoorziening	- 4.357	- 4.456	- 4.457	- 0 N	- 4.501
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	- 7.472	- 7.414	- 7.392	22 V	- 7.455
Totaal Lasten	- 14.334	- 14.705	- 14.579	127 V	- 14.437
Baten					
Bijzondere bijstandsverlening	15	15	38	23 V	50
Economische aangelegenheden	101	191	165	- 26 N	104
Markten	41	33	30	- 3 N	34
Participatiebudget	29	24	24	-	46
Sociale werkvoorziening	32	32	33	0 V	31
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.472	6.492	6.583	91 V	6.398
Totaal Baten	6.689	6.788	6.873	85 V	6.662
Saldo van baten en lasten	- 7.644	- 7.917	- 7.706	212 V	- 7.774
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	0	-	- 0 N	- 135
Onttrekkingen	-	-	-	-	177
Mutatie reserves	-	0	-	- 0 N	43
Resultaat	- 7.644	- 7.917	- 7.706	212 V	- 7.732

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Vershil	I / S	Toelichting
Lasten			
Uitvoering retaildeal Masterplan centrum Nijverdal	25 V	I	Voor de uitvoering van het deel kwaliteitsimpuls centrum voor de versterking van het 'winkelachtje' is uitstel aangevraagd en gekregen van de Provincie tot 31-03-2019. Uitvoering van dit deel vindt plaats in het eerste kwartaal 2019. Dit heeft geen budgettaire gevolgen omdat de volledige kosten gedekt worden door een Provinciale subsidie.
Individuele bijzondere bijstandsverlening	- 26 N	S	De overschrijding op deze post kan gesaldeerd worden met het voordeel op de post aan de batenzijde inzake leenbijstand. Er is een groter beroep gedaan op individuele bijzondere bijstand, er kon echter ook een groter bedrag worden teruggevorderd en verhaald op ontvangers van de bijzondere bijstand. Het zwaartepunt van de uitgaven ligt bij het vergoeden van de kosten van bewindvoering, hetgeen een wettelijke verplichting is. In 2018 betrof het € 115.000,-- hetgeen overeenkomt met bijna eenderde van de totale uitgaven individuele bijzondere bijstand.
Declaratiefonds	- 24 N	S	Het budget voor het declaratiefonds is afgeraamd in de veronderstelling dat ongeveer de helft van de uitgaven betrekking zou hebben op kinderen en jongeren die vanaf 2018 een beroep kunnen doen op het Kindpakket. In 2018 is gebleken dat dit kindgebonden deel aanzienlijk minder is.
Individuele inkomensloeslag	- 21 N	S	De individuele inkomensloeslag wordt toegekend aan personen die langdurig (minimaal 3 jaar) een laag inkomen hebben en voor wie er geen perspectief is op spoedige verbetering. Onder andere de toename van het aantal uitkeringen in 2015 ten gevolge van de economische crisis in combinatie met de verhoogde instroom van statushouders in dat jaar, vertaalt zich drie jaar later in een hoger beroep op de individuele inkomensloeslag.
Kindpakket	81 V	S	De uitvoering van het Kindpakket is overgedragen aan het Hulpfonds. Hiervoor hebben zij de beschikking gekregen over het bedrag van het Rijk inzake het Kindpakket vermeerderd met een deel van het budget Declaratiefonds en het budget Schoolfonds. Uit evaluatie blijkt dat deze laatste middelen door het Hulpfonds niet benut zijn en de werkelijke kosten 2018 niet hoger zullen zijn dan de Rijksbijdrage.
Uitvoeringsprogramma participatie en re-integratie	67 V	I	De kosten van ingeleend personeel, zoals die zijn ingeschat in het Uitvoeringsprogramma Re-integratie 2018 zijn achtergebleven. Er is enerzijds voordeliger ingehuurd en anderzijds op sommige onderdelen niet gekozen voor inhuur. De overige uitgaven inzake participatie en re-integratie zijn conform de budgettaire kaders van het uitvoeringsprogramma.
PW-uitkeringen 21-AOW-leeftijd	25 V	I	Het aantal uitkeringen in deze doelgroep is 3 minder dan verwacht. Het voordeel is uit te splitsen in een voordelig hoeveelheidsverschil van € 42.000,-- en in een nadelig prijsverschil van € 17.000,-- aangezien de gemiddelde prijs per uitkering iets hoger is dan geraamd. Gedurende het gehele jaar zien we een gestage daling van het aantal uitkeringen, dit is vooral het effect van de aantrekkende economie. Daarnaast vindt er een verschuiving plaats van personen die een uitkering ontvangen naar personen die aan het werk kunnen met loonkostensubsidie.
IOAW	43 V	I	Het aantal verstrekte uitkeringen IOAW zit nagenoeg op het begrote aantal, het voordeel komt door een verschil in de prijs. De prijs van een gemiddelde IOAW-uitkering viel 6% lager uit, dit heeft vooral te maken met de verrekening van inkomsten uit deeltijdbarbeid.

Loonkostensubsidie	- 24 N	S	Het betreft loonkostensubsidie aan personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, deze kosten komen vanaf de inwerkingtreding van de Participatiewet ten laste van het zogenaamde BUIG-budget voor de Participatiewet uitkeringen. Het betreft een in aantal toenemende doelgroep, in 2018 gemiddeld ruim 32 cliënten die op deze manier aan het werk zijn ten opzichte van 21 in 2017 en 6 in 2016. De hoogte van de loonkostensubsidie fluctueert en is afhankelijk van de loonwaarde van de betreffende cliënt, dat bemoeilijkt het maken van een goede raming. Ook de doelgroep 'nieuw beschut' is met deze loonkostensubsidie aan het werk.
BBZ Startend om niet	- 17 N	I	De verstrekking op basis van het BBZ voor startende ondernemers inzake levensonderhoud was in 2018 meer dan begroot. Een deel van de meerkosten heeft betrekking op veranderende regelgeving met betrekking tot de loonbelasting.
BBZ Startend renteloze lening	- 19 N	I	De verstrekking van de renteloze lening BBZ wordt opgeboekt als vordering bij de betreffende cliënten. Het nadeel van € 19.000,-- valt dan ook weg te strepen tegen hetzelfde voordeel aan de batenkant bij de post terugvordering en verhaal.
Overige afwijkingen	17 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	127 V		
Baten			
Uitvoering retaildeal Masterplan centrum Nijverdal	- 25 N	I	Zie toelichting bij lasten.
Leenbijstand	29 V	S	Het grotere beroep op de bijzondere bijstandsverlening betekent ook dat we meer dan begroot kunnen verhalen en terugvorderen op de aanvragers van die bijzondere bijstand.
Terugvordering en verhaal PW-uitkeringen	36 V	I	In 2018 kon er € 36.000,-- meer teruggevorderd worden en verhaald op de cliënten met een PW-uitkering dan begroot.
Terugvordering en verhaal BBZ	19 V	I	De verstrekking van de renteloze lening BBZ wordt opgeboekt als vordering bij de betreffende cliënten. Het voordeel van € 19.000,-- valt dan ook weg te strepen tegen hetzelfde nadeel aan de lastenkant bij het onderdeel BBZ startend renteloze lening.
Bijdrage Rijk BBZ	32 V	I	Met de najaarsrapportage 2018 is een inschatting gemaakt van de financiële consequenties van de afrekening BBZ. Deze afrekening houdt rekening met (norm)baten, verstrekt kapitaal en verstrekkingen inzake levensonderhoud. De uiteindelijke afrekening 2018 komt ruim € 30.000,-- voordeliger uit dan verwacht.
Overige afwijkingen	- 6 N	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	85 V		
Mutatie reserves			
Totaal mutatie reserves	- 0 N		
Totaal afwijkingen	212 V		

Programma 4 Mobiliteit en bereikbaarheid

bedragen x € 1.000

04 Mobiliteit en bereikbaarheid	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Aanleg en reconstructie riolering	- 1.904	- 1.819	- 1.791	29 V	- 1.953
Aanleg en reconstructie wegen	- 1.306	- 1.116	- 1.133	- 17 N	- 1.176
Beheer en onderhoud riolering	- 1.058	- 1.102	- 1.124	- 22 N	- 1.046
Bermen en sloten	- 609	- 717	- 739	- 22 N	- 612
Gladheidsbestrijding	- 125	- 131	- 128	3 V	- 160
Onderhoud verhardingen	- 1.476	- 1.559	- 1.567	- 8 N	- 1.566
Openbaar vervoer	- 282	- 284	- 257	27 V	- 298
Parkeren	- 701	- 724	- 721	3 V	- 791
Straatmeubilair	- 176	- 141	- 145	- 4 N	- 137
Straatreiniging	- 554	- 592	- 584	8 V	- 505
Verkeer	- 303	- 315	- 281	34 V	- 274
Wegbeheer algemeen	- 979	- 735	- 688	48 V	- 727
Totaal Lasten	- 9.474	- 9.237	- 9.158	79 V	- 9.243
Baten					
Aanleg en reconstructie riolering	52	- 48	- 127	- 79 N	183
Aanleg en reconstructie wegen	45	45	44	- 0 N	44
Beheer en onderhoud riolering	4.005	4.062	4.166	104 V	3.909
Bermen en sloten	-	-	6	6 V	4
Gladheidsbestrijding	0	-	-	-	0
Onderhoud verhardingen	-	40	56	16 V	94
Openbaar vervoer	33	33	33	0 V	114
Parkeren	22	78	68	- 10 N	82
Straatmeubilair	-	-	1	1 V	4
Straatreiniging	1	1	2	1 V	5
Verkeer	39	37	44	7 V	44
Wegbeheer algemeen	40	109	126	18 V	65
Totaal Baten	4.236	4.356	4.420	64 V	4.549
Saldo van baten en lasten	- 5.238	- 4.881	- 4.738	144 V	- 4.694
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	- 2.561	- 2.561	-	-
Onttrekkingen	8	8	8	-	165
Mutatie reserves	8	- 2.553	- 2.553	-	165
Resultaat	- 5.230	- 7.434	- 7.291	144 V	- 4.529

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Onderhoud bruggen en tunnels	19 V	I	Het aantal kleinere onvoorziene reparaties viel over het gehele jaar mee wat een voordeel oplevert.
Hogere kapitaallasten aanleg en reconstructie wegen	- 19 N	I	Met name de toegerekende rente is bij de bestuursrapportage te laag ingeschat.
Onderhoud Abri's	33 V	I	Er is in 2018 geen schade geweest aan de Abri's waardoor het budget voor schadeherstel niet is aangesproken.
Overige afwijkingen	46 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	79 V		
Baten			
Leges en degeneratievergoeding onderhoud verhardingen algemeen	16 V	I	We hebben ca. € 16.000,-- meer aan leges en degeneratievergoedingen ontvangen van de verschillende nutsbedrijven.
Hogere storting voorziening egalisatie rioolheffing	- 79 N	I	Het positieve saldo van de uitgaven en inkomsten op het product riolering vallen € 79.000,-- hoger uit. Dit betekent een hogere storting in de egalisatie voorziening rioolheffing.
Hogere inkomsten onderhoud riolering	67 V	I	Dit voordeel bestaat uit de volgende onderdelen: Meer aansluiting op het riool € 21.000,--, hogere bijdrage vuilwaterriool door waterschap Vechtstromen € 6.000,--, bijdrage vanuit de exploitatie Tuinen van Nijverdal € 18.000,-- en vergoeding schade riool hoek Kerkstraat-Hoge Dijkje € 22.000,-- .
Baten rioolheffing	33 V	I	Voor € 26.000,-- komt het voordeel uit de aanslagen die we opleggen aan grote lozers. Dit gaat op aangifte achteraf en de aanslagen zijn eind 2017 opgelegd.
Overige afwijkingen	27 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	64 V		
Totaal afwijkingen	144 V		

Programma 5 Cultuur, recreatie en sport

bedragen x € 1.000

05 Cultuur, recreatie en sport	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen sportbeleid	- 254	- 276	- 254	22 V	- 217
Bibliotheek	- 1.417	- 1.435	- 1.466	- 31 N	- 1.474
Binnensport-accommodaties	- 844	- 856	- 853	3 V	- 861
Buitensport-accommodaties	- 732	- 845	- 805	40 V	- 691
Culturele voorzieningen en evenementen	- 47	- 48	- 49	- 1 N	- 64
Het Ravijn-zwem sport zorg	- 2.424	- 2.458	- 2.478	- 20 N	- 2.445
Kunst en Cultuur	- 1.401	- 1.538	- 1.509	30 V	- 1.460
Musea / expositieruimten	- 36	- 225	- 175	50 V	- 30
Muziekschool	- 62	- 63	- 33	30 V	- 52
Overig vormings- en ontwikkelingswerk	- 1	- 1	-	1 V	-
Recreatie en Toerisme	- 501	- 447	- 535	- 88 N	- 521
Sociaal-cultureel werk	- 746	- 753	- 794	- 41 N	- 741
Stimulering sportdeelname	- 204	- 208	- 204	4 V	- 177
Totaal Lasten	- 8.669	- 9.153	- 9.154	- 1 N	- 8.732
Baten					
Algemeen sportbeleid	37	19	54	36 V	37
Bibliotheek	433	449	463	14 V	456
Binnensport-accommodaties	456	456	465	9 V	435
Buitensport-accommodaties	233	233	224	- 10 N	386
Culturele voorzieningen en evenementen	13	13	12	- 1 N	13
Het Ravijn-zwem sport zorg	718	883	904	21 V	755
Kunst en Cultuur	595	704	677	- 27 N	680
Musea / expositieruimten	4	4	11	7 V	15
Muziekschool	-	-	-	-	9
Recreatie en Toerisme	441	463	600	137 V	489
Sociaal-cultureel werk	247	247	224	- 24 N	232
Stimulering sportdeelname	7	7	5	- 2 N	5
Totaal Baten	3.184	3.478	3.639	160 V	3.510
Saldo van baten en lasten	- 5.485	- 5.675	- 5.515	159 V	- 5.222
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 70	- 76	- 76	-	- 79
Onttrekkingen	-	59	53	- 6 N	27
Mutatie reserves	- 70	- 17	- 23	- 6 N	- 52
Resultaat	- 5.555	- 5.692	- 5.538	154 V	- 5.275

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Vershil	I / S	Toelichting
Lasten			
Subsidie Bibliotheek en muziekonderwijs	- 18 N	I	De begrotingspost voor de ZINiN Bibliotheek is niet goed aangepast. Een budget bij muziekonderwijs is structureel betrokken bij de begrotingspost bibliotheekwerk. De huurbaten / FDO voor Daarlerveen is niet verwerkt in de begroting en de bijbehorende subsidie is ook niet geraamd.
Buitensport - Cultuurtechnisch onderhoud e.d.	40 V	I	De kosten voor de inschakeling van Soweco voor maaiwerkzaamheden bij de buitensportaccommodaties hebben we beperkt, onder andere door verenigingen een vergoeding te geven voor de berekening van de voetbalvelden. Ondanks de droogte in de zomer van 2018 kon de voetbalcompetitie hierdoor toch starten op redelijke velden.
Onderzoek vervanging fietscrossbaan	19 V	I	Het onderzoek naar de vervanging van de fietscrossbaan voor de "Lochsprinters" is eind 2018 gestart, maar nog niet afgerond. In 2019 gaan we er mee verder, waarbij uitgangspunt is dat dit binnen de beschikbare middelen van de buitensport wordt gevonden. Het investeringsbudget van € 280.000,-- is doorgeschoven naar 2019.
Horeca Het Ravijn-Zwem Sport Zorg	- 20 N	I	De kosten voor de inkoop van voedingsmiddelen e.d. en de vervanging van kleine inventaris waren hoger. De verkopen waren ook beduidend hoger (zie baten).
Theater Zinin	- 15 N	I	De subsidie aan ZINiN theater is iets hoger geweest doordat we voor huisvestingskosten en de facilitaire dienstovereenkomst meer subsidie moesten verstrekken.
Talent 2020	20 V	I	Het meerjarig project Talent2020 wordt door de provincie gesubsidieerd en uitgevoerd met onze partner Zinin. De kosten zijn in 2018 lager dan in eerste instantie geraamd, maar dat betekent dat er in de volgende jaren een inhaalslag moet worden gepleegd. Overigens worden er ook salariskosten toegerekend aan het project, waardoor per saldo lijkt dat in 2019 wij winst maken op dit project, maar dat is niet zo. Over de periode 2017-2020 wordt het beschikbare provinciale budget volledig ingezet.
Uitvoering cultuurnota	20 V	I	Het uitvoeringsbudget voor de cultuurnota is een structureel budget dat we gebruiken als cofinanciering bij de provinciale subsidie cultuurvisie / cultuurcaravaan. In 2018 hoefden we eenmalig onze cofinanciering niet in te zetten.
Subsidie Musea/expostieruimten	27 V	I	Het oorlogsmuseum heeft een voorschot ontvangen op de toegekende subsidie voor de uitbreiding van het museum. Bij de definitieve vaststelling wordt het restant van € 25.000,-- uitbetaald. E.e.a verloopt budgettair neutraal via een onttrekking uit de vrij aanwendbare reserve (zie programma 8)
Onderhoud molens	17 V	I	Een lager uitgevallen aanbesteding en het meer kunnen inzetten van onze eigen timmerman levert een voordeel op van € 17.000,--.
Nationaal park Sallandse Heuvelrug	- 97 N	I	De meeruitgaven voor de verdere ontwikkeling van het Nationaal Park zijn ten onrechte niet begroot. Budgettair heeft dit geen consequenties omdat deze worden gedekt door een Provinciale subsidie en bijdragen van derden.
Bijdragen Wijk- en buurtwerk	- 20 N	I	Deels veroorzaakt door een doorstartsubsidie voor het Noaberhuus, maar ook is gebleken dat de raming voor subsidies aan de wijkverenigingen niet juist is geraamd. Voor 2019 is dit al rechtgetrokken
Schoonmaakkosten De Holtink	- 20 N	S	De schoonmaakkosten zijn structureel te laag geraamd.
Overige afwijkingen	46 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	- 1 N		

Baten			
Horeca Het Ravijn - Zwem Sport Zorg	28 V	I	We zien de horecafunctie bij het Ravijn Zwem Sport Zorg als ondersteunend voor de activiteiten die daar plaats vinden. Toch hebben we meer omzet gedraaid dan geraamd, onder andere door het goede buitenzwemseizoen. Tegenover de hogere omzet staan ook hogere lasten (zie lasten).
Subsidieregelingen Sport	30 V	I	Het gaat hier veelal om subsidies die in 2017 zijn ontvangen, niet volledig zijn uitgegeven en daarom destijds op "voortuitontvangen bedragen" zijn gezet. Maar in 2018 zijn de uitgaven wél gedaan en vervolgens is de subsidie alsnog ook in 2018 verantwoord. Dit geeft een voordeel van € 30.000,--.
Talent 2020	- 15 N	I	Talent2020 is een meerjarig project dat door de provincie Overijssel wordt gesubsidieerd en dat wordt uitgevoerd met onze partner Zinin. De subsidie en de kosten zijn over de periode 2017 - 2020 exact gelijk, maar in de afzonderlijke jaren kan daar verschil in zitten. De bevoorschotting door de provincie is ook afhankelijk van de voortgang van het project.
Nationaal park Sallandse Heuvelrug	95 V	I	Zie toelichting bij lasten.
Baten toeristenbelasting	42 V	I	De toeristenbelasting gebeurt op aangifte door de recreatieve ondernemers achteraf. Dus over 2018 wordt in januari 2019 pas aangifte gedaan. Tussentijds ontvangen wij geen gegevens over het aantal overnachtingen binnen onze gemeente. De conclusie is dat het aantal overnachtingen in 2018 fors hoger is geweest, inmiddels is duidelijk dat er circa 422.000 overnachtingen zijn.
Opbrengst huur/FDO de Holtink	- 27 N	S	De opbrengsten zijn structureel te hoog geraamd.
Overige afwijkingen	7 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	160 V		
Mutatie reserves			
Reserve accommodatiebeleid	- 6 N	I	De kosten voor de 1/3-regeling worden uit de reserve accommodatiebeleid gehaald. Lagere kosten betekent dus automatisch een lagere onttrekking. Claims en afrekeningen moeten in 2019 nog worden geraamd.
Overige afwijkingen	0 V	I	
Totaal mutatie reserves	- 6 N		
Totaal afwijkingen	154 V		

Programma 6 Woon- en leefomgeving

bedragen x € 1.000

06 Woon- en leefomgeving	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Bedrijventerreinen	- 2.579	- 11.495	- 12.205	- 710 N	- 1.125
Bestemmingsplannen	- 464	- 493	- 462	31 V	- 414
Bouwgrondexploitatie	- 5.371	- 5.899	- 4.943	957 V	- 7.390
Dierplaagbestrijding	- 1	- 2	- 2	0 V	- 2
Grondzaken	- 682	- 686	- 664	23 V	- 707
Herinrichting woonomgeving	- 77	- 68	- 58	10 V	- 56
Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	- 112	- 114	- 117	- 4 N	- 100
Huishoudelijk afval	- 2.651	- 2.895	- 2.843	52 V	- 3.049
Kantoor- winkel- en dienstenafval	- 53	- 68	- 78	- 10 N	- 47
Milieu algemeen	- 321	- 653	- 582	71 V	- 710
Milieubeheer bedrijven	- 571	- 553	- 537	16 V	- 91
Natuur en landschap	- 611	- 612	- 612	0 V	- 105
Openbaar groen	- 1.361	- 1.288	- 1.342	- 54 N	- 1.832
Overig afval	- 20	- 59	- 16	43 V	- 9
Structuurplannen	- 10	- 20	- 18	2 V	- 9
Uitvoering Wet geluidhinder	- 46	- 36	- 32	4 V	- 3
Vergunningen volkshuisvesting	- 1.013	- 918	- 935	- 17 N	- 1.014
Wonen	- 207	- 106	- 69	37 V	- 35
Woonwagens	- 6	- 6	- 5	1 V	- 9
Totaal Lasten	- 16.157	- 25.971	- 25.522	450 V	- 16.707
Baten					
Bedrijventerreinen	2.518	11.602	12.242	640 V	1.021
Bestemmingsplannen	42	61	68	7 V	51
Bouwgrondexploitatie	5.332	6.137	5.140	- 997 N	6.578
Dierplaagbestrijding	7	-	- 0	- 0 N	0
Grondzaken	370	750	748	- 2 N	586
Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	182	172	175	3 V	170
Huishoudelijk afval	3.695	3.761	3.796	35 V	4.141
Kantoor- winkel- en dienstenafval	79	75	77	2 V	70
Milieu algemeen	1	370	314	- 56 N	18
Milieubeheer bedrijven	1	1	12	11 V	28
Natuur en landschap	-	405	405	0 V	0
Openbaar groen	42	53	59	6 V	72
Overig afval	43	78	46	- 32 N	32
Structuurplannen	-	4	4	-	90
Uitvoering Wet geluidhinder	2	2	1	- 1 N	1
Vergunningen volkshuisvesting	637	1.033	1.205	172 V	730
Wonen	20	20	11	- 9 N	-
Woonwagens	29	29	20	- 9 N	19
Totaal Baten	13.000	24.553	24.322	- 231 N	13.606
Saldo van baten en lasten	- 3.157	- 1.418	- 1.199	219 V	- 3.100
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 85	- 1.275	- 1.109	165 V	- 504
Onttrekkingen	56	168	132	- 36 N	1.125
Mutatie reserves	- 28	- 1.107	- 977	130 V	620
Resultaat	- 3.185	- 2.525	- 2.177	349 V	- 2.480

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Vershil	I / S	Toelichting
Lasten			
Onderhoud openbaar groen	18 V	I	Door een andere manier van werken zijn we zeer terughoudend omgegaan met de beschikbare middelen. Onder andere het snoeiwerk is zelf gedaan, de maaierwerkzaamheden is uitbesteed en bij Soweco is een groter takenpakket weggezet.
Lagere kosten inzameling rest- en grofhuishoudelijkafval	12 V	I	Er is minder restafval en meer grof huishoudelijk afval aangeleverd. Wat per saldo een klein voordeel oplevert.
Zwerfafval	36 V	I	De voorbereiding van zwerfafvalprojecten in samenwerking met de samenleving vergt meer tijd dan verwacht, de uitvoering vindt nu plaats in de loop van 2019. Het budget en de bijbehorende subsidie schuift door naar 2019.
Asbestbodemsaneringsopgave	66 V	I	De kosten voor sanering grond aan de PC Stamstraat vallen hoger uit doordat de grond veel meer was verontreinigd dan uit de reslutaten van het vooraf ingestelde onderzoek naar voren kwamen. Daarnaast is de sanering op de "Eversberg" vertraagd naar voorjaar 2019. Doordat alle kosten volledig worden vergoed door de Provincie heeft dit geen budgettaire effect.
Project "Leegstand een Kans"	19 V	I	Door andere prioritering in werkzaamheden is dit project, met toestemming van de Provincie, doorgeschoven naar 2019. Dit heeft geen budgettaire consequenties. Kosten worden gedekt door subsidie Provincie en onttrekking reserve rood voor rood.
Hogere storting in voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties	- 105 N	I	Er worden bij een aantal grexten meer verliezen verwacht bij de burap werd verwacht. Hierdoor moet de voorziening extra worden aangevuld. Bij Hellendoorn Noord kan een deel van de voorziening vrijvallen (zie baten). De bijdrage uit de bufferreserve blijft conform begroot.
Minder kosten gemaakt voor grondexploitaties	1.616 V	I	Er zijn minder kosten gemaakt voor het bouw- en woonrijp maken dan begroot. Door de administratieve overboeking van de kosten geeft dit een nadeel op de baten.
Overboeking van opbrengsten grondexploitaties hoger	- 1.265 N	I	Door goede verkopen en voorspoedige leveringen, zijn er meer inkomsten uit grondverkoop gerealiseerd (zie baten). De administratieve overboeking van deze hogere opbrengst resulteert aan de lasten-zijde in een nadeel.
Overige afwijkingen	53 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	450 V		
Baten			
Lagere onttrekking voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	- 24 N	I	Het saldo van de uitgaven en inkomsten op het product afval vallen € 24.000,-- lager uit dan begroot. Dit betekent een lagere onttrekking uit de egalisatie voorziening afvalstoffenheffing.
Hogere inkomsten inzameling rest-grofhuishoudelijkafval	26 V	I	Er is minder restafval en meer grof huishoudelijk afval aangeleverd. Door de hogere vergoeding voor grof huishoudelijk afval t.ov. restafval geeft dit een voordeel.
Hogere opbrengst inzameling papier	36 V	I	De gemiddelde papier prijs lag in 2018 rond de € 75,-- per ton. Gezien de grote schommelingen op de papiermarkt is het begrote tarief veiligheidshalve gezet op € 55,--. Dit verklaart dat we ondanks dat de ingezamelde hoeveelheid iets lager ligt dan in 2017 we een voordeel hebben bij de inzameling van oud papier.
Lagere opbrengst inzameling verpakkingsmaterialen	- 28 N	I	De door ons aangeleverde PET-trays over 2017 en 2018 zijn nog niet vermarkt. Er is ook nog geen zicht op wanneer en of dit wel gaat gebeuren. Voorzichtigheidshalve hebben we de verwachte inkomsten over 2018 derhalve niet opgenomen.
Zwerfafval	- 32 N	I	Zie toelichting bij lasten.
Asbestbodemsaneringsopgave	- 66 N	I	Zie toelichting bij lasten.

Opbrengst ruimelijke ordening	15 V	I	Voor de provinciale inpassingsplannen Natura-2000 gebieden Boetelerveld en Zunasche heide krijgen we een vergoeding van de Provincie voor onze werkzaamheden.
Opbrengst leges bouwvergunningen	180 V	I	Meeropbrengst bouwleges is gevolg van economisch herstel en toename totale bouwsom. Het is nog niet duidelijk of deze trend zich doorzet
Verhuur HvCB commercieel	- 16 N	S	De VVV zit al enige tijd in de ruimte van de bibliotheek en niet meer in de hal. De teveel betaalde huur (ook van 2017) is terugbetaald. Begin 2019 is een nieuwe overeenkomst gesloten
Winstneming op woningbouwexploitaties	- 123 N	I	De vervroegde winstneming op woningbouwexploitaties is niet volledig gerealiseerd omdat de afronding woonrijpmaken vertraagde. De winstneming wordt in de bufferreserve gestort
Hogere verkopen op grondexploitaties	1.265 V	I	Door goede verkopen en voorspoedige leveringen, zijn er meer inkomsten uit grondverkopen gerealiseerd
Lagere overboeking van kosten grondexploitaties	- 1.616 N	I	Er zijn minder kosten voor grondexploitaties gemaakt. De lagere kosten leiden ook tot een lagere administratieve overboeking op de baten-zijde van de jaarrekening.
Vrijval deel voorziening toekomstige verliezen grondbedrijf	99 V	I	Voor de woningbouwexploitatie Hellendoorn Noord wordt een lager verlies verwacht. Er kan een deel van de voorziening
Overige afwijkingen	53 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	- 231 N		
Mutatie reserves			
Geen onttrekking reserve Rood voor Rood	- 8 N	I	Zie toelichting bij lasten project "Leegstand een Kans".
Lagere storting winstneming grondexploitaties	123 V	I	De vervroegde winstneming op woningbouwexploitaties is niet volledig gerealiseerd omdat de afronding woonrijpmaken vertraagde. De winstneming wordt in de bufferreserve gestort
Lagere storting reserve duurzame maatregelen	15 V	I	Vertraging in uitvoering van de projecten voor duurzame energie resulteren in zowel lagere kapitaallasten als in lagere opbrengsten (nog geen voordeel op energie)
Overige afwijkingen	- 0 N	I	
Totaal mutatie reserves	130 V		
Totaal afwijkingen	349 V		

Programma 7 Maatschappelijke ondersteuning en zorg

bedragen x € 1.000

07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Huishoudelijke verzorging	- 3.045	- 2.391	- 3.363	- 972 N	- 2.551
Maatschappelijk werk/slachtofferhulp	- 430	- 413	- 414	- 1 N	- 402
Minderhedenbeleid	- 68	- 18	- 20	- 2 N	- 20
Uitvoering Wet Inburgering	- 302	- 362	- 254	108 V	- 295
Volksgesondheid en ambulancevervoer	- 324	- 1.181	- 1.197	- 16 N	- 330
Voorziening gehandicapten	- 5.930	- 6.445	- 7.300	- 855 N	- 5.470
Zorgbeleid	- 1.773	- 2.004	- 2.043	- 39 N	- 2.072
Zorgpunt Hellendoorn	- 55	- 32	- 32	- 1 N	-
Totaal Lasten	- 11.926	- 12.846	- 14.624	- 1.778 N	- 11.140
Baten					
Huishoudelijke verzorging	10	10	5	- 5 N	11
Minderhedenbeleid	2	2	2	- 0 N	2
Uitvoering Wet Inburgering	15	40	36	- 4 N	82
Voorziening gehandicapten	880	890	681	- 209 N	755
Zorgbeleid	0	7	7	0 V	7
Totaal Baten	907	949	731	- 218 N	858
Saldo van baten en lasten	- 11.019	- 11.897	- 13.893	- 1.996 N	- 10.282
Mutatie reserves					
Toevoegingen	-	116	-	- 116 N	-
Mutatie reserves	-	116	-	- 116 N	-
Resultaat	- 11.019	- 11.781	- 13.893	- 2.112 N	- 10.282

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Personele kosten Sociaal Domein	- 49 N	I	We hebben een klein voordeel op de loonkosten binnen het onderdeel zorgbeleid. Daartegenover staat dat we wel meer hebben ingehuurd voor uitvoeringszaken binnen het sociaal domein
Statushouders-uitvoeringsprogr. Participatie	30 V	I	De kosten voor het onderdeel dat valt binnen de participatiewet voor de statushouders hebben we kunnen opvangen binnen het reguliere budget van de participatie. Dit bedrag valt in de jaarrekening incidenteel vrij.
Statushouders	48 V	I	Voor het onderdeel inburgering statushouders is minder uitgegeven dan verwacht. De personele inzet is lager geweest.
Statushouders - Huur huisvesting	38 V	I	De huisvestingskosten was gebaseerd op een investering in huisvesting. Dit is op een andere wijze opgelost (kamerwijze verhuur en verhuur op normale wijze), hierdoor zijn de kosten lager dan begroot (structureel).
Huishoudelijke verzorging - Zorg in natura en PGB	- 963 N	I/S	De kosten voor de huishoudelijk verzorging zijn fors hoger uitgevallen dan begroot. Tijdens de bestuursrapportage 2018 was de verwachting dat de extra stijging door herindicaties uitbleef (€ 400.000,--) en stabiel aantal klanten t.o.v. 2017 waardoor niveau JR 2017 kon worden aangehouden (€ 300.000,--). Hiermee is bij de bestuursrapportage € 700.000,-- afgeraamd. Uiteindelijk zien we toch stijging van de kosten ontstaan door enerzijds de herindicaties, en anderszijds de omzetting van PGB's Alpha naar ZIN. De kosten voor Persoonsgebonden Budget zijn in 2018 dan ook lager uitgevallen. De AmvB reele tarieven (medio 2018) leidt er daarnaast toe dat de gecontracteerde partijen een 'reel tarief' in rekening mogen brengen. Voor 2018 schatten we dit bedrag op € 88.000,--. Tevens is er € 200.000,-- aan facturen over 2017 ontvangen die niet voorzien waren bij de jaarrekening 2017. Dit laatste is een incidentele tegenvaller. Het restant heeft een structureel karakter.
Huishoudelijke verzorging - Overige kosten	- 16 N	S	Op enkele kosten voor huishoudelijke verzorging hebben we meer uitgegeven dan begroot. Dit zit enerzijds op nabetalingen Huishoudelijke Hulp Toelage over 2017, en deels meer loonkosten (€ 9.000,--)
Wmo - verstrekking rolstoelen	- 65 N	I	In 2018 zijn er meer rolstoelen verstrekt dan in 2017, hiermee zijn de kosten van nieuwe (electrisch en gewoon) rolstoelen meer dan verdubbeld ten opzichte van 2017. Aanpassingen aan rolstoelen en overname van andere voorzieningen zijn gelijk gebleven.
Wmo - vervoer WMO	- 51 N	S	Er is € 44.600,-- meer uitgegeven aan de regiotaxi. In 2018 is er 129.272 km gedeclareerd. Daarnaast is een deel van het tekort toe te wijzen aan het 'callcentrum'
Wmo - vervoer dagbesteding	39 V	S	De vervoerskosten voor het OMD vervoer (dagbesteding) is lager uitgevallen dan begroot.
Wmo - verstrekking wonen	- 87 N	I	Er is (vooral) een stijging geweest in aantallen verstrekte trapliften en woningaanpassingen.
Wmo - personeel	- 39 N	I	Er is meer personeel toegerekend aan dit product dan begroot. In verband met langdurige ziekte en benodigde inzet met name op het beleidsonderdeel vervoer.

Wmo - onderhoudscontract roerende voorz.	- 62 N	S	Begin 2018 is het contract met Medipoint voor een jaar verlengd, waarbij de afspraak is gemaakt dat er een extra bedrag zou worden betaald. De verwachting was dat dit zou passen binnen budget, maar dit was niet correct. Daarnaast zijn er twee betalingen over 2017 in 2018 verantwoord, dit is € 17.000,--. Het contract met Medipoint is per 1 januari 2019 opnieuw aanbesteed. De verwachting is dat deze hogere kosten wel structureel zijn, ook gezien de extra uitgifte van hulpmiddelen in 2018.
Wmo - dagbesteding en begeleiding	- 553 N	I/S	In de jaarrekening 2017 is per abuis een vrijval van €330.000,-- als structureel aangemerkt, waardoor vertrekpunt voor aangepaste begroting 2018 (burap) niet juist is geweest. De afrekening over 2017 is € 60.000,-- hoger uitgevallen dan ingeschat, dit geeft een incidenteel nadeel. Tevens zien we een verschuiving van dagbesteding (OMD) naar begeleiding (OZL), dit laatste is duurdere zorg. Dit zorgt ook voor hogere kosten.
Wmo - begeleiding oud AMV-ers 18+	- 135 N	S	De begeleiding van statushouders die voormalig als AMV's (alleenstaande minderjarige asielzoeker) waren geregistreerd vraagt extra begeleiding. Deze kosten waren in 2018 € 135.000,--.
Wmo - collectieve ziektekostenverzekering chronisch zieken	- 26 N	S	De kosten voor de collectieve ziektekostenverzekering valt € 26.000,-- hoger uit dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat er meer cliënten gebruik maken van deze regeling.
Subsidie OZO verbindzorg/zorginfrastructuur	65 V	I	De (incidentele) subsidie van lokaal netwerk van € 62.000,-- hebben we afgewezen.
Wmo - zorg PGB	64 V	S	De kosten voor PGB's vallen lager uit dan begroot, we zien dat voornamelijk de Zorg in Natura vaker wordt gebruikt.
Overige afwijkingen	- 16 N	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	- 1.778 N		
Baten			
WMO - uitgeleend personeel	- 50 N	S	Er was voor een geheel jaar inkomsten voorzien voor gedetacheerd personeel bij de Regio Twente. Deze persoon is per 1 februari uit dienst gegaan, maar er is verzuimd de inkomst af te ramen. Dit geeft een structureel nadeel.
Wmo - eigen bijdrage	- 190 N	I	De opbrengst voor overname voorzieningen is € 85.000,--, dit was jaarlijks circa € 100.000,--. De opbrengst die geraamd was voor de eigen bijdrage wordt afgerekend via een landelijk systeem van het CAK. De informatie vanuit het CAK krijgen we per zorgperiode van vier weken, waarbij gemiddeld drie zorgperiodes later pas in de monitor aangegeven wordt en daarnaast nog allerlei correcties over voorgaande zorgperiodes worden ingevoerd. Hier krijgen we minder dan verwacht. Dit is een nadeel van € 175.000,--.
Overige afwijkingen	22 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	- 218 N		
Mutatie reserves			
Reserve Sociaal Domein - ANWB zorg	- 116 N	I	De onttrekking van de reserve verloopt via programma 2
Totaal mutatie reserves	- 116 N		
Totaal afwijkingen	- 2.112 N		

Programma 8 Bestuur en middelen

bedragen x € 1.000

08 Bestuur en middelen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen bestuur	- 423	- 401	- 387	14 V	- 389
Algemene baten en lasten	- 324	- 109	- 14	95 V	- 48
Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	- 515	- 516	- 480	36 V	- 176
Dagelijks bestuur	- 843	- 834	- 851	- 17 N	- 2.967
Internationale contacten	- 8	- 21	- 16	5 V	- 6
Onroerende-zaakbelastingen	-	-	- 0	- 0 N	-
Raadsgriffie	- 260	- 253	- 254	- 1 N	- 245
Uitvoering Wet WOZ	- 379	- 385	- 351	35 V	- 419
Verkiezingen	- 80	- 83	- 72	11 V	- 55
Treasury	- 249	- 219	- 209	10 V	- 23
Totaal Lasten	- 3.081	- 2.822	- 2.633	189 V	- 4.326
Baten					
Algemene baten en lasten	-	-	-	-	0
Dagelijks bestuur	-	-	68	68 V	77
Onroerende-zaakbelastingen	7.990	7.953	7.918	- 34 N	7.633
Uitkering gemeentefonds	31.584	31.667	31.892	225 V	30.023
Uitvoering Wet WOZ	9	11	11	- 0 N	10
Integratie-uitkering sociaal domein	16.416	16.794	16.794	0 V	16.298
Treasury	603	545	606	61 V	3.273
Totaal Baten	56.603	56.969	57.289	320 V	57.314
Saldo van baten en lasten	53.522	54.148	54.656	508 V	52.988
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 563	- 1.693	- 1.686	7 V	- 4.338
Onttrekkingen	1.030	4.538	4.571	32 V	4.103
Mutatie reserves	468	2.845	2.884	39 V	- 235
Resultaat	53.989	56.993	57.540	548 V	52.753

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Bijdrage Regio Twente bestuurlijke samenwerking	21 V	I	De totale bijdrage aan de Regio Twente valt in 2018 € 21.000,-- voordeliger uit.
Contributie VNG	18 V	S	Vanaf 2018 factureert de VNG rechtstreeks aan alle gemeenten een bijdrage naar rato voor de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten. Voorheen werd dit gefinancierd door uitnamen uit het gemeentefonds. Deze bijdrage gaat naar het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering. Bij deze omzetting hebben we structureel € 10.000,-- te veel geraamd voor deze bijdrage. De totale bijdrage aan de VNG in 2018 is € 18.000,-- lager dan geraamd.
Doorberekende rente investeringen	59 V	I	De doorberekende rente valt € 59.000,-- voordelig uit omdat met name aan de personeelshypotheek door vervroegde aflossingen minder rente werd toegerekend dan waar rekening mee is gehouden.
Hypothecaire geldleningen	- 50 N	I	Door de lagere rente en extra aflossingen op personeelshypotheek hebben we met de bestuursrapportage de toegerekende rente en ontvangen rente met € 100.000,-- afgeraamd. De werkelijk toegerekende rente was € 50.000,-- hoger. Zie ook de baten.
Stelpost Rijksvoornemens	51 V	I	De stelpost rijksvoornemens versterking beleid schulden en armoede valt vrij.
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	27 V	I	De werkelijke storting in de voorziening dubieuze debiteuren is € 27.000,-- lager dan waar rekening mee is gehouden.
Uitvoering wet WOZ	35 V	I	De uitvoeringskosten wet WOZ vallen € 35.000,-- lager uit in 2018. Dit wordt veroorzaakt door lagere uitgaven op werken/ inleen derden.
Overige afwijkingen	28 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	189 V		
Baten			
Ontwikkeling gemeentefonds	225 V	I	De uitkering uit het gemeentefonds bedroeg in 2018 € 31,8 miljoen, dit is € 225.000,-- hoger dan geraamd. € 101.000,-- heeft betrekking op afrekeningen uit voorgaande jaren, € 50.000,-- is het effect van de niet in begroting opgenomen decembercirculaire 2018 en € 27.000,-- is het gevolg van mutaties in maatstaven en overige mutaties. Daarnaast is een bedrag van € 47.000,-- aangemerkt als meeropbrengst nog te ontvangen vergoeding maatschappelijke begeleiding voor inburgeringsplichtige statushouders, deze vergoeding wordt in de meicirculaire 2019 uitbetaald.
Hypothecaire geldleningen	50 V	I	Door de lagere rente en extra aflossingen op personeelshypotheek hebben we met de bestuursrapportage de toegerekende rente en ontvangen rente met € 100.000,-- afgeraamd. De werkelijk ontvangen rente was € 50.000,-- hoger dan waar rekening mee is gehouden. Zie ook de lasten.
Onroerende zaakbelasting	- 34 N	I	De opbrengst van de onroerende zaakbelasting wijkt 0,4% af van de raming. De opbrengst is € 34.000,-- lager dan geraamd.
Voorziening APPA	68 V	I	De voorziening is herrekend naar de stand per 31 december 2018. Omdat er in 2018 met een hogere rekenrente voor de voorziening APPA wordt gerekend, kan er € 68.000,-- vrijvallen.

Totaal baten	320 V		
Mutatie reserves			
Reserve wachtgeld huidige wethouders	35 V	I	In 2018 hebben € 35.000,-- onttrokken aan de reserve wachtgeld huidige wethouders en toegevoegd aan de voorziening wachtgeld (oud)wethouders. Er is een verplichting voor wachtgeld voor de periode van 2018 tot met 2021.
Vrij aanwendbare reserve, Reggesteyn / Agenda voor Twente	50 V	I	In de Vrij Aanwendbare reserve (VAR) was een storting opgenomen van € 50.000,-- ten behoeve van Reggesteyn en tegelijkertijd een onttrekking van € 50.000,-- voor de Agenda van Twente, beiden op dezelfde begrotingspost in programma 2. Dit was niet terecht; de Agenda van Twente is in werkelijkheid op programma 8 verantwoord en de onttrekking aan de VAR ook. Per saldo neutraal, maar een nadeel in programma 2 en een voordeel in programma 8.
Vrij Aanwendbare Reserve - Subsidie Memorymuseum	- 25 N	I	Ten behoeve van de bouw van het Memorymuseum hebben we een subsidie van € 150.000,-- verleend, ten laste van de Vrij Aanwendbare Reserve (VAR). In 2018 hebben we een voorschot van € 125.000,-- betaald en uiteraard uit de VAR gehaald. Een nadeel in dit programma, maar per saldo budgettair neutraal. En de resterende € 25.000,-- wordt in 2019 betaald en uit de reserve gehaald.
Extra inkomsten parkeergarage	7 V	I	De werkelijke inkomsten van de parkeergarage is € 7.000,-- lager dan verwacht. Hierdoor is de bijbehorende storting in de VAR ook lager.
Generatiepact	- 27 N	I	De werkelijke onttrekking voor het generatiepact was € 364.000,--, dit is € 27.000,-- lager dan begroot.
Overige afwijkingen	- 1 N	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal mutatie reserves	39 V		
Totaal afwijkingen	548 V		

Overzicht overhead

bedragen x € 1.000

Taakveld overhead	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil
Overhead personeel			
Lonen en salarissen	- 6.957	- 7.029	- 71 N
Personeel van derden			-
Overige personeelskosten			-
Totaal overhead personeel	- 6.957	- 7.029	- 71 N
Overhead organisatiekosten			
Personeel en organisatie	- 501	- 503	- 2 N
Overige ondersteuning	- 345	- 303	42 V
Communicatie	-	-	-
Financiën/juridische zaken	-	-	-
Automatisering	- 909	- 923	- 14 N
Facilitaire zaken	- 272	- 273	- 0 N
Huisvestingskosten	- 1.374	- 1.380	- 6 N
Tractiemiddelen	-	-	-
Totaal overhead organisatie	- 3.401	- 3.382	19 V
Toerekening overhead			
Toerekening overhead aan grondexploitatie en investeringsprojecten	321	358	37 V
Totaal toerekening	321	358	37 V
Totaal overheadkosten	- 10.038	- 10.053	- 15 N

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
10900 Overhead personeel	- 71 N	I	De totale doorbelasting naar overhead personeel kwam € 21.000,-- hoger uit dan waar wij rekening mee hadden gehouden. De doorbelasting vanuit de loonkosten (met name personeel derden) naar de overhead viel € 47.000,-- nadelig uit.
10920 Automatisering	- 14 N	I	De post onderhoud ICT viel € 14.000,-- nadelig uit.
10950 Overhead overige ondersteuning	38 V	I	De twee grootste voordelen bij overige ondersteuning zaten bij de budgetten promotie & PR en evenementen (€ 16.000,--) en financiële administratie (€ 16.000,--).
10990 Interne doorbelasting uren Overhead	37 V	I	De toerekening van de overhead aan de grondexploitaties en investeringsprojecten viel € 37.000,-- voordelig uit.
Overige afwijkingen	- 7 N	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	- 17 N		
Baten			
Overige afwijkingen	2 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	2 V		
Mutatie reserves			
Overige afwijkingen	-	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal mutatie reserves	-		
Totaal afwijkingen	- 15 N		

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), is in 2013 in werking getreden. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden de inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen aangepast bij ministeriële regeling (geïndexeerd).

Op grond van de WNT mag het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector behoudens overgangsrecht maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Voor 2018 bedraagt dit € 189.000,--.

In het kader van de WNT wordt vermeld dat de gemeente Hellendoorn in 2018 geen functionarissen in dienst heeft gehad waarvan het belastbaar jaarloon uitsteeg boven de vastgestelde voor de instelling van toepassing zijnde normbedragen.

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de Beleidsregels toepassing WNT en de Uitvoeringsregeling WNT, van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als uitgangspunt gehanteerd.

Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Bezoldigingsgegevens				
Functiegegevens		R. Willemsen		K. Zomer
Functie(s)		Algemeen directeur		Griffier
Duur dienstverband		1/8 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)		1,0	1,0	1,0
(Fictieve) dienstbetrekking		ja	ja	ja
Bezoldiging (bedragen x € 1,--)	2017	2018	2017	2018
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	41.748	101.831	81.586	80.228
Beloningen betaalbaar op termijn	5.896	16.523	11.954	12.880
Totale bezoldiging	47.644	118.354	93.540	93.108
Toepasselijk WNT-maximum	75.871	189.000	181.000	189.000
Motivering indien overschrijding				

Deel 6: CONTROLLEVERKLARING

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van de gemeente Hellendoorn

A. Verklaring over de in de gemeenterekening opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de gemeente Hellendoorn te Nijverdal gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: Deel 5: balans, overzicht baten en lasten en toelichting, waaronder: • het overzicht van baten en lasten over 2018; en • de balans per 31 december 2018; • de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; • de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; Deel 7: bijlagen • Bijlage 2: Overzicht baten en lasten • Bijlage 4: overzicht per taakveld • Bijlage 6: reserves en voorzieningen	Naar ons oordeel geeft de in de gemeenterekening opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de gemeente Hellendoorn op 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2018 van 5 februari 2019.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 13 december 2016 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Hellendoorn zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.073.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 107.300 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de gemeenterekening opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij omvatten de gemeenterekening andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ Inleiding
- ▶ Deel 2: Financiële hoofdlijn
- ▶ Deel 3: Programma's
- ▶ Deel 4: Paragrafen
- ▶ Bijlage 1: Kerngegevens
- ▶ Bijlage 3: Realisatie taakvelden per programma
- ▶ Bijlage 5: Beleidsindicatoren

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

► met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van Burgemeester en Wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van Burgemeester en Wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van Burgemeester en Wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van Burgemeester en Wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2018 van 5 februari 2019.

In dit kader is het college van Burgemeester en Wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van Burgemeester en Wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van Burgemeester en Wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 13 december 2016, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's
 - ▷ dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - ▷ dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen;
- ▶ het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van Burgemeester en Wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het college van Burgemeester en Wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Hengelo, 13 juni 2019

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. E.J. Jongsma RA

Deel 7: BIJLAGEN

Bijlage 1: Kerngegevens

Sociale structuur	31-12-2017	31-12-2018
Aantal inwoners (in aantallen)		
• 0 - 19 jaar	8.277	8.285
• 20 - 64 jaar	20.145	19.907
• 65 jaar en ouder	7.363	7.604
Totaal aantal inwoners	35.785	35.796
Aantal inwoners (procentueel)		
• 0 - 20 jaar	23%	23%
• 20 - 65 jaar	56%	56%
• 65 jaar en ouder	21%	21%
Totaal aantal inwoners	100%	100%
Uitkeringen		
• Aantal uitkeringsgerechtigden jonger dan 65 jaar	457	435
• Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge de IOAZ/IOAW	63	57
• Aantal medewerkers wet sociale werkvoorzieningen	166	156
Bedrijfsvestigingen		
• Bedrijfsvestigingen	3.052	3.173

Fysieke structuur	31-12-2017	31-12-2018
Oppervlakte gemeente (in hectare)		
• Binnenwater	108	108
• Land	13.791	13.791
Totaal oppervlakte gemeente	13.899	13.899
Aantal wooneenheden		
• Woningen (BAG)	14.642	14.645
Totaal aantal wooneenheden	14.642	14.645
Lengte wegen en rioleringen (in kilometers)		
• Wegen	640	552
• Rioleringen	440	444
Oppervlakte groen (in m2)		
• Stedelijk groen	1.271.701	1.392.858
• Landschappelijk groen	751.243	638.984

bedragen x € 1.000

Financiële structuur	31-12-2017	31-12-2018
Exploitatie		
• Uitgaven	- 88.719	- 101.721
• Inkomsten	87.784	98.759
• Opbrengst belastingen		
- Onroerende zaakbelastingen	7.633	7.918
- Afvalstoffenheffing	2.524	2.603
- Rioolrechten	3.843	4.067
• Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds	30.023	31.892
• Uitkering deelfonds sociaal domein	16.298	16.794
Balans		
• Eigen vermogen	18.748	15.786
• Voorzieningen	6.216	6.195
• Langlopende geldleningen o/g	132.611	127.042

Bijlage 2: Overzicht baten en lasten

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
LASTEN					
Saldo van baten en lasten					
01 Veiligheid en dienstverlening					
10120 Ondersteuning veiligheidsketen	- 2.026	- 2.026	- 2.025	2 V	- 2.020
10310 Rijbewijzen	- 123	- 140	- 159	- 19 N	- 135
10320 Reisdocumenten	- 264	- 281	- 293	- 12 N	- 294
10330 Burgerlijke stand	- 156	- 176	- 158	18 V	- 179
10340 Overige burgerzaken	- 36	- 49	- 60	- 11 N	- 53
12020 Preparatie	- 30	- 20	- 20	- 0 N	- 20
12040 Rampenbestrijding	- 48	- 47	- 33	15 V	- 45
14000 Openbare orde	- 450	- 678	- 651	27 V	- 438
72400 Begraafplaatsen en uitvaartcentrum	- 347	- 368	- 362	6 V	- 334
Totaal 01 Veiligheid en dienstverlening	- 3.481	- 3.786	- 3.761	25 V	- 3.517
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd					
42000 Openbaar basisonderwijs	- 68	- 68	- 69	- 2 N	- 77
42200 Bijzonder basisonderwijs	- 606	- 991	- 1.022	- 32 N	- 647
43200 Bijzonder speciaal onderwijs	- 177	- 177	- 156	21 V	- 164
44200 Bijzonder voortgezet onderwijs	- 145	- 145	- 150	- 5 N	- 154
48000 Algemeen onderwijsbeleid	- 602	- 238	- 239	- 1 N	- 606
48010 Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	- 643	- 724	- 688	36 V	- 761
58010 Speelplaatsen 12-	- 159	- 270	- 266	5 V	- 163
58020 Spelvoorzieningen 12+	- 4	-	-	-	-
63010 Jeugdbeleid	- 14	- 14	- 14	- 0 N	- 15
65000 Kinderopvang / Peuterspeelzalen	- 308	- 405	- 407	- 2 N	- 376
71600 Jeugd en gezin	- 7.671	- 7.889	- 9.153	- 1.264 N	- 8.358
Totaal 02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	- 10.396	- 10.920	- 12.163	- 1.244 N	- 11.321
03 Werk, economie en inkomen					
31000 Economische aangelegenheden	- 324	- 506	- 466	40 V	- 285
31010 Markten	- 44	- 44	- 36	7 V	- 38
34100 Agrarische zaken	- 2	- 2	- 3	- 1 N	- 3
61000 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	- 7.472	- 7.414	- 7.392	22 V	- 7.455
61020 Fraudebestrijding	- 41	- 41	- 40	1 V	- 36
61110 Sociale werkvoorziening	- 4.357	- 4.456	- 4.457	- 0 N	- 4.501
61400 Bijzondere bijstandsverlening	- 792	- 962	- 960	2 V	- 988
61410 Schuldhulpverlening	- 231	- 228	- 234	- 6 N	- 205
62300 Participatiebudget	- 1.069	- 1.052	- 990	62 V	- 926
Totaal 03 Werk, economie en inkomen	- 14.334	- 14.705	- 14.579	127 V	- 14.437
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
21000 Aanleg en reconstructie wegen	- 1.306	- 1.116	- 1.133	- 17 N	- 1.176
21010 Wegbeheer algemeen	- 979	- 735	- 688	48 V	- 727
21020 Onderhoud verhardingen	- 1.476	- 1.559	- 1.567	- 8 N	- 1.566
21030 Bermen en sloten	- 609	- 717	- 739	- 22 N	- 612
21040 Straatreiniging	- 554	- 592	- 584	8 V	- 505
21050 Gladheidsbestrijding	- 125	- 131	- 128	3 V	- 160
21060 Straatmeubilair	- 176	- 141	- 145	- 4 N	- 137
21100 Verkeer	- 303	- 315	- 281	34 V	- 274
21200 Openbaar vervoer	- 282	- 284	- 257	27 V	- 298
21400 Parkeren	- 701	- 724	- 721	3 V	- 791
72200 Aanleg en reconstructie riolering	- 1.904	- 1.819	- 1.791	29 V	- 1.953
72210 Beheer en onderhoud riolering	- 1.058	- 1.102	- 1.124	- 22 N	- 1.046
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	- 9.474	- 9.237	- 9.158	79 V	- 9.243

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
B A T E N					
Saldo van baten en lasten					
01 Veiligheid en dienstverlening					
10120 Ondersteuning veiligheidsketen					
10310 Rijbewijzen	98	98	174	75 V	167
10320 Reisdocumenten	327	327	354	27 V	410
10330 Burgerlijke stand	84	84	72	- 12 N	71
10340 Overige burgerzaken	10	10	20	9 V	9
12020 Preparatie					
12040 Rampenbestrijding					
14000 Openbare orde	43	197	198	1 V	42
72400 Begraafplaatsen en uitvaartcentrum	355	354	351	- 3 N	328
Totaal 01 Veiligheid en dienstverlening	916	1.070	1.167	97 V	1.027
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd					
42000 Openbaar basisonderwijs	-	-	9	9 V	-
42200 Bijzonder basisonderwijs	10	10	-	- 10 N	-
43200 Bijzonder speciaal onderwijs	15	15	12	- 4 N	13
44200 Bijzonder voortgezet onderwijs					
48000 Algemeen onderwijsbeleid	25	146	140	- 6 N	137
48010 Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	27	24	27	3 V	27
58010 Speelplaatsen 12-	-	75	73	- 2 N	1
58020 Spelvoorzieningen 12+					
63010 Jeugdbeleid	-	-	-	-	24
65000 Kinderopvang / Peuterspeelzalen	11	11	6	- 5 N	8
71600 Jeugd en gezin	-	-	6	6 V	-
Totaal 02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	88	281	272	- 10 N	209
03 Werk, economie en inkomen					
31000 Economische aangelegenheden	101	191	165	- 26 N	104
31010 Markten	41	33	30	- 3 N	34
34100 Agrarische zaken					
61000 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.472	6.492	6.583	91 V	6.398
61020 Fraudebestrijding					
61110 Sociale werkvoorziening	32	32	33	0 V	31
61400 Bijzondere bijstandsverlening	15	15	38	23 V	50
61410 Schuldhulpverlening					
62300 Participatiebudget	29	24	24	-	46
Totaal 03 Werk, economie en inkomen	6.689	6.788	6.873	85 V	6.662
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
21000 Aanleg en reconstructie wegen	45	45	44	- 0 N	44
21010 Wegbeheer algemeen	40	109	126	18 V	65
21020 Onderhoud verhardingen	-	40	56	16 V	94
21030 Bermen en sloten	-	-	6	6 V	4
21040 Straatreiniging	1	1	2	1 V	5
21050 Gladheidsbestrijding	0	-	-	-	0
21060 Straatmeubilair	-	-	1	1 V	4
21100 Verkeer	39	37	44	7 V	44
21200 Openbaar vervoer	33	33	33	0 V	114
21400 Parkeren	22	78	68	- 10 N	82
72200 Aanleg en reconstructie riolering	52	- 48	- 127	- 79 N	183
72210 Beheer en onderhoud riolering	4.005	4.062	4.166	104 V	3.909
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	4.236	4.356	4.420	64 V	4.549

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
L A S T E N					
Saldo van baten en lasten					
05 Cultuur, recreatie en sport					
51000 Bibliotheek	- 1.417	- 1.435	- 1.466	- 31 N	- 1.474
51100 Muziekschool	- 62	- 63	- 33	30 V	- 52
51110 Overig vormings- en ontwikkelingswerk	- 1	- 1	-	1 V	-
53000 Buitensport-accommodaties	- 732	- 845	- 805	40 V	- 691
53010 Binnensport-accommodaties	- 844	- 856	- 853	3 V	- 861
53020 Het Ravijn-zwem sport zorg	- 2.424	- 2.458	- 2.478	- 20 N	- 2.445
53030 Stimulering sportdeelname	- 204	- 208	- 204	4 V	- 177
53040 Algemeen sportbeleid	- 254	- 276	- 254	22 V	- 217
54000 Kunst en Cultuur	- 1.401	- 1.538	- 1.509	30 V	- 1.460
54100 Musea / expositieruimten	- 36	- 225	- 175	50 V	- 30
56020 Recreatie en Toerisme	- 501	- 447	- 535	- 88 N	- 521
58000 Culturele voorzieningen en evenementen	- 47	- 48	- 49	- 1 N	- 64
63000 Sociaal-cultureel werk	- 746	- 753	- 794	- 41 N	- 741
Totaal 05 Cultuur, recreatie en sport	- 8.669	- 9.153	- 9.154	- 1 N	- 8.732
06 Woon- en leefomgeving					
32000 Bedrijventerreinen	- 2.579	- 11.495	- 12.205	- 710 N	- 1.125
55000 Natuur en landschap	- 611	- 612	- 612	0 V	- 105
56000 Openbaar groen	- 1.361	- 1.288	- 1.342	- 54 N	- 1.832
56010 Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	- 112	- 114	- 117	- 4 N	- 100
72100 Huishoudelijk afval	- 2.651	- 2.895	- 2.843	52 V	- 3.049
72110 Kantoor- winkel- en dienstenafval	- 53	- 68	- 78	- 10 N	- 47
72120 Overig afval	- 20	- 59	- 16	43 V	- 9
72300 Milieu algemeen	- 321	- 653	- 582	71 V	- 710
72310 Milieubeheer bedrijven	- 571	- 553	- 537	16 V	- 91
72320 Uitvoering Wet geluidhinder	- 46	- 36	- 32	4 V	- 3
72330 Dierplaagbestrijding	- 1	- 2	- 2	0 V	- 2
81000 Structuurplannen	- 10	- 20	- 18	2 V	- 9
81010 Bestemmingsplannen	- 464	- 493	- 462	31 V	- 414
82000 Wonen	- 207	- 106	- 69	37 V	- 35
82100 Herinrichting woonomgeving	- 77	- 68	- 58	10 V	- 56
82200 Vergunningen volkshuisvesting	- 1.013	- 918	- 935	- 17 N	- 1.014
82210 Grondzaken	- 682	- 686	- 664	23 V	- 707
82230 Woonwagens	- 6	- 6	- 5	1 V	- 9
83000 Bouwgrondexploitatie	- 5.371	- 5.899	- 4.943	957 V	- 7.390
Totaal 06 Woon- en leefomgeving	- 16.157	- 25.971	- 25.522	450 V	- 16.707
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg					
62000 Zorgbeleid	- 1.773	- 2.004	- 2.043	- 39 N	- 2.072
62010 Maatschappelijk werk/slachtofferhulp	- 430	- 413	- 414	- 1 N	- 402
62030 Zorgpunt Hellendoorn	- 55	- 32	- 32	- 1 N	-
62100 Minderhedenbeleid	- 68	- 18	- 20	- 2 N	- 20
62110 Uitvoering Wet Inburgering	- 302	- 362	- 254	108 V	- 295
62200 Huishoudelijke verzorging	- 3.045	- 2.391	- 3.363	- 972 N	- 2.551
65200 Voorziening gehandicapten	- 5.930	- 6.445	- 7.300	- 855 N	- 5.470
71100 Volksgezondheid en ambulancevervoer	- 324	- 1.181	- 1.197	- 16 N	- 330
Totaal 07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	- 11.926	- 12.846	- 14.624	- 1.778 N	- 11.140

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
B A T E N					
Saldo van baten en lasten					
05 Cultuur, recreatie en sport					
51000 Bibliotheek	433	449	463	14 V	456
51100 Muziekschool	-	-	-	-	9
51110 Overig vormings- en ontwikkelingswerk					
53000 Buitensport-accommodaties	233	233	224	- 10 N	386
53010 Binnensport-accommodaties	456	456	465	9 V	435
53020 Het Ravijn-zwem sport zorg	718	883	904	21 V	755
53030 Stimulering sportdeelname	7	7	5	- 2 N	5
53040 Algemeen sportbeleid	37	19	54	36 V	37
54000 Kunst en Cultuur	595	704	677	- 27 N	680
54100 Musea / expositieruimten	4	4	11	7 V	15
56020 Recreatie en Toerisme	441	463	600	137 V	489
58000 Culturele voorzieningen en evenementen	13	13	12	- 1 N	13
63000 Sociaal-cultureel werk	247	247	224	- 24 N	232
Totaal 05 Cultuur, recreatie en sport	3.184	3.478	3.639	160 V	3.510
06 Woon- en leefomgeving					
32000 Bedrijventerreinen	2.518	11.602	12.242	640 V	1.021
55000 Natuur en landschap	-	405	405	0 V	0
56000 Openbaar groen	42	53	59	6 V	72
56010 Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	182	172	175	3 V	170
72100 Huishoudelijk afval	3.695	3.761	3.796	35 V	4.141
72110 Kantoor- winkel- en dienstenafval	79	75	77	2 V	70
72120 Overig afval	43	78	46	- 32 N	32
72300 Milieu algemeen	1	370	314	- 56 N	18
72310 Milieubeheer bedrijven	1	1	12	11 V	28
72320 Uitvoering Wet geluidhinder	2	2	1	- 1 N	1
72330 Dierplaagbestrijding	7	-	- 0	- 0 N	0
81000 Structuurplannen	-	4	4	-	90
81010 Bestemmingsplannen	42	61	68	7 V	51
82000 Wonen	20	20	11	- 9 N	-
82100 Herinrichting woonomgeving					
82200 Vergunningen volkshuisvesting	637	1.033	1.205	172 V	730
82210 Grondzaken	370	750	748	- 2 N	586
82230 Woonwagens	29	29	20	- 9 N	19
83000 Bouwgrondexploitatie	5.332	6.137	5.140	- 997 N	6.578
Totaal 06 Woon- en leefomgeving	13.000	24.553	24.322	- 231 N	13.606
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg					
62000 Zorgbeleid	0	7	7	0 V	7
62010 Maatschappelijk werk/slachtofferhulp					
62030 Zorgpunt Hellendoorn					
62100 Minderhedenbeleid	2	2	2	- 0 N	2
62110 Uitvoering Wet Inburgering	15	40	36	- 4 N	82
62200 Huishoudelijke verzorging	10	10	5	- 5 N	11
65200 Voorziening gehandicapten	880	890	681	- 209 N	755
71100 Volksgezondheid en ambulancevervoer					
Totaal 07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	907	949	731	- 218 N	858

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
LASTEN					
Saldo van baten en lasten					
08 Bestuur en middelen					
10100 Algemeen bestuur	- 423	- 401	- 387	14 V	- 389
10110 Dagelijks bestuur	- 843	- 834	- 851	- 17 N	- 2.967
10300 Verkiezingen	- 80	- 83	- 72	11 V	- 55
10500 Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	- 515	- 516	- 480	36 V	- 176
10510 Internationale contacten	- 8	- 21	- 16	5 V	- 6
10600 Raadsgriffie	- 260	- 253	- 254	- 1 N	- 245
10800 Treasury	- 249	- 219	- 209	10 V	- 23
92100 Uitkering gemeentefonds					
92200 Algemene baten en lasten	- 324	- 109	- 14	95 V	- 48
92300 Integratie-uitkering sociaal domein					
93000 Uitvoering Wet WOZ	- 379	- 385	- 351	35 V	- 419
93100 Onroerende-zaakbelastingen	-	-	- 0	- 0 N	-
Totaal 08 Bestuur en middelen	- 3.081	- 2.822	- 2.633	189 V	- 4.326
OVH Overhead					
10900 Personeel	- 6.691	- 6.964	- 7.037	- 72 N	- 6.113
10910 Huisvesting	- 1.361	- 1.375	- 1.380	- 5 N	- 1.481
10920 Automatisering	- 874	- 909	- 923	- 14 N	- 1.132
10930 Facilitaire zaken	- 268	- 282	- 279	2 V	- 255
10940 Organisatieaangelegenheden	- 272	- 501	- 503	- 2 N	- 268
10950 Overige ondersteuning	- 509	- 402	- 364	38 V	- 383
10990 Interne doorbelasting uren Overhead	321	321	358	37 V	335
260 Bouwkundig beheer	-	- 20	0	20 V	- 0
310 Heffing en inning belastingen	- 0	- 0	- 0	0 V	- 0
410 Tractie en Garage	0	0	- 0	- 0 N	0
420 Huisvesting Buitendienst	0	20	- 0	- 20 N	- 0
500 Geo-informatie	0	0	0	- 0 N	-
Totaal OVH Overhead	- 9.655	- 10.111	- 10.128	- 17 N	- 9.297
Saldo van baten en lasten	- 87.172	- 99.551	- 101.721	- 2.170 N	- 88.719
Mutatie reserves	- 717	- 5.804	- 5.614	190 V	- 5.406
Resultaat	- 87.889	- 105.355	- 107.335	- 1.980 N	- 94.125

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
B A T E N					
Saldo van baten en lasten					
08 Bestuur en middelen					
10100 Algemeen bestuur					
10110 Dagelijks bestuur	-	-	68	68 V	77
10300 Verkiezingen					
10500 Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen					
10510 Internationale contacten					
10600 Raadsgriffie					
10800 Treasury	603	545	606	61 V	3.273
92100 Uitkering gemeentefonds	31.584	31.667	31.892	225 V	30.023
92200 Algemene baten en lasten	-	-	-	-	0
92300 Integratie-uitkering sociaal domein	16.416	16.794	16.794	0 V	16.298
93000 Uitvoering Wet WOZ	9	11	11	- 0 N	10
93100 Onroerende-zaakbelastingen	7.990	7.953	7.918	- 34 N	7.633
Totaal 08 Bestuur en middelen	56.603	56.969	57.289	320 V	57.314
OVH Overhead					
10900 Personeel	7	7	8	1 V	10
10910 Huisvesting	1	1	-	- 1 N	-
10920 Automatisering	-	-	-	-	0
10930 Facilitaire zaken	9	9	7	- 3 N	16
10940 Organisatieaangelegenheden					
10950 Overige ondersteuning	27	27	32	5 V	22
10990 Interne doorbelasting uren Overhead					
260 Bouwkundig beheer					
310 Heffing en inning belastingen	-	-	-	-	-
410 Tractie en Garage	-	-	-	-	-
420 Huisvesting Buitendienst	- 0	- 0	- 0	0 V	0
500 Geo-informatie	-	-	-	-	-
Totaal OVH Overhead	44	44	46	2 V	49
Saldo van baten en lasten	85.667	98.488	98.759	271 V	87.784
Mutatie reserves	2.222	6.867	9.625	2.757 V	6.912
Resultaat	87.889	105.355	108.383	3.028 V	94.697

Bijlage 3: Realisatie taakvelden per programma

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
LASTEN					
Saldo van baten en lasten					
01 Veiligheid en dienstverlening					
0.2 Burgerzaken	- 579	- 646	- 670	- 24 N	- 660
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.104	- 2.094	- 2.078	16 V	- 2.085
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 450	- 678	- 651	27 V	- 438
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 347	- 368	- 362	6 V	- 334
Totaal 01 Veiligheid en dienstverlening	- 3.481	- 3.786	- 3.761	25 V	- 3.517
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd					
4.2 Onderwijshuisvesting	- 806	- 1.191	- 1.222	- 31 N	- 872
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 1.641	- 1.454	- 1.401	54 V	- 1.863
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 163	- 270	- 266	5 V	- 163
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 1.291	- 1.219	- 1.072	147 V	- 1.275
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 5.348	- 6.475	- 7.903	- 1.428 N	- 6.069
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 335	- 311	- 301	10 V	- 266
7.1 Volksgezondheid	- 813	-	-	-	- 813
Totaal 02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	- 10.396	- 10.920	- 12.163	- 1.244 N	- 11.321
03 Werk, economie en inkomen					
0.64 Belastingen overig	- 6	- 7	- 7	0 V	- 6
3.1 Economische ontwikkeling	- 318	- 399	- 384	15 V	- 258
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 46	- 146	- 114	31 V	- 62
6.3 Inkomensregelingen	- 8.537	- 8.645	- 8.626	19 V	- 8.685
6.4 Begeleide participatie	- 4.357	- 4.456	- 4.457	- 0 N	- 4.501
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.069	- 1.052	- 990	62 V	- 926
Totaal 03 Werk, economie en inkomen	- 14.334	- 14.705	- 14.579	127 V	- 14.437
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
2.1 Verkeer en vervoer	- 5.528	- 5.307	- 5.265	42 V	- 5.156
2.2 Parkeren	- 701	- 724	- 721	3 V	- 791
2.5 Openbaar vervoer	- 282	- 284	- 257	27 V	- 298
6.3 Inkomensregelingen	- 90	- 90	- 102	- 12 N	- 96
7.2 Riolering	- 2.872	- 2.832	- 2.813	19 V	- 2.903
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	- 9.474	- 9.237	- 9.158	79 V	- 9.243
05 Cultuur, recreatie en sport					
3.4 Economische promotie	- 501	- 447	- 535	- 88 N	- 521
5.1 Sportbeleid en activering	- 458	- 484	- 458	26 V	- 394
5.2 Sportaccommodaties	- 4.000	- 4.159	- 4.137	23 V	- 3.997
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 1.464	- 1.602	- 1.541	61 V	- 1.512
5.4 Musea	- 8	- 158	- 132	26 V	- 6
5.5 Cultureel erfgoed	- 28	- 67	- 43	24 V	- 24
5.6 Media	- 1.464	- 1.483	- 1.515	- 32 N	- 1.538
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 746	- 753	- 794	- 41 N	- 741
Totaal 05 Cultuur, recreatie en sport	- 8.669	- 9.153	- 9.154	- 1 N	- 8.732

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
B A T E N					
Saldo van baten en lasten					
01 Veiligheid en dienstverlening					
0.2 Burgerzaken	519	519	619	100 V	657
1.1 Crisisbeheersing en brandweer					
1.2 Openbare orde en veiligheid	43	197	198	1 V	42
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	355	354	351	- 3 N	328
Totaal 01 Veiligheid en dienstverlening	916	1.070	1.167	97 V	1.027
02 Onderwijs, opvoeding en jeugd					
4.2 Onderwijshuisvesting	10	10	9	- 1 N	-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	67	185	179	- 7 N	177
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	75	73	- 2 N	1
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	11	11	6	- 5 N	31
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-					
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	6	6 V	-
7.1 Volksgezondheid					
Totaal 02 Onderwijs, opvoeding en jeugd	88	281	272	- 10 N	209
03 Werk, economie en inkomen					
0.64 Belastingen overig	101	91	90	- 1 N	94
3.1 Economische ontwikkeling					
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	41	133	105	- 28 N	44
6.3 Inkomensregelingen	6.487	6.507	6.621	114 V	6.448
6.4 Begeleide participatie	32	32	33	0 V	31
6.5 Arbeidsparticipatie	29	24	24	-	46
Totaal 03 Werk, economie en inkomen	6.689	6.788	6.873	85 V	6.662
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
2.1 Verkeer en vervoer	124	230	279	49 V	260
2.2 Parkeren	22	78	68	- 10 N	82
2.5 Openbaar vervoer	33	33	33	0 V	114
6.3 Inkomensregelingen					
7.2 Riolering	4.058	4.014	4.039	25 V	4.093
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	4.236	4.356	4.420	64 V	4.549
05 Cultuur, recreatie en sport					
3.4 Economische promotie	441	463	600	137 V	489
5.1 Sportbeleid en activering	44	26	59	33 V	41
5.2 Sportaccommodaties	1.407	1.572	1.593	21 V	1.575
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	595	704	677	- 27 N	689
5.4 Musea	-	-	-	-	3
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	11	7 V	11
5.6 Media	446	462	475	13 V	468
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	247	247	224	- 24 N	232
Totaal 05 Cultuur, recreatie en sport	3.184	3.478	3.639	160 V	3.510

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
L A S T E N					
06 Woon- en leefomgeving					
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 447	- 509	- 495	14 V	- 444
0.64 Belastingen overig	- 35	- 33	- 28	4 V	- 30
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 25	- 31	- 31	0 V	- 24
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 2.579	- 11.495	- 12.205	- 710 N	- 1.125
5.5 Cultureel erfgoed	- 30	- 20	- 11	10 V	- 6
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 2.021	- 1.948	- 2.004	- 57 N	- 1.975
6.3 Inkomensregelingen	- 74	- 74	- 89	- 15 N	- 82
7.3 Afval	- 2.653	- 2.951	- 2.856	95 V	- 3.031
7.4 Milieubeheer	- 939	- 1.245	- 1.154	91 V	- 805
8.1 Ruimtelijke ordening	- 474	- 513	- 480	33 V	- 423
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 5.371	- 5.899	- 4.943	957 V	- 7.390
8.3 Wonen en bouwen	- 1.508	- 1.255	- 1.226	29 V	- 1.371
Totaal 06 Woon- en leefomgeving	- 16.157	- 25.971	- 25.522	450 V	- 16.707
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 3.318	- 3.596	- 3.561	35 V	- 3.528
6.2 Wijkteams	- 48	- 85	- 20	65 V	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.946	- 2.510	- 2.763	- 253 N	- 1.562
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 6.251	- 5.446	- 7.042	- 1.596 N	- 5.673
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 40	- 28	- 41	- 13 N	- 47
7.1 Volksgezondheid	- 324	- 1.181	- 1.197	- 16 N	- 330
Totaal 07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	- 11.926	- 12.846	- 14.624	- 1.778 N	- 11.140
08 Bestuur en middelen					
0.1 Bestuur	- 2.049	- 2.025	- 1.987	38 V	- 3.782
0.2 Burgerzaken	- 80	- 83	- 72	11 V	- 55
0.5 Treasury	- 249	- 219	- 209	10 V	- 23
0.61 OZB woningen	- 379	- 385	- 351	35 V	- 419
0.62 OZB niet-woningen					
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					
0.8 Overige baten en lasten	- 324	- 109	- 14	95 V	- 48
6.3 Inkomensregelingen	-	-	- 0	- 0 N	-
Totaal 08 Bestuur en middelen	- 3.081	- 2.822	- 2.633	189 V	- 4.326
OVH Overhead					
0.4 Overhead	- 9.625	- 10.082	- 10.103	- 22 N	- 9.268
3.1 Economische ontwikkeling	- 3	- 3	- 2	1 V	- 1
5.1 Sportbeleid en activering	- 2	- 2	- 3	- 2 N	- 3
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 25	- 25	- 20	5 V	- 25
Totaal OVH Overhead	- 9.655	- 10.111	- 10.128	- 17 N	- 9.297
Saldo van baten en lasten	- 87.172	- 99.551	- 101.721	- 2.170 N	- 88.719
Mutatie reserves	- 717	- 5.804	- 5.614	190 V	- 5.406
Resultaat	- 87.889	- 105.355	- 107.335	- 1.980 N	- 94.125

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
B A T E N					
06 Woon- en leefomgeving					
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	325	474	465	- 9 N	341
0.64 Belastingen overig	182	172	175	3 V	170
1.2 Openbare orde en veiligheid					
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.518	11.602	12.242	640 V	1.021
5.5 Cultureel erfgoed					
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	42	458	464	6 V	72
6.3 Inkomensregelingen					
7.3 Afval	3.817	3.913	3.918	5 V	4.243
7.4 Milieubeheer	12	374	328	- 46 N	47
8.1 Ruimtelijke ordening	42	65	72	7 V	141
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.332	6.137	5.140	- 997 N	6.578
8.3 Wonen en bouwen	730	1.357	1.518	161 V	995
Totaal 06 Woon- en leefomgeving	13.000	24.553	24.322	- 231 N	13.606
07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	17	49	45	- 4 N	92
6.2 Wijkteams					
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	90	90	59	- 31 N	53
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	800	800	604	- 196 N	713
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	10	23	13 V	-
7.1 Volksgezondheid					
Totaal 07 Maatschappelijke ondersteuning en zorg	907	949	731	- 218 N	858
08 Bestuur en middelen					
0.1 Bestuur	-	-	68	68 V	77
0.2 Burgerzaken					
0.5 Treasury	603	545	606	61 V	3.273
0.61 OZB woningen	5.002	4.974	4.979	5 V	4.857
0.62 OZB niet-woningen	2.997	2.990	2.950	- 39 N	2.786
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefc	48.000	48.461	48.686	225 V	46.321
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-	-	0
6.3 Inkomensregelingen					
Totaal 08 Bestuur en middelen	56.603	56.969	57.289	320 V	57.314
OVH Overhead					
0.4 Overhead	44	44	46	2 V	49
3.1 Economische ontwikkeling					
5.1 Sportbeleid en activering					
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie					
Totaal OVH Overhead	44	44	46	2 V	49
Saldo van baten en lasten	85.667	98.488	98.759	271 V	87.784
Mutatie reserves	2.222	6.867	9.625	2.757 V	6.912
Resultaat	87.889	105.355	108.383	3.028 V	94.697

Bijlage 4: Overzicht per taakveld

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
LASTEN					
Saldo van baten en lasten					
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	- 2.049	- 2.025	- 1.987	38 V	- 3.782
0.2 Burgerzaken	- 659	- 729	- 742	- 13 N	- 716
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 447	- 509	- 495	14 V	- 444
0.4 Overhead	- 9.625	- 10.082	- 10.103	- 22 N	- 9.268
0.5 Treasury	- 249	- 219	- 209	10 V	- 23
0.61 OZB woningen	- 379	- 385	- 351	35 V	- 419
0.62 OZB niet-woningen					
0.64 Belastingen overig	- 42	- 40	- 35	4 V	- 36
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					
0.8 Overige baten en lasten	- 324	- 109	- 14	95 V	- 48
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	- 13.775	- 14.098	- 13.936	162 V	- 14.735
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.104	- 2.094	- 2.078	16 V	- 2.085
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 475	- 709	- 682	27 V	- 462
Totaal 1. Veiligheid	- 2.579	- 2.802	- 2.760	42 V	- 2.547
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	- 5.528	- 5.307	- 5.265	42 V	- 5.156
2.2 Parkeren	- 701	- 724	- 721	3 V	- 791
2.5 Openbaar vervoer	- 282	- 284	- 257	27 V	- 298
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 6.512	- 6.315	- 6.243	72 V	- 6.245
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling	- 320	- 402	- 386	16 V	- 259
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 2.579	- 11.495	- 12.205	- 710 N	- 1.125
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 46	- 146	- 114	31 V	- 62
3.4 Economische promotie	- 501	- 447	- 535	- 88 N	- 521
Totaal 3. Economie	- 3.446	- 12.489	- 13.240	- 750 N	- 1.967
4. Onderwijs					
4.2 Onderwijshuisvesting	- 806	- 1.191	- 1.222	- 31 N	- 872
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 1.641	- 1.454	- 1.401	54 V	- 1.863
Totaal 4. Onderwijs	- 2.447	- 2.645	- 2.622	23 V	- 2.735
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	- 460	- 486	- 461	24 V	- 396
5.2 Sportaccommodaties	- 4.000	- 4.159	- 4.137	23 V	- 3.997
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 1.490	- 1.627	- 1.561	66 V	- 1.537
5.4 Musea	- 8	- 158	- 132	26 V	- 6
5.5 Cultureel erfgoed	- 58	- 87	- 54	33 V	- 29
5.6 Media	- 1.464	- 1.483	- 1.515	- 32 N	- 1.538
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 2.183	- 2.218	- 2.270	- 52 N	- 2.138
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	- 9.662	- 10.218	- 10.129	89 V	- 9.642
6. Sociaal domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 5.356	- 5.568	- 5.426	141 V	- 5.544
6.2 Wijkteams	- 48	- 85	- 20	65 V	-
6.3 Inkomensregelingen	- 8.701	- 8.809	- 8.818	- 9 N	- 8.863
6.4 Begeleide participatie	- 4.357	- 4.456	- 4.457	- 0 N	- 4.501
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.069	- 1.052	- 990	62 V	- 926
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.946	- 2.510	- 2.763	- 253 N	- 1.562
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 6.251	- 5.446	- 7.042	- 1.596 N	- 5.673
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 5.348	- 6.475	- 7.903	- 1.428 N	- 6.069
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 40	- 28	- 41	- 13 N	- 47
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 335	- 311	- 301	10 V	- 266
Totaal 6. Sociaal domein	- 33.450	- 34.740	- 37.761	- 3.021 N	- 33.450

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Vershil	Rekening 2017
B A T E N					
Saldo van baten en lasten					
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	-	-	68	68 V	77
0.2 Burgerzaken	519	519	619	100 V	657
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	325	474	465	- 9 N	341
0.4 Overhead	44	44	46	2 V	49
0.5 Treasury	603	545	606	61 V	3.273
0.61 OZB woningen	5.002	4.974	4.979	5 V	4.857
0.62 OZB niet-woningen	2.997	2.990	2.950	- 39 N	2.786
0.64 Belastingen overig	283	263	265	1 V	265
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefc	48.000	48.461	48.686	225 V	46.321
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-	-	0
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	57.774	58.270	58.684	414 V	58.626
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer					
1.2 Openbare orde en veiligheid	43	197	198	1 V	42
Totaal 1. Veiligheid	43	197	198	1 V	42
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	124	230	279	49 V	260
2.2 Parkeren	22	78	68	- 10 N	82
2.5 Openbaar vervoer	33	33	33	0 V	114
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	178	342	381	39 V	456
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling					
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.518	11.602	12.242	640 V	1.021
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	41	133	105	- 28 N	44
3.4 Economische promotie	441	463	600	137 V	489
Totaal 3. Economie	3.000	12.198	12.947	749 V	1.553
4. Onderwijs					
4.2 Onderwijshuisvesting	10	10	9	- 1 N	-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	67	185	179	- 7 N	177
Totaal 4. Onderwijs	77	196	187	- 8 N	177
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	44	26	59	33 V	41
5.2 Sportaccommodaties	1.407	1.572	1.593	21 V	1.575
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	595	704	677	- 27 N	689
5.4 Musea	-	-	-	-	3
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	11	7 V	11
5.6 Media	446	462	475	13 V	468
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	42	533	537	4 V	73
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	2.537	3.301	3.352	51 V	2.862
6. Sociaal domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	275	307	275	- 32 N	355
6.2 Wijkteams					
6.3 Inkomensregelingen	6.487	6.507	6.621	114 V	6.448
6.4 Begeleide participatie	32	32	33	0 V	31
6.5 Arbeidsparticipatie	29	24	24	-	46
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	90	90	59	- 31 N	53
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	800	800	604	- 196 N	713
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-					
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	10	23	13 V	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	6	6 V	-
Totaal 6. Sociaal domein	7.712	7.770	7.643	- 127 N	7.646

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
LASTEN					
7. Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid	- 1.136	- 1.181	- 1.197	- 16 N	- 1.143
7.2 Riolering	- 2.872	- 2.832	- 2.813	19 V	- 2.903
7.3 Afval	- 2.653	- 2.951	- 2.856	95 V	- 3.031
7.4 Milieubeheer	- 939	- 1.245	- 1.154	91 V	- 805
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 347	- 368	- 362	6 V	- 334
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	- 7.948	- 8.577	- 8.382	194 V	- 8.217
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1 Ruimtelijke ordening	- 474	- 513	- 480	33 V	- 423
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 5.371	- 5.899	- 4.943	957 V	- 7.390
8.3 Wonen en bouwen	- 1.508	- 1.255	- 1.226	29 V	- 1.371
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijk	- 7.353	- 7.667	- 6.648	1.019 V	- 9.183
Saldo van baten en lasten	- 87.172	- 99.551	- 101.721	- 2.170 N	- 88.719
Mutatie reserves	- 717	- 5.804	- 5.614	190 V	- 5.406
Resultaat	- 87.889	- 105.355	- 107.335	- 1.980 N	- 94.125

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2018	Verschil	Rekening 2017
B A T E N					
7. Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid					
7.2 Riolering	4.058	4.014	4.039	25 V	4.093
7.3 Afval	3.817	3.913	3.918	5 V	4.243
7.4 Milieubeheer	12	374	328	- 46 N	47
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	355	354	351	- 3 N	328
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	8.241	8.655	8.636	- 19 N	8.710
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1 Ruimtelijke ordening	42	65	72	7 V	141
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.332	6.137	5.140	- 997 N	6.578
8.3 Wonen en bouwen	730	1.357	1.518	161 V	995
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijk	6.104	7.560	6.730	- 830 N	7.713
Saldo van baten en lasten	85.667	98.488	98.759	271 V	87.784
Mutatie reserves	2.222	6.867	9.625	2.757 V	6.912
Resultaat	87.889	105.355	108.383	3.028 V	94.697

Bijlage 5: Beleidsindicatoren

Beleidsindicator	Eenheid	Periode		Hellen- doorn	Neder- land
0. Bestuur en ondersteuning					
0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2018		8,0	nnb
0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2018		8,1	nnb
0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2018		645,6	nnb
0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2018		10,4	nnb
0.05 Overhead	% van totale lasten	2018		9,9	nnb
1. Veiligheid					
1.01 Verwijzingen Halt	per 10.000 inw., 12-17 jr	2017	●	94	131
1.02 Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2017	●	0,6	2,2
1.03 Gewelddsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2017	●	2	5
1.04 Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2017	●	1,5	2,9
1.05 Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000 inwoners	2017	●	2,5	4,8
2. Economie					
2.01 Functiemenging	%	2017	●	48,9	52,4
2.02 Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw, 15-64 jr	2017	●	127,4	139,7
3. Onderwijs					
3.01 Absoluut verzuim	per 1.000 inw, 5-18 jr	2017	●	0	1,82
3.02 Relatief verzuim	per 1.000 inw, 5-18 jr	2017	●	12,68	26,58
3.03 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%, 12-23 jr	2016	●	0,9	2
4. Sport, cultuur en recreatie					
4.01 Niet-sporters	%	2016	●	43,7	48,7
5. Sociaal domein					
5.01 Banen	per 1.00 inw, 15-64 jr	2017	●	625,7	758,2
5.02 Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw, 18 jr eo	2018	●	22,2	40,1
5.03 Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw, 15-65 jr	2018	●	32	30,5
5.04 Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	2018	●	67	58
5.05 Netto arbeidsparticipatie	%	2017	●	68,8	66,7
5.06 % kinderen in armoede	%	2015	●	3,16	6,58
5.07 % jeugdwerkloosheid	%, 16-22 jr	2015	●	1,08	1,52
5.08 Jongeren met jeugdhulp	%, tot 18 jr	2018	●	7,6	9,2
5.09 Jongeren met jeugdbescherming	%, tot 18 jr	2018	●	1,1	1
5.10 Jongeren met delict voor rechter	%, 12-21 jr	2015	●	0,49	1,45
5.11 Jongeren met jeugdreclassering	%, 12-22 jr	2016	●	0,2	0,4
6. Volksgezondheid en milieu					
6.01 Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	●	180	174
6.2 Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	●	2,3	12,9
7. Vhrosv					
7.01 WOZ-waarde woningen	dzd euro	2018	●	229	230
7.02 Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	●	4,1	7,2
7.03 Demografische druk	%	2018	●	79,8	69,6
7.04 Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	●	683	649
7.05 Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	●	797	721

Bijlage 6: Reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Afschrijving activa	Onttrek- kingen	Saldo 31-12-2018
Rekeningsaldo					
Rekeningsaldo te bestemmen	572	1.048	-	- 572	1.048
Totaal Rekeningsaldo	572	1.048	-	- 572	1.048
Algemene Reserve					
Vrij aanwendbare Reserve	6.390	1.031	-	- 3.872	3.548
Financieringsreserve	1.652	626	-	- 100	2.178
Bufferreserve grondexploitatie	4.124	1.063	-	- 81	5.107
Totaal Algemene Reserve	12.166	2.720	-	- 4.053	10.833
Bestemmingsreserves					
Reserve Salomonsonhuis / zorgpunt	164	-	-	-	164
Reserve bijzondere bijstand	122	-	-	-	122
Reserve WWB	0	-	-	-	0
Reserve groenrenovaties	94	-	-	-	94
Reserve 1/3-regeling accommodatiebeleid	164	50	-	- 53	162
Reserve kunst	24	6	-	-	30
Reserve rood-voor-rood	68	4	-	-	72
Reserve reconstructie platteland vernieuwing	246	-	-	- 10	236
Reserve wachtgelden huidige wethouders	318	100	-	- 35	383
Reserve sociaal domein	4.729	132	-	- 4.861	-
Reserve duurzame energiemaatregelen	80	42	-	- 41	81
Reserve Co-financieringsfonds N35	-	2.561	-	-	2.561
Totaal Bestemmingsreserves	6.010	2.895	-	- 5.000	3.905
Totaal	18.748	6.662	-	- 9.625	15.786

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Aanwen- dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen personeel					
Voorziening APPA	1.488	96	- 76	-	1.509
Voorziening wachtgelden oud-wethouders	-	35	- 10	-	24
Voorziening Appa ingegane pensioenen	2.260	-	-	- 68	2.192
Totaal Voorzieningen personeel	3.748	131	- 86	- 68	3.725
Onderhoudsvoorzieningen					
Voorziening onderhoud openbare verlichting	88	-	-	- 88	-
Voorziening onderhoud wegen	365	1.130	- 962	-	533
Totaal Onderhoudsvoorzieningen	453	1.130	- 962	- 88	533
Voorzieningen van derden verkregen middelen					
Voorziening ISV	21	-	- 6	-	15
Voorziening parkeerbeleid	23	1	-	-	24
Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	884	-	- 200	-	684
Voorziening egalisatie rioolheffing	447	127	-	-	574
Totaal Voorzieningen van derden verkregen middelen	1.375	128	- 206	-	1.297
Overige voorzieningen					
Voorziening privatisering was- en kleedruimten	640	-	-	-	640
Totaal Overige voorzieningen	640	-	-	-	640
Totaal	6.216	1.389	- 1.254	- 156	6.195

bedragen x € 1.000

Geactiveerde voorzieningen	Saldo 1-1-2018	Stortin- gen	Aanwen- dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2018
Geactiveerde voorzieningen					
Voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie	2.703	417	-	- 99	3.021
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	144	27	- 36	-	136
Voorziening dubieuze debiteuren WWB	762	53	-	-	814
Voorziening dubieuze debiteuren BBZ	59	-	-	- 53	6
Totaal Geactiveerde voorzieningen	3.668	497	- 36	- 152	3.977
Totaal	3.668	497	- 36	- 152	3.977